

BOLIGSOCIALE INDSATSER TIL SMÅBØRNSFAMILIER I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

EVALUERING AF LANDSBYGGEFONDENS BOLIGSOCIALE INDSATSER
FINANSIERET AF 2011-14-MIDLERNE

Gunvor Christensen, Vibeke Jakobsen, Morten Holm Enemark, Hanne Nielsen, Line Mehlsen, Cecilie Lykke Stabell, Christopher Dehn Søgaard & Louise Glerup Aner

*Boligsociale indsatser til småbørnsfamilier i udsatte boligområder –
Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af
2011-14 midlerne*

© VIVE og forfatterne, 2018

ISBN: 978-87-7119-597-2

e-ISBN: 978-87-7119-598-9

Tryk: Rosendahls a/s

Projekt: 100080

Oplag: 150

Følgegruppemedlemmer: Michael Lynnerup Kristensen, Iben Ørum
Rasmussen, Bent Madsen, Ulla Schärfe, Jens Løkke Møller

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVE blev etableret den 1. juli 2017 efter en fusion mellem KORA og SFI. Centeret er en uafhængig statslig institution, som skal levere viden, der bidrager til at udvikle velfærdssamfundet og den offentlige sektor. VIVE beskæftiger sig med de samme emneområder og typer af opgaver som de to hidtidige organisationer.

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Landsbyggefonden har i perioden 2011-14 uddelt 1,76 mia. kr. til udsatte boligområder, hvor midlerne er gået til boligsociale indsatser og huslejestøtte. Uddelingen af midler er sket på baggrund af en boligaftale, der blev indgået i 2010 mellem Venstre, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti og Radikale Venstre. Formålet med boligaftalen var dels at styrke indsatsen i de udsatte boligområder for at forbedre de sociale vilkår i de almene boligområder, dels at forebygge en negativ udviklingsspiral i boligområderne.

VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, Rambøll Management Consulting og Naboskaber står for evalueringen af Landsbyggefondens 2011-14-midler. Evalueringen blev igangsat i sommeren 2014 og afsluttes i 2020. Evalueringen har til formål at tilvejebringe viden om boligsociale aktiviteter virkninger inden for følgende fire temaer:

- Forbedret skolegang og uddannelse
- Forøget beskæftigelse og aktiviteter, der flytter ledige tættere på arbejdsmarkedet
- Kriminalitetsforebyggelse
- Forbedrede forældrekompetencer og forøgelse af børns trivsel.

Herudover evalueres betydningen af huslejenedsættelse for beboernes livssituation og for boligområdets flyttemønstre.

Som et led i evalueringen indgår denne rapport, der er en afrapportering af betydningen af boligsociale aktiviteter målrettet at øge børns trivsel og forbedre forældres kompetencer. Rapporten behandler endvidere forskellige organisatoriske forhold, der kan bidrage til at forstærke, at indsatserne har en positiv virkning.

Vi vil gerne rette en stor tak til boligsociale projektledere og medarbejdere samt øvrige aktører på området for at stille op til indsamling af deltageroplysninger, interview samt deltagelse i spørgeskemaundersøgelsen.

Rapporten er udarbejdet af Gunvor Christensen (VIVE), Vibeke Jacobsen (VIVE), Morten Holm Enemark (VIVE), Line Mehlsen (VIVE), Hanne Nielsen (Rambøll), Christopher Dehn Søgaard (Rambøll), Cecilie Lykke Stabell (Rambøll) og Louise Glerup Aner (Naboskaber)

Evalueringen er finansieret af Landsbyggefonden og har været fulgt og diskuteret af en intern følgegruppe. Lektor Kirsten Elisa Petersen og forsker Maiken Pontoppidan har stået for den forskningsmæssige kvalitetssikring. Vi vil gerne sige tak for konstruktive kommentarer.

Lisbeth Pedersen
Forsknings- og analysechef
VIVE Arbejde og Ældre

Line Dybdal
Direktør
Rambøll

Indhold

1	Indledning, sammenfatning og konklusion	7
1.1	Formål	8
1.2	Sammenfatning og konklusion.....	9
1.3	Det boligsociale bidrag til en lokal velfærdsmæssig løsning	13
1.4	Anbefalinger	15
1.5	Rapportens struktur.....	16
2	Tilrettelæggelse af evalueringen.....	17
2.1	Fase 1: Systematisering af viden.....	19
2.2	Fase 2: Udfordringer, virkninger og implementering	20
2.3	Fase 3: Viden og evidens	24
3	Boligsociale indsatser fra 2011-14-midlerne til udsatte boligområder.....	27
3.1	Hvilke boligsociale indsatser undersøger vi?.....	27
3.2	Fordeling, finansiering og medfinansiering af de boligsociale indsatser	28
3.3	Boligsociale aktiviteter målrettet forældrekompetencer og børns trivsel.....	31
4	Kendetegn ved 0-6-årige børn i udsatte boligområder og deres familier	35
4.1	Etnicitet og familieforhold.....	37
4.2	Forældrenes uddannelse og beskæftigelse	41
4.3	Fattigdom i familierne og boligstørrelse	44
4.4	Kriminalitet, misbrug og psykisk sygdom blandt forældrene	46
4.5	Dagtilbud.....	51
4.6	Forebyggende foranstaltninger	52
5	Deltagere i familieindsatser	55
5.1	Mere om analyserne i dette kapitel	55
5.2	Etnicitet og familieforhold.....	56
5.3	Forældrenes uddannelse og beskæftigelse	58
5.4	Fattigdom i familierne	59
5.5	Psykisk sygdom blandt forældrene	60
5.6	Forebyggende foranstaltninger	60
5.7	Opsamlende på kapitel 4 og 5	61
6	Boligsociale forældreaktiviteter	63
6.1	Familieindsatser	63
6.2	Netværksmødre	69
7	Oplevede virkninger for målgruppen af de boligsociale indsatser	77
7.1	Tematisk forandringsteori	78
7.2	Oplevede virkninger af den boligsociale indsats rettet mod forældrekompetencer og børns trivsel hos målgruppen.....	80
8	Virkninger for organisering, samarbejde og faglighed i indsatsen for forældrekompetencer og børns trivsel	89

8.1	Organisering af de boligsociale indsatser.....	90
8.2	Oplevet virkning i forhold til organisering og samarbejdet.....	93
8.3	Oplevede virkninger for faglige tilgange og kompetencer	99
8.4	Afrunding	103
Litteratur		104
Bilag 1	Beskrivelse af aktiviteter rettet mod forældrekompetencer og børns trivsel	107
Bilag 2	Beskrivelse af registerdata	111
Bilag 3	Indsamling af deltageroplysninger	117
Bilag 4	Metodebeskrivelse for interessent-survey.....	119
Bilag 5	Metodebeskrivelse for casebesøg	123
Bilag 6	Supplerende beskrivende analyser til kapitel 4	127
Bilag 7	Tabeller fra interessent-survey	149

1 Indledning, sammenfatning og konklusion

En af de helt centrale samfundsmæssige udfordringer i de udsatte boligområder er den store forskel på børn og unges chance for at få en uddannelse og siden hen et arbejde sammenlignet med børn og unge, der vokser op i andre bomiljøer. Chanceulighed er, når alle, der har kvalifikationerne, ikke har lige stor chance for på sigt at få en uddannelse og et job, og at det er afhængigt af, hvilken uddannelse og øvrig baggrund forældrene har. Når chancerne er ulige fordelt, så skyldes det blandt andet social marginalisering i samfundet. Når det er en særlig udfordring i de udsatte boligområder, skyldes det, at den sociale marginalisering genfindes og forstærkes som rumlige forskelle. Det vil sige, at den sociale stratifikation rodgår sig som en stratifikation på boligmarkedet og manifesteres med de udsatte boligområder (Bourdieu, Accardo & Ferguson, 1999). Hvis samfundet skal reducere chanceulighed, handler det om tidligt at opspore udsatte børn og sætte ind med de rigtige indsatser for at modvirke, at sociale problemer overføres fra forældre til børn. Der er foretaget en lang række studier og forskningsoversigter, der dokumenterer, at interventioner i et barns tidlige år – både menneskeligt og økonomisk – har den største betydning for, hvordan barnet klarer sig senere i livet (Coles, Cheyne & Daniel, 2015; Heckman, 2006).

Tidlig opsporing af og indsats til udsatte småbørn og deres forældre er et relativt nyt fokus i det boligsociale arbejde. Det er et fokus, der er kommet som følge af, at der fra politisk side er en målsætning med de boligsociale indsatser om at øge børns trivsel og at forbedre forældres kompetencer, således at chanceuligheden, når børn bliver voksne, mindskes mest muligt. Forventningen er, at når forældres kompetencer forbedres, således at de bliver bedre i stand til at drage omsorg, støtte, vejlede og hjælpe deres børn, så øges børnenes trivsel, og bedre trivsel er vigtigt for indlæring, selvværd og udvikling.

De boligsociale indsatser er således en del af en samlet velfærdsløsning, hvor de boligsociale helhedsplaner sammen med kommuner og frivillige foreninger søger at forbedre små børns trivsel og deres forældres kompetencer. De boligsociale indsatser er fra politisk side tænkt til at udgøre et væsentligt bidrag til velfærden i de udsatte boligområder.

Som boligsocialt indsatsområde er børns trivsel og forældrekompetencer et område, der ligger tæt op ad det kommunale myndighedsområde. Der pågår således i disse år en proces, både boligsocialt og kommunalt, med at identificere, hvordan det boligsociale arbejde kan understøtte og bidrage til velfærdsmæssig opgaveløsning, når det gælder småbørnsfamiliers trivsel og hverdag.

I denne rapport beskriver vi, hvordan boligsociale indsatser finansieret af Landsbyggefondens 2011-14-midler kan bidrage til at øge børns trivsel og forbedre forældres kompetencer. 2011-14-midlerne er en udmøntning af Boligaftalen fra 2010, der blev indgået af Venstre, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti og Radikale Venstre, hvor aftalepartierne besluttede, at Landsbyggefonden skulle uddele 1,76 mia. kr. til boligsociale indsatser og huslejenedsættelser. I perioden 2011-14 kunne 220 mio. kr. årligt uddeles til boligsociale indsatser og op til 220 mio. kr. til huslejenedsættelse. Der blev uddelt 880 mio. kr. til boligsociale indsatser, og resten af puljen blev anvendt til huslejenedsættelser.

Boligaftalen 2010 har som overordnet mål, at antallet af udsatte boligområder skal halveres, og at de udsatte boligområder skal forandres, så de bliver attraktive boligområder, der er fuldt integreret i det øvrige samfund. For at nå dette mål er der afsat midler til både fysiske renoveringer, infrastrukturelle ændringer, nedrivninger og boligsociale indsatser (Socialministeriet, 2010). Konkret i forhold til de boligsociale indsatser har formålet været at fastholde en betydelig og langsigtet boligsocial indsats for at forbedre de sociale vilkår i de almene boligområder – både i udsatte boligområder og

i boligområder, hvor der er risiko for en negativ udviklingsspiral. Indsatserne skulle have fokus på at fremme (Socialministeriet, 2010):

- Trygge og stimulerende opvækstvilkår for børn og unge
- Beskæftigelses- og erhvervsmuligheder
- Kultur- og fritidstilbud i områderne.

Med 2011-14-midlerne er der således tale om en videreførelse af de boligsociale indsatser, der blev uddelt med Landsbyggefondens 2006-10-midler. Boligaftalen definerer, at de boligsociale indsatser og huslejestøtte gives til "udsatte almene boligområder, hvor der er konstateret væsentlige problemer af økonomisk, social eller anden karakter, herunder høj husleje, høj flyttefrekvens, stor andel af boligtagere med sociale problemer, vold, hærværk eller nedslidning af bygninger og friarealer." (Landsbyggefonden, 2010). 2011-14-midlerne er med en ny boligaftale i 2014 blevet videreført med de såkaldte 2015-18-midler.

1.1 Formål

Formålet med denne rapport, der er en del af den samlede evaluering af Landsbyggefondens 2011-14-midler, er at øge den eksisterende viden om boligsociale indsatser rettet mod børns trivsel og forældrekompetencer.

De forskningsspørgsmål, der behandles i denne rapport, er:

- Hvilke boligsociale aktiviteter iværksættes i forhold til børns trivsel og forældres kompetencer?
- Hvilken socioøkonomisk baggrund har 0-6-årige, og hvordan har det udviklet sig over tid?
- Hvem er deltagerne i familieindsatser og -aktiviteter, og hvordan afspejler disse de øvrige småbørnsfamilier i boligområderne?
- Hvordan arbejdes der med 0-6-årige børn og deres forældre i de konkrete aktiviteter, samt hvilken organisering og hvilket samarbejde er der mellem de centrale aktører på småbørnsområdet?
- Hvilke oplevede virkninger har udvalgte aktiviteter for at øge børns trivsel og forældres kompetencer?
- Hvilken oplevet betydning har organisering og samarbejde for aktiviteterens virkninger?

Studier peger på, at det særligt er risikofaktorer knyttet til forældrene og familielivet, som gør sig gældende hos børn med behov for en tidlig indsats (Oldrup & Vitus, 2011). Risikofaktorer er fællesbetegnelsen for forhold, som øger sandsynligheden for, at forældre har en adfærd, der kan medvirke til, at børn ikke trives, og at børn udvikler sociale problemer i barndommen og senere i ungdomslivet. Risikofaktorer er dynamiske fænomener, der består af forskellige faktorer, som i varierende grad påvirker barnets udvikling. Varigheden af disse risikofaktorer har betydning for, hvor meget barnet påvirkes. Jo længere en risikofaktor optræder, jo større vil den negative påvirkning være. Desuden har mængden og sammensætningen af risikofaktorer betydning for barnets udvikling (Carr, 1999; Kvello, 2013; Nordahl m.fl., 2008).

En kortlægning af risiko- og beskyttelsesfaktorer for børn og unge i udsatte familier, der er fortaget af Rambøll, viser, at der er en lang række faktorer, der har betydning for børns udvikling. Det er både forældres evne til at give omsorg samt individuelle, familiære og kontekstuelle forhold. Det er problematisk for børns trivsel og udvikling, hvis de vokser op i misbrug, familier med psykiske vanskeligheder og traumer, marginaliserede familier samt familier med kriminalitet og vold. Børn, der

vokser op i disse familier, har en større risiko for utilstrækkelig sproglig og kognitiv udvikling, for selv at udvikle psykosociale problemer, have adfærdsvanskeligheder, have ustabil skolegang og manglende udbytte af skolegangen (Kvello, 2013; Rambøll Management Consulting, 2015).

1.2 Sammenfatning og konklusion

Denne rapport er baseret på en omfattende analyse af de helhedsplaner, der arbejder med 0-6-årige børn og deres forældre. Datagrundlaget består af oplysninger fra helhedsplanerne om aktiviteter, samarbejde og organisering, registerdata, der beskriver karakteristika ved 0-6-årige børn og deres forældre fra 2011 og frem, spørgeskemadata til 125 centrale aktører, der arbejder med småbørnsområdet og det boligsociale område. Desuden 14 casestudier, hvori der er foretaget 45 kvalitative interview med udvalgte boligsociale projektledere og medarbejdere, samarbejdspartnere og beboere, der deltager i boligsociale aktiviteter med fokus på forældrekompetencer og børns trivsel.

Hovedkonklusioner i denne forskningsrapport:

- Udsatte boligområder rummer de svageste beboere på boligmarkedet, i kraft af at den almene boligsektor varetager boligudbud til samfundets svageste. Derfor finder vi også her, at 0-6-årige og deres forældre er væsentlig mere udsatte og sårbare sammenlignet med resten af befolkningen og øvrige beboere i den almene boligsektor. Det gør sig gældende både i forhold til forældres uddannelsesniveau, beskæftigelsessituation samt indkomst. Derudover er der en række ekstra risikofaktorer som misbrug, psykisk sygdom og kriminalitet, der oftere kendetegner forældre til små børn i de udsatte boligområder.
- I de udsatte boligområder vokser 25 pct. af de 0-6-årige børn, svarende til 5.860 børn, op i økonomisk fattigdom. I den samlede befolkning er den tilsvarende andel 8 pct. Blandt 0-6-årige med ikke-vestlig baggrund i de udsatte boligområder, er det 33 pct., der vokser op i økonomisk fattigdom, og blandt de etnisk danske 0-6-årige børn, er det 17 pct.
- Sammenlignet med ikke-vestlige beboere, er der flere etnisk danske mødre og fædre, som har været i misbrugsbehandling, behandling for psykisk sygdom og fået en dom for kriminalitet.
- Der er en høj indskrivning for de 3-5-årige børn i dagtilbud i de udsatte boligområder; en andel, der er på niveau med landsgennemsnittet, mens indskrivningen er lavere for de 1-2-årige i de udsatte boligområder sammenlignet med landsgennemsnittet.
- Blandt forældre til småbørn, der deltager i boligsociale familieindsatser, er der generelt set flere med ikke-vestlig baggrund. De er også generelt set mere socialt sårbare målt på uddannelse og beskæftigelse. Det er dog ikke familier, der er aller mest sårbare og udsatte, der udgør målgruppen.
- Centrale aktører på småbørnsområdet vurderer, at de boligsociale indsatser har en positiv virkning på de små børns sociale kompetencer og på forældrenes forældreevne. Indsatserne bidrager til at øge viden i forhold til forælderollen og understøtte forældrenes medborgerskab gennem kendskab til tilbud i samfundet.
- Rekrutteringen af småbørnsfamilier til boligsociale aktiviteter foregår typisk gennem eksisterende almene forebyggende tilbud; det vil sige, hvor familierne allerede har en tilknytning. De boligsociale indsatser har vanskeligere ved at opspore de aller mest udsatte småbørnsfamilier.
- De boligsociale indsatser supplerer eksisterende velfærdsindsatser ved, at de arbejder bredere med forældrekompetencer ud fra et medborgerskabsperspektiv og med fokus på at styrke handlingskompetence i forhold til at kunne agere på behov for information, rådgivning, vejledning mv.

- Boligsociale indsatser kan fungere som løftestang for øget tværfagligt samarbejde og for at bringe forskellige fagligheder og metoder i spil i forhold til at arbejde med de små børn og deres forældre.

1.2.1 Kendetegn ved 0-6-årige og deres forældre

Generelt er småbørnsfamilier i de udsatte boligområder mere socialt udsatte og sårbare sammenlignet med småbørnsfamilier i befolkningen. Dette hænger sammen med den bolig-mæssige segregering, hvor de svageste beboere er koncentreret til bestemte områder i den almene boligsektor.

Familierne er sårbare og udsatte målt på uddannelse, beskæftigelse, indkomst samt forhold som misbrug, psykisk sygdom og domme for kriminalitet. Det er også familier, hvor gennemsnitsalderen for mødrene er yngre end i befolkningen. Samlet set kendetegner det småbørnsfamilierne, at de etnisk danske småbørnsfamilier er væsentlig mere udsatte og sårbare sammenlignet med den øvrige etnisk danske befolkning, hvorimod de ikke-vestlige familier relativt set er lige udsatte og sårbare, uanset om de bor i de udsatte boligområder eller øvrige steder på boligmarkedet.

Hver fjerde 0-6-årige barn vokser op i økonomisk fattigdom i de udsatte boligområder; når vi tager højde for etnisk baggrund, er det 17 pct. af de etnisk danske småbørn, og 33 pct. af ikke-vestlige småbørn. I befolkningen er der samlet set 8 pct. af 0-6-årige børn, der vokser op i økonomisk fattigdom. Når det gælder psykisk sygdom, alkohol- og stofmisbrug samt domme for kriminalitet, er der en overrepræsentation af forældre til børn med dansk oprindelse i de udsatte boligområder, særligt af fædrene.

Det kendetegner småbørnsfamilierne i de udsatte boligområder, at der er marginalt flere, der modtager en eller flere forebyggende foranstaltninger. 6 pct. af småbørn uanset etnicitet modtager forebyggende foranstaltninger. I befolkningen modtager 2 pct. af etnisk danske småbørnsfamilier forebyggende foranstaltninger og 5 pct. af ikke-vestlige. De hyppigst anvendte foranstaltninger er: familiebehandling, praktisk, pædagogisk eller anden form for støtte i hjemmet samt konsulentbistand, herunder familierettede indsatser. Det er bemærkelsesværdigt, at andelen i de udsatte boligområder, der modtager forebyggende foranstaltninger, ikke er væsentlig større end i befolkningen, når der tages højde for, at udsathedet blandt småbørnsfamilierne i de udsatte boligområder er så markant og tydelig, som den er.

Andelen af børn, der går i dagtilbud, svarer til det landsdækkende gennemsnit. 82 pct. af etnisk danske 1-2-årige og 69 pct. af 1-2-årige med ikke-vestlig baggrund er indskrevet i et dagtilbud, og de tilsvarende andele i befolkningen er 83 pct. og 67 pct. For de 3-5-årige er det 93 pct. af etnisk danske og 91 pct. af børn med ikke-vestlig baggrund i de udsatte boligområder, der er indskrevet i dagtilbud. I befolkningen er det henholdsvis 90 pct. og 87 pct. At være indskrevet og at komme i dagtilbuddet er ikke nødvendigvis det samme, og der kan være forskelle på fremmødet, som ikke kan ses ud af disse tal. Men uanset, så peger tallene på, at der på dagsinstitutionsområdet for 3-5-årige børn allerede er en god platform for at opnå kontakt til forældrene i de udsatte boligområder. I forhold til 1-2-årige er der særligt for ikke-vestlige, uanset hvor på boligmarkedet de bor, basis for, at flere benytter sig af et dagtilbud.

1.2.2 Deltagerne i boligsociale forældreindsatser

I denne evaluering er der – modsat tidligere evalueringer af boligsociale indsatser – indsamlet oplysninger om, hvem der har deltaget i udvalgte aktiviteter på tværs af samtlige helhedsplaner. Det har givet mulighed for at opnå en detaljeret viden om, hvilke småbørn og deres forældre der deltager i de boligsociale indsatser, og om der er grupper, der ikke er særligt repræsenteret i aktiviteterne.

Denne viden er nyttig i forhold til fremadrettet at skabe større klarhed over, hvem målgruppen for forskellige aktiviteter er, og for på sigt at sikre bedst mulig sammenhæng mellem aktivitetens indhold og måden at arbejde med deltagerne på. I forhold til 0-6-årige børn og deres forældre er der samlet oplysninger ind om såkaldte forældreindsatser.

Det kendetegner deltagerne, at der er relativt set flere familier med ikke-vestlig baggrund, der deltager i aktiviteterne, og de har generelt en lavere uddannelsesgrad og ringere tilknytning til arbejdsmarkedet. 37 pct. af de deltagende forældre har en erhvervskompetencegivende uddannelse, mens den tilsvarende andel blandt øvrige familier er 49 pct. For 54 pct. af de deltagende familier gælder, at hverken far eller mor er i beskæftigelse, mens den tilsvarende andel blandt sammenlignelige familier, der ikke deltager, er 40 pct. I forhold til økonomisk fattigdom er der ingen forskel på deltagerfamilier og øvrige familier.

Således tyder det på, at de boligsociale familieindsatser når grupper af småbørnsfamilier, der ligger mellem de, der er allermost udsatte, og de, der klarer sig bedst i de udsatte boligområder.

1.2.3 Aktiviteter og arbejdsmetoder

Det boligsociale fokus på småbørns trivsel og forældres kompetencer er særligt kommet med 2011-14-midlerne som følge af en boligpolitisk opmærksomhed og prioritering af netop det område. Det er særligt helhedsplaner, der er startet sent under 2011-14-midlerne, der arbejder med dette område. Børns trivsel og forældrekompetencer falder i forlængelse af et generelt stort fokus på forebyggelse og tidlig indsats over for sårbare børn i udsatte boligområder.

At det er et relativt nyt område, afspejles i, at aktiviteterne er nye og ved at finde deres form. Aktiviteterne har typisk karakter af at være målrettet styrkelse af forælderrollen i familier. Det kan fx være mødregrupper, forældreaktiviteter og kurser, netværksmødre samt familierettet rådgivning og støtte i form af opsøgende rådgivningstilbud og fremskudt kommunal indsats for familier. Det gennemgående er, at der ikke er et direkte fokus på de yngste børn, som kan være i udsatte positioner, men derimod på at hjælpe deres forældre og derved indirekte styrke børns trivsel.

Aktiviteterne er ofte struktureret som forløb, hvor der er mulighed for at skabe en positiv udvikling i forældrenes kompetencer og viden. Det er samtidig kendetegnende, at de gennemførte forløb sker i grupper, hvilket fordrer erfaringsudveksling, og at deltagerne danner netværk. Evalueringen viser, at det ikke nødvendigvis er de mest udsatte familier, der får et tilbud, men at det derimod er en blanding af beboere med forskellige baggrunde. Samtidig er det et gennemgående træk, at der er en høj grad af involvering af deltagerne i indholdet af aktiviteterne. Dette sker typisk med afsæt i en fastlagt ramme med fokus på forældrekompetencer, og inden for denne kan deltagerne byde ind med forslag til tematikker. Inddragelse og medindflydelse skal sikre, at dialoger og rådgivning tager udgangspunkt i forældrenes behov, samt derudover støtte forældrene i at være initiativtagere og opsøgende i forhold til aktiviteter og tilbud i hverdagen.

I aktiviteterne vil det typisk være sundhedsplejersker, institutioner og indskolinger, som de boligsociale indsatser samarbejder med. Her er det typisk den samme eller overlappende målgruppe, som parterne arbejder med. I nogle tilfælde ser vi, at de boligsociale indsatser underviser og rådgiver forældrene i opdragelse og gode vaner i forhold til deres barns hverdag. I disse tilfælde drejer samarbejdet sig hovedsageligt om at koordinere aktiviteterne med sundhedsplejersker og institutioner, således at de reelt virker understøttende for forældreskabet. I flere tilfælde sker koordinationen ved, at de kommunale aktører og boligsociale medarbejdere laver forløb for familierne sammen. I disse tilfælde er aktiviteterne fælles, men det varierer, hvorvidt fx sundhedsplejersker og boligsociale med-

arbejdere indtager forskellige roller og opgaver i aktiviteterne. I samarbejdet medbringer sundhedsplejersken typisk en sundhedsfaglig tilgang, mens de boligsociale medarbejdere i højere grad opererer ud fra en fleksibel tilgang til borgerne, som tager udgangspunkt i deres ønsker og behov.

Inden for de boligsociale aktiviteter rettet mod forældrekompetencer og børns trivsel er særligt arbejdsmetoden *gruppebaseret læring* fremtrædende. Som ovennævnt er det netop i en gruppekontekst, at helhedsplanerne forsøger at opbygge viden og kompetencer, der kan styrke forældrerollen.

Den øgede viden om aktivitetstyper og arbejdsmetoder har skabt mere viden om, hvilke kompetencer der er behov for blandt medarbejdere og samarbejdspartnere i det boligsociale arbejde. Relevansen af forskellige medarbejderkompetencer afhænger dels af målgruppe og formål, dels af de valgte aktivitetstyper og arbejdsmetoder. Derfor kan det være vanskeligt at opstille generelle retningslinjer for nødvendige kompetencer i det boligsociale arbejde. Vi kan dog se tendenser på tværs af aktivitetstyper og arbejdsmetoder, hvor bestemte kompetencer har stor betydning for det boligsociale arbejdes virkninger. Det er i den sammenhæng vigtigt at påpege, at den enkelte medarbejder ikke nødvendigvis kan eller skal besidde alle kompetencer, men at der er tale om kompetencer, som er til stede blandt medarbejderstaben samlet set. Samtidig ser vi ofte, at de boligsociale medarbejdere involverer samarbejdspartnere for at kunne dække en bredere vifte af kompetencer.

For det første ser vi, at arbejdsmetoden gruppebaseret læring kalder på, at boligsociale medarbejdere og samarbejdspartnere i aktiviteten har faglige kompetencer eller færdigheder, som kan løfte deltagerens læring. Det er især her, at helhedsplanerne trækker på samarbejdspartnere. Det kan eksempelvis være en pædagog, der kan byde ind med viden om børns læring, og hvordan forældre kan styrke denne, eller en sundhedsplejerske, der kan fortælle om børns udvikling.

For det andet er de boligsociale medarbejders personlige og relationelle kompetencer centrale i arbejdet med familierne og ved brug af arbejdsmetoden gruppebaseret læring. Det drejer sig dels om at kunne skabe et tillidsfuldt rum, hvor forældrene tør åbne op og dele erfaringer, dels om, at de boligsociale medarbejdere har tålmodighed og en tro på forældrene.

For det tredje er det vigtigt, at der er medarbejdere involveret i aktiviteten, som har strategiske kompetencer. Det vil sige kompetencer til at styre efter aktivitetens strategiske mål og konkrete succeskriterier, kompetencer til at skabe samspil mellem aktiviteter samt kompetencer til at inddrage relevante samarbejdspartnere.

For det fjerde øges metodebevidsthed, metodestringens og teoretisk fundering i de boligsociale aktiviteter og arbejdsmetoder, når de udførende boligsociale medarbejdere eller kommunale samarbejdspartnere har en pædagogisk, socialfaglig eller lignende baggrund. Det gør sig særligt gældende i forhold til arbejdsmetoden gruppebaseret læring.

1.2.4 Oplevede virkninger for 0-6-årige og deres forældre

De boligsociale aktiviteter rettet mod småbørnsfamilier bidrager primært til, at familierne får bedre adgang til rådgivning og støtte. Næsten 2 ud 3 aktører, der samarbejder med den boligsociale helhedsplan, vurderer, at de boligsociale aktiviteter i høj eller meget høj grad bidrager til at bygge bro til tilbud, hvor familierne kan søge rådgivning og støtte. Forudsætningen for, at denne brobygning sker, er, at der er en stor grad af tillid mellem de boligsociale medarbejdere og beboerne.

De boligsociale samarbejdsaktører vurderer endvidere, at de boligsociale aktiviteter bidrager til, at børnene får styrket deres sociale kompetencer, og at forældre som følge af aktiviteterne opnår et større netværk, som de kan aktivere efter behov. Ligeledes er der en oplevelse af, at de boligsociale

aktiviteter kan bidrage til, at forældrene involverer sig mere i deres barns trivsel og udvikling i daginstitutionen, og at både barnets og forældrenes tilknytning styrkes. Det er dog kun 20 pct. af de boligsociale samarbejdspartnere, der oplever, at de boligsociale indsatser bidrager til at få forældre mere involveret og få bedre tilknytning til daginstitutioner og skoler. Der er således basis for, at de boligsociale indsatser i højere grad får fokus på netop at styrke forældres involvering og tilknytning til daginstitutioner og skole. Særligt arbejdet med at forklare dagtilbuddenes forventning til forældrene og til deres deltagelse er et vigtigt bidrag. Endelig er der en oplevelse af, at de boligsociale aktiviteter i en mindre udstrækning bidrager til, at forældre styrkes i at varetage deres børns basale behov, og at aktiviteterne kan styrke relationen mellem barn og forældre. En væsentlig forudsætning for, at det kan lykkes, er, at der i de boligsociale aktiviteter skabes et trygt og tillidsbaseret rum for forældre og deres børn.

1.2.5 Oplevede virkninger på organisatorisk niveau

For at skabe positive forandringer hos småbørn og deres forældre er det afgørende, at de aktører, der har berøring med målgruppen, samarbejder og arbejder i samme retning. Det kræver ofte, at der er en klar og tydelig fordeling af ansvar og roller mellem de involverede aktører. Evalueringen af de boligsociale indsatser rettet mod forældrekompetencer og børns trivsel viser, at næsten hver anden af de centrale aktører, der samarbejder om og med de boligsociale indsatser, i høj grad oplever en klar rolle- og ansvarsfordeling mellem aktørerne på området og den boligsociale indsats, og godt 2 ud 3 aktører i høj grad oplever, at det tværfaglige samarbejde er blevet styrket under 2011-14-midlerne. En central drivkraft for det styrkede samarbejde er, at der bygges bro til de lokale institutioner eller kommunen. Omvendt er det en udfordring, at samarbejdspartnere kan have svært ved at afsætte de fornødne tidsmæssige ressourcer til at indgå i et samarbejde med den boligsociale helhedsplan, og ligeledes er det en udfordring, at der kan være stor udskiftning blandt medarbejdere (kommunale), der fra tid til anden vanskeliggør det at opretholde en klar rolle- og ansvarsfordeling.

50 pct. af de centrale aktører oplever i høj grad, at arbejdet med og om den boligsociale indsats har bidraget til, at samarbejdet om målgruppen er blevet mere helhedsorienteret. Endvidere vurderer ligeledes halvdelen af de centrale aktører, at der er kommet et styrket samarbejde om opsporing af målgruppen, og at samarbejdet om at fastholde målgruppen i aktiviteter er blevet styrket.

Vurderingen blandt centrale aktører er, at den boligsociale indsats bidrager med ny viden om målgruppen. 61 pct. af interessenterne oplever i høj grad flere muligheder for at trække på personer, som har en anden viden og kompetencer, end de selv besidder. Det kan dog være en barriere, når der ikke er etableret et samarbejde med alle relevante aktører. Derudover fremhæves af centrale aktører, at den lokale forankring af indsatsen er en styrke for at opnå mere viden om beboernes behov og udfordringer.

1.3 Det boligsociale bidrag til en lokal velfærdsmæssig løsning

Småbørnsområdet er et af de velfærdsområder, hvor der er den største og mest omfattende kontakt mellem velfærdsudbydere og borgere. Alle småbørnsfamilier får som udgangspunkt besøg af en sundhedsplejerske. Det er et område, hvor der er en stærk lovgivning, og hvor den kommunale myndighedsopgave er klar og tydelig. Således er de problemstillinger og behov, som småbørn og deres forældre kan have i forhold til den bedst mulige opvækst for børnene, primært et kommunalt ansvarsområde både i forhold til forebyggelse og i forhold til specialområdet. Det kommunale arbejde på forebyggelsesområdet og specialområdet har et behandlingsorienteret perspektiv, hvor der

typisk arbejdes med forældre, der har brug for en ekstra indsats i forhold til at varetage forældrerollen på en kompetent måde.

Evalueringen af de boligsociale indsatser rettet mod småbørn og deres forældre viser, at de boligsociale indsatser primært er understøttende, brobyggende og faciliterende i forhold til den kommunale kernerdrift, og at styrken ligger i, at indsatserne er områdebaserede og således foregår der, hvor beboere bor. Derved bidrager de boligsociale indsatser til, at den kommunale kernerdrift når flere beboere og understøtter den kommunale kernerdrift, således at den fungerer mere optimalt til gavn for beboerne. De boligsociale indsatser arbejder således ikke behandlingsmæssigt med målgruppen, men understøtter, brobygger og faciliterer til kommunens behandlingsmæssige tilbud.

De boligsociale indsatser arbejder ud fra et medborgerskabsperspektiv, hvor indsatserne har et bredt fokus på at øge forældres kompetencer til at gøre brug af deres rettigheder. I praksis handler det om deres mulighed for at tage ansvar og handle som aktive og kompetente forældre samt mulighed for at være medbestemmende i fællesskaber, fx ved at tage ansvar og deltage i deres børns dagtilbud, i mødregrupper og øvrige fritidstilbud ud fra egne kompetencer og præferencer. Det handler om, at de boligsociale medarbejdere hjælper med at skabe kontakt og forståelse mellem familierne og det offentlige system, eksempelvis til sagsbehandling, dagtilbud og sundhedsplejersken. Det kan styrke forældrene i at spille en større og mere aktiv rolle i at øge den generelle trivsel hos børnene og udvikling af deres personlige, sociale og faglige kompetencer.

De boligsociale aktiviteter er ofte implementeret som aktiviteter, der har et fast defineret forløb og en fast defineret målgruppe. På den måde er der en vis lighed med, hvordan kommunale tilbud til målgruppen tilsvarende er implementeret. Dog kendetegner det de boligsociale indsatser, at de ofte har en mindre fast defineret metode, hvilket formodentlig hænger sammen med, at arbejdet med små børns trivsel og forældres kompetencer er et relativt nyt indsatsområde i det boligsociale arbejde.

De boligsociale indsatser arbejder fortrinsvis med småbørn og deres forældre, som er blevet rekrutteret via de almene forebyggende tilbud, herunder dagtilbud og sundhedsplejen. Dermed er dette indsatsområde anderledes i forhold til rekruttering af beboere sammenlignet med de boligsociale indsatsområder som skole, uddannelse og beskæftigelse, hvor de boligsociale medarbejdere typisk rekrutterer via opsøgende arbejde. I forhold til opsporing af småbørnsfamilier er der en generel udfordring med at opspore de mest udsatte familier, som hverken de kommunale velfærdsaktører eller de boligsociale medarbejdere er i kontakt med. Der er behov for fremadrettet, at kommunale parter og helhedsplanen strategisk diskuterer, hvordan de mest udsatte småbørnsfamilier opspores, og hvordan de indlejres i eksisterende eller nye tiltag for at hjælpe dem videre. Der er behov for en strategisk diskussion og afklaring af, hvordan de boligsociale indsatser enten kan være en indgang til at få familierne over i det etablerede behandlingssystem, eller om de boligsociale indsatser i højere grad er overbygningen på et behandlingsforløb.

Et kendetegn ved de boligsociale indsatser er endvidere, at enhver form for deltagelse blandt småbørnsfamilierne i aktiviteter er baseret på frivillighed og lyst. Blandt småbørnsfamilierne kan der være en indgroet frygt for, at deres forældreskab sanktioneres, og at deres børn kan blive fjernet fra hjemmet. Denne frygt er en væsentlig barriere for at skabe kontakt til målgruppen og at hjælpe målgruppen. De boligsociale aktiviteter kan bidrage til at ændre på denne frygt ved, at de boligsociale medarbejdere kan skabe et rum baseret på tryghed og tillid, og hvor medarbejderne, fordi de opholder sig i boligområdet og ikke har en myndighedsfunktion, er i stand til at opbygge en tæt og betydningsfuld relation til familierne. Det er en mulighed, som kommunale medarbejdere med myndighedsfunktion ofte ikke har. Frivillighed, tillid og anerkendelse, som kittet i relationen mellem beboere og den boligsociale indsats, viser sig erfaringsmæssigt at være stærk nok til både at opstille forventninger til beboere i forhold til progression og i forhold til at arbejde hen imod bestemte mål

som fx tillid til eget forældreskab, øget viden og konkrete redskaber til forældreskabet samt stærkere og bedre netværk. Således har de boligsociale medarbejdere ofte kendskab til, hvordan den enkelte beboer indgår i grupperinger i området, hvilke dynamikker der er på spil, og de kender forældrene og familierne.

Desuden styrker forskellige fagligheder og forskellige metodiske greb den samlede boligsociale indsats målrettet småbørn og deres forældre. Centrale aktører, der samarbejder med de boligsociale indsatser, peger på, at de boligsociale indsatser bidrager på særlig vis i forhold til den samlede tilbudsvifte ved at trække på en anden viden og andre kompetencer i forhold til målgruppen, end særligt de kommunale aktører selv har. Endvidere er den relative metodefrihed og muligheden for at justere aktiviteter og metoder til den specifikke kontekst og målgruppe en særlig styrke i det boligsociale bidrag.

1.4 anbefalinger

På baggrund af de analyseresultater, der er fremkommet i denne undersøgelse af de boligsociale aktiviteter rettet mod børns trivsel og forældrekompetencer, præsenterer vi fem anbefalinger til den fremadrettede indsats for at øge børns trivsel og forbedre forældres kompetencer. Anbefalingerne tager afsæt i, at kommunerne bærer det primære ansvar på småbørnsområdet, og at det boligsociale arbejde kan bidrage til denne opgaveløsning. Anbefalingerne er således baseret på, at de boligsociale indsatser kan være et væsentlig bidrag.

1.4.1 Strategisk opmærksomhed på, hvordan den boligsociale helhedsplan kan understøtte kommunal kernerdrift

Dette er en anbefaling til boligsociale projektledere, kommunale chefer og Landsbyggefonden om strategisk at italesætte den boligsociale indsats' styrker og muligheder i forhold til småbørnsfamilier samt en præcisering af, hvad den boligsociale indsats kan og skal løfte i forhold til målgruppen. Der er desuden behov for en formaliseret aftale om, hvordan der kan ske en opsporing af de mest udsatte småbørnsfamilier, og hvordan helhedsplanen og den kommunale kernerdrift kan samarbejde om denne opsporing og efterfølgende indlejring i konkrete tiltag.

1.4.2 De boligsociale indsatser som løftestang for, at flere 1-2-årige indskrives i dagtilbud

Denne anbefaling er målrettet sundhedsplejersker, boligsociale medarbejdere og projektledere samt dagtilbud for 1-2-årige og består i at etablere et tæt samarbejde mellem disse parter i forhold til at øge forældres opmærksomhed på at indskrive deres børn i dagtilbud af hensyn til børnenes læring, socialisering og sproglig stimulering. Der er behov for en formaliseret aftale om, hvordan sundhedsplejersker kan brobygge til boligsociale aktiviteter, der har fokus på at øge forældres forståelse for indskrivning, og for, hvordan de boligsociale indsatser kan brobygge til dagtilbuddene.

1.4.3 Fokus på at udnytte den høje grad af indskrivning i dagtilbud som platform for at arbejde med børns trivsel og forældrekompetencer

Denne anbefaling er målrettet dagtilbudsledere og medarbejdere samt boligsociale projektledere og medarbejdere og består i at udnytte, at de 3-5-årige i vid udstrækning er indskrevet i et dagtilbud, og at denne indskrivning er en måde at opspore, rekruttere og brobygge til både boligsociale aktiviteter og øvrige kommunale tilbud. Det kræver et tæt samarbejde mellem dagtilbud og helhedsplan samt en formaliseret beslutning om, at de kommunale dagtilbud via deres kontakt til familier kan

brobygge til de boligsociale aktiviteter i de tilfælde, hvor der kan være behov for ekstra fokus på trivsel og kompetencer. Endelig er der basis for, at den boligsociale helhedsplan i højere grad støtter forældrene i samarbejdet med dagtilbuddene.

1.4.4 Skab bedre mulighed for enlige forældres adgang til forældreaktiviteter

Denne anbefaling er målrettet de boligsociale projektledere og medarbejdere. Anbefalingen er at have fokus på, at enlige forældre får bedre mulighed for at deltage i forældreaktiviteter. Ofte foregår aktiviteterne om eftermiddagen og uden børn, og det vanskeliggør deltagelse for enlige forældre. En mulighed er at sammentænke forældreaktiviteter med aktiviteter, således at større børn kan passe de mindre, og derved sikre en inklusion af enlige forældre i forældreaktiviteter.

1.4.5 Styrk medborgerskabsfokusset i det boligsociale arbejde

Både bevillingsgivere og de boligsociale projektledere og medarbejdere bør være opmærksomme på, at der er et særligt potentiale i at arbejde aktivt med småbørnsfamilierne ud fra et medborgerskabsperspektiv. Det vil sige, at indsatserne har et bredt fokus på at øge forældres kompetencer til at gøre brug af deres rettigheder, og i praksis deres mulighed for at tage ansvar og handle som aktive og kompetente forældre, og derved sikrer, at målgruppen fx tager ansvar og deltager i deres børns dagtilbud, i mødregrupper og øvrige fritidstilbud.

1.5 Rapportens struktur

Rapporten er struktureret således, at der efter dette indledende kapitel følger en beskrivelse af, hvordan evalueringen er tilrettelagt, og hvordan vi bruger forskellige datakilder til at belyse de forskellige forskningsmæssige spørgsmål. Derefter følger kapitel 3 om de boligsociale indsatser finansieret af 2011-14-midlerne, hvor fordelingen af midler til boligområderne beskrives, og de forskellige aktiviteter rettet mod forældrekompetencer og børns trivsel, der finder sted i helhedsplaner, kort beskrives. Herefter følger fem analysekapitler, hvor kapitel 4 beskriver børns familiebaggrund i de udsatte boligområder, hvor der er foregået en boligsocial indsats. Kapitel 5 beskriver deltagerne i de udvalgte aktiviteter, mens kapitel 6 udfolder familieindsatser samt netværksmødre-aktiviteten. Kapitel 7 beskriver aktørers oplevede virkninger af de boligsociale indsatser. Kapitel 8 beskriver organisering og samarbejde om den boligsociale indsats.

2 Tilrettelæggelse af evalueringen

Evalueringen skal bidrage med viden om, hvordan boligsociale indsatser har en virkning i forhold til at øge børns trivsel og forældres kompetencer. Virkninger henviser her til, om de aktører, der beskæftiger sig med boligsociale aktiviteter, oplever, at aktiviteterne har en positiv betydning for børns trivsel og forældres kompetencer. Samtidig skal evalueringen bidrage med viden om, hvordan udvalgte aktiviteter er målrettet 0-6-årige børn og deres forældre, og hvordan der i aktiviteterne konkret arbejdes med, at børns trivsel og forældres kompetencer udvikles. Endelig skal evalueringen bidrage med viden om, hvordan de forskellige aktører samarbejder og er organiseret om den del af den boligsociale indsats, der har fokus på småbørnsfamilier. Således skal denne evaluering samlet set bidrage til et bedre vidensgrundlag i det boligsociale arbejde.

I evalueringen anvender vi tre centrale begreber: boligsocial indsats, aktivitet og arbejdsmetode.

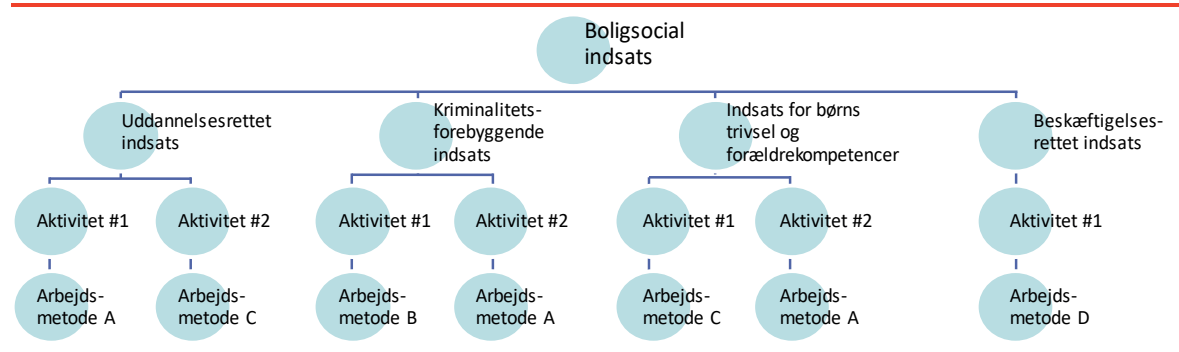
Boligsociale indsatser er sociale interventioner i et afgrænset boligområde; deri ligger, at indsatserne er områdebaserede (i den internationale forskningslitteratur omtales de som *area-based interventions*). Det betyder, at de beboere, der bor i det pågældende boligområde, har mulighed for at blive påvirket af de igangsatte indsatser. De boligsociale indsatser er, som det vil blive uddybet undervejs i rapporten, kendetegnet ved at være tværfaglige, tværsektorielle og dermed arbejder på tværs af boligorganisationer, beboere, kommuner, frivillige organisationer m.m.

Aktiviteter er konkrete handlinger, som udgør de boligsociale indsatser. Det vil sige, at boligsociale indsatser rettet mod at styrke forældrekompetencer og børns trivsel er aktiviteter som familieindsatser og netværksmødre-aktiviteter. Aktiviteterne kan være små eller store; kortvarige eller langvarige.

Arbejdsmetoder er de metoder, der anvendes i udførelsen af aktiviteter. Det vil sige, det er den måde, som aktiviteten gennemføres på, og de konkrete værktøjer, der anvendes i aktiviteten. Aktiviteten kan både have en enkelt arbejdsmetode som sit omdrejningspunkt, og aktiviteten kan være sammensat af flere arbejdsmetoder. Eksempelvis vejledning, undervisning, peer-to-peer sparring, håndholdt metode, opsøgende, øvelser og rollespil. En arbejdsmetode kan skrues op og ned i intensitet, det vil sige hyppighed og omfang.

Boligsociale indsatser, aktiviteter og arbejdsmetoder er således alle begreber, der er udtryk for en intervention, men som befinder sig på hvert sit niveau. Boligsociale indsatser er det mest generelle, mens aktiviteter arbejdsmetoder er helt konkrete. Jo mere detaljeret viden, der findes om interventionen og målgruppen, jo bedre kan vi undersøge, hvad der skaber virkninger og hvordan.

Figur 2.1 Indsats, aktivitet og arbejdsmetode.

Når evalueringen skal bidrage til at øge vidensgrundlaget i det boligsociale arbejde, handler det både om at opnå mere viden om virkningerne af boligsociale indsatser og om at tydeliggøre, i hvor høj grad der eksisterer dokumenteret viden om forandringsteori og implementering af aktivitetstyper og arbejdsmetoder. I forhold til konkrete aktivitetstyper vurderer vi graden af viden ud fra to overordnede parametre:

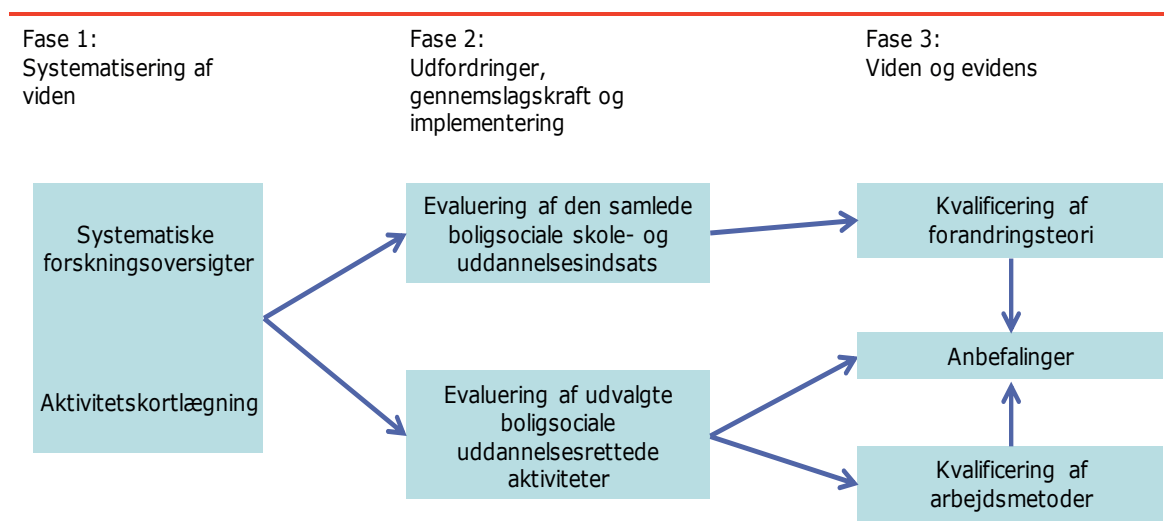
- hvor velbeskrevet aktiviteten, målgruppen, implementering og forandringsteorien er
- i hvilken grad der eksisterer viden om virkningen af aktiviteten, og om der foreligger systematiske data, der kan anvendes til en eventuel effektmåling af aktiviteten.

Evalueringen er, som det fremgår af figur 2.2, tilrettelagt således, at der er tre analysefelter:

1. Systematisering af viden
2. Udfordringer, virkninger og implementering
3. Viden og evidens.

Hvert felt uddybes nedenfor.

Figur 2.2 Evalueringens analysestrategi.

2.1 Fase 1: Systematisering af viden

Formålet med at systematisere viden om boligsociale aktiviteter er dels at opnå grundig viden fra forskningslitteraturen om betydningen og effekter af familierettede aktiviteter, dels at opnå et overblik over, hvilke typer af aktiviteter der foregår i praksis og variationen af disse aktiviteter, og hvilke der er særlig relevante at implementere.

2.1.1 Systematiske forskningsoversigter

Den systematiske kortlægning har til formål at bidrage med viden om evidensbaserede aktiviteter og indsatser, der kan øge børns trivsel og forældres kompetencer. Eftersom formålet med forskningsoversigten er at identificere indsatser, der har en virkning i boligområdet, er kun de indsatser medtaget i kortlægningen, hvor der er dokumenteret en effekt. Forskningsoversigten er baseret på en systematisk søgning efter studier, der ved hjælp af et kontrolgruppedesign estimerer en effekt i forhold til de relevante målgrupper eller ved hjælp af en før- og eftermåling uden kontrolgruppe. Søgningen er gennemført i internationale databaser, i såkaldt "grå" litteratur og i referencesøgninger (også kaldt "snowball"-søgning). Forskningsoversigtens søgeprofil er udviklet på baggrund af et samarbejde med Landsbyggefonden og fagspecialister på VIVE (den tidligere SFI-del af VIVE). I forskningsoversigten er der medtaget studier, som er fra år 2000 og frem. Geografisk er der medtaget studier af indsatser gennemført i OECD-lande. Forskningsoversigten er selvstændigt afrapporteret i *Effektfulde indsatser i boligområder til at øge børns trivsel og forbedre forældres kompetencer. En systematisk forskningsoversigt, nr. 4 af 4* (Mehlsen m.fl., 2016).

2.1.2 Kortlægning af aktiviteter, der har til formål at forbedre forældrekompetencer og børns trivsel

Kortlægningen af aktiviteter er baseret på baggrund af helhedsplanernes elektroniske indrapporteringer om aktiviteter til Landsbyggefonden samt gennemlæsning af helhedsplanerne. Udtræk af oplysninger og gennemlæsning har bidraget til et overblik over dels variationen i aktiviteter, dels i udbredelsen af de forskellige aktiviteter. Med kortlægningen er generiske aktivitetstyper således be-

skrevet. For at kvalitetssikre kortlægningen er den suppleret med en telefon-survey til samtlige projektledere for de boligsociale helhedsplaner. Rundringningen er foregået i perioden oktober 2015 til august 2016.

I det omfang, det har været muligt på baggrund af informationer om aktiviteterne, er de generiske aktivitetstyper beskrevet i forhold til følgende elementer:

- Formål med aktiviteten
- Målgruppen(/r) for indsatsen
- Forventning til virkninger
- Organisering
- Udførelse og hyppighed.

I praksis finder vi, at aktivitetstyperne kan være gennemført på forskellige måder, og således kan den generiske beskrivelse ikke nødvendigvis genfindes i praksis, men versioner af den findes. Endvidere foregår de boligsociale aktiviteter ofte i tæt samspil med hinanden, og derfor optræder typerne ikke altid så analytisk adskilt, som beskrivelsen kan indikere.

2.2 Fase 2: Udfordringer, virkninger og implementering

I denne analysefase har vi overordnet fokus på den samlede boligsociale indsats rettet mod 0-6-årige børns trivsel og deres forældres kompetencer, og vi har fokus på udvalgte aktiviteter, som vi går i dybden med i forhold til at beskrive omfanget og karakteren af de udfordringer, som 0-6-årige børn i de udsatte boligområder har, beskrive målgruppen i udvalgte aktiviteter, evaluere virkningerne af den boligsociale indsats, udvikle forandringsteori samt evaluere implementering og arbejdsmetoder.

2.2.1 Udfordringer: Kvantitativ beskrivelse af målgruppen

Vi beskriver med udgangspunkt i registerdata 0-6-årige børns baggrund, og hvordan deres forældre klarer sig på forskellige socioøkonomiske forhold. Vi undersøger, hvordan udviklingen er over tid i perioden 2004-16. Vi sammenligner 0-6-årige børn i de udsatte boligområder med befolkningen generelt både for at få viden om eventuelle niveauforskelle og for at få viden om, hvorvidt små børn i de udsatte boligområder har markant anderledes familiebaggrunde i forhold til små børn i befolkningen.

Vi bruger registerdata fra Danmarks Statistik til at beskrive beboerne i de boligområder, der har modtaget støtte fra Landsbyggefonden. For samtlige beboere i den almene boligsektor og dermed for beboere i boligområder, der er omfattet af en boligsocial indsats fra 2011-14-midlerne, har vi data om demografiske og socioøkonomiske forhold. Derudover har vi oplysninger om hele befolkningen. De demografiske data dækker over familieforhold, køn, alder og etnicitet, mens de socioøkonomiske data består i oplysninger om uddannelse, beskæftigelse og indkomst. Samtlige variabler, hvor vi har oplysninger om beboerne, fremgår af bilag 2.

2.2.2 Oplevede virkninger

Vi undersøger de oplevede virkninger af den samlede indsats rettet mod at styrke forældrekompetencer og børns trivsel i helhedsplanerne i forhold til:

- Det oplevede udbytte, som den boligsociale indsats har skabt for målgruppen
- Det oplevede faglige udbytte hos aktører af at samarbejde med de boligsociale medarbejdere
- Det oplevede organisatoriske udbytte af arbejdet med de boligsociale helhedsplaner.

Vi anvender en interessent-survey til at afdække de oplevede virkninger, der er skabt på indsatsniveau, på tværs af aktiviteter inden for det enkelte boligområde. Surveyen har således fokus på at afdække, hvordan aktører involveret med den boligsociale indsats oplever, at den boligsociale helhedsplan har betydning for målgruppen, samarbejdet og organiseringen.

Spørgsmålene i surveyen er udviklet med udgangspunkt i evalueringens øvrige datakilder, herunder især de kvalitative casestudier samt forskningsoversigterne. Spørgsmålene afspejler både forskningsmæssige og politiske forventninger til de boligsociale indsatser.

Interessent-surveyen er gennemført som en telefonisk survey blandt aktører, der samarbejder med de boligsociale indsatser. I bilag 4 er en uddybende beskrivelse af interessent-surveyen.

En interessent forstås i denne sammenhæng som en aktør, der har kendskab til formålet og arbejdet med de boligsociale indsatser. Samtidig skal personen kunne udtale sig om både de organisatoriske og faglige virkninger af det boligsociale arbejde samt virkningerne for målgruppen. Det kan både være kommunale samarbejdspartnere, samarbejdspartnere fra boligorganisationer, fra private organisationer og NGO'er. For at en person kan indgå som en interessent (og ikke en medarbejder i selve den boligsociale indsats) må vedkommendes arbejdstid ikke være 100 pct. finansieret af helhedsplanen. Surveyen er gennemført med i alt 125 interessenter involveret i indsatser rettet mod at styrke forældrekompetencer og børns trivsel. I tabel 2.1 fremgår, hvordan de adspurgte aktører, der har arbejdet inden for temaet, har samarbejdet med helhedsplanen, og i tabel 2.2 fremgår deres organisatoriske tilhørsforhold.

Tabel 2.1 Samarbejde med helhedsplanen.

Samarbejde med helhedsplanen	Pct.
Udførende i én udvalgt aktivitet	24
Udførende i flere aktiviteter	33
Deltager i arbejdsgruppe, styregruppe eller følgegruppe	50
Deltager i styregruppe/bestyrelse for helhedsplanen	13
Sparringspartner i forbindelse med én aktivitet	20
Sparringspartner i forbindelse med flere aktiviteter	28
Rekrutteringskanal til udvalgte aktiviteter	25
Andet	7

Anm.: *Da flere interessenter har samarbejdet med helhedsplanen om flere ting, summerer procenterne sammen til over 100 pct.

Kilde: Interessent-survey.

Tabel 2.2 Organisatorisk tilhørsforhold.

Organisatorisk tilhørsforhold	Pct.
Ansæt i kommunal forvaltning (centralt placeret)	22
Ansæt i kommunal forvaltning (udgående)	29
Ansæt i kommunal institution i lokalområdet	30
Ansæt i boligorganisation	2
Tilknyttet en frivillig organisation	7
Ansæt i privat virksomhed	2
Andet	8

Kilde: Interessent-survey.

Tabel 2.1 og 2.2 viser, at 30 pct. af de adspurgte interessenter i forhold til temaet forældrekompetencer og børns trivsel er ansat i en kommunal institution i lokalområdet. Hertil er i alt 51 pct. af de adspurgte interessenter ansat i en kommunal forvaltning enten centralt placeret eller som udgående. Samtidig har en stor del af interessenterne samarbejdet med helhedsplanen om flere ting; eksempelvis både været udførende i én eller flere aktiviteter og/eller siddet med i en arbejdsgruppe eller styregruppe for helhedsplanen.

Ud over interessent-surveyen foretages der casestudier, hvor formålet er at opnå viden om de mekanismer, som skaber forandringer hos beboerne, samt at opnå viden om, hvordan rammen, muligheder og konteksten er for at skabe disse forandringer. I forbindelse med evalueringen af boligsociale aktiviteter vil forandringer være udtryk for de virkninger, som aktiviteterne har eller ikke har.

Der er gennemført casestudier i 14 udvalgte boligområder. 15 boligsociale medarbejdere, 10 samarbejdspartnere og 20 deltagere er interviewet. Boligområderne er udvalgt på baggrund af den indledende kortlægning af aktivitetstyper på tværs af boligområderne i landet.

Ved udvælgelse af de konkrete caseaktiviteter har vi arbejdet ud fra følgende kriterier:

- Geografisk spredning samt center/periferi, det vil sige cases fra forskellige dele af Danmark samt centreret i midten af en by og i periferien af en by
- Variation i helhedsplanernes størrelse, vurderet på baggrund af budget og antal boligområder, som helhedsplanen dækker
- Variation i målgruppe
- Igangsættelse af helhedsplan, således at der var mulighed for besøg og et senere genbesøg i området
- Interesse/motivation for deltagelse hos både projektleder, projektmedarbejdere samt samarbejdspartnere
- Variation i både gode eksempel cases og afvigende cases.

Casestudierne bidrager således med nuanceret viden om, hvad der virker for hvem under hvilke omstændigheder. Der er gennemført interview med målgruppen og centrale aktører for familieindsatsen, mens indsatserne pågår. Der er ligeledes foretaget genbesøg med henblik på at kvalificere tidligere iagttagelser af både kvalitativ og kvantitativ karakter. I bilag 5 er en uddybende beskrivelse af, hvor mange og hvilke typer af informanter der er interviewet i de forskellige cases.

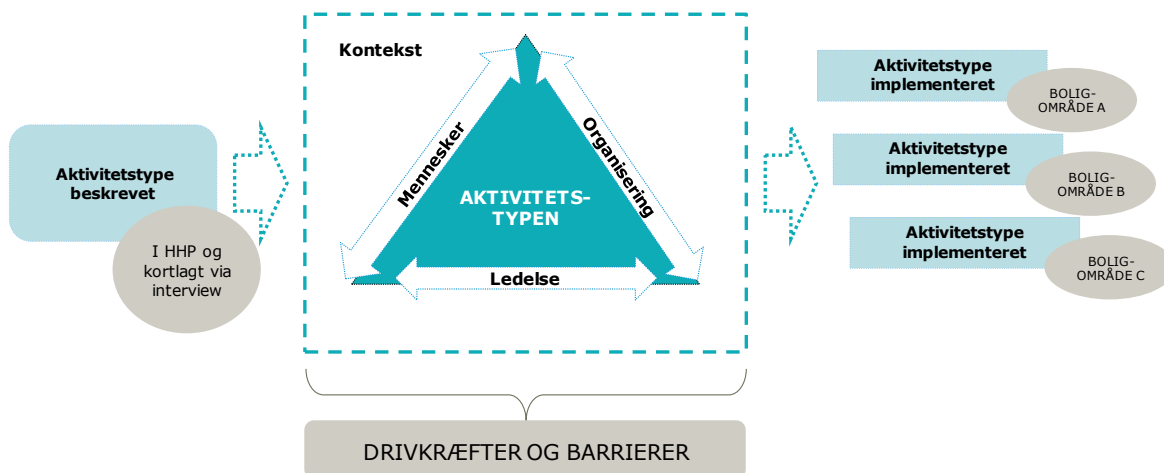
2.2.3 Implementeringsanalysen

Som led i evalueringen foretager vi en implementeringsanalyse, der er gennemført i tæt samspil med de kvantitative analyser og analysen af de oplevede virkninger. Formålet med implementeringsanalysen er tostrengt:

1. At afdække, i hvor høj grad aktivitetstyperne implementeres, som det var tiltænkt
2. At tilvejebringe viden om henholdsvis *drivkræfter* og *barrierer* i implementeringen i praksis.

Overordnet set har implementeringsanalysen haft som formål at afdække *hvordan, hvorfor og under hvilke omstændigheder*, de udvalgte aktivitetstyper har en virkning. Først og fremmest har vi haft fokus på *aktivitetstyperne i praksis*, forstået som en afdækning af, hvorvidt og hvordan aktiviteterne er implementeret i overensstemmelse med de indledningsvise kortlagte aktivitetstyper. Dernæst har vi haft fokus på *drivkræfter og barrierer for implementeringen*, det vil sige de forhold i implementeringsmiljø og -proces, som henholdsvis kan fremme eller hæmme, at aktiviteten har de ønskværdige virkninger for målgruppen. I figur 2.3 har vi illustreret den analytiske tilgang.

Figur 2.3 Analytisk tilgang i implementeringsanalysen.

Kilde: Fixsen m.fl., 2005.

Som figur 2.3 viser, undersøger vi blandt andet, hvordan aktivitetstyperne implementeres i praksis med afsæt i den indledningsvise kortlægning af og dertilhørende viden om aktivitetstyperne på tværs af alle helhedsplanerne (fase 1). I analysen af aktivitetstypen i praksis ser vi især på aktivitetstypernes formål, målgruppe, organisering og indhold, herunder intensitet og varighed. Der vil typisk være en lokal tilpasning af aktiviteten til den konkrete kontekst (boligområder), hvilket betyder, at der i implementeringen af en aktivitet som regel sker justeringer, således at aktiviteten kan implementeres i det specifikke område til den specifikke målgruppe. En vis grad af uoverensstemmelse mellem den implementerede og beskrevne aktivitet er derfor at forvente, og på tværs af områderne kan sådanne forskelle bidrage til at tydeliggøre *drivkræfter* og *barrierer* i implementeringen.

2.2.3.1 Drivkræfter og barrierer i implementeringen

I implementeringsanalysen læner vi os op ad Dean Fixsens tilgang (Durlak & Dupre, 2008; Fixsen m.fl., 2005). Fixsens model kan illustreres som en trekant, som illustreret i figur 2.3. Trekanten har tre hoveddimensioner: Organisering, mennesker og ledelse. Fixsen opererer desuden med den lokale *kontekst* som endnu en dimension, mens *indsatsen (aktivitetstypen)* selv udgør en femte dimension. De fem dimensioner udfoldes i boksen på næste side.

De fem dimensioner

Organisering omhandler blandt andet indsatsens (aktivitetens) tilrettelæggelse, koordinering, samarbejder og dertilhørende rollefordeling; herunder graden af systematik og sammenhæng.

Ledelse handler om det ledelsesmæssige fokus, opbakning og prioritering af indsatsen (aktiviteten), herunder om der fx er fastlagte procedurer, målsætning og ressourcer.

Med dimensionen *mennesker* er fokus på både medarbejderne, der skal arbejde med indsatsen (aktiviteten), samt de borgere, der skal modtage indsatsen. Herunder om målgruppen er motiveret og i stand til at indgå i aktiviteten, samt om medarbejderne har de rette kompetencer, muligheder og fleksibilitet for at facilitere aktiviteten.

Kontekst handler om de politiske dagsordener, love og paradigmer, der gør sig gældende, og som indsatsen (aktiviteten) skal implementeres under.

Endelig handler dimensionen *indsats* om, hvorvidt indsatsen (aktiviteten) accepteres af medarbejdere og borgere: Det er afgørende, at både medarbejdere og borgere forstår rationalet bag indsatsen, og de forventede resultater heraf samt de principper og krav, der stilles til indsatsen.

Med afsæt i de fem dimensioner analyseres de centrale implementeringsforhold, der gør sig gældende for de udvalgte aktiviteter med henblik på at identificere implementeringsforudsætningerne for de forskellige aktivitetstyper samt mulige årsager til aktiviteternes virkninger.

2.3 Fase 3: Viden og evidens

På baggrund af fase 1 og fase 2, hvor vi dels har kortlagt de boligsociale indsatser, forskningsmæssigt og i praksis, dels har undersøgt beboernes udvikling og implementering af aktiviteter, kvalificerer vi en forandringsteori for aktiviteterne samt viden om arbejdsmetoder i de udvalgte aktiviteter. Endelig udleder vi anbefalinger til det fortsatte arbejde med boligsociale indsatser rettet mod at øge børns trivsel og forældres kompetencer.

2.3.1 Kvalificering af forandringsteori

En forandringsteori er en teori om, hvordan en udvalgt aktivitet (indsats) skaber den ønskede virkning for aktivitetens (indsatsens) målgruppe. Forandringsteorien er altså en måde at opstille en række årsags-virkningskæder for, hvordan de langsigtede effekter nås, og hvilke leverancer der skal til for at opnå disse effekter. Forandringsteorien er således med til at skabe en klar systematik i tilgangen til målgruppen for den aktivitet, som forandringsteorien er baseret på.

De udviklede forandringsteorier, der fremgår for hver aktivitetstype, bygger på kvalitative og analytisk udledte antagelser om, hvordan indsatsen virker over for den pågældende målgruppe. Arbejdet med at kvalificere forandringsteorien bidrager til at præcisere det vidensgrundlag, hver aktivitetstype er baseret på, og i vurderingen af dette vidensgrundlag lader vi os inspirere af fem centrale videns typer, der fremgår af tabel 2.3.

Tabel 2.3 Videnstyper til vurdering af aktivitetstyper.

Videnstype	
Målgruppe	Er målgruppen for aktiviteten klart beskrevet? Er virkningsfulde rekrutterings-, motivations- og fastholdelsesstrategier beskrevet? Er det beskrevet, hvilket behov hos målgruppen, aktiviteten skal opfylde og løse?
Metode	Er der udarbejdet en systematisk forandringsteori for aktiviteten? Er det tydeligt beskrevet, hvilke effekter aktiviteten tilstræber? Bygger aktiviteten på aktuel bedste viden? Er aktivitetens forløb og kernekomponenter beskrevet? Er relevante redskaber til at understøtte aktivitetens implementering beskrevet? Er det beskrevet, hvilken faglig baggrund medarbejdere, der arbejder med aktiviteten, bør have, samt hvilken organisering aktiviteten forudsætter?
Implementering	Hvor moden er aktiviteten i en dansk kontekst? Er det beskrevet, hvilken administrativ organisering aktiviteten forudsætter? Er væsentlige drivkræfter og barrierer for indsatsen beskrevet? Er væsentlige kontekstuelle forudsætninger for aktivitetens succes kendt og beskrevet?
Effekt	Foreligger der viden, der underbygger, at aktiviteten har en positiv effekt? Hvilke typer studier indgår i vurderingen af effekt? Er positive og negative sideeffekter af aktiviteten dokumenteret og beskrevet?
Økonomi	Er det beskrevet, hvilke typer ressourcer aktiviteten kræver? Er det undersøgt, hvilke omkostninger der knytter sig til aktiviteten? Er der gennemført en systematisk økonomisk evaluering af aktiviteten? Og er denne også gennemført i dansk kontekst?

Anm.: De fem videnstyper anvendes også i Socialstyrelsens systematiske arbejde med vidensdeklarering af sociale indsatser og metoder.

Kilde: Socialstyrelsen, 2017.

2.3.2 Kvalificering af arbejdsmetoder

I casestudierne af de udvalgte aktiviteter inden for temaet børns trivsel og forældrekompetencer og på tværs af de øvrige temaer i evalueringen (forøget beskæftigelse og aktiviteter, der flytter ledige tættere på arbejdsmarkedet, kriminalitetsforebyggelse samt forbedrede forældrekompetencer og skole og uddannelse) har fokus været på at identificere forskellige typer af arbejdsmetoder. Det vil sige forskellige metoder, som medarbejdere i de konkrete aktiviteter arbejder ud fra i deres kontakt med de beboere, der deltager i aktiviteter. Arbejdsmetoderne afrapporteres som selvstændige publikationer. I kapitel 6 beskrives de forskellige arbejdsmetoder, der anvendes i de forskellige aktiviteter.

I de selvstændige efterfølgende afrapporteringer er der grundige beskrivelser af arbejdsmetoderne i forhold til deres kendetegn, anvendelse, implementering og betydning i forhold til indsatsernes virkninger. Dermed bidrager disse afrapporteringer til en fortsat kvalificering og videreudvikling af boligsociale indsatser og aktiviteter.

3 Boligsociale indsatser fra 2011-14-midlerne til udsatte boligområder

I dette kapitel redegør vi for udmøntningen af boligaftalen 2010 i 2011-14-midlerne, og vi beskriver, hvordan de boligsociale indsatser er fordelt økonomisk og geografisk. Ligeledes beskriver vi, hvilke typer af boligsociale aktiviteter der er rettet mod at styrke forældrekompetencer og øge trivlsen blandt børn i udsatte boligområder, og vi perspektiverer med viden fra de systematiske forskningsoversigter.

3.1 Hvilke boligsociale indsatser undersøger vi?

Med boligaftalen i 2010 besluttede Venstre, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti og Radikale Venstre, at Landsbyggefonden skulle uddele 1,76 mia. kr. til boligsociale indsatser og huslejenedsættelser i perioden 2011-14. 220 mio. kr. kunne årligt anvendes i perioden 2011-14 til boligsociale indsatser, og op til 220 mio. kr. kunne årligt anvendes til nedsættelse af huslejenedsættelse.

De boligsociale indsatser og huslejestøtte gives til "udsatte almene boligområder, hvor der er konstateret væsentlige problemer af økonomisk, social eller anden karakter, herunder høj husleje, høj flyttefrekvens, stor andel af boligtagere med sociale problemer, vold, hærværk eller nedslidning af bygninger og friarealer." (Landsbyggefonden, 2010). Midlerne er en videreførelse af 2006-10-midlerne og er med boligaftalen i 2014 blevet videreført med nye midler, de såkaldte 2015-18-midler.

Boligaftalen 2010 har som overordnet mål, at antallet af udsatte boligområder skal halveres, og at boligområderne skal forandres, så de bliver attraktive boligområder, der er fuldt integreret i det øvrige samfund. Konkret i forhold til de boligsociale indsatser har formålet været at fastholde en betydelig og langsigtet boligsocial indsats for at forbedre de sociale vilkår i de almene boligområder – både i ghettoområder og i områder, hvor der er risiko for en negativ udviklingsspiral. Forventningen til indsatserne er, at de fremmer trygge og stimulerende opvækstvilkår for børn og unge, beskæftigelses- og erhvervsmuligheder samt kultur- og fritidstilbud i områderne (Socialministeriet, 2010).

I Landsbyggefondens vejledning til at ansøge om boligsociale indsatser blev følgende syv indsatsområder defineret:

- Børn, unge og familie
- Uddannelse, beskæftigelse og erhverv
- Beboernetværk, inddragelse og demokrati
- Sundhed
- Udsatte grupper
- Kultur og fritid
- Image og kommunikation.

Med boligaftalen i 2010 blev ansøgningsproceduren ændret, således at Landsbyggefonden kan uddele midlerne løbende i hele perioden 2011-14 på baggrund af først en prækvalificering af boligområderne og herefter en detaljeret udarbejdelse af en helhedsplan.

For at blive prækvalificeret har boligorganisation indsendt en kortfattet beskrivelse på max fem sider, et udfyldt ansøgningsskema for hver af de deltagende afdelinger, et overslagsbudget og statistiske nøgletal for boligområdet (KÅS-tal) samt en kommunal anbefaling.

Den kortfattede beskrivelse skal indeholde overordnede oplysninger om afdelingens/boligområdets problemkompleks, de indsatser, der ud fra en lokal vurdering bør iværksættes for at gennemføre en boligsocial indsats i boligområdet, organiseringen af indsatsen og det påtænkte forbrug af medarbejderressourcer. De påtænkte aktiviteter skulle holde sig inden for de syv indsatsområder.

På baggrund af den indsendte prækvalificering har Landsbyggefonden foretaget en vurdering af hver enkelt ansøgning på baggrund af socioøkonomiske nøgletal for boligafdelingen/boligområdet og en faglig vurdering af de påtænkte indsatser og af, hvordan de indsatser forventes at være i stand til at løse områdets problemer og behov. Derudover har det indgået i Landsbyggefondens vurdering, hvorvidt den foreslåede organisering vil kunne sikre en gennemførelse af indsatserne.

Helhedsplanen har som minimum skullet indeholde:

- En beskrivelse af afdelingens/områdets særlige problemstillinger
- En beskrivelse af organisering og styring af helhedsplanen
- En beskrivelse af de indsatser og underliggende aktiviteter, der ønskes iværksat
- Opstilling af klare mål og målbare succeskriterier for hver enkelt indsats og aktivitet
- En milepælsplan
- Et detaljeret budget med fordeling på aktiviteter
- Forpligtigende samarbejdsaftale/partnerskabsaftale med helhedsplanens parter
- Udarbejdelse af målopfyldelseskemaer for alle aktiviteter inden for de valgte indsatsområder til brug for årlig indberetning af resultater til Landsbyggefonden.

Landsbyggefondens konsulenter inddrages i fornødent omfang i arbejdet med at udforme helhedsplanen. Omfanget af Landsbyggefondens deltagelse vil variere afhængig af det lokale behov og fondens vurdering. Det er dog til enhver tid boligorganisationen, der skal tage initiativet til og har ansvaret for helhedsplanens udformning. Landsbyggefondens konsulenter kan bidrage med vejledning med udgangspunkt i fondens generelle erfaring på området.

Både ansøgningen om prækvalificering og helhedsplanen skal indsendes til Landsbyggefonden gennem kommunalbestyrelsen i afdelingens/boligområdets beliggenhedskommune. Ansøgningen skal være anbefalet af beliggenhedskommunen, således at kommunen anbefaler den løsning af en boligafdelings problemer, der angives i ansøgningen. Den færdige helhedsplan skal desuden være godkendt af kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen. Endelig er der krav om, at en helhedsplan har som minimum 25 procent lokal medfinansiering fra eksempelvis kommune eller boligorganisation af den samlede økonomi for indsatsen.

3.2 Fordeling, finansiering og medfinansiering af de boligsociale indsatser

Midlerne til de boligsociale indsatser er gået til 89 helhedsplaner fordelt på 395 boligafdelinger og 215.300 beboere (opgjort for 2011). I tabel 3.1 fremgår, hvordan de boligsociale indsatser finansieret af 2011-14-midlerne i gennemsnit er fordelt pr. helhedsplan, boligafdeling samt beboer. Vi ser, at der i gennemsnit er anvendt 9,65 mio. kr. pr. helhedsplan, mens der i gennemsnit er anvendt 2,1 mio. kr. pr. boligafdeling. Det svarer til, at der i gennemsnit er anvendt ca. 4.000 kr. pr. beboer i et boligområde, der i 2011 var omfattet af en boligsocial helhedsplan.

Tabel 3.1 2011-14-midlerne fordelt på helhedsplan, boligafdeling, bolig og beboer.

	Indsats
Kr. i alt	858.903.000
Kr. i gennemsnit pr. helhedsplan	9.650.820
Kr. i gennemsnit pr. boligafdeling	2.174.489
Kr. i gennemsnit pr. beboer	3.990

Anm.: Det er beboertallet i 2011, der ligger grund for beboergennemsnittet.

Note: Der har i alt været afsat 880 mio. kr. Ud over at de 880 mio. kr. er anvendt til boligsociale og huslejestøtte, er der anvendt midler til driften af Center for Boligsocial Udvikling og evaluering af Landsbyggefondens 2011-14-midler.

Kilde: Landsbyggefondens driftsstøttesystem og Danmarks Statistik.

I tabel 3.2 fremgår, hvordan den boligsociale indsats er fordelt på områder/regioner. Det fremgår, at næsten en fjerdedel af midlerne er gået til helhedsplaner i København og Frederiksberg fordelt på 17 helhedsplaner. Der er henholdsvis syv og otte helhedsplaner i Odense og Aarhus, og tre i Aalborg svarende til i alt godt 20 pct. af de samlede midler.

Tabel 3.2 Støtte til boligsocial indsats fra Landsbyggefondens 2011-14-midler fordelt på områder og regioner.

Område/region	Antal helhedsplaner	Samlet beløb i tusind kr.	Procentvis andel
København og Frederiksberg	17	198.408	23,1
Øvrige Region Hovedstaden	16	150.127	17,5
Region Sjælland	14	117.784	13,7
Odense	7	44.110	5,1
Øvrige Region Syddanmark	13	126.365	14,7
Aarhus	8	89.889	10,5
Øvrige Region Midtjylland	9	87.753	10,2
Aalborg	3	31.304	3,7
Øvrige Region Nordjylland	2	13.163	1,5
I alt	89	858.903	100,0

Kilde: Landsbyggefondens årsberetning, 2015.

Med midlerne fra Landsbyggefonden følger et krav om lokal finansiering på minimum 25 pct. I tabel 3.3 fremgår den lokale finansiering fra boligorganisationer og kommuner til helhedsplanerne. Det fremgår af tabellen, at der er helhedsplaner i fem kommuner, hvor den lokale medfinansiering er 25 pct. I resten af helhedsplanerne i de øvrige kommuner er der i gennemsnit en større lokal medfinansiering end det, minimumskravet er på. Der er stor lokal variation i, hvor meget boligorganisationer og kommuner medfinansierer. Lokalmedfinansieringer fra øvrige kilder forekommer kun i mindre udstrækning.

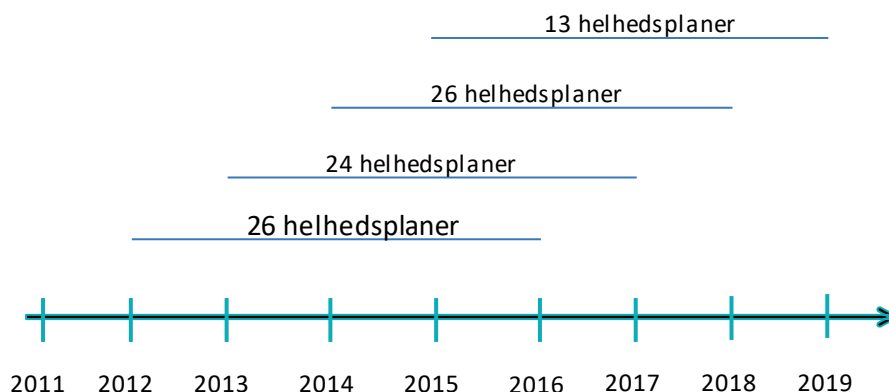
Tabel 3.3 Oversigt over lokal medfinansiering til de boligsociale helhedsplaner. Procent.

	Medfinansiering fra boligorganisation	Medfinansiering fra kommune	Medfinansiering fra anden kilde	Samlet lokal medfinansiering
Kolding	14	11		25
Struer	14	11		25
Sønderborg	5	20		25
Odense	14	11		25
Holstebro	15	10		25
København	14	12		26
Brønderslev	12	15		27
Silkeborg	12	15		27
Svendborg	14	14		27
Thisted	20	8		27
Randers	7	21		28
Haderslev	15	14		28
Esbjerg	9	20		29
Aalborg	16	13		30
Brøndby	13	17		30
Gladsaxe	11	19	0,02	30
Halsnæs	10	20		30
Høje Taastrup	19	11		30
Lolland	6	24		30
Fredensborg	8	23		31
Vejle	13	19		31
Varde	16	16		32
Horsens	7	25		32
Ikast-Brande	20	13		33
Albertslund	17	17		34
Åbenrå	20	13		34
Faxe	16	19		35
Herning	21	14		36
Greve	14	22		36
Køge	20	15		36
Ishøj	26	10		36
Fredericia	10	28		38
Helsingør	17	22		39
Slagelse	21	15	4	40
Guldborgssund	15	27		41
Holbæk	18	20	2	41
Aarhus	18	22	3	42
Skanderborg	20	26		45
Frederiksberg	11	36		47
Viborg	23	26		49
Roskilde	28	27		55
Nyborg	8	47		55

Kilde: Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

I figur 3.1 fremgår en oversigt over, hvornår de 89 helhedsplaner har modtaget tilsagn om midler fra Landsbyggefondens 2011-14-midler og forventes afsluttet. Vi ser, at de første 26 helhedsplaner fik tilsagn i 2012 og løb indtil 2016. Tilsvarende fik henholdsvis 24 og 26 helhedsplaner tilsagn i 2013 og 2014, mens 13 helhedsplaner fik tilsagn i løbet af 2015.

Figur 3.1 Oversigt over, hvornår helhedsplaner finansieret af 2011-14-midlerne har fået tilsagn og forventes afsluttet.

Anm.: Der er taget udgangspunkt i de oprindelige tilsagn, hvis en helhedsplan er forlænget, fremgår det ikke af figuren.
 Kilde: Landsbyggefondens Driftsstøttesystem.

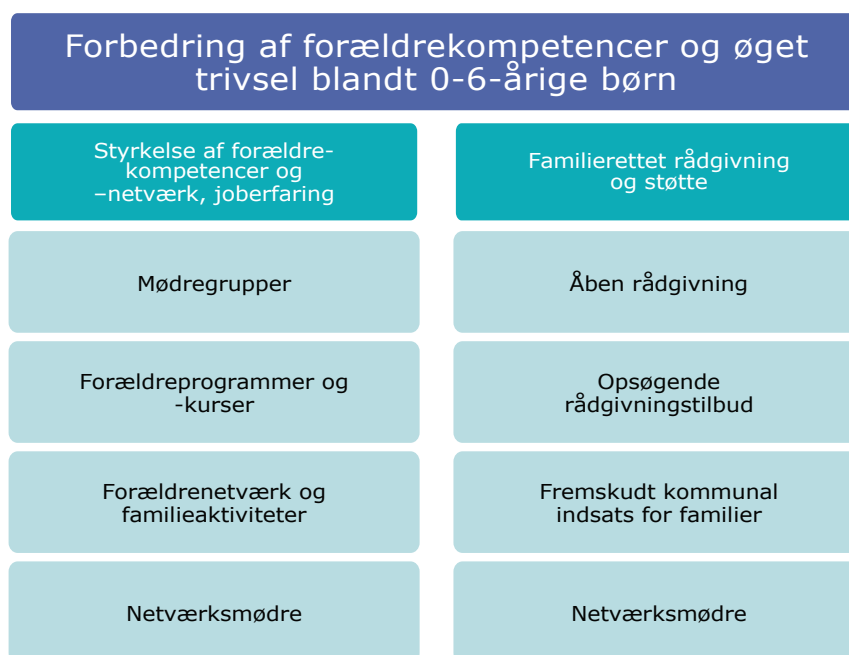
3.3 Boligsociale aktiviteter målrettet forældrekompetencer og børns trivsel

Aktiviteter, rettet mod at styrke forældrekompetencer og øge børns trivsel, fordeler sig inden for to overordnede grupper. Den ene gruppe har fokus på at styrke forældrekompetencer og -netværk, eksempelvis via forældrekurser og forældre-netværk. Den anden gruppe har fokus på at tilbyde familierettet rådgivning og støtte, via opsøgende eller matrikelbaseret rådgivningstilbud eller via en fremskudt kommunal indsats for familierne.

Målgruppen for aktiviteterne målrettet forældrekompetencer og børns trivsel er børnefamilier i lokalområdet og i særlig grad udsatte børnefamilier. Familierne kan være udfordret på et eller flere områder, herunder fattigdom, social isolation, egentlig fysisk og psykisk misrøgt, tidligt forældreskab, psykisk sygdom, alkohol og manglende integration. De udsatte familier kan også mangle viden om muligheder for støtte og have brug for hjælp til at få denne viden. Aktiviteterne kan både være rettet mod forældrene, familien som helhed eller børnene, eller flere af disse delmålgrupper på samme tid. Målgruppen er i denne rapport afgrænset til familier med børn mellem 0-6 år. Der findes også boligsociale aktiviteter målrettet forældrekompetencer og børns trivsel, der henvender sig til familier med børn i skolealderen, men disse er ikke medtaget i denne afdækning.

I figur 3.3 fremgår grupperingen af aktiviteter inden for temaet forældrekompetencer og børns trivsel. Nedenfor beskriver vi kort aktivitetstyperne. Beskrivelserne er baseret på den viden, der kan udledes fra helhedsplanerne og Landsbyggefondens driftsstøttesystem. En uddybet aktivitetsbeskrivelse findes i bilag 1.

Figur 3.2 Gruppering af boligsociale aktiviteter rettet mod børns trivsel og forældrekompetencer.

Kilde: Landsbyggefondens driftsstøttesystem og de boligsociale helhedsplaner (2011-14-midlerne).

I figur 3.4 fremgår forekomsten af aktiviteter under temaet forældrekompetencer og børns trivsel. I forhold til boligsociale temaområder som skole og uddannelse eller beskæftigelse, er aktiviteter under dette tema væsentlig færre, men til gengæld forekommer aktiviteter hyppigere. Det er dog ikke muligt på baggrund af tabel 3.4 at vurdere antallet af familier, der har deltaget i aktiviteter.

Vi ser, at aktiviteter rettet mod forældrenetværk og familieaktiviteter forekommer i 31 helhedsplaner, mens netværksmødre forekommer i 29 helhedsplaner. Der er rådgivningstilbud – både af opsøgende karakter og som et åbent tilbud. Denne slags aktiviteter forekommer henholdsvis i 16 og 20 helhedsplaner.

Tabel 3.4 Forekomsten af aktiviteter i de boligsociale helhedsplaner.

Aktivitet	Forekomst
Forældrenetværk og familieaktiviteter	31
Netværksmødre	29
Åben rådgivning	20
Forældreprogrammer og -kurser	18
Opsøgende rådgivningstilbud	16
Mødregupper	15
Fremskudt kommunal indsats for familier	8

Anm.: Der kan være forskelle i forhold til udtræk i driftsstøttesystemet.

Kilde: Telefonisk validering af kortlægningen foretaget af Rambøll (2015).

3.3.1 Styrkelse af forældrekompetencer og -netværk

Denne gruppe indeholder en række aktivitetstyper, der sigter efter at styrke forældrekompetencer og forældres mulighed for at indgå i netværk sammen med andre forældre. Aktiviteterne sigter dels mod at øge forældrenes kompetencer, eksempelvis via undervisningsforløb, der styrker forældrenes

viden om forælderrollen og deres handlekompetencer, dels mod forældrenes sociale netværk og sociale kompetencer, eksempelvis via sociale aktiviteter.

Der er identificeret fem typer af aktiviteter, der overordnet set har til formål at styrke forældrekompetencer og -netværk:

- Mødregupper
- Forældreprogrammer og -kurser
- Forældrenetværk og familieaktiviteter
- Netværksmødre.

Mødregupper er gruppeforløb for småbørnsmødre i boligområderne og henvender sig særligt til de socialt udsatte mødre. Gruppeforløbet består af jævnlige møder, hvor mødrene modtager faglig sparring typisk fra en sundhedsplejerske. Gruppeforløbet koordineres af en boligsocial medarbejder, der også deltager i møderne. Møderne kan indeholde oplæg eller anden vidensformidling. I nogen tilfælde kan mødrene også mødes selv.

Forældreprogrammer og -kurser er strukturerede undervisningsforløb, der fokuserer på at styrke forældrekompetencer, eksempelvis ved at arbejde med positive måder at opdrage på og med konflikthåndtering. I aktiviteterne er der også fokus på at understøtte netværksdannelse mellem de deltagende familier.

Forældrenetværk og familieaktiviteter har til formål at styrke og opbygge netværk mellem familier og/eller forældre. Fokus er på, hvordan dette netværk mellem forældrene kan bruges til at styrke forældrenes kompetencer som forældre og deres viden om sociale aktiviteter i boligområdet.

Netværksmødre er en indsats, hvor kvinder i boligområdet gennemfører et struktureret undervisningsforløb og herefter etablerer netværk for udsatte og isolerede kvinder i boligområdet. Målgruppen er i udgangspunktet kvinder med indvandrerbaggrund, men også andre (danske) udsatte kvinder kan deltage.

3.3.2 Familierettet rådgivning og støtte

Denne gruppe indeholder en række aktiviteter, der tilbyder rådgivning og støtte til forældre i boligområdet, primært fra familier med særlige behov. Aktiviteterne kan dels have fokus på at styrke forælderrelationen, forebygge evt. mistro hos et barn eller andre problematikker, dels have en brobyggende funktion til andre aktiviteter og tilbud i området. Der er identificeret fire typer af aktiviteter, der har til formål at yde rådgivning og støtte til forældre:

- Åben rådgivning
- Opsøgende rådgivningstilbud
- Fremskudt kommunal indsats for familier
- Netværksmødre.

Der findes dels rådgivningstilbud, der er forankret i en bestemt lokalitet i området (matrikelbaseret), dels rådgivningstilbud, der er arbejder opsøgende og tilbyder rådgivning i folks private hjem. Den *åbne matrikelbaserede rådgivning* fungerer som et drop-in tilbud, som alle beboere kan benytte sig af. Rådgivningen kan have faste åbningstider, men ofte afspejler åbningstiderne beboernes behov. Det *opsøgende rådgivningstilbud* kan foregå ved, at de ansatte i rådgivningen banker på døre i området og yder rådgivning i de hjem, hvor der er behov. I andre tilfælde henviser den opsøgende

rådgivning til den matrikelbaserede rådgivning. Der kan også etableres kontakt til rådgivningen via andre tilbud i området, eksempelvis i daginstitutioner eller fritidstilbud.

Fremskudt kommunal indsats for familier er en aktivitet, der ser forskellig ud alt efter behovet i et konkret boligområde. Ideen med den fremskudte kommunale indsats er at flytte servicetilbud ind i nye rammer i lokalområdet for derved at sikre, at særligt udsatte borgere og familier får adgang til de kommunale tilbud. Eksempelvis kan biblioteket flyttes ud i daginstitutionerne, så familierne kan låne bøger med hjem fra institutionen og få gode råd i forhold til højtlesning for deres børn. I forskningskortlægningen indgår aktiviteten "Sikker start" (Sure Start Local Programmes), som ligger tæt op ad den fremskudte kommunale indsats for familier. Indsatsen tilbyder støtte til børn og forældre i såkaldte børnecentre, der er placeret i udsatte boligområder, så støtten er tilgængelig for beboerne. Et studie undersøger effekten af "Sikker start" i 20 pct. af Englands mest udsatte boligområder og finder blandt andet, at børnene udvikler sig positivt socialt, at forældrene i mindre grad anvender negativ opdragelsesadfærd, og at familierne i større omfang anvender tilbud målrettet børne- og familieudvikling (Melhuish m.fl., 2008).

4 Kendetegn ved 0-6-årige børn i udsatte boligområder og deres familier

Børn og unges sociale baggrund og opvækstforhold har betydning for deres muligheder i uddannelsessystemet, på arbejdsmarkedet og for deres helbred (Fallesen & Bernardi, 2018; Jæger, Munk & Ploug, 2003; Munk, 2008; Sievertsen & Montgomery, 2015). I dette kapitel beskriver vi forskellige karakteristika for 0-6-årige børn i boligområder, der har modtaget en boligsocial indsats finansieret af 2011-14-midlerne. Vi beskriver for det første børnenes familiebaggrund; bor de fx sammen med begge forældre, hvad er forældrenes uddannelsesniveaue og arbejdsmarkedsstatus, lever familien under fattigdomsgrænsen, og har en af forældrene en psykisk sygdom eller en betinget eller ubetinget dom? Dette er alle forhold, der kan påvirke børnenes trivsel og livschancer. For det andet beskriver vi, om børnene er i dagpasning, og om børnene og deres familier har modtaget forebyggende foranstaltninger.

I analyserne i dette kapitel sammenlignes 0-6-årige børn, som bor i boligområder, der har modtaget en boligsocial indsats, med alle 0-6-årige børn i befolkningen i Danmark. Analyserne er baseret på registerdata fra Danmarks Statistik, som indeholder oplysninger om hele befolkningen. Datagrundlaget er nærmere beskrevet i bilag 2. I det følgende omtaler vi boligområder med en boligsocial indsats som de støttede boligområder.

Vi anvender to forskellige familiebegreber i dette kapitel. For det første anvender vi Danmarks Statistiks E-familie, hvor en familie består af en eller flere personer, der bor på den samme adresse og har visse indbyrdes relationer. En familie kan bestå af en enlig eller et par med eller uden hjemmeboende børn under 25 år. For et barn, der fx bor sammen med sin biologiske mor og morens ægtefælle, som ikke er barnets biologiske far, vil både moren og morens ægtefælle blive opfattet som forældre til barnet, når vi anvender E-familiebegrebet (se bilag 2). For det andet anvender vi oplysninger om de juridiske forældre. De juridiske forældre er oftest de biologiske forældre, men kan også være adoptivforældre. For 99,8 pct. af børnene er der oplysninger i registrene om en juridisk mor, og for 97,6 pct. af børnene er der oplysninger om en juridisk far. Hvis fx den juridiske far ikke bor på samme adresse som barnet, vil denne far ikke indgå i E-familien. Både voksne i E-familien og forældre, der ikke har samme bopælsadresse som barnet, kan have betydning for barnets udvikling. Det vil fremgå af noter til figurer og tabeller, hvilket familiebegreb der anvendes i en specifik analyse.

I dette kapitel fokuserer vi på kendetegn ved 0-6-årige børn i 2016. Vi viser dog tilsvarende figurer for året 2011 i bilag 6 – det år, hvor de første helhedsplaner finansieret af 2011-14-puljen startede. Vi kommenter dog kun figureerne i bilaget for året 2011, hvis der er markante forskelle på 2011 og 2016. I bilag 6 har vi også figurer, hvor vi sammenligner karakteristika for 0-6-årige børn i de støttede områder og hele den almene boligsektor.

Hovedresultaterne for kapitlet er vist i tabel 4.1.

Tabel 4.1 Hovedresultater.

Hovedfund	Konkrete resultater
<p>Lavere uddannelsesniveau og en svagere tilknytning til arbejdsmarkedet i de støttede boligområder end i befolkningen.</p> <p>Der er en markant stærkere socioøkonomisk selektion af udsatte småbørnsfamilier med dansk baggrund til de støttede boligområder, end der er af småbørnsfamilier med ikke-vestlig baggrund.</p>	<p>Andelen af 0-6-årige børn, hvor ingen af forældrene er i gang med uddannelse eller i beskæftigelse, er højere for børn med ikke-vestlig oprindelse end for børn med dansk oprindelse. For forældre med dansk baggrund er andelen væsentlig højere i de støttede områder end i befolkningen, mens der ikke er tydelig forskel på familier med ikke-vestlig baggrund i de støttede boligområder og befolkningen.</p> <p>Andelen af 0-6-årige børn med dansk oprindelse, hvor ingen af forældrene er i gang med uddannelse eller i beskæftigelse, er 18 pct. i de støttede boligområder og 4 pct. i befolkningen. For 0-6-årige børn med ikke-vestlig oprindelse er det 31-36 pct., hvor ingen af forældrene er i gang med uddannelse eller i beskæftigelse.</p>
<p>Væsentlig flere af 0-6-årige børn lever i fattigdom i de støttede boligområder end i befolkningen.</p>	<p>Andelen af 0-6-årige børn, som vokser op i fattigdom, er 26 pct. i de støttede boligområder og 8 pct. i befolkningen.</p> <p>For børn med ikke-vestlig oprindelse er andelen ca. 33 pct. både i de støttede boligområder og i befolkningen. For børn med dansk oprindelse er andelen 17 pct. i de støttede boligområder og 5 pct. i befolkningen.</p>
<p>Færre 0-6-årige børn i de støttede boligområder end i befolkningen bor sammen med begge deres forældre. Dette gælder især for børn med dansk oprindelse.</p>	<p>Blandt børn med dansk oprindelse bor 60 pct. i de støttede boligområder og 84 pct. i befolkningen sammen med begge deres forældre. For 0-6-årige børn med ikke-vestlig oprindelse er forskellene små, 75 pct. i de støttede områder og 80 pct. i befolkningen bor sammen med begge deres forældre</p>
<p>For 0-6-årige børn med dansk oprindelse var moren væsentligt yngre ved barnets fødsel i de støttede boligområder end i befolkningen, mens der ikke er tilsvarende forskelle for mødre med ikke-vestlig oprindelse.</p>	<p>For børn med dansk oprindelse var 5 pct. af mødrene under 20 år og 37 pct. 20-25 år ved barnets fødsel i de støttede boligområder. De tilsvarende tal for hele befolkningen var 1 pct. og 14 pct.</p> <p>For børn af ikke-vestlig oprindelse har 2-3 pct. fået barnet, før de fyldte 20 år, og 22 pct. har fået barnet som 20-25-årige i de støttede boligområder. Det samme gælder i befolkningen.</p>
<p>Flere 0-6-årige børn vokser op i familier med misbrug og kriminalitet i de støttede boligområder. Det er særligt fædre til børn af dansk oprindelse, der har været i misbrugsbehandling og begået kriminalitet.</p>	<p>Andelen af børn med dansk oprindelse med en far, der har fået en betinget eller ubetinget dom inden for de seneste 5 år, er 6 pct. i de støttede boligområder og knap 2 pct. i befolkningen. De tilsvarende tal for fædre til børn med ikke-vestlig oprindelse er 2 pct. både i de støttede områder og i befolkningen.</p>
<p>Psykelige sygdomme er mere udbredt blandt mødre og fædre til 0-6-årige børn i de støttede boligområder end i befolkningen – især for forældre med dansk oprindelse.</p>	<p>For børn med dansk oprindelse er andelen af mødre, som har haft en psykisk sygdom inden for de sidste 5 år, 12 pct. i de støttede boligområder og 6 pct. i befolkningen. For fædre til børn med dansk oprindelse er andelen, som har haft en psykisk sygdom inden for de sidste 5 år, 9 pct. i de støttede boligområder og 4 pct. i befolkningen.</p> <p>Andelen med psykisk sygdom er mindre for forældre til børn med ikke-vestlig oprindelse: i de støttede boligområder har 7 pct. af mødrene og 8 pct. af fædrene haft en psykisk sygdom inden for de sidste 5 år. I befolkningen er de tilsvarende tal 5 pct. og 6 pct.</p>
<p>Både for børn med dansk oprindelse og børn med ikke-vestlig oprindelse er andelen af 1-5-årige børn, der er i dagtilbud, omtrent den samme i de støttede boligområde og i hele befolkningen.</p>	<p>82-83 pct. af 1-2-årige børn med dansk oprindelse er i dagtilbud i de støttede boligområder og i befolkningen, mens 67-69 pct. af 1-2-årige børn med ikke-vestlig oprindelse er i dagtilbud i de støttede boligområder og i befolkningen</p> <p>For 3-5-årige er omkring 90 pct. i dagtilbud</p>
<p>Andelen af 0-6-årige børn med en forebyggende foranstaltning er højere for børn med dansk oprindelse i støttede boligområder end i befolkningen, mens der ikke er forskel for børn med ikke-vestlig oprindelse.</p>	<p>6 pct. af de 0-6-årige børn i støttede boligområder har en forebyggende foranstaltning, mens det samme er tilfældet for knap 2 pct. af børn med dansk oprindelse i befolkningen og 5 pct. af børn med ikke-vestlig oprindelse i befolkningen.</p>

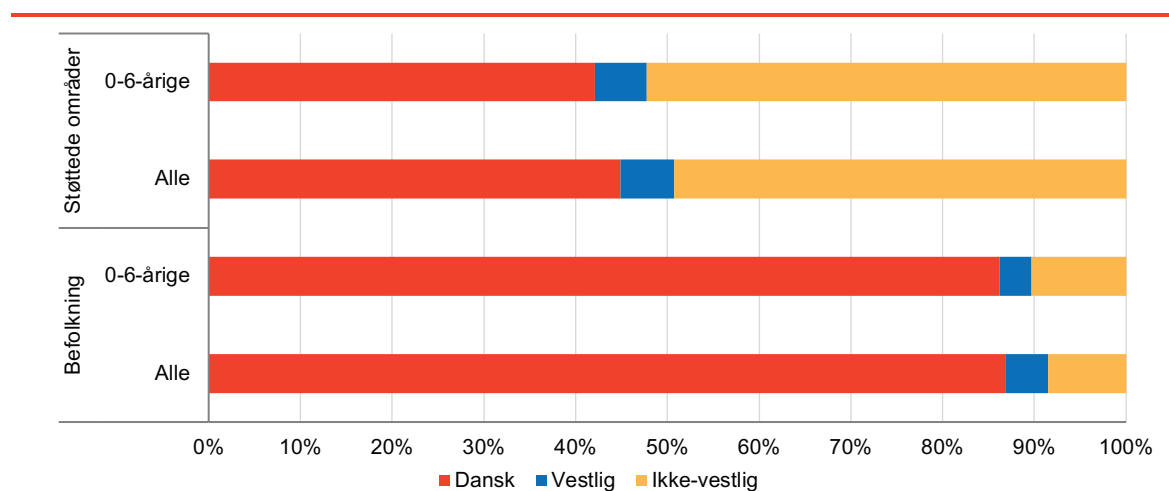
4.1 Etnicitet og familieforhold

Andelen af 0-6-årige børn er lidt højere i de støttede boligområder end i befolkningen generelt: 10 pct. af beboerne i de støttede boligområder og 7 pct. af hele befolkningen er 0-6 år. Både for personer med dansk og ikke-vestlig oprindelse er 0-6-årige overrepræsenteret i de støttede boligområder (se bilag 6).

Hvor stor en andel af børnefamilierne, der har ikke-vestlig oprindelse, har betydning for, hvordan man indretter indsatser, der skal fremme forældrekompetencer og børns trivsel. For eksempel vil nogle af forældrene med indvandrerbaggrund have begrænset viden om det danske samfund, og hvad der fx forventes af forældre til børnehavebørn og senere skolebørn.

Figur 4.1 viser fordelingen på oprindelse for 0-6-årige børn og alle personer i henholdsvis de støttede boligområder og i befolkningen. I de støttede boligområder har omkring halvdelen af beboerne ikke-vestlig oprindelse, hvilket også afspejler sig i fordelingen på oprindelsesland for småbørnsfamilierne; lidt over halvdelen af de 0-6-årige børn i de støttede boligområder har ikke-vestlig oprindelse.¹ Sammenlignet hermed er det kun en 0,1 pct. af de 0-6-årige i befolkningen, som har ikke-vestlig oprindelse. Den almene boligsektor ligger mellem de støttede boligområder og befolkningen med hensyn til andel børn med ikke-vestlig baggrund, idet omkring en tredjedel af de 0-6-årige børn i den almene boligsektor har ikke-vestlig baggrund (se bilag 6).

Figur 4.1 Fordeling på oprindelse opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2016. Særskilt for 0-6-årige børn og for alle beboere/hele befolkningen. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: alle) = 221.564. N (Støttede områder: 0-6-årige) = 22.873. N (Befolkning: alle) = 5.748.769. N (Befolkning: 0-6-årige) = 425.594.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Familieforhold kan også have betydning for børns livsforløb. Børn fra familier, hvor forældrene er separerede, har blandt andet en forøget risiko for at opleve ungdomsarbejdsløshed, psykiske lidelser og kriminalitet. Dette kan skyldes, at et højt konfliktniveau mellem forældrene har en negativ virkning på børnene, men det kan også skyldes, at familieopløsning samvarierer med forskellige former for social belastning for familien, fx økonomiske problemer eller misbrug (Christoffersen, 2003).

¹ En fjerdedel af alle 0-6-årige børn med ikke-vestlig oprindelse bor i et støttet boligområde.

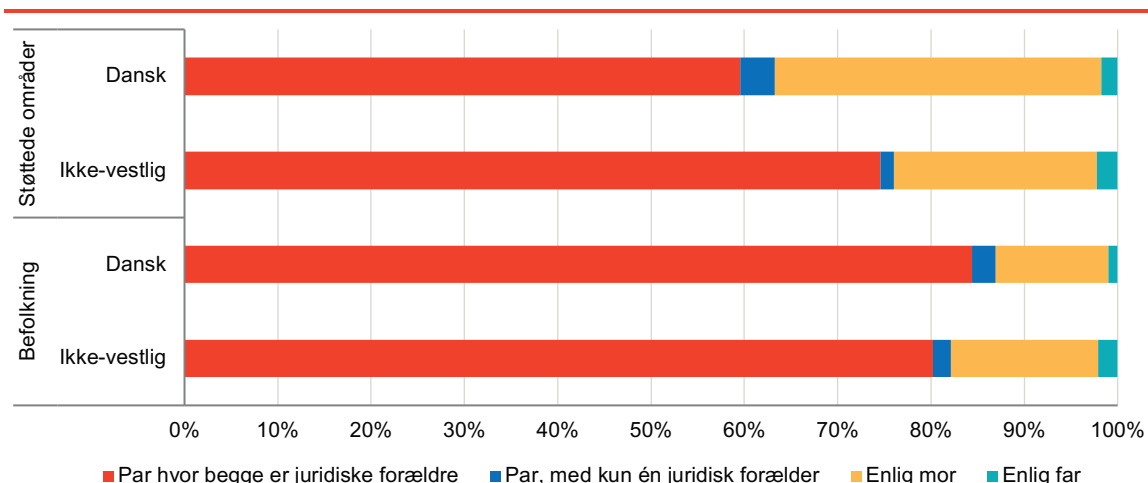
Figur 4.2 viser, hvordan 0-6-årige børn i støttede boligområder og i befolkningen er fordelt på familietype. Figuren viser, om børnene bor sammen med begge deres forældre, en af deres forældre og forælderenes nye partner eller udelukkende med mor eller far.

Flertallet af de 0-6-årige børn bor sammen med begge deres forældre. Der er dog færre børn i de støttede boligområder end i befolkningen generelt, der bor sammen med begge deres forældre. Dette gælder især for børn med dansk oprindelse. I de støttede boligområder bor kun 60 pct. af børnene med dansk oprindelse sammen med begge forældre, mens 35 pct. kun bor sammen med deres mor. De tilsvarende tal for børn med dansk oprindelse i hele befolkningen er 84 pct. og 12 pct.

Forskellen på de støttede boligområder og befolkningen er forholdsvis lille for børn med ikke-vestlig oprindelse. For børn med ikke-vestlig baggrund bor 75 pct. i de støttede boligområder og 80 pct. i befolkningen sammen med begge deres forældre, mens 22 pct. i de støttede boligområder og 18 pct. i hele befolkningen kun bor sammen med deres mor.

Få 0-6-årige børn bor sammen med én af deres forældre og dennes nye partner. Uanset børnenes oprindelse og om de bor i støttede områder, er andelen, der bor sammen med én forælder og dennes nye partner, under 5 pct.²

Figur 4.2 Fordeling på familietype¹⁾ for 0-6-årige opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.621. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.935. N (Befolkning: dansk) = 364.929. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.572.

Note: Figuren er baseret på E-familien.

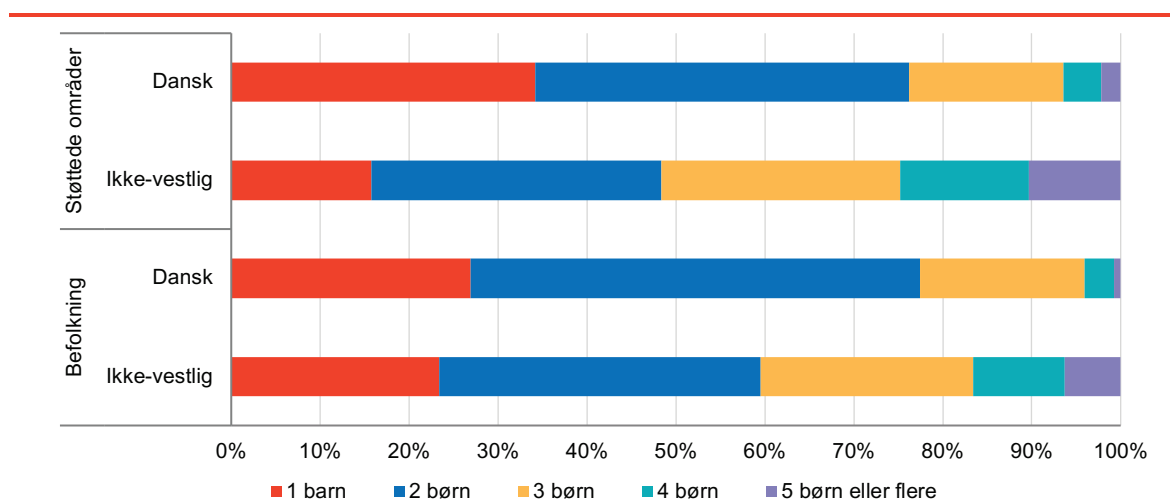
Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Figur 4.3 viser, hvor børnerige familier, de 0-6-årige børn vokser op i. Antal børn i en familie kan have betydning for, hvor meget voksenkontakt det enkelte barn får. Der er forskning, der viser, at et stigende antal søskende har en negativ effekt på, hvordan børn klarer sig i skolen (Blake, 1989). I de støttede boligområder vokser 0-6-årige børn med ikke-vestlig oprindelse op i mere børnerige familier end 0-6-årige med dansk oprindelse: 25 pct. med ikke-vestlig oprindelse og 6 pct. med dansk oprindelse vokser op i en familie med mindst fire børn.

² Fordelingen på familietype i 2011 fremgår af bilag 6. I de støttede boligområder er andelen af 0-6-årige børn, der bor sammen med begge deres forældre, steget lidt fra 2011 til 2016. Dette gælder uanset oprindelsesland. For børn med ikke-vestlig oprindelse afspejler denne stigning udviklingen for alle ikke-vestlige børn i befolkningen. For børn med dansk oprindelse i befolkningen er der derimod ikke nogen forskel i fordelingen på familietype i 2011 og 2016.

For 0-6-årige børn med ikke-vestlig oprindelse er familierne mere børnerige i de støttede boligområder end i befolkningen, mens det omvendte gælder for 0-6-årige børn med dansk oprindelse. Sidstnævnte børn er oftere det eneste barn i familien i de støttede områder end i befolkningen. De forskelle, vi finder for danske 0-6-årige børn, kan hænge sammen med, at de danske børn har væsentligt yngre mødre i de støttede boligområder end i befolkningen, jf. figur 4.4.

Figur 4.3 Fordeling på antal børn i familien¹⁾ for 0-6-årige opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2016 . Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

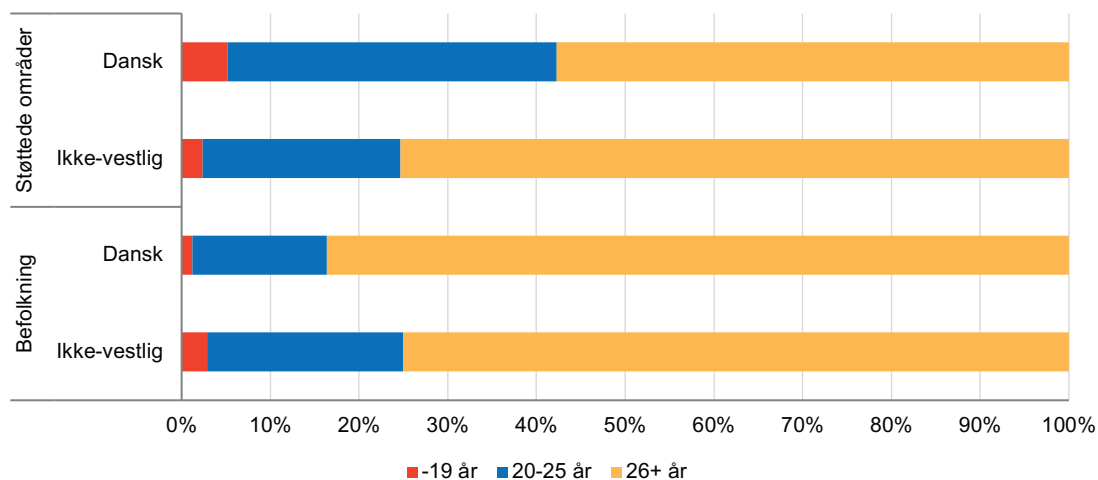
Note: Figuren er baseret på E-familien.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

At være unge forældre er knyttet til en række risici og udfordringer for både de unge forældre og deres børn. Internationale studier peger eksempelvis på sundhedsrelaterede problemer, økonomiske udfordringer, psykosociale og uddannelsesmæssige vanskeligheder for de unge forældre og deres børn. Internationale studier viser endvidere, at udsatte unge mødre oplever mindre social støtte fra sociale netværk, hvilket blandt andet øger risikoen for ikke at udvikle tilstrækkelige forældrekompetencer (Petersen & Kraglund, 2018). En dansk analyse viser da også en negativ sammenhæng mellem at blive mor i en ung alder og sandsynligheden for at have gennemført en ungdomsuddannelse som 25-årig. En typisk pige har ifølge analysen i gennemsnit 83 pct. chance for at få en ungdomsuddannelse, men hvis hun er blevet mor før 18-årsalderen, er hendes chancer reduceret med næsten 40 procentpoint til 45 pct. At blive mor som 18-23-årig reducerer også chancen for at få en ungdomsuddannelse. En pige, som er blevet mor i 18-23-årsalderen, får forringet sine chancer for en ungdomsuddannelse med næsten 25 procentpoint i forhold til gennemsnittet for piger (Larsen & Bræmer, 2013). Alt i alt vil dette sige at en høj andel unge mødre kan ses som en indikator for risiko for social udsathed for de unge mødre og deres børn.

Mors alder ved fødslen er vist i figur 4.4 for 0-6-årige børn. For børn af ikke-vestlig oprindelse er fordelingen på mors alder ved fødslen omtrent den samme i de støttede boligområder og befolkningen som helhed: knap en fjerdedel har fået barnet som 20-25-årige, omkring tre fjerdedele har fået første barn efter 25-årsalderen. 2-3 pct. fik barnet, før de fyldte 20 år. For børn med dansk oprindelse er mors alder ved fødslen derimod lavere i de støttede boligområder end i befolkningen som helhed: 5 pct. af mødrene under 20 år og 37 pct. 20-25 år ved barnets fødsel i de støttede boligområder. De tilsvarende tal for hele befolkningen var 1 pct. og 14 pct. Det vil sige, at blandt de fire grupper var mødrene med dansk oprindelse i de støttede boligområder yngst ved barnets fødsel. Der er dog få mødre, der fik barnet som teenager, i alle fire grupper.

Figur 4.4 Morens¹⁾ alder ved barnets fødsel for 0-6-årige børn opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

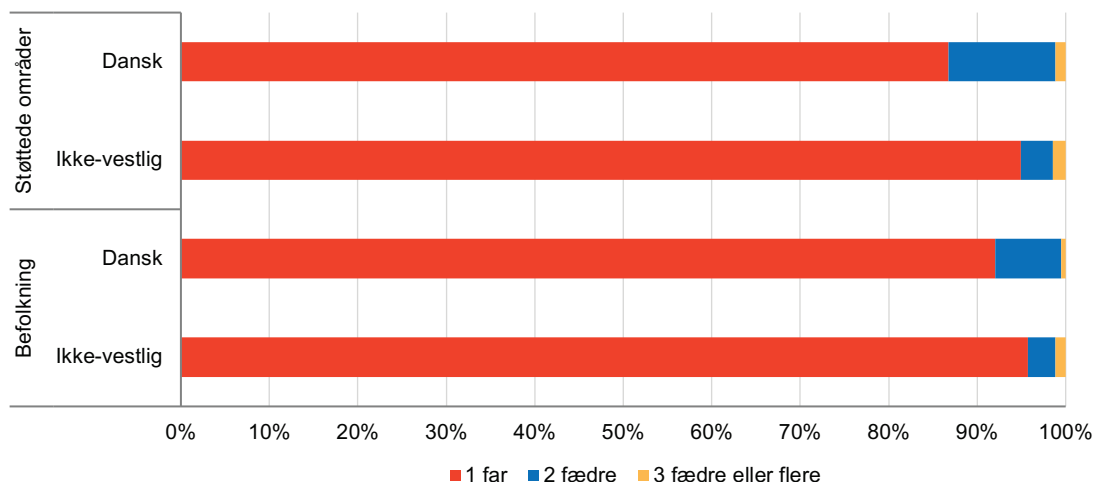
Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.585. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.713. N (Befolkning: dansk) = 366.338. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 42.945.

Note: Baseret på oplysninger om juridisk mor.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Hvis børnene i en familie har forskellig fædre, indikerer det, at moren kan have haft et mere ustabil familiemønster som voksen. Figur 4.5 viser antallet af fædre til børnene i de 0-6-åriges familie. I de familier, hvor de 0-6-årige børn med ikke-vestlig baggrund bor, er der kun mere end en juridisk far til børnene i omkring 5 pct. af familierne. For de 0-6-årige børn med dansk oprindelse er der 13 pct. i de støttede boligområder og 7 pct. i befolkningen, hvor der er mere end en juridisk far til børnene i familien. Der er dog alt i alt kun ganske få børn, der vokser op i en familie, hvor børnene har mere end to forskellige fædre.

Figur 4.5 Antal juridiske fædre til børnene i E-familien opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note: Figuren er baseret på E-familien og oplysninger om juridiske fædre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Der er ikke nævneværdige forskelle på 0-6-årige børn i de støttede boligområder og 0-6-årige børn i hele den almene boligsektor med hensyn til fordeling på familietype og med hensyn til, hvor børnerige familierne er, og hvor mange fædre der er til børnene i E-familien. For børn med ikke-vestlig oprindelse er der heller ikke nævneværdig forskel på morens alder ved fødsel i de støttede boligområder og i den almene boligsektor, mens morens alder ved fødslen er lidt højere i den almene boligsektor end i de støttede boligområder for børn med dansk oprindelse (se figurer i bilag 6).

4.2 Forældrenes uddannelse og beskæftigelse

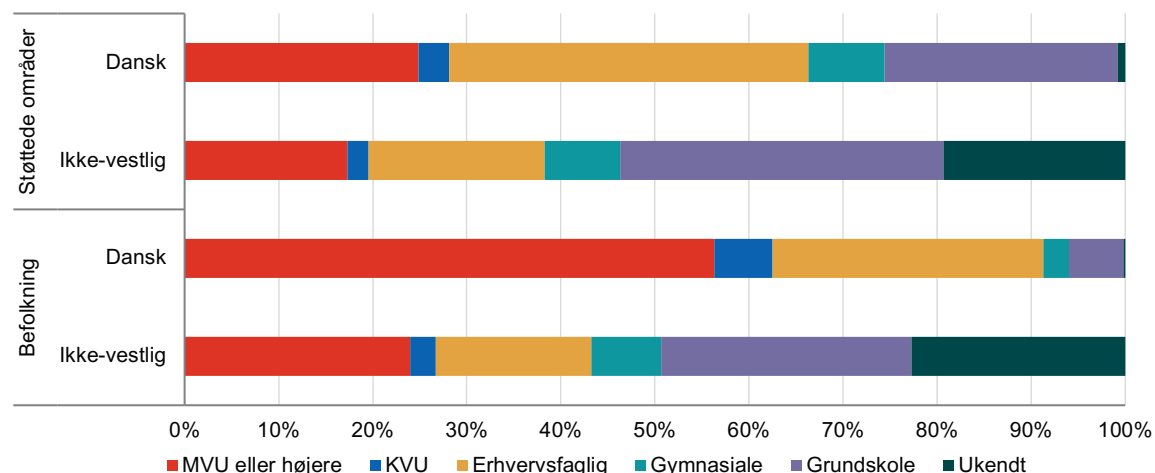
Der er en tydelig sammenhæng mellem forældres socioøkonomiske status og deres børns succes i skole- og uddannelsessystemet (Fallesen & Bernardi, 2018; Jæger, Munk & Ploug, 2003; Munk, 2008). Derfor ser vi i dette afsnit på uddannelsesniveau og beskæftigelse for forældrene til de 0-6-årige børn i de støttede boligområder og i befolkningen.

I opgørelser af forældres uddannelse og beskæftigelse anvender vi oplysninger om juridiske forældre. Vi starter med at se på uddannelsesniveaut for forældre til de 0-6-årige. Figur 4.6 viser fordelingen på fuldført uddannelse. Har barnet to forældre, viser vi uddannelsesniveaut for den forælder, som har det højeste uddannelsesniveau. Sammenligning af uddannelsesniveaut for beboere i de støttede boligområder og i den øvrige befolkning vanskeliggøres generelt af, at der bor mange indvandrere i de udsatte boligområder, og at der er mangelfulde oplysninger om indvandrernes uddannelse. Det sidste hænger sammen med, at mange indvandrere ikke har afsluttet en uddannelse i Danmark. Uddannelse er uoplyst for omkring en femtedel af forældrene med ikke-vestlig oprindelse i de støttede boligområder såvel som i hele befolkningen.

Figur 4.6 viser, at uddannelsesniveaut er lavere for forældre i de støttede boligområder end for forældre i befolkningen. Forskellen på de støttede boligområder og befolkningen er dog forholdsvis lille for forældre til børn med ikke-vestlig oprindelse. For 0-6-årige børn med dansk oprindelse er forældrenes uddannelsesniveau til gengæld væsentligt højere i befolkningen end i de støttede boligområder: 91 pct. har en erhvervsfaglig eller videregående uddannelse i befolkningen mod 66 pct. i de støttede boligområder. Dermed er danske børn i støttede boligområder overrepræsenteret blandt børn med forældre med få uddannelsesmæssige ressourcer i forhold til børn med dansk oprindelse i befolkningen, mens det tilsvarende kun gælder i et forholdsvis lille omfang for børn med ikke-vestlig oprindelse. Det skal dog bemærkes, at uddannelsesniveaut er højere for forældre til 0-6-årige med dansk oprindelse end for forældre til 0-6-årige med ikke-vestlig oprindelse i både de støttede boligområder og i befolkningen.³

³ Selvom omkring 20 pct. af forældrene med ikke-vestlig oprindelse har ukendt uddannelse, har de samtidig omtrent den samme eller en større andel med oplyst grundskole som højest fuldført uddannelse end forældre med dansk oprindelse.

Figur 4.6 Fordeling på 0-6-åriges forældres¹⁾ højeste fuldførte uddannelse opgjort for støttede områder og befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

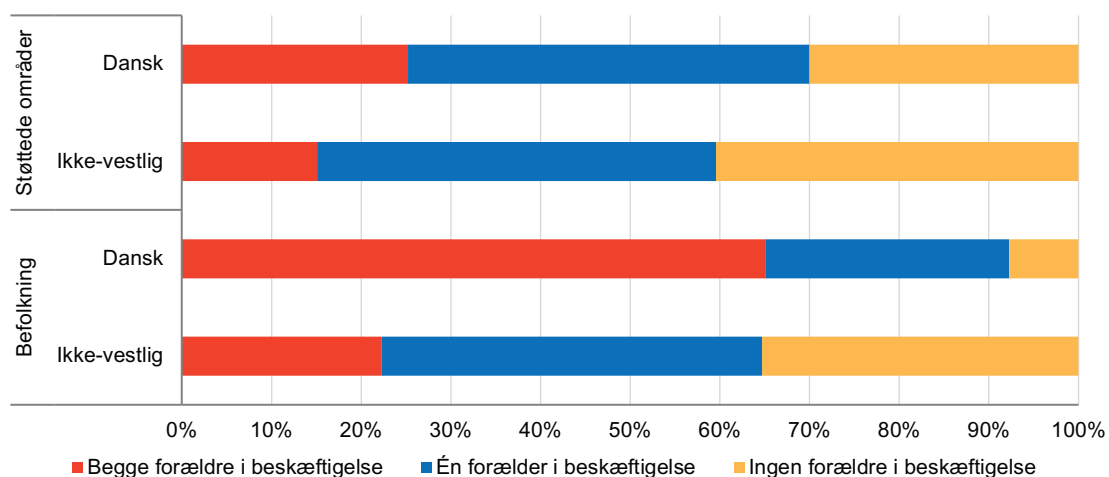
Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.627. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.940. N (Befolkning: dansk) = 366.802. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.723.

Note: Figuren er baseret på juridiske forældre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Vi går nu over til at se, om forældrene til de 0-6-årige er i beskæftigelse. Figur 4.7 viser, om begge forældre, en af forældrene eller ingen af forældrene er i beskæftigelse. For børn med ikke-vestlig oprindelse er mønstret omtrent det samme i de støttede boligområder og i hele befolkningen. For børn med dansk oprindelse har forældrene derimod en væsentlig lavere beskæftigelsesgrad i de støttede boligområder end i hele befolkningen. For de 0-6-årige børn med dansk oprindelse har 30 pct. i de støttede boligområder og 8 pct. i befolkningen ingen forældre i beskæftigelse. For 0-6-årige børn med ikke-vestlig oprindelse har 40 pct. i de støttede boligområder og 35 pct. i befolkningen ingen forældre i beskæftigelse.

Figur 4.7 Fordeling på 0-6-åriges forældres¹⁾ beskæftigelse opgjort for støttede områder og befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.627. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.940. N (Befolkning: dansk) = 366.802. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.723.

Note: Kategorisering af beskæftigelse er baseret på variable om socioøkonomisk status (PSOC_STATUS_KODE).

Note 1: Figuren er baseret på juridiske forældre.

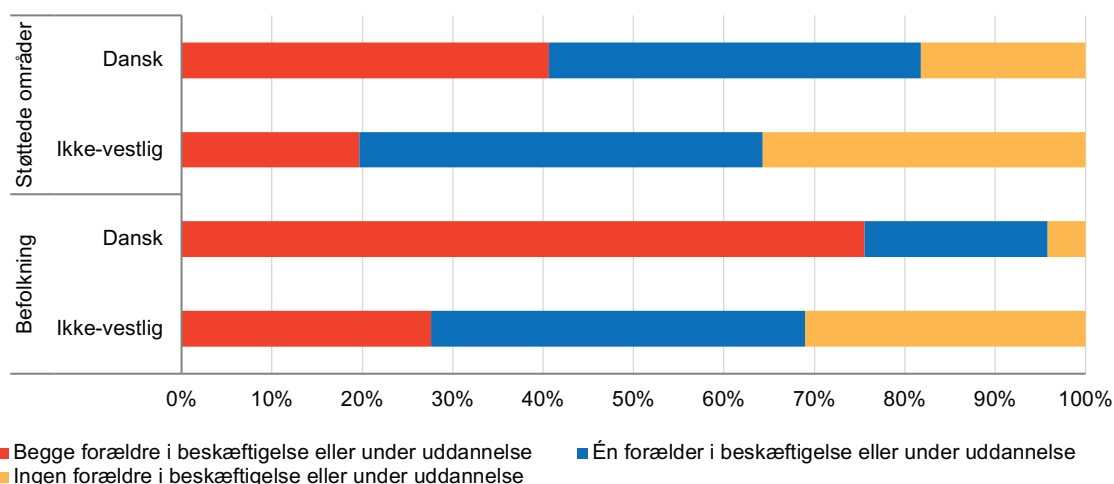
Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

I forbindelse med vurderingen af resultaterne vist i figur 4.6 og figur 4.7 vedrørende forældrenes uddannelses- og beskæftigelsesniveau i 2016 er det vigtigt at være opmærksom på, at nogle af forældrene til de 0-6-årige er under uddannelse i 2016. Det betyder, at fordelingen på fuldført uddannelse vil ændre sig i de kommende år, og at flere af forældrene formentlig vil komme ud på arbejdsmarkedet. For at tage højde for, at nogle af forældrene er under uddannelse, viser vi i figur 4.8, hvorvidt begge forældre, en af forældrene eller ingen af forældrene enten er i gang med uddannelse eller er i beskæftigelse.

En sammenligning af figur 4.7 og figur 4.8 viser, at flere af forældrene uden beskæftigelse i stedet er under uddannelse. Det gælder især forældrene til børn af dansk oprindelse i de støttede boligområder. For eksempel er der 30 pct. i denne gruppe, hvor ingen af forældrene er i beskæftigelse, men "kun" 18 pct. af forældrene i gruppen, som hverken er i beskæftigelse eller under uddannelse. Den større andel, der er under uddannelse, blandt forældre til danske børn i de støttede boligområder end blandt forældrene i de øvrige tre grupper, kan blandt andet hænge sammen med, at disse forældre er forholdsvis unge. At den forskellige alderssammensætning bidrager til at forklare, at flere danske forældre i de støttede områder er under uddannelse, det bekræftes i bilagsfigur 6.18 i bilag 6, som viser fordelingen på, om mødrene i 2016 er i beskæftigelse, under uddannelse eller hverken i beskæftigelse eller under uddannelse vist særskilt for morens alder ved barnets fødsel. Bilagsfiguren viser, at de unge mødre i større omfang er under uddannelse, end mødre, som er 25 år eller ældre.

Overordnet er konklusionerne af resultaterne i figur 4.8 de samme som for resultaterne i figur 4.6 og figur 4.7: forældrene til 0-6-årige børn i de støttede boligområder har en svagere tilknytning til uddannelserne og arbejdsmarkedet end forældrene til 0-6-årige børn i befolkningen. Der er en forholdsvis lille forskel på forældrene med ikke-vestlig oprindelse i de støttede boligområder og i befolkningen, mens der er en markant forskel på forældrene med dansk oprindelse i de støttede boligområder og i befolkningen.

Figur 4.8 Fordeling på, om 0-6-åriges forældre¹⁾ er under uddannelse eller i beskæftigelse opgjort for støttede områder og befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.627. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.940. N (Befolkning: dansk) = 366.802. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.723.

Note: Kategorisering af er baseret på variable om (socioøkonomiske status (PSOC_STATUS_KODE) og oplysninger om igangværende uddannelse.

Note 1: Figuren er baseret på juridiske forældre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Med hensyn til forældrenes uddannelse og beskæftigelse er der ikke forskel på 0-6-årige børn med ikke-vestlig oprindelse i de støttede boligområder og i den almene boligsektor. Til gengæld er uddannelsesniveaut og andelen i beskæftigelse lavere i de støttede boligområder end i den almene boligsektor for forældre til 0-6-årige børn med dansk oprindelse (se figurer i bilag 6). Det ses fx, at de 0-6-årige børn med dansk oprindelse har 25 pct. i de støttede boligområder og 34 pct. i den almene boligsektor to forældre i beskæftigelse.

4.3 Fattigdom i familierne og boligstørrelse

Det er veldokumenteret, at det har konsekvenser for børn at vokse op i fattigdom. Undersøgelser viser blandt andet, at børn, der er vokset op i økonomiske trængte familier, uddanner sig mindre, de tjener mindre, og de får oftere førtidspension som voksne end dem, der aldrig har oplevet fattigdom (Sievertsen & Montgomery, 2015).

Til at belyse fattigdom anvender vi OECD's fattigdomsmål, hvor en person anses for at være fattig, hvis den pågældende har en ækvivaleret disponibel indkomst under 50 pct. af medianen. Beregningen af fattigdomsraten er nærmere beskrevet i boks 1. OECD's fattigdomsmål er det mest udbredte fattigdomsmål i danske undersøgelser, men der er også studier, som anvender EU's fattigdomsmål, hvor en person anses for at være fattig, hvis den pågældende har en ækvivaleret disponibel indkomst under 60 pct. af medianen (Ekspertudvalget om fattigdom, 2013). Derfor har vi vist figurer i bilaget baseret på EU's fattigdomsbegreb.

Målinger af fattigdom baseret alene på indkomst, som vi gør det i denne rapport, er blevet kritiseret, fordi de ikke direkte måler afsavn (Larsen, 2005). Husholdninger med samme indtægt kan nemlig have meget forskellig levestandard på grund af forskelle i fx husleje, gæld og særlige behov på grund af helbredstilstand mv. Danske undersøgelser viser dog en rimelig grad af overensstemmelse mellem subjektive oplevelser af fattigdom og fattigdomsmål baseret på indkomstoplysninger (Larsen, 2005).

Boks 1. Definition af fattigdom

Fattigdomsraten for en befolkningsgruppe er andel personer i gruppen, som er fattige. En person anses for at være fattig, hvis den pågældende har en ækvivaleret disponibel indkomst under 50 pct. af medianen. Det vil sige, at fattigdomsraten er andel personer i gruppen, der har en ækvivaleret disponibel indkomst under 50 pct. af medianen.

Medianindkomst

Medianen er det indkomstniveau, der deler befolkningen i to lige store grupper. Der er altså lige mange, der ligger over som under medianen.

Ækvivaleret disponibel indkomst

Den disponible indkomst udregnes som indkomst efter skat og ækvivaleres for at tage højde for størrelsen af familien. Det vil sige, at der tages udgangspunkt i hele familiens indkomst. Vi anvender her OECD's modificerede skala til beregning af ækvivaleret indkomst. Det indebærer, at den første voksne har vægten 1, den anden voksne og børn over 14 år har vægten 0,5, og børn til og med 14 år har vægten 0,3 (Danmarks Statistik, 2012). Dette betyder, at hvert medlem i familien får den samme ækvivalerede indkomst, der afhænger af familiens samlede indkomst og familiens sammensætning.

Ideen bag at anvende ækvivaleret indkomst er, at jo større familien er, jo flere er der til at deles om familiens boligudgifter og varige forbrugsgoder, og det er muligt at købe meget mad ind ad gangen, hvilket er billigere end småindkøb.

Anvendt familiebegreb

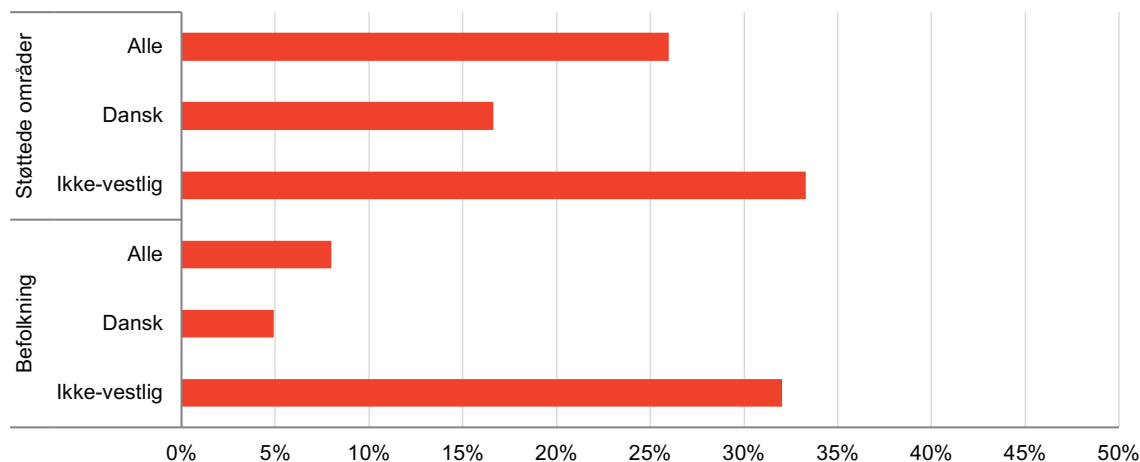
Til at afgrænse en familie anvender vi Danmarks Statistiks familiebegreb (Danmarks Statistik, 2013). Det indebærer, at barnets familie består af 1-2 voksne og eventuelt søskende på samme adresse.

Andelen af de 0-6-årige børn, som vokser op i en familie med økonomisk fattigdom, er vist i figur 4.9. Andelen af børn, der vokser op i fattigdom, er væsentligt større i de støttede boligområder end i befolkningen som helhed. Mens omkring en fjerdedel (26 pct.) af de 0-6-årige børn i de støttede boligområder er fattige, er under en tiendedel (8 pct.) af de 0-6-årige børn i befolkningen fattige. Disse andele svarer til, at der er i alt 5.860 0-6-årige børn, der vokser op i fattigdom i de støttede boligområder, og 34.657 børn i befolkningen, der ligeledes vokser op i fattigdom.

Andel fattige varierer med oprindelse. En større andel børn med ikke-vestlig oprindelse end børn med dansk oprindelse oplever fattigdom. Omkring en tredjedel af de 0-6-årige børn med ikke-vestlig oprindelse er fattige. Det gælder både i de støttede boligområder og i befolkningen generelt. For 0-6-årige børn med dansk oprindelse finder vi derimod en stor forskel: kun 5 pct. af de 0-6-årige i befolkningen og 17 pct. af de 0-6-årige i de støttede boligområder vokser op i fattigdom.

I bilag 6 er andel fattige 0-6-årige børn vist for 2011. Mønsteret er det samme i 2011. Dog er andelen af børn i fattigdom en smule større i 2016 end i 2011. Bilag 6 viser også fattigdomsraterne for børn i den almene boligsektor. Der er ikke nogen betydelig forskel på andelen af 0-6-årige med ikke-vestlig oprindelse i de støttede områder og i den almene boligsektor, der vokser op i fattigdom. Andel fattige blandt 0-6-årige børn med dansk oprindelse er derimod lavere i den almene boligsektor end i de støttede boligområder, men stadig højere end i befolkningen: 11 pct. i den almene boligsektor, 17 pct. i de støttede boligområder og 5 pct. i hele befolkningen.

Figur 4.9 Andelen af 0-6-årige børn, som er fattige¹⁾, opgjort for støttede områder og befolkningen i 2016. ²⁾ Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: alle) = 22.873. N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Befolkning: alle) = 425.594. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note 1: Fattigdomsgrænsen er defineret som 50 pct. af median-indkomsten (se boks 1).

Note 2: Beregningen af fattigdom er baseret på E-familien.

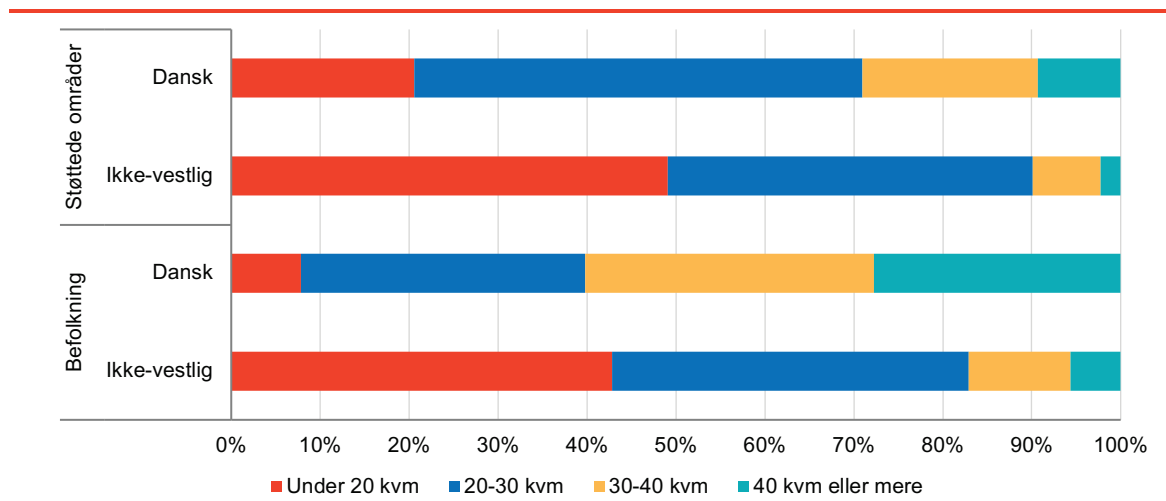
Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

En lav indkomst og fattigdom betyder blandt andet, at der er færre penge til boligudgifter. I figur 4.10 viser vi antal kvadratmeter pr. person i boliger med 0-6-årige børn. Generelt har småbørnsfamilierne i de støttede boligområder færre kvadratmeter pr. person end småbørnsfamilierne i befolkningen. Dette finder vi især for 0-6-årige børn med dansk oprindelse, hvor 21 pct. af de 0-6-årige børn i støttede boligområder bor i en bolig med under 20 kvadratmeter pr. person, mens det samme kun gælder 8 pct. af 0-6-årige børn i befolkningen.

Børnefamilier med ikke-vestlig oprindelse har både højere fattigdomsrater og flere børn end børnefamilier med dansk oprindelse, samtidig har de mindre plads i boligen pr. beboer. I de støttede

boligområder bor 49 pct. og i befolkningen bor 43 pct. af de 0-6-årige børn med ikke-vestlig oprindelse i boliger med mindre end 20 kvadratmeter pr. person.⁴ Der er ikke forskel på de 0-6-årige børn med hensyn til antal boligkvadratmeter i de støttede boligområder og i den almene boligsektor (se bilag 6).

Figur 4.10 Fordeling på antal kvadratmeter pr. person i boliger med 0-6-årige opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2016 . Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.627. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.942. N (Befolkning: dansk) = 358.677. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 42.590.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

4.4 Kriminalitet, misbrug og psykisk sygdom blandt forældrene

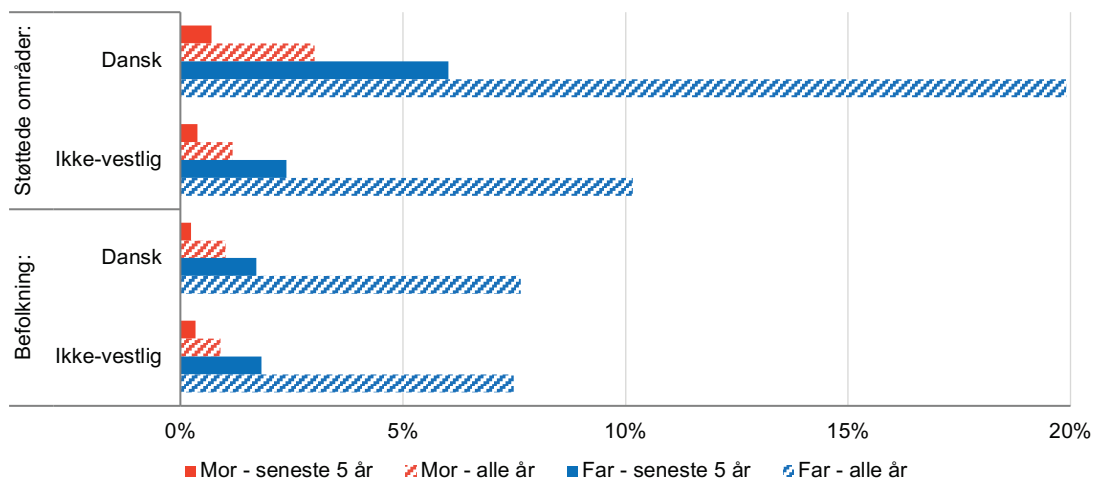
Kriminalitet, misbrug og psykisk sygdom hos forældrene har betydning for, hvordan børnene klarer sig i deres opvækst (Christoffersen, 2003; Connell & Goodman, 2002; Cleaver, Unell & Aldgate, 2001; Beardslee, Versage & Gladstone, 1998). I dette afsnit ser vi først på kriminalitet og misbrug blandt forældrene til de 0-6-årige børn og til sidst på psykisk sygdom hos forældrene. I dette afsnit anvender vi både oplysninger om de juridiske forældre og forældrene i E-familien, da der er stor forskel på resultaterne – fx med hensyn til andel kriminelle – alt efter, hvilket familiebegreb, vi anvender.

Vi starter med i figur 4.11 at se på andel juridiske forældre, som har en ubetinget eller betinget dom. En større andel af forældrene i de støttede boligområder end i befolkningen har en betinget eller ubetinget dom bag sig. Dette gælder især fædre til børn med dansk oprindelse, hvor 6 pct. har fået en dom inden for de sidste 5 år i de støttede boligområder og 1,7 pct. i befolkningen. De tilsvarende tal for fædre til børn med ikke-vestlig oprindelse er 2,4 pct. og 1,8 pct.⁵ Ser vi flere år tilbage i tid, er andelen i de støttede boligområder, som har en ubetinget eller betinget dom, meget højere: 20 pct. for fædre til børn med dansk oprindelse og 10 pct. for fædre til børn med ikke-vestlig oprindelse.

⁴ Den mindre plads pr. person i familier med ikke-vestlig baggrund kan også til dels hænge sammen med, at etniske minoritetsfamilier oftere bor i udvidede familier (Jakobsen & Pedersen 2017; Liversage & Jakobsen, 2016).

⁵ En tilsvarende figur udelukkende for betinget domme er vist i Bilag 6.

Figur 4.11 Andelen, som har modtaget en ubetinget eller betinget dom¹⁾ inden for 5 år og for en længere periode (siden 1980), blandt mødre og fædre²⁾ til 0-6-årige opgjort for støttede områder og befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent

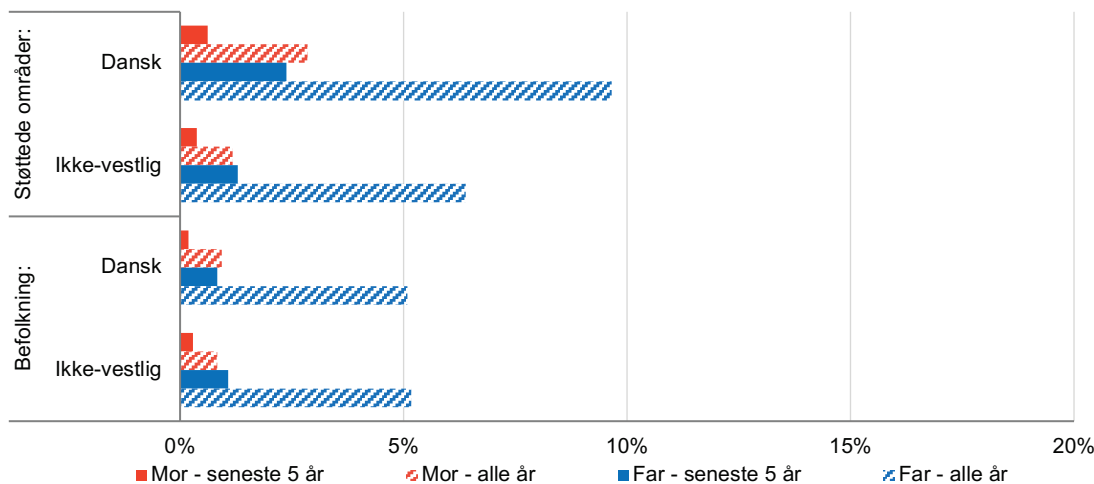
Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note 1: Inkluderer domme, der hører under straffeloven og en række særlove (herunder lov om euforiserende stoffer og våbenloven). Overtrædelse af færdselsloven er ikke inkluderet.

Note 2: Figuren er baseret på juridiske forældre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Figur 4.12 Andelen, som har modtaget en ubetinget eller betinget dom¹⁾ inden for 5 år og for en længere periode (siden 1980), blandt E-familie-forældre til 0-6-årige opgjort for støttede områder og befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note 1: Inkluderer domme, der hører under straffeloven og en række særlove (herunder lov om euforiserende stoffer og våbenloven). Overtrædelse af færdselsloven er ikke inkluderet.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Vi går nu over til at se på andelen med en dom blandt forældre med udgangspunkt i E-familien, dette er vist i figur 4.12. En sammenligning af figur 4.11 og figur 4.12 viser, at der især er stor forskel på andel fædre, der har en dom, alt efter om vi kigger på juridiske forældre eller E-familie-forældre: andelen af fædre med en dom er meget højere for de juridiske fædre end for E-familie-fædre. For

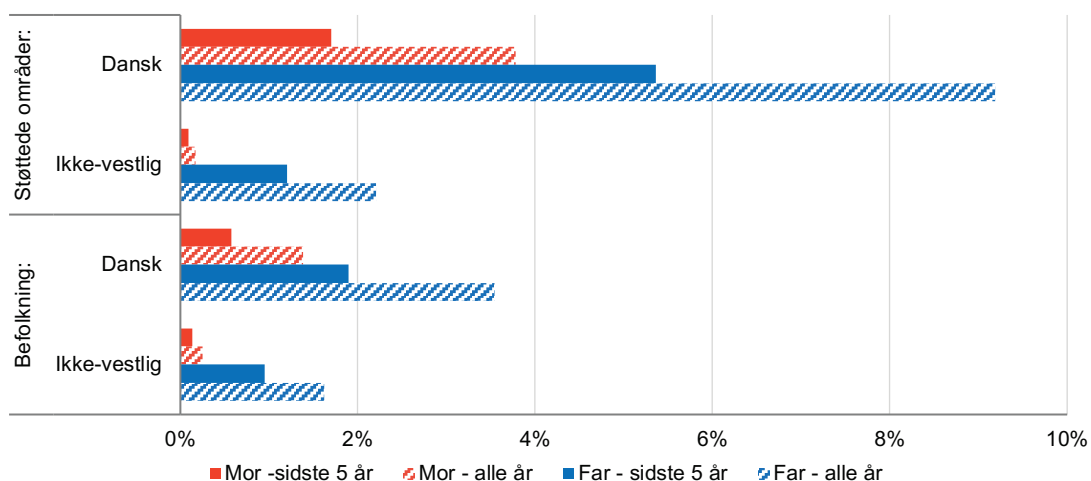
eksempel har 6 pct. af de juridiske fædre til 0-6-årige med dansk oprindelse i de støttede boligområder modtaget en dom i de seneste 5 år, mens den tilsvarende andel er 2 pct. for E-familie-fædrene. Denne forskel hænger sammen med, at når mor og far flytter fra hinanden, og barnet efterfølgende bor hos moren, indgår den juridiske far ikke i E-familien. Det vil sige, at der er en stor del af børnene, der har en far med en dom, som de ikke bor sammen med længere.

Figur 4.13 og figur 4.14 viser andel forældre, som er registreret med et alkohol- eller stofmisbrug. Misbrug måles ud fra diagnoser og registreringer foretaget i behandlingssystemet (se bilag 2). Det betyder, at det er et validt målt – der er en fagprofessionel vurdering af misbruget. Ulempen ved dette mål er dog, at vi ikke har oplysninger om personer med misbrug, som ikke er i behandling (Benjaminsen m.fl., 2015).

Figur 4.13 tager udgangspunkt i de juridiske forældre og viser, at andelen af 0-6-årige børn med en forælder, der er registreret med et misbrug, er større i de støttede boligområder end i befolkningen generelt. Forskellen på de støttede boligområder og befolkningen er også her større for børn med dansk oprindelse end for børn med ikke-vestlig oprindelse. For børn med dansk oprindelse er 6 pct. af fædrene til børnene i de støttede boligområder og 2 pct. af fædrene i befolkningen registreret med et misbrug inden for de seneste 5 år. En sammenligning af figur 4.13 og figur 4.14 viser endvidere, at en større andel af fædrene, som har eller har haft et misbrugsproblem, ikke bor sammen med deres 0-6-årige barn i 2016.

Figurerne viser endvidere også, at problemerne med alkohol- og stofmisbrug tilsyneladende er mere udbredt blandt forældre til børn med dansk oprindelse end blandt forældre til børn med ikke-vestlig oprindelse.

Figur 4.13 Andelen med en forælder med alkohol- eller stofmisbrug inden for 5 år og for en længere periode¹⁾, blandt mødre og fædre²⁾ til 0-6-årige børn opgjort for støttede områder og befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

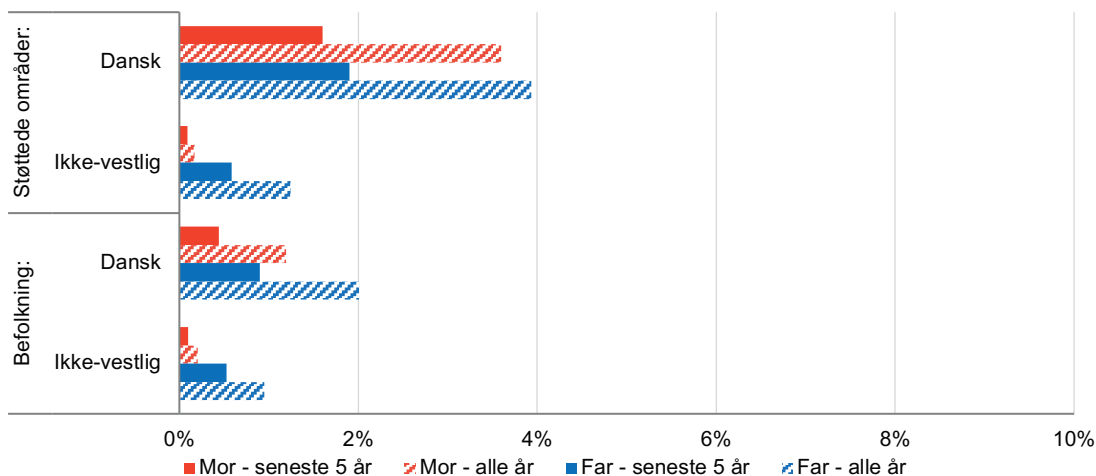
Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note 1: En længere periode er her siden 1996 i forhold til stofmisbrug og 2006 i forhold til alkoholmisbrug. Hvis oplysningerne hentes fra LPR, går de dog tilbage til 1980, se bilag 2.

Note 2: Figuren er baseret på juridiske forældre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Figur 4.14 Andelen med en forælder med alkohol- eller stofmisbrug inden for 5 år og for en længere periode¹, blandt E-familie-forældre til 0-6-årige børn opgjort for støttede områder og befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note: En længere periode er her siden 1996 i forhold til stofmisbrug og 2006 i forhold til alkoholmisbrug. Hvis oplysningerne hentes fra LPR, går de dog tilbage til 1980, se bilag 2.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

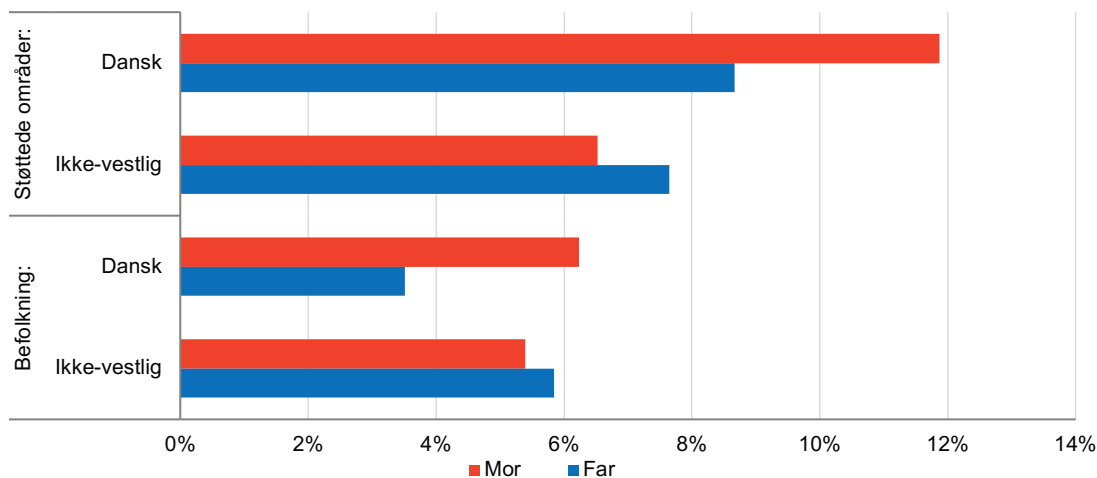
Andelen af fædre og mødre, som har haft en psykisk sygdom inden for de sidste 5 år, fremgår af figur 4.15 og figur 4.16. Oplysningerne om psykisk sygdom er baseret på diagnoser i forbindelse med indlæggelser på psykiatriske og somatiske hospitaler. Omfanget af psykisk sygdom kan således godt være større end det, som figurerne viser i de tilfælde, hvor personer med psykisk sygdom ikke indlægges.

Psykiske sygdomme er også mere udbredt blandt mødre og fædre til 0-6-årige børn i de støttede boligområder end i befolkningen – især for forældre til børn med dansk oprindelse. Med hensyn til de juridiske forældre, er andelen af mødre til børn med dansk oprindelse, som har haft en psykisk sygdom inden for de sidste 5 år, 12 pct. i de støttede boligområder og 6 pct. i befolkningen. For fædre til børn med dansk oprindelse er andelen, som har haft en psykisk sygdom inden for de sidste 5 år, lavere end for mødrene, det er 9 pct. i de støttede boligområder og 4 pct. i befolkningen.

Andelen med psykisk sygdom er mindre for forældre til børn med ikke-vestlig oprindelse end for forældre til børn med dansk oprindelse: i de støttede boligområder har 7 pct. af mødrene og 8 pct. af fædrene med ikke-vestlig oprindelse haft en psykisk sygdom inden for de sidste 5 år.

En sammenligning af figur 4.15 og figur 4.16 viser, at mange af børnene, som har en (juridisk) far med en psykisk sygdom, ikke bor sammen med faren.

Figur 4.15 Andelen med en psykisk sygdom¹⁾ inden for 5 år, blandt mødre og fædre²⁾ til 0-6-årige børn opgjort for støttede områder og befolkningen i 2016. Særsilt for oprindelse. Procent

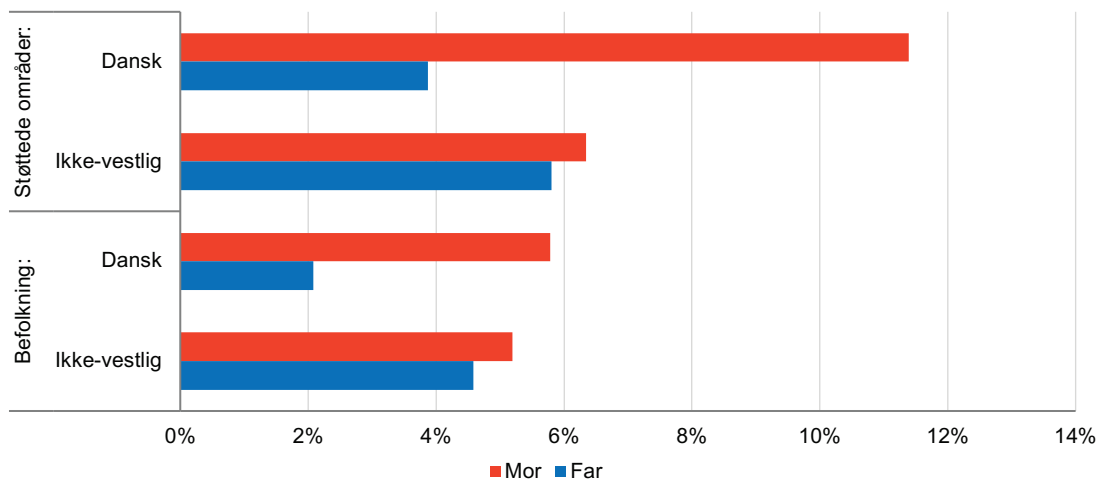
Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note 1: Afgræsning af psykisk sygdom er baseret på diagnoser i det psykiatriske og somatiske system (aktions og bi-diagnoser), se bilag 2.

Note 2: Figuren er baseret på juridiske forældre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Figur 4.16 Andelen med en psykisk sygdom¹⁾ inden for 5 år, blandt E-familie-forældre til 0-6-årige børn opgjort for støttede områder og befolkningen i 2016. Særsilt for oprindelse. Procent

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note 1: Afgræsning af psykisk sygdom er baseret på diagnoser i det psykiatriske og somatiske system (aktions og bi-diagnoser), se bilag 2.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

I bilag 6 er andelen af 0-6-årige børn, som har forældre, der har modtaget en betinget eller ubetinget dom, der har eller har haft et alkohol- eller stofmisbrug, eller der har en psykisk sygdom, vist for børn i den almene boligsektor. Med hensyn til alkohol- eller stofmisbrug og psykisk sygdom blandt

forældre er der ikke nævneværdig forskel på børn i de støttede boligområder og i den almene boligsektor. Andelen, som har en far med en betinget eller ubetinget dom, er dog en smule lavere for børn i den almene bolig sektor end i de støttede boligområder, men dog stadig markant højere end i hele befolkningen.

4.5 Dagtilbud

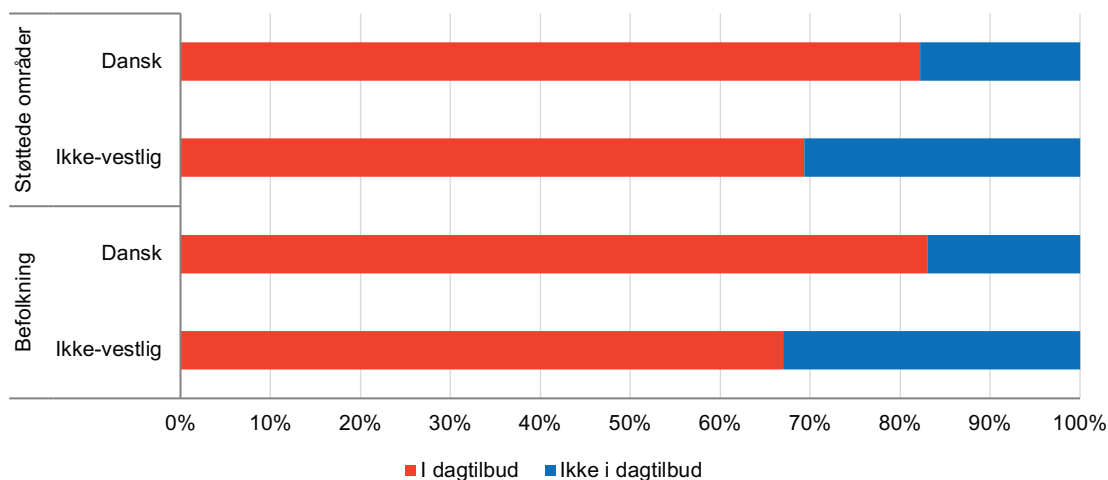
Vi går nu over til at se på, om børnene bliver passet i et dagtilbud. Dagtilbud er fx dagpleje, vuggestue og børnehave. Tidligere undersøgelser har vist, at børn, der har gået i daginstitution, opnår bedre uddannelsesmæssige resultater, og de klarer sig bedre i forhold til arbejdsmarkedsdeltagelse, indtjening og mulighed for at stifte familie, sammenlignet med de børn, der ikke har modtaget et offentligt tilbud om pasning (Gupta & Simonsen, 2013). Den eksisterende forskning viser, at sårbare eller socialt udsatte børn har størst gavn af at gå i daginstitution. Dette skyldes formentlig, at den alternative pasning til det offentlige dagtilbud for disse børn er af ringe kvalitet. De positive resultater afhænger dog af kvaliteten af den dagpasning, som børnene tilbydes. Dagpasning af høj kvalitet kan være med til at fremme mødres deltagelse på arbejdsmarkedet og styrke børns sociale og kognitive færdigheder (Christoffersen, Højen-Sørensen & Laugesen, 2014: s. 9-12, 41). En tysk undersøgelse af 7.000 børn i perioden 2000-2005 viser, at etniske minoritetsbørn havde en større fordel af at gå mere end 2 år i børnehave, sammenlignet med etnisk tyske børn, målt ved deres skoleparathed.

Figur 4.17 viser andelen af 1-2-årige børn, som er i dagtilbud i 2014, mens figur 4.18 viser den tilsvarende andel for 3-5-årige børn.⁶ Andelen af børn, der er i dagtilbud, er omtrent den samme i de støttede boligområder og i hele befolkningen, når vi sammenligner inden for gruppen af børn med dansk oprindelse og inden for gruppen af børn med ikke-vestlig oprindelse. Til gengæld varierer andelen i dagtilbud med børnenes oprindelse og alder.

Både for de støttede boligområder og befolkningen er der stor forskel på andelen i dagtilbud for 1-2-årige børn med dansk og ikke-vestlig oprindelse. 82-83 pct. af de 1-2-årige med dansk oprindelse er i dagtilbud, mens de tilsvarende andele for børn med ikke-vestlig oprindelse er 67-69 pct. Det sidste betyder, at omkring en tredjedel af de 1-2-årige børn med ikke-vestlig baggrund ikke er i et dagtilbud.

⁶ Ikke alle børn i dagpleje og daginstitutioner indgår i registeret, som ligger til grund for de to figurer, idet nogle daginstitutioner ikke er dækket af registeret. Det gælder et lille antal kommuner, der har deres eget opkrævningssystem og ikke leverer individdata til Danmarks Statistik, og det gælder en række institutioner (især selvejende mv.), der ikke benytter de kommunale betalings-systemer. Det betyder, at vi i et vist omfang undervurderer andelen af børn i dagtilbud. Dækningsgraden ligger på omkring 90 pct. i kommunerne. De store bykommuner ligger i den høje ende. Den lille forskel, vi finder mellem de støttede boligområder og befolkningen, hænger derfor måske sammen med den lidt højere dækningsgrad i de større bykommuner.

Figur 4.17 Fordelingen på, om 1-2-årige børn er i dagtilbud eller ej, opgjort for støttede områder og befolkningen i 2014. Særskilt for oprindelse. Procent

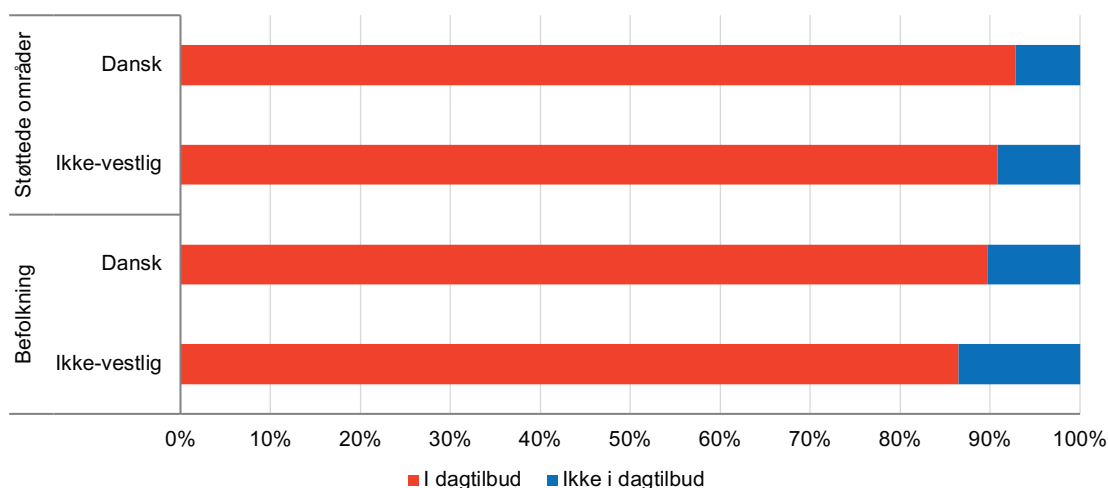

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 2.855. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 3.202. N (Befolkning: dansk) = 101.539. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 10.411.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Omkring 90 pct. af de 3-5-årige børn er i dagtilbud, hvilket er en væsentlig større andel end blandt de 1-2-årige. Andelen i dagtilbud er kun en smule lavere for 3-5-årige med ikke-vestlig baggrund end for 3-5-årige med dansk baggrund (2-3 procentpoint). Der er ikke betydelig forskelle på andel børn i dagtilbud i de støttede boligområder og i hele den almene boligsektor (se bilag 6).

Figur 4.18 Fordelingen på, om 3-5-årige børn er i dagtilbud eller ej, opgjort for støttede områder og befolkningen i 2014. Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 4.108. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 5.397. N (Befolkning: dansk) = 168.473. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 16.370.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

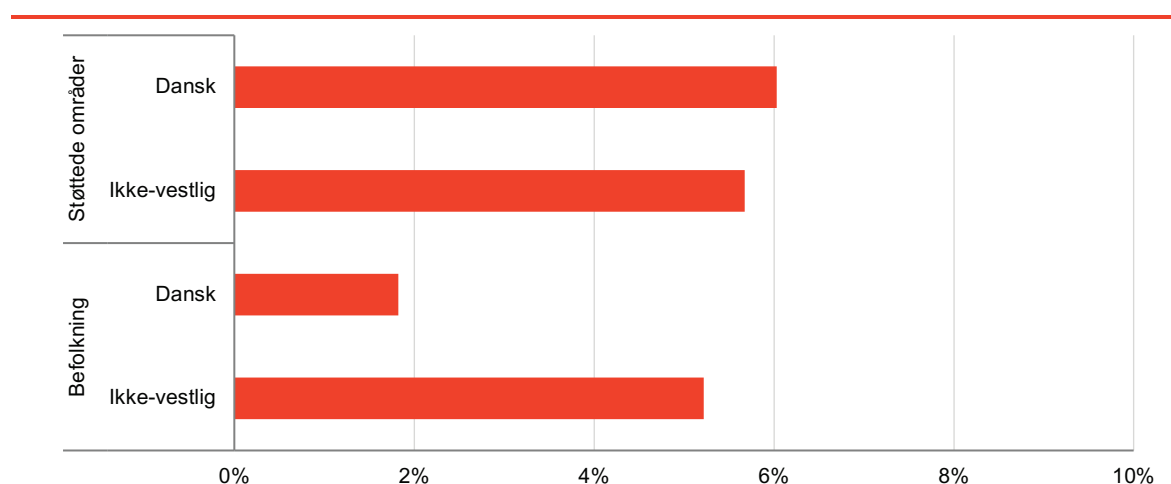
4.6 Forebyggende foranstaltninger

Forebyggende indsatser til børn findes på mange niveauer. Der kan laves forebyggende indsatser, som retter sig mod alle børn og unge i en kommune, skole eller institution, eller indsatser, der retter sig primært mod særligt truede grupper, fx børn i belastede boligområder. I dette afsnit ser vi på

udbredelsen af forebyggende foranstaltninger, som alene retter sig mod individuelle børn eller deres familier, som sættes ind, når skaden er sket, eller problemerne er opstået. Forebyggelse forstås her som, at man via indsatsen forebygger, at problemerne fortsætter, og dermed forebygger fremtidig skade og behov for mere intervenerende indgreb (Bengtsson, Knudsen & Nielsen, 2008). Vi ser på, hvor mange af de 0-6-årige børn der har fået en forebyggende foranstaltning efter Serviceloven, § 52 stk. 3. Andelen, der får en forebyggende foranstaltning, kan dermed ses som en indikator for, hvor socialt udsatte familierne er.

Andelen af de 0-6-årige med en forebyggende foranstaltning fremgår af figur 4.19. Omkring 6 pct. af de 0-6-årige børn i de støttede boligområder – både danske og ikke-vestlige børn – har fået en forebyggende foranstaltning. For danske 0-6-årige børn er andelen noget lavere i befolkningen end i de støttede boligområder (2 pct. mod 6 pct.), mens der ikke er nogen forskel af betydning for ikke-vestlige børn.

Figur 4.19 Andel 0-6-årige, som har fået en personrettet eller familierettet forebyggende foranstaltning i 2016, opgjort for støttede områder og befolkningen. Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

I figur 4.19 indgår både personrettede og familierettede foranstaltninger. De personrettede foranstaltninger er baseret på en-til-en "behandling", hvilket typisk ikke er så relevant for 0-6-årige. De familierettede foranstaltninger er derimod ofte rettet mod, at forældrene i familien får støtte til at fungere bedre som forældre. Tabel 4.2 viser de mest hyppige typer af foranstaltninger for de 0-6-årige børn. For det første fremgår det, at de 0-6-årige langt oftere får en familierettet end en personrettet foranstaltning (se også Lausten m.fl., 2010). For det andet fremgår det, at de mest udbredte familierettede foranstaltninger er: "familiebehandling", "praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet" og "konsulentbistand, herunder familierettede indsatser".

Derudover fremgår det, at der ikke er nævneværdig forskel mellem omfanget af forebyggende foranstaltninger til familier i de støttede boligområder og i befolkningen. Det er bemærkelsesværdigt taget i betragtning, hvor relativt mere sårbare og udsatte familierne er i de støttede boligområder. Det ville være forventeligt, at en højere andel af familier i de støttede boligområder fik forebyggende foranstaltninger.

I bilag 6 er andelen af 0-6-årige børn, som har fået en personrettet foranstaltning i 2011 og 2016, vist. De familierettede foranstaltninger er ikke med i opgørelser i 2011, så vi kan ikke vise udviklingen i andelen, som har fået en af de to typer af foranstaltninger. Med hensyn til de personrettede foranstaltninger er der ikke meget forandring fra 2011 til 2016. Dog ser vi et fald i andelen af danske børn i de støttede boligområder, som har fået en personrettet foranstaltning fra 1,5 pct. i 2011 til 1 pct. i 2016.

Tablet 4.2 0-6-årige børn, som har fået en forebyggende foranstaltning: Andelen, der har fået en specifik type foranstaltning i 2016, opgjort for støttede områder og befolkningen.¹⁾ Særskilt for oprindelse. Procent.

	Støttede boligområder		Befolkningen	
	Dansk	Ikke-vestlig	Dansk	Ikke-vestlig
<i>Personrettede foranstaltninger</i>				
Aflastningsophold for børn/ung med ophold i eget hjem	8	2	10	2
Fast kontaktperson for den unge alene	1	6	2	3
<i>Familierettede foranstaltninger</i>				
Familiebehandling	50	34	40	28
Praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet	28	13	20	15
Konsulentbistand, herunder familierettede indsatser	17	31	18	33
Andre indsatser, der har til formål at forebygge vanskeligheder	3	12	3	14
Udgifter i forbindelse med konsulentbistand	2	7	2	10
Økonomisk støtte i forbindelse med konsulentbistand	5	7	7	7
Anden hjælp (rådgivning, behandling og pædagogisk støtte)	5	3	6	3
Økonomisk støtte til at undgå anbringelse	5	4	5	4
Etablering af døgnophold for barnet og andre medlemmer af familien	4	4	6	4
Forebyggende indsats – kommunalbestyrelsen	3	5	4	4
Rådgivning om familieplanlægning	3	1	2	1
Etablering af kontaktperson for hele familien	1	5	2	3
Udgifter i forbindelse med prævention	3	3	3	3
I alt, personer	583	680	7.183	2.327

Note 1: Bemærk, at et barn godt kan have fået mere end én type foranstaltning i løbet af et år. Derfor summer kolonnerne heller ikke til 100 pct.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Til sidst ser vi på, hvordan sammenhæng er mellem forældre- og familiekarakteristika og sandsynligheden for, at et 0-6-årigt barn modtager en forebyggende foranstaltning. Dette har vi undersøgt ved brug af logistisk regression, og resultaterne er vist i bilag 6. Generelt finder vi, at piger har en lavere sandsynlighed end drenge for at få en forebyggende foranstaltning, og sandsynligheden stiger endvidere med alderen. Jo mere uddannelse og beskæftigelse, forældrene har, jo lavere er sandsynligheden for, at barnet får en forebyggende foranstaltning. Har en af forældrene en psykisk sygdom, et misbrug eller en betinget eller ubetinget dom, stiger sandsynligheden for, at barnet får en forebyggende foranstaltning. Fattigdom har tilsyneladende ingen selvstændig betydning for, om barnet får en forebyggende foranstaltning; det kan hænge sammen med, at fattigdom er korreleret med en række af de øvrige sårbarhedsfaktorer. Endelig har børn med ikke-vestlig oprindelse mindre sandsynlighed for at få en forebyggende foranstaltning, når der er kontrolleret for en række forældre- og familiekarakteristika.

5 Deltagere i familieindsatser

I dette kapitel går vi over til at beskrive de familier med 0-6-årige børn, der har deltaget i en familieindsats, som er en del af de boligsociale indsatser i boligområdet. Det er således fokus på de familier, som vi ved, har været påvirket af en indsats, hvor analyserne i kapitel 4 har belyst familier, der potentielt har været påvirket af en indsats.

På tværs af de boligsociale helhedsplaner kan der være forskelle på, hvilke deltagere der rekrutteres til aktiviteterne. Den forskellige rekruttering handler typisk om, at der er forskellige lokale udfordringer og problemstillinger knyttet til småbørnsfamilierne og afhængig af disse, tilpasses aktiviteterne til børnefamilierne i det specifikke område.

Vi har ikke hidtil haft en fælles viden på tværs af helhedsplanerne om, hvad der karakteriserer de familier, der deltager i en familieindsats, eller hvordan familierne ligner andre familier, som ikke deltager i de pågældende aktiviteter, men som bor i de støttede boligområder. En sådan viden bidrager dette kapitel med.

Hovedresultaterne for kapitlet er vist i tabel 2.1.

Tabel 5.1 Hovedresultater

Hovedfund	Konkrete resultater
Flere familier med ikke-vestlig baggrund end familier med dansk/vestlig baggrund deltager i familieindsatserne	75 pct. af deltagerfamilierne har ikke-vestlig baggrund mod 63 pct. af de øvrige familier
Uddannelsesniveaut og beskæftigelsesgraden er lidt mindre for de småbørnsfamilier, der deltager i familieindsatserne, end for de øvrige småbørnsfamilier	56 pct. af deltagerfamilierne og 40 pct. af de øvrige familier har ingen forældre i beskæftigelse
Der er ingen forskel på fattigdomsraten blandt de familier, der deltager i familieindsatserne, og blandt øvrige småbørnsfamilier	Andel fattige er 26 pct. for deltagerfamilierne og 21 pct. for de øvrige familier (50-procents-fattigdomsgrænsen er anvendt her)
Der er ingen forskel på deltagerfamilier og øvrige familier på forekomsten af psykisk sygdom eller forebyggende foranstaltninger	Inden for de seneste 5 år har 16 pct. af deltagerfamilierne og 8 pct. modtaget forebyggende foranstaltninger.

5.1 Mere om analyserne i dette kapitel

Vi kigger specifikt på familier med børn i aldersgruppen 0-6 år, der har deltaget i en familieindsats, og sammenligner med de øvrige familier med 0-6-årige børn i boligområderne. Vi sammenligner de to grupper af familier – altså deltagere og øvrige – med hensyn til oprindelse, familieforhold, forældrenes uddannelse og beskæftigelse, fattigdom i familierne, om forældrene har haft psykisk sygdom, og om familierne har fået forebyggende foranstaltninger.

Det er forskelligt, om det er en forælder eller begge forældre, som har deltaget i aktiviteten. Af tabel 2.2 fremgår det, at det i langt de fleste tilfælde kun er en forælder, der har deltaget i aktiviteten. Det er endvidere næsten altid moren i familien, som deltager (ikke vist i tabel). Da fokuset i familieindsatserne netop er på familierne (herunder forældrekompetencer og børnenes trivsel), er det også familierne, vi sammenligner i analyserne. Vi tager her udgangspunkt i E-familien (jf. kapitel 4 og bilag 2).

Tabel 5.2 Fordeling på, om det er mor, far eller begge forældre, som har deltaget i familieindsats. Procent.

	Antal deltagerfamilier i procent
En forælder	84
Begge forældre	5
Uoplyst	11
I alt, procent	100
I alt, antal familier	89

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

I analyserne består sammenligningsgruppen af familier med 0-6-årige børn, som bor i de samme boligområder som deltagerfamilierne, og som ikke (ifølge vores oplysninger) har deltaget i en familieindsats i boligområdet siden 2012. Karakteristika ved deltagerfamilierne måles det år, de er startet i aktiviteten, mens karakteristika ved familierne i sammenligningsgruppen måles i 2016.⁷ Tabel 2.3 viser, hvornår deltagerne er startet i én af aktiviteterne.

Tabel 5.3 Fordeling på år, hvor deltagerne er startet i aktiviteten.

	Antal deltagerfamilier i procent
2014	18
2015	33
2016	49
I alt, procent	100
I alt, antal familier	89

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

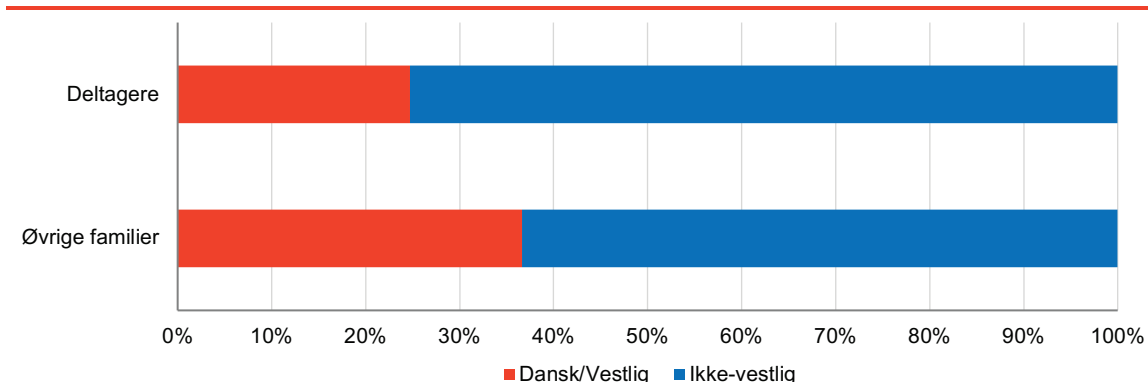
Bemærk, at det kun er boligområder, som har indrapporteret deltagere i en familieindsats, der er med i analyserne i dette kapitel, og derfor vil nogle af de tal, vi viser i dette kapitel afvige fra tallene i kapitel 4.

5.2 Etnicitet og familieforhold

Vi indleder med at se på deltagerne etnicitet og familieforhold. Figur 5.1 viser fordelingen på oprindelse for deltagerfamilierne og øvrige familier i de støttede områder. Oprindelse er inddelt i to kategorier: dansk/vestlig og ikke-vestlig. Dansk og vestlig oprindelse er slået sammen, fordi der er meget få familier med vestlig oprindelse blandt deltagerne. Figur 2.1 viser, at familier med ikke-vestlig baggrund er overrepræsenteret blandt deltagerfamilierne. 75 pct. af deltagerfamilierne og 63 pct. af de øvrige familier har ikke-vestlig baggrund.

⁷ Bilag 3 indeholder en nærmere beskrivelse af indsamling af oplysninger om deltagere og dannelse af en sammenligningsgruppe.

Figur 5.1 Fordeling på oprindelse¹⁾. Sammenligning af deltagerfamilier med 0-6-årige børn og øvrige familier med 0-6-årige børn i boligområder med en familieindsats. Procent.

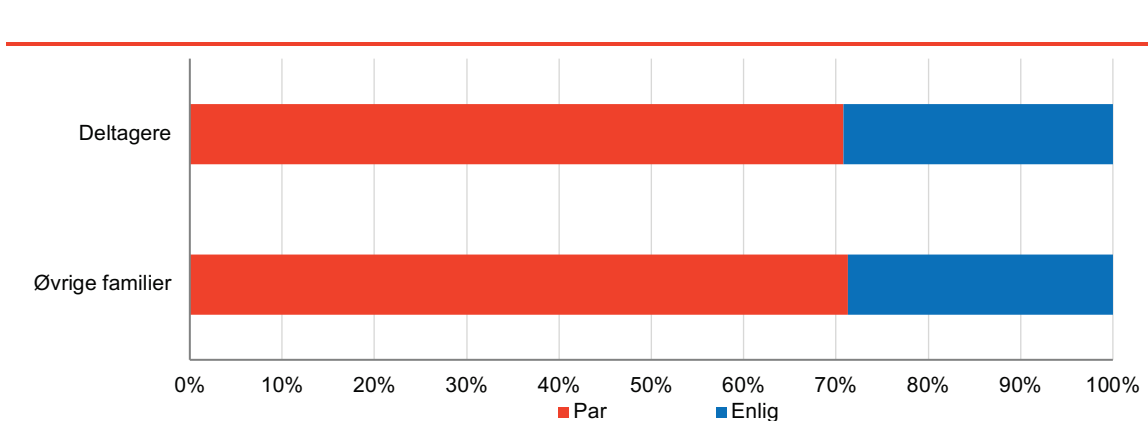
Anm.: N (deltagere) = 89; N (øvrige i aldersgruppen) = 2.254. $\chi^2 = 5,2739$ og $p = 0,022$.

Note 1: Familiens oprindelse er dannet ud fra forældrenes oprindelse. Hvis mindst én af forældrene er af dansk herkomst, bliver familien dansk. Hvis begge forældre er vestlige indvandrere, eller hvis den eneste forælder, vi har oplysninger om herkomst på, er vestlig indvandrere, bliver familien af vestlig herkomst. Hvis mindst én af forældrene er af ikke-vestlig herkomst, men ingen er af dansk herkomst, bliver familien ikke-vestlig.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

I figur 2.2 viser vi fordelingen på familietype. Der er ikke forskel på deltagerfamilierne og de øvrige familier. 29 pct. af familierne består af en enlig forælder og børn. Figur 2.3 viser, at antallet af børn er større i deltagerfamilierne end i de øvrige familier. 46 pct. af deltagerfamilierne har tre børn eller mere mod 30 pct. i de øvrige familier.

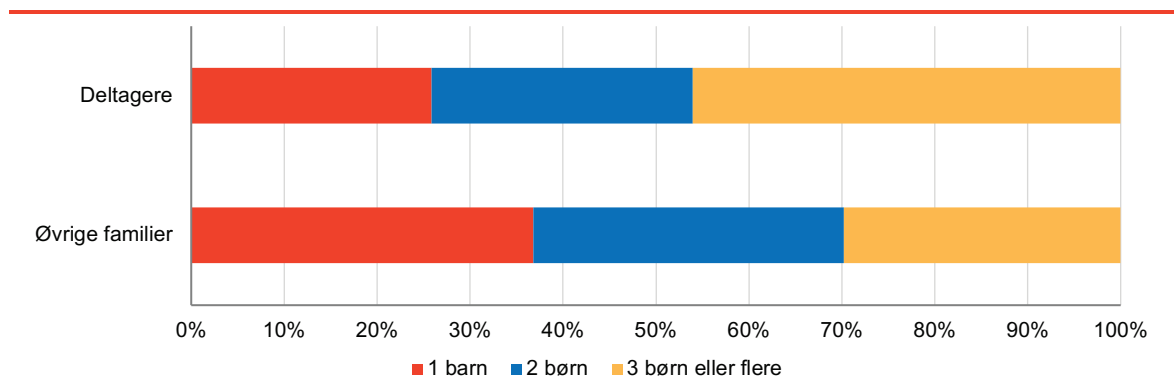
Figur 5.2 Fordeling på familietype. Sammenligning af deltagerfamilier med 0-6-årige børn og øvrige familier med 0-6-årige børn i boligområder med en familieindsats. Procent.

Anm.: N (deltagere) = 89; N (øvrige i aldersgruppen) = 2.254. $\chi^2 = 0,0108$ og $p = 0,917$.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Figur 5.3 Fordeling på antal børn i familien. Sammenligning af deltagerfamilier med 0-6-årige børn og øvrige familier med 0-6-årige børn i boligområder med en familieindsats. Procent

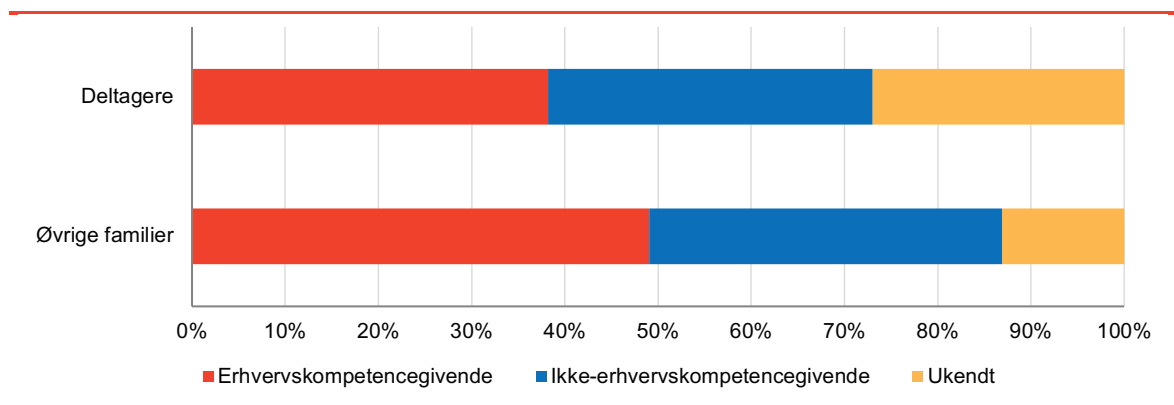
Anm.: N (deltagere) = 89; N (øvrige i aldersgruppen) = 2.254. $\chi^2 = 11,0405$ og $p = 0,004$.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

5.3 Forældrenes uddannelse og beskæftigelse

Vi går nu over til at se på forældrenes uddannelse og beskæftigelse. Figur 2.4 viser forældrenes uddannelsesniveau. Er der to forældre i familien, viser vi uddannelsesniveautet for den forælder, som har det højeste uddannelsesniveau. Figuren tyder på, at familier, hvor ingen forældre har en erhvervskompetencegivende uddannelse, er overrepræsenteret blandt deltagerfamilierne: på trods af at andelen med ukendt uddannelse er over dobbelt så stor blandt deltagerfamilierne som blandt de øvrige familier, har de to grupper omtrent samme andel med en (oplyst) uddannelse, som ikke er erhvervskompetencegivende. Samtidig ved vi, at mange med etnisk minoritetsbaggrund, der har al deres skolegang i hjemlandet, har grundskole som højeste fuldførte uddannelse (Schultz-Nielsen & Skaksen, 2017).

Figur 5.4 Fordeling på forældrenes højeste fuldførte uddannelse. Sammenligning af deltagerfamilier med 0-6-årige børn og øvrige familier med 0-6-årige børn i boligområder med en familieindsats. Procent

Anm.: N (deltagere) = 89; N (øvrige i aldersgruppen) = 2.254. $\chi^2 = 14,3869$ og $p = 0,001$.

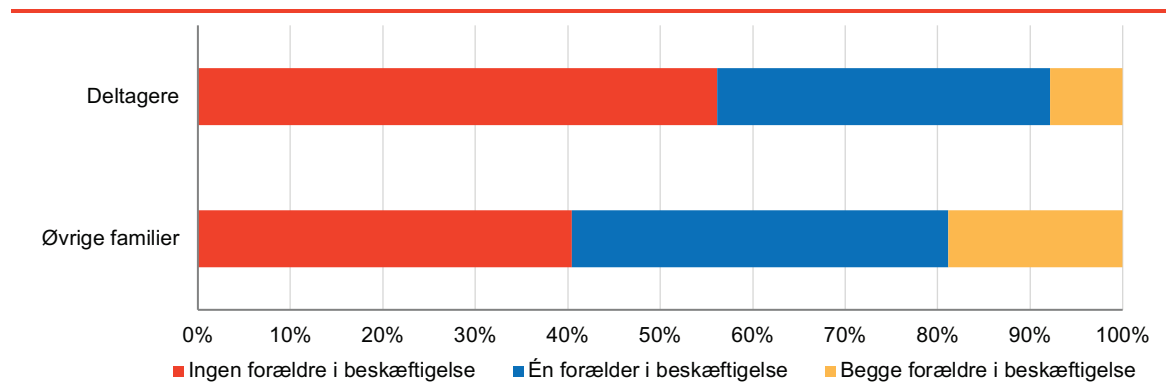
Note: Erhvervskompetencegivende uddannelser er erhvervsfaglige og videregående uddannelser

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Vi går nu over til at se på, om forældrene i familierne er i beskæftigelse. Figur 2.5 viser, om begge forældre, en af forældrene eller ingen af forældrene er i beskæftigelse. Figuren viser, at forældrene i deltagerfamilierne har en svagere tilknytning til arbejdsmarkedet end forældrene i de øvrige familier

i boligområderne: 9 pct. af deltagerfamilierne og 19 pct. af de øvrige familier har to forældre i beskæftigelse. Omvendt har 56 pct. af deltagerfamilierne og 40 pct. af de øvrige familier ingen forældre i beskæftigelse.

Figur 5.5 Fordeling på forældrenes beskæftigelse. Sammenligning af deltagerfamilier med 0-6-årige børn og øvrige familier med 0-6-årige børn i boligområder med en familieindsats. Procent.

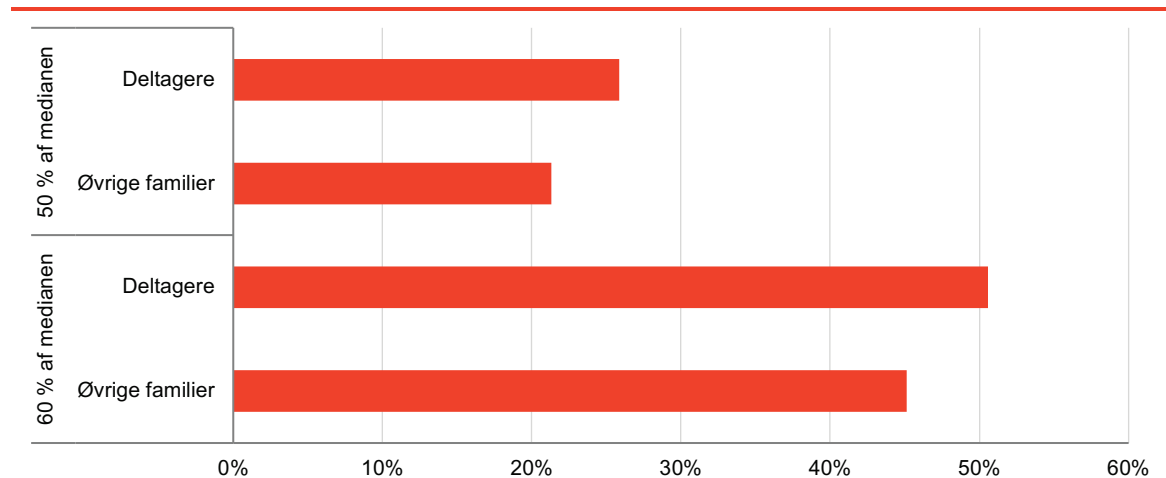
Anm.: N (deltagere) = 89; N (øvrige i aldersgruppen) = 2.254. $\chi^2 = 11,2335$ og $p = 0,004$.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

5.4 Fattigdom i familierne

I de forrige afsnit så vi, at forældrene i deltagerfamilierne har en svagere tilknytning til arbejdsmarkedet end forældrene i de øvrige familier i boligområderne. I dette afsnit ser vi på, om der også er forskel på fattigdomsraten. Figur 2.6 viser andelen i fattigdom målt med en fattigdomsgrænse på henholdsvis 50 pct. af medianindkomsten og 60 pct. af medianindkomsten (jf. kapitel 4, boks 1). Anvender vi 50-procents-grænsen er 26 pct. af deltagerfamilierne fx fattige mod 21 pct. af de øvrige familier, og når 60 pct. af medianindkomsten anvendes, er det 50 pct. af deltagerfamilierne og 45 pct. af øvrige familier, der er omfattet af fattigdom. Der er dog ikke tale om nogen signifikant forskel.

Figur 5.6 Andel fattige. Sammenligning af deltagerfamilier med 0-6-årige børn og øvrige familier med 0-6-årige børn i boligområder med en familieindsats. Procent

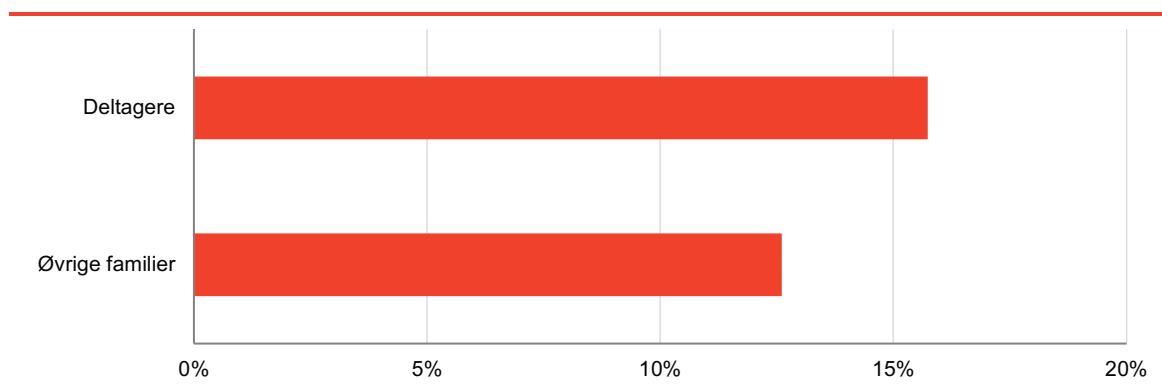
Anm.: N (deltagere) = 89; N (øvrige i aldersgruppen) = 2.254. $\chi^2 = 1,0501$ og $p = 0,305$ (50 %) og $\chi^2 = 1,0232$ og $p = 0,312$ (60 %).

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

5.5 Psykisk sygdom blandt forældrene

Figur 2.7 viser andelen af familier, hvor mindst en forælder har haft en psykisk sygdom inden for de seneste 5 år. I 16 pct. af deltagerfamilierne og 13 pct. af de øvrige familier har mindst en forælder haft en psykisk sygdom inden for de 5 seneste år. Der er dog ikke tale om en signifikant forskel.

Figur 5.7 Andelen med en psykisk sygdom inden for 5 år. Sammenligning af deltagerfamilier med 0-6-årige børn og øvrige familier med 0-6-årige børn i boligområder med en familieindsats. Procent.

Anm.: N (deltagere) = 89; N (øvrige i aldersgruppen) = 2.254. $\chi^2 = 0,7559$ og $p = 0,385$.

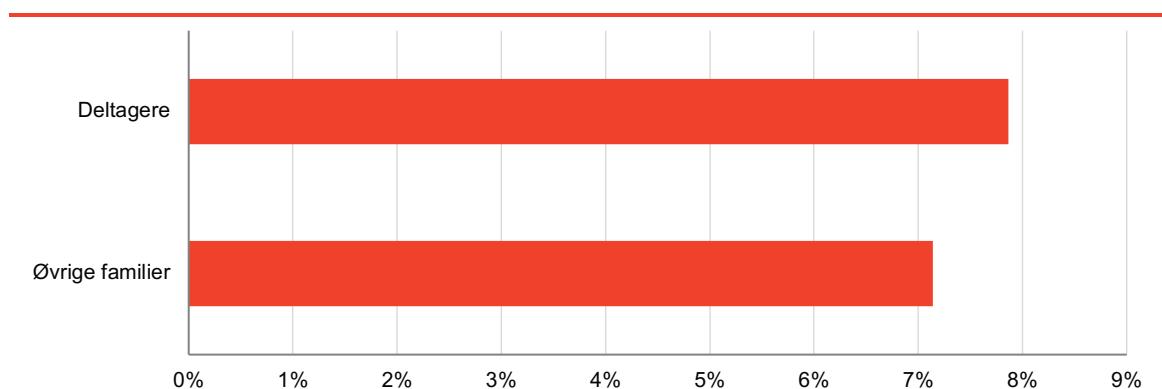
Note: Afgrænsning af psykisk sygdom er baseret på diagnoser i det psykiatriske og somatiske system, se bilag 2.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

5.6 Forebyggende foranstaltninger

Vi slutter dette kapitel af med at se på andelen af familierne, som har modtaget en forebyggende foranstaltning. Figur 5.8 viser, at der ikke er nogen signifikant forskel på deltagerfamilier og øvrige familier med hensyn til, om de modtager forebyggende foranstaltninger. Godt 8 pct. modtager forebyggende foranstaltninger.

Figur 5.8 Andelen, som har fået en personrettet eller familierettet foranstaltning. Sammenligning af deltagerfamilier med 0-6-årige børn og øvrige familier med 0-6-årige børn i boligområder med en familieindsats. Procent.

Anm.: N (deltagere) = 89; N (øvrige i aldersgruppen) = 2.254. $\chi^2 = 0,671$ og $p = 0,796$.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

5.7 Opsamlende på kapitel 4 og 5

I kapitel 4 og 5 har fokus været på at dokumentere forældres demografiske og socioøkonomiske baggrund med henblik på at opnå en viden om risikofaktorer i småbørnsfamilier. Generelt er der tale om, at der i udsatte boligområder er en koncentration af småbørnsfamilier, der er karakteriseret ved en række risikofaktorer. Der er relativt flere økonomisk marginaliserede familier, flere med svag uddannelsesbaggrund og ringe tilknytning til arbejdsmarkedet. Der er samtidig relativt flere, der har været i behandling for psykisk sygdom og misbrug, og der er flere med domme for at have begået kriminalitet.

Vi ser endvidere, at etnisk danske familier, ud over at være mere socioøkonomisk marginaliserede end etnisk danske familier i befolkningen, også oftere er karakteriseret ved psykisk sygdom, misbrug og kriminalitet. Småbørnsfamilier med ikke-vestlige baggrund er ligeledes socioøkonomisk marginaliserede i forhold til befolkningen generelt, men ikke i forhold til øvrige familier med ikke-vestlig baggrund, der ikke bor i de udsatte boligområder. I forhold til de etnisk danske familier optræder risikofaktorer som psykisk sygdom, misbrug og kriminalitet i væsentlig mindre udstrækning i familier med ikke-vestlig baggrund. Der forekommer således at være to forskellige udsathedeprofiler for henholdsvis gruppen af etnisk danske småbørnsfamilier og gruppen af småbørnsfamilier med ikke-vestlig baggrund. Det er i den sammenhæng vigtigt at understrege, at etnicitet ikke tolkes som en forklaring på denne forskel.

Når vi dernæst kigger på deltagerne i familieindsatser, tegner der sig således et billede af, at deltagerne i familieindsatser i gennemsnit ligner de øvrige familier i de støttede boligområder, og dermed tyder det ikke på, at denne form for aktivitet når de familier, der er allermest udsatte og sårbare, og dermed de familier, hvor der er de største risici for, at børn vokser op i familier, hvor de kan påvirkes i negativ retning. Omvendt er der heller ikke noget, der tyder på, at familieindsatser har fat i de småbørnsfamilier, der klarer sig bedst i de udsatte boligområder. Men derimod har familieindsatserne tilsyneladende fat i familier, der ligger mellem at være meget udsat, og de, der klarer sig bedst.

6 Boligsociale forældreaktiviteter

I kapitel 3 beskrev vi variationen af boligsociale aktiviteter rettet mod forældrekompetencer og børns trivsel. I dette kapitel belyser vi dybdegående to udvalgte aktiviteter, henholdsvis *Familieindsatser* og *Netværksmødre*. Analyserne er baseret på kvalitative interview i de gennemførte casestudier i udvalgte boligområder samt workshops med boligsociale medarbejdere, der arbejder med de to aktivitetstyper.

Beskrivelserne af de to udvalgte aktiviteter er struktureret efter tre overordnede tematikker:

- **Kendetegn ved aktiviteten.** Her beskriver vi aktivitetens form, indhold, og hvilken målgruppe der typisk deltager.
- **Virkninger af aktiviteten.** Her beskriver vi med afsæt i en forandringsteori den virkning, som den enkelte aktivitet bidrager med.
- **Implementering af aktiviteten i praksis.** Her beskriver vi væsentlige drivkræfter og barrierer i forhold til implementeringen af aktiviteten.

6.1 Familieindsatser

Formålet med aktivitetstypen familieindsatser er todelt. For det første er hensigten med indsatserne at styrke forældreskabet. Dette indebærer, at forældre støttes i at tage aktiv del i deres børns hverdag og i at styrke børnenes tilknytning til dagtilbud, skole og fritidstilbud. For det andet er formålet med indsatserne at løfte familiernes medborgerskab og aktive deltagelse i samfundet. Dette indebærer dels at styrke netværksdannelse mellem familierne i boligområdet, dels at øge kendskabet til øvrige tilbud og aktiviteter i boligområdet. Samlet er forventningen, at familieindsatser bidrager til at forebygge social udsathed og øget trivsel i familierne.

Familieindsatserne er oftest udmøntet som gruppebaserede aktiviteter. Målgruppen for aktiviteterne er typisk afgrænset i forhold til den konkrete aktivitet og består af en deltagergruppe på 8-10 forældre. Målgruppen er familier, gravide kvinder eller forældre med børn i dagtilbuds- eller skolealderen. Det er således forældrene og ikke børnene, der arbejdes med i familieindsatserne, hvor vejen til at øge børnenes trivsel er ved at støtte forældrene i at kunne varetage forældreskabet. Forældrene eller kvinderne er ofte socialt udsatte, sårbare, ensomme, mangler netværk og tilhørsforhold i boligområdet, har løs tilknytning til arbejdsmarkedet og udfordringer i forhold til familiens trivsel. Samlet set er det normalvis familier, som har et mindre overskud i hverdagen til at varetage forældrerollen. Størstedelen af de deltagende familier har en anden etnisk baggrund end dansk.

Familieindsatserne er typisk struktureret som et kursusforløb, der foregår som et ugentlig forløb over en periode på nogle måneder op til et år. På tværs af de undersøgte helhedsplaner er kurserne ofte bygget op med moduler og omfatter flere forskellige fastlagte temaer med et specifikt fagligt indhold. Det kan eksempelvis være temaer om børneopdragelse, forældrerollen, informationer om og ekskursioner til forskellige lokale tilbud og netværksdannelse, hvor forældrene får mulighed for at udvikle sociale kompetencer. I aktiviteterne bliver der generelt lagt vægt på aktiv inddragelse af forældrenes erfaringer for at gøre indsatsen relevant set fra deres perspektiv. For eksempel har man i nogle af de besøgte helhedsplaner valgt, at kursusgangenes indhold og form planlægges og tilpasses efter forældrenes ønsker og behov fra gang til gang. Dermed er der tale om kursusforløb, der både udvikles og afstemmes efter konkrete behov. Indsatserne understøtter dermed forældrerollen i en bred forstand, samtidig med at de understøtter forældrenes medborgerskab gennem et fokus på at danne netværk mellem forældrene og udvikle deres sociale kompetencer. Helhedsplanerne

har således fokus på medborgerskabet ved at styrke familiernes deltagelsesmuligheder – både i lokalsamfundet og i det omkringliggende samfund.

Familieindsatser er som regel organiseret i et samarbejde mellem den boligsociale helhedsplans aktivitetsansvarlige (normalt en familiemedarbejder), kommunale medarbejdere og frivillige. Som oftest er den boligsociale medarbejder tovholder på den givne aktivitet samt står for koordinering og udformning af aktiviteten. Endvidere er der samarbejde med lokale samarbejdspartnere, som omfatter fagprofessionelle fra det alment forebyggende område, herunder sundhedsplejersker, jordemødre, tandplejere og medarbejdere i skoler og daginstitutioner. Deres rolle består oftest i oplæg, undervisning og indsatskoordinering. Eksempelvis kan jordemødre og sundhedsplejersker udgøre en væsentlig del af partnerskabet om aktiviteten ved at motivere familierne til at deltage i aktiviteten.

6.1.1 Virkning

Som del af evalueringen og det indledende analysearbejde har repræsentanter fra fire udvalgte boligområder i samarbejde med evaluator udviklet en forandringsteori for familieindsatser på tværs af områderne. Forandringsteorien er herefter blevet kvalificeret løbende i forbindelse med gennemførelsen af casestudierne. Arbejdet med at kvalificere forandringsteorien bidrager til at præcisere det vidensgrundlag, Familieindsatserne står på. I figur 6.1 fremgår forandringsteorien.

Figur 6.1 Forandringsteori for familieindsatser.

De kvalitative data peger på, at indsatsen har en **virkning på kort sigt** både på individ- og områdeniveau. På kort sigt vurderer de interviewede medarbejdere, projektledere og samarbejdspartnere, at Familieaktiviteterne styrker forældreskabet i de deltagende familier. Dette gælder både forældrenes tro på eget forældreskab, og at de får mere viden og konkrete redskaber til at løfte forældreskabet. En projektleder fortæller om forældrekompetencer, at de i projektet gerne vil "så frø og skabe nye tilgange til børnene" hos forældrene. Det har umiddelbart medvirket til, at nogle forældre er blevet mere opmærksomme på deres børn, blandt andet børnenes skoleparathed, og hvad der forventes af dem som forældre i forbindelse med børnenes skolestart. Ligeledes fremhæver deltagerne, at indsatserne bidrager til øget kendskab til forældreskabet, og til hvordan man som forældre kan hjælpe sine børn, i takt med at de bliver ældre og går igennem forskellige udviklingsfaser.

Foruden et positivt oplevet udbytte for deltagerne forældreskab viser casestudierne også, at deltagerne igennem aktiviteten får et større kendskab til og viden om det danske samfund. Dette gælder særligt familier med en anden etnisk baggrund end dansk. Casestudierne viser, at forældrene gerne vil lære mere om de danske traditioner og kultur i forhold til opdragelse af børn. Samlet set viser casestudierne, at deltagerne får større viden om deres muligheder for støtte og vejledning, samtidig med at de lærer at træffe egne valg. Det kommer til udtryk ved, at målgruppen tilegner sig generelle færdigheder til at mestre hverdagen på baggrund af ny viden fra kursusforløbene.

På områdeniveau viser casestudierne, at familieaktiviteterne på kort sigt bidrager til et åbent og dialogorienteret forum i boligområderne. En samarbejdsaktør fortæller, at deltagerne i det åbne forum er gode til at dele erfaringer og råd med hinanden – og dermed udvikle et "fælles sprog" sammen. Det er også centralt, at familierne får et stærkere og bredere netværk. En deltager fortæller eksempelvis, at hun har fået nye bekendtskaber, hvilket bevirker, at hun føler sig mere hjemme i boligområdet, ligesom en anden deltager fortæller følgende:

Vi har lært hinanden at kende. Selvom vi bor i samme område, så kendte vi ikke nødvendigvis hinanden, men fordi vi har deltaget på kurset, så er vi begyndt vi at sige hej til hinanden. Så man har fået et større netværk. Jeg har også lært folk med forskellige traditioner at kende, fordi vi kommer fra forskellige lande. Så snakker vi om, hvordan andre opdrager deres børn.

Der er yderligere tegn på, at familierne får større kendskab til lokale faciliteter og ressourcer. Casestudierne viser konkret, at der igennem kursusløb er blevet etableret ekskursioner til forskellige lokale tilbud, hvor formålet har været at øge familiernes kendskab til tilbud i deres boligområde. For at nå disse mål er det en vigtig forudsætning, at målgruppen møder og lærer lokale aktører at kende, herunder fx daginstitutioner, skoler og sundhedsplejersker.

Når vi ser på **virkning på langt sigt**, er der først og fremmest tale om formodninger og forventninger om, at indsatsen virker, og ikke konkrete virkninger, vi har observeret i praksis. Det er forventningen på langt sigt, at familieindsatserne kan øge trivsel og chanceligheden i familierne ved at styrke forældreskab og forældrekompetence. Det gælder også chanceligheden hos børnene, hvor formålet er at forebygge, at børn i området oplever en vanskelig skolegang, og at sikre, at forældrene er engageret i deres børns fritidsliv. Derudover er der en formodning om, at indsatsen styrker deltagerne medborgerskab og aktive deltagelse i samfundet – både lokalt og bredt set. Forventningen er desuden, at aktiviteterne kan bidrage til at forebygge og nedsætte antallet af udsatte børn og unge, ligesom at sociale ressourcer og lokale netværk i området bliver styrket.

Det er centralt på tværs af casestudierne, at de deltagende forældre har fået et stærkere og bredere netværk. Flere boligsociale medarbejdere oplever desuden, at indsatserne har medvirket til at øge familiernes trivsel og livsglæde. Samtidig har det også medført, at børnene bliver bedre rustet til skolestart, og at netværksdannelse blandt forældrene øger den enkeltes tryghed i forhold til at etablere legeaftaler for børnene.

I de undersøgte casestudier er der forskellige erfaringer med, hvorvidt målgruppen oplever undervisningen og forløbene tilstrækkeligt konkrete og handleorienterede i hverdagen. På den ene side peger flere deltagere på, at kursusforløbene har været meget konkrete med fokus på et bestemt emne, som deltagerne kan tale ud fra og dele erfaringer om. På den anden side har deltagerne også oplevet en barriere ved, at undervisningsmaterialet har virket for svært og udfordrende. I forhold til at imødekomme efterspørgslen på konkrete råd og værktøjer uddyber en projektansvarlig:

Vi skal til at finde ud af, hvordan vi formidler, og hvor konkrete vi skal være. Eksempelvis kunne vi til sidst på mødet skrive nogle konkrete tips og pointer op på tavlen, så pointerne bliver videreformidlet, uden at de bliver et krav.

Omvendt giver nogle projektansvarlige også udtryk for, at baggrunden for ikke at formidle konkrete værktøjer og råd er, at man ikke vil være for anmassende eller virke bedrevidende. De understreger i den sammenhæng, at de derimod forsøger at tage udgangspunkt i familiernes situation og behov i en ligeværdig dialog. Der er derfor en balance mellem, at deltagerne på den ene side efterspørger konkrete råd, og de boligsociale medarbejdere på den anden side er bekymrede for at fremstå bedrevidende og korrigerer familierne i, hvad der er "rigtigt" eller "forkert" i fx den individuelle opdragelse af deres børn. Casestudierne peger således på et behov for at sætte fokus på, hvordan de boligsociale medarbejdere i samarbejde med fagprofessionelle kan træde ind i en vejledende rolle, hvor forældrene får inspiration til, hvordan de kan udøve deres forældrerolle, uden at det bliver handledefinerende. Samtidig kan det boligsociale inspirere og opfordre deltagerne til, at de i højere grad opsøger myndigheder, som kan styrke dem yderligere.

6.1.2 Implementering

I de følgende afsnit belyser vi de væsentligste drivkræfter og barrierer i forhold til implementeringen af Familieindsatserne.

6.1.2.1 Rekruttering af deltagere

Rekrutteringen af deltagere til indsatserne er grebet an på flere måder i de undersøgte caseområder. I størstedelen af caseområderne spiller de boligsociale medarbejdere en central rolle i forhold til at rekruttere deltagere til familieindsatserne. Her kan rekrutteringen foregå ved, at den boligsociale medarbejder reklamerer for indsatsen i området eller er opværende i lokalområdet.

I flere af caseområderne har de projektansvarlige og boligsociale medarbejdere indgået et samarbejde med lokale samarbejdspartnere såsom skoler, daginstitutioner, sundhedsplejersker og jordemødre for at sikre tilstrækkelig rekruttering af deltagere til aktiviteten. Disse samarbejdspartnere kan spille en vigtig rolle i forhold til at formidle tilbuddet om Familieindsatserne. Eksempelvis uddeler en sundhedsplejerske i et af caseområderne brochurer til familier, hun møder, og fortæller om tilbuddet. I en anden helhedsplan spiller daginstitutionerne en afgørende rolle, da de har en god kontakt til og viden om forældregruppen og dermed gode forudsætninger for at rekruttere til familieindsatserne. Der er således ofte et tæt samarbejde om formidlingen af og rekruttering til familieindsatserne.

Involveringen af lokale samarbejdspartnere i rekrutteringen af familier kan dog også vise sig vanskelig. En aktivitetsansvarlig fortæller, at hun ikke har inddraget samarbejdspartnere i forbindelse med rekruttering, da det er vanskeligt og tidskrævende at danne sig et overblik over medarbejdere i de forskellige institutioner. Andre oplever også, at det i nogle tilfælde kan være svært at engagere samarbejdspartnere, fordi de giver udtryk for mangel på tid og ressourcer.

En anden rekrutteringsstrategi går via mund til mund-overlevering. Der er generelt positive erfaringer med at involvere beboere og særligt nuværende deltagere i rekrutteringen af nye familier. En projektansvarlig fortæller, at den mundtlige formidling af tilbuddet har skabt stor efterspørgsel på indsatsen, hvor budskabet og interessen efterfølgende har spredt sig som "ringe i vandet" i forældregruppen. I et andet caseområde fortæller den projektansvarlige, at flere af kvinderne fra deres første forløb uopfordret havde spredt budskabet om Familieindsatsen, hvilket havde fået flere kvinder til at henvende sig for at deltage i de næste forløb.

På tværs af de undersøgte caseområder oplever de boligsociale medarbejdere, at der kan være en sproglig barriere for rekrutteringen af beboere af anden etnisk herkomst end dansk. Konkret fremhæver de boligsociale medarbejdere, at potentielle deltagere til aktiviteten er tilbageholdende, da det kan være svært at formidle indsatsens formål.

6.1.2.2 Arbejdsmetoder, kompetencer og virksomme mekanismer

I det følgende beskriver vi de arbejdsmetoder, der anvendes i familieindsatserne i caseområderne samt de virksomme mekanismer i arbejdsmetoderne. De virksomme mekanismer beskriver, hvorfor indsatsen virker og er på denne måde leddet mellem indsatsen og de ønskede virkninger. Arbejdsmetoder er de metoder, som der arbejdes med i hver enkelt aktivitet, som af de boligsociale medarbejdere fremhæves som medvirkende til, at aktiviteten afføder de ønskede resultater. I afsnittet beskriver vi endvidere de kompetencer, som man i caseområderne oplever er centrale for at kunne arbejde med familieindsatserne.

Overordnet set tyder analysen på, at arbejdsmetoderne virker igennem nogle mekanismer, som er:

- *Opbyggende*, da forældrene får ny viden og styrkede forældrekompetencer, som de kan bruge til at støtte deres børn
- *Tillidsvækkende*, da forældrene knytter tættere tillid både til medarbejdere og frivillige i den boligsociale indsats
- *Relationsopbyggende*, da forældrene får mulighed for at danne nye netværk.

Det centrale formål i familieindsatserne er at støtte forældrene til børn mellem 0-6 år i boligområdet i at opbygge forskellige former for kompetencer, eksempelvis i forhold til opdragelse eller i at understøtte barnets trivsel i dagtilbud og skole. Det er samtidig kendetegnende, at aktiviteterne foregår i grupper, hvor de deltagende forældre lærer i et fællesskab og gennem erfaringsudveksling. På den baggrund er det især den gruppebaserede læring, der anvendes som arbejdsmetode i familieindsatserne.

For at skabe de bedste forudsætninger for at opbygge ny viden er det centralt, at medarbejderen formår at skabe et tillidsfuldt rum, hvor deltagerne føler sig trygge i de givne rammer. Casestudierne tyder på, at det er en styrke, når medarbejderne har personlige kompetencer, som vækker tillid og er tryghedsskabende. Det gør det nemmere for forældrene at åbne op om familierettede problemer og fortælle om egne erfaringer.

Yderligere er det væsentligt, at medarbejdere i aktiviteten kan facilitere en dialog og bringe familiernes egne erfaringer og indspark i spil. Flere medarbejdere fortæller, at involveringen af deltageres egne erfaringer styrker den gruppebaserede læring, da det skaber et større engagement fra deltageres side. Samtidig er det med til at synliggøre, at beboernes ressourcer anses som en styrke, og at de boligsociale medarbejdere giver mulighed for indflydelse på indholdet i familieaktiviteterne. Inddragelsen af familierne skal samtidig ses som et ønske om, at familierne oplever betydningen af at være aktivt deltagende, som kan smitte positivt af på deres handlekompetence også uden for aktiviteten. En projektleder forklarer:

Vi skal ikke gøre tingene for familierne, men vi skal gå ved siden af.

I forhold til inddragelsen af familierne fremhæver en boligsocial medarbejder samtidig, at det er vigtigt at fastholde en klar ramme for aktiviteten, så det ikke udelukkende bliver på forældrenes præmisser. Det er derfor vigtigt, at den ansvarlige medarbejder udstikker en klar faglig ramme, inden for hvilken forældrene kan byde ind med temaer, de gerne vil arbejde med.

Derudover er den gruppebaserede læring en anvendt arbejdsmetode, hvor man dels styrker den enkelte deltagers viden og kompetencer, dels styrker netværket imellem familierne. Her giver den gruppebaserede tilgang god mulighed for at danne nye relationer til andre ligesindede forældre i boligområdet. Formålet med at opbygge relationer mellem forældrene er, at forældrene også efter aktivitetens afslutning har et vedvarende netværk at trække på, hvis de får behov for støtte og sparring.

6.1.2.3 Organisering, roller og samarbejde

I dette afsnit beskriver vi de forhold ved organisering, roller, ledelse og samarbejde, der udgør henholdsvis drivkræfter eller barrierer for fremdriften og virkningen af aktiviteter inden for familieindsatsen.

I nogle caseområder har de organiseret familieindsatsen med kobling til et lommepengeprojekt. Her er det unge beboere fra boligområdet, der indgår i et lommepengeprojekt, som passer børnene, mens forældrene deltager i familieindsatsen. Det er en central drivkraft for at skabe den størst mulige virkning på kort sigt, da det muliggør forældrenes deltagelse i familieindsatsen, at børnene kan blive passet imens.

På tværs af de undersøgte caseområder opleves det endvidere som afgørende at have et tæt samarbejde med vigtige lokale samarbejdsaktører som sundhedsplejerske, daginstitution og forvaltning. Dette skyldes konkret, at samarbejdsaktører bidrager aktivt til familieaktiviteterne i form af oplæg, planlægning, formidling og rekruttering. For at styrke samarbejdsrelationen arbejder boligsociale medarbejdere i en af de besøgte helhedsplaner med samarbejds møder, hvor de udveksler idéer og erfaringer, som kan støtte aktiviteten. Helhedsplanens projektleder fortæller, at det har styrket det faglige samarbejde, da de involverede aktører får indblik i hinandens hverdag og arbejde. Dertil oplever flere projektledere og boligsociale medarbejdere, at samarbejdspartnere, som indgår i aktiviteten, kan løfte fagligheden. Det bliver eksempelvis fremhævet, at en sundhedsplejerske kan understøtte en sundhedsfremmende og sundhedsfaglig diskussion i aktiviteten. Sundhedsplejersken supplerer selv:

Det er min opgave som fagperson, at vi bringer noget sundhedsfagligt ind i enhver diskussion. Jeg forsøger at flytte samtalen hen på noget fagligt, når kvinderne snakker.

Flere samarbejdspartnere påpeger, at den ledelsesmæssige forankring og opbakning er en væsentlig forudsætning for at sikre den størst mulige virkning af aktiviteterne. Hvis ikke ledelsen i lokale institutioner eller i forvaltningen prioriterer ressourcer til at indgå i samarbejdet og bidrage til indsatsen, kan det være en barriere for etableringen og gennemførelsen af indsatsen. Det er i den sammenhæng vigtigt, at der mellem de boligsociale medarbejdere og samarbejdspartnere fra start etableres enighed om målsætningerne for den fælles indsats, tilgangen og rollefordelingen. Hertil har flere helhedsplaner fokus på, at de ikke skal lave en indsats, som erstatter eller er et parallelt tilbud til det kommunale tilbud. I stedet adskiller den boligsociale indsats sig ved især at arbejde med familiernes medborgerskab og deltagelse i samfundet, mens det kommunale har et større fokus på behandling af den enkelte borger.

I forhold til rollefordelingen i familieindsatsen bliver det beskrevet i flere caseområder, at den projektansvarlige er den overordnede tovholder på aktiviteterne, mens samarbejdspartnerne typisk inddrages som undervisere på kursusforløbene. Det er derfor typisk den projektansvarlige, der sikrer, at der trækkes en rød tråd i forløbet mellem de forskellige undervisningsgange. Derudover har de en vigtig rolle i løbende at skabe nyt samarbejde og vedligeholde det eksisterende med de involverede samarbejdsaktører. Helhedsplanens projektleder vil ofte støtte den projektansvarlige i at etablere og vedligeholde samarbejdsrelationerne, som ofte ikke er begrænset til familieindsatsen.

6.2 Netværksmødre

Netværksmødre er tæt knyttet til det eksisterende koncept "Bydelsmødre", som er forankret i Bydelsmødrenes Landsorganisation. Det varierer dog, i hvor høj grad netværksmødre-aktiviteterne i de besøgte helhedsplaner følger samme organisering, som er foreslået under Bydelsmødre konceptet. Dette skal typisk ses som et udtryk for, at helhedsplanerne tilpasser aktiviteten til deres egen kontekst og de behov, som beboergruppen kalder på. I nogle tilfælde har det ikke været meningsgivende at følge konceptet bag Bydelsmødre.

Formålet med aktivitetstypen er todelt. For det første er hensigten, at netværksmødrene opnår selvtilid og kompetencer til at løse hverdagens udfordringer, blandt andet i forhold til at være forældre, samt opnår et større netværk og tilknytning til boligområdet gennem uddannelse og praktisk erfaring med arbejdet som netværksmor. For det andet er formålet, at netværksmødrene hjælper andre kvinder med at tilegne sig viden om det omkringliggende samfund og opnår større kontrol over og indflydelse på eget liv gennem netværksmødrenes opsøgende indsatser. På tværs af de to delformål er der også et centralt fokus på at styrke kvinder i områdernes medborgerskab og deltagelse i samfundet. Netværksmødrene skal som aktive medborgere tage ansvar for andre beboere, ligesom de også møder forskellige fagprofessionelle i deres uddannelse, hvilket åbner for deltagelse i det omkringliggende samfund. For de kvinder, som netværksmødrene hjælper, er hensigten, at de får støtte til at udvide deres sociale netværk og til at forstå samfundet, så de i større grad kan opsøge hjælp fra myndigheder og organisationer.

Aktiviteten netværksmødre har på denne måde to målgrupper i spil, dels de deltagende kvinder, der gennemgår en uddannelse til netværksmor, dels andre kvinder i boligområdet, der modtager støtte og vejledning fra de uddannede netværksmødre. Netværksmødre vil typisk være mere ressourcestærke kvinder i boligområdet, som besidder overskud og ressourcer til at gennemføre et struktureret undervisningsforløb og den efterfølgende indsats. Det kan dog også være kvinder, som er mindre ressourcestærke og mangler viden om det danske samfund og en tro på, at de kan deltage aktivt i dette. For sidstnævnte kan indsatsen være med til at styrke deres viden, selvtilid og tilknytning til boligområdet. Mange netværksmødre har anden etnisk baggrund end dansk og derigennem erfaringer med at have afsæt i mere end en kultur. Dette giver dem en mulighed for at opsøge og etablere tillidsfulde relationer til mere udsatte minoritetskvinder i boligområdet.

Netværksmødrenes opsøgende indsats er rettet mod udsatte og/eller isolerede kvinder i boligområdet, overvejende med etnisk minoritetsbaggrund, men også etnisk danske kvinder. De kvinder, som de søger kontakt til, lever typisk en isoleret hverdag med sociale, økonomiske og/eller helbreds-mæssige problemer, hvoraf mange af kvinderne også har udfordringer med det danske sprog og sparsomt kendskab til det omkringliggende samfund og dets tilbud.

I de helhedsplaner, hvor netværksmødre-aktiviteterne lægger sig tæt op ad Bydelsmødre konceptet, er det et samarbejde mellem den boligsociale helhedsplan og Bydelsmødrenes Landsorganisation. Det betyder et tæt samarbejde med landsorganisationen, hvor den boligsociale indsats fx anvender organisationens undervisningsplan og -materiale og løbende modtager råd og vejledning. I nogle tilfælde har landsorganisationens konsulenter også støttet undervisningen af netværksmødrene. Nogle helhedsplaner vælger over tid at overdrage ledelsen af aktiviteten til de lokale netværksmødre, som ved at stifte en forening kan forankre aktiviteten i frivilligt regi. Dette er ligeså en del af konceptet bag bydelsmødre, hvor helhedsplanerne også kan hente konsulentbistand hos Bydelsmødrenes Landsorganisation med vejledning til at danne og sidenhen arbejde som en forening. De kvalitative casestudier viser dog også, at stiftelsen af en forening sjældent lykkes i helhedsplanerne, hvilket vi også uddyber senere i dette afsnit.

Igen er det også vigtigt at have for øje, at andre helhedsplaner har en selvstændig organisering af aktiviteten uden en tilknytning til Bydelsmødrenes Landsorganisation, fordi det ikke vurderes som givtigt for deres målgruppe. Her bliver undervisningen planlagt selvstændigt af de boligsociale medarbejdere og deres eventuelle samarbejdspartnere.

Aktiviteten er som oftest struktureret som et uddannelsesforløb, hvor netværksmødrene undervises i forskellige temaer, der knytter sig til familie, sundhed og lokalsamfund. Det kan fx være temaer om børneopdragelse, helbred, samarbejde med skole og daginstitutioner og forvaltninger. Uddannelsen har til formål at give netværksmødrene viden om og forståelse for, hvad arbejdet som netværksmor indebærer. Uddannelsens længde og opbygning varierer mellem helhedsplanerne. Nogle helhedsplaner vælger at følge Bydelsmødrenes Landsorganisations grunduddannelseskoncept med dertilhørende undervisningsplan og materiale, hvor et forløb strækker sig over 14 moduler. Andre helhedsplaner vælger et mere løst struktureret uddannelsesforløb tilpasset den lokale kontekst og målgruppens behov. For eksempel har en helhedsplan valgt at strukturere et uddannelsesforløb, hvor netværksmødrene mødes til et ugentligt dialog- og sparringsforum, og hvor temaerne bliver fastsat fra gang til gang efter netværksmødrenes behov.

Efter endt uddannelsesforløb følger der typisk et forløb, hvor netværkskvinderne erhverver sig praktiske erfaringer med arbejdet som netværksmor gennem opsøgende indsatser rettet mod boligområdets udsatte og isolerede kvinder. Flere steder har man valgt at etablere et netværk i boligsocialt regi, hvor kvinderne mødes jævnligt for at udveksle erfaringer med hinanden og koordinere igangværende og fremtidige indsatser, således at netværksmødrenes læring og udvikling fortsætter.

6.2.1 Virkning

Som del af evalueringen og det indledende analysearbejde har repræsentanter fra fire udvalgte boligområder i samarbejde med evaluator udviklet en forandringsteori for netværksmødre på tværs af områderne. Den udviklede forandringsteori har dannet afsæt for de dybdegående casestudier og dertilhørende undersøgelse af praksis i tre boligområder. Forandringsteorien er herefter blevet kvalificeret løbende med blik for de erfaringer, som casestudierne har vist. På den måde er forandringsteorien resultatet af en udviklingsproces, hvor virkningen af aktiviteten på kort og længere sigt løbende er opdateret og nuanceret, i takt med at det er blevet mere tydeligt, hvordan indsatsen virker. Arbejdet med at kvalificere forandringsteorien bidrager til at præcisere det vidensgrundlag, netværksmødre står på. I figur 6.1 fremgår forandringsteorien.

Figur 6.2 Forandringsteori for netværksmødre.

Netværksmødre har en **virkning på kort sigt** på både individ- og områdeniveau. For det første er oplevelsen blandt de boligsociale medarbejdere i casestudierne, at aktiviteterne i netværksmødre og den gruppebaserede læring på kort sigt er med til at give den enkelte deltager viden og kompetencer. Det er blandt andet kompetencer inden for opdragelse og kompetencer i forhold til at støtte et barns opvækst og hverdag i dagtilbud. Desuden peger flere på, at aktiviteterne på kort sigt er med til at styrke målgruppens selvværd og selvtillid, ligesom de er med til at give netværksmødrene en mere aktiv hverdag med mere energi. Dette understøttes også af forskningen, som viser, at ved deltagelse i aktiviteter opnår de deltagere mere selvtillid og selvværd, hvilket kan have betydning for sociale kompetencer (Leos-Urbel, 2014).

På områdeniveauet er det samtidig forventningen, at netværksmødreaktiviteterne kan give støtte til områdets udsatte kvinder, og at der kommer en større bevidsthed om, hvordan netværkskvinderne kan være en støtte. Analysen af de kvalitative casestudier tegner et billede af, at aktiviteterne i høj grad lykkes med at styrke gruppen af netværksmødre ved den ovennævnte virkning. Omvendt indikerer erfaringerne fra de besøgte helhedsplaner også, at der i mindre grad er en indvirkning på områdeniveauet og mere specifikt de udsatte kvinder i området. Erfaringerne viser, at netværksmødrene først og fremmest får et udbytte af den uddannelse, de gennemgår, mens de i mindre grad får opbygget en opsøgende praksis. Den manglende motivation for det opsøgende arbejde skal også ses i lyset af, at netværksmødrene typisk får mod til at gå andre veje i forhold til uddannelse og beskæftigelse, hvilket kan fjerne fokus fra rollen som netværksmor.

Når vi ser på **virkning på langt sigt**, er der igen tale om formodninger og forventninger til, at indsatsen virker, og ikke konkrete virkninger, vi har observeret i praksis. Det er forventningen, at aktiviteten fører til styrkede forældrekompetencer hos netværksmødrene og en positiv kontakt til institution og skole, hvor barnet har sin hverdag. Dertil er det også en formodning, at netværksmødrene får styrket deres kontakt til det omkringliggende samfund og i højere grad kan indgå som aktive deltagere i samfundet. I tæt sammenhæng med den tætte kontakt til institutioner og skole er der også en forventning om, at deltagernes børn får en øget trivsel.

For boligområdet er forventningen på det lange sigt, at området oplever et øget frivilligt engagement i området og et styrket medborgerskab. Der er også en forhåbning om, at aktiviteten kan bidrage til en øget tryghed og tillid i området, ligesom det skal føre til en positiv skolegang og øget trivsel for

børnene, som bor i boligområdet. Igen er der tale om forventninger og ikke empirisk bekræftede resultater. Forventningen er, at den langsigtede virkning kan indfries, hvis netværksmødrene er opsøgende og støtter andre kvinder i området. Som ovennævnt ser vi dog, at flere boligsociale medarbejdere på den korte bane påpeger, at de oplever det svært at motivere netværksmødrene til den opsøgende indsats, hvilket kan svække opnåelsen af de langsigtede resultater.

I forhold til den ovennævnte virkning er denne også afhængig af deltagergruppen i netværksmødre-aktiviteterne. Nogle deltagere er ressourcestærke kvinder, som indgår i uddannelse eller har et arbejde, mens andre er mere udfordrede. Det er derfor vigtigt at se resultaterne i forhold til, hvilke kvinder der faktisk deltager i aktiviteten. En projektansvarlig fortæller: "*Sejrene kan godt være i det små. Nogle gange er turen ud over dørtærsklen en kæmpe sejr i sig selv*". Derfor er det centralt at have deltagerens forudsætninger og ressourcer for øje, når der forventningsafstemmes om deltagerens mål og dermed aktivitetens virkning.

Det er erfaringen fra caseområderne, at netværksmødre-aktiviteterne er nyttige til at adressere netværksmødrenes egne problemstillinger. Dette gælder blandt andet spørgsmål om opdragelse, og hvordan de som forældre kan hjælpe deres barn i dagtilbud eller skole. Flere projektansvarlige og boligsociale medarbejdere fortæller, at det kan være en fordel at tilpasse de emner, der tales om i aktiviteten til deltagerens interesser, da det kan bidrage til, at kvinderne kan udvikle sig og få ny viden, samtidig med at det kan øge fastholdelsen i aktiviteten. Ønsker til emner kan variere mellem alt fra børnepasning til stress og politik. Flere boligsociale medarbejdere oplever, at det for nogle deltagere kan tage tid, inden de tør åbne op og selv bringe emner på banen, da det kræver, at de føler sig trygge i aktiviteten, både ved de andre mødre og ved de boligsociale medarbejdere.

Yderligere kan deltagerne i netværksmødre have forskellige baggrunde og viden om de emner, som tages op. Flere boligsociale medarbejdere peger på, at en styrke ved netværksmødre er, når der gives plads til at stille de "dumme" spørgsmål, som kan være svære at stille i andre sammenhænge. En deltager fortæller således:

Man kan spørge til ting uden fordomme, og det er OK at stille spørgsmål om alt muligt.

6.2.2 Implementering

I de følgende afsnit belyser vi de væsentligste drivkræfter og barrierer i forhold til implementeringen af familieindsatserne.

6.2.2.1 Rekruttering af deltagere

På tværs af caseområder fremhæves relationsopbygning mellem de boligsociale medarbejdere og beboerne som en nøgle til rekruttering frem for opslag og annoncer. Det er således en drivkraft, hvis projektmedarbejderne og beboerne har et kendskab til hinanden. Dels så projektmedarbejderne kan målrette deres rekruttering mod de kvinder, som tænkes at være i stand til at varetage rollen som netværksmødre, dels fordi kvinderne i større grad viser interesse for indsatsen, når de kender den ansvarlige projektmedarbejder. På den baggrund virker rekrutteringen bedst ved en uformel opsøgende tilgang i lokalmiljøet, og det er en væsentlig fordel, at projektmedarbejderen er et kendt ansigt blandt kvinderne i området.

Foruden relationen mellem de boligsociale medarbejdere og netværksmødrene sker relationsarbejdet også mellem kvinderne i lokalområdet. Det er en oplevelse i caseområderne, at netværksmødrene, i kraft af deres netværk og relationer, formodes at sprede budskabet om nye indsatser hurtigt, hvilket også er en drivkraft for at rekruttere flere kvinder til netværksmødre-aktiviteterne.

I relationsarbejdet er sproglige færdigheder typisk også en nødvendighed. På tværs af caseområder fortæller projektmedarbejdere, at det kan være en barriere, hvis kvinderne ikke taler dansk, da undervisningen gennemføres på dansk. Dette gælder i nogle aktiviteter, fordi de uden danskundskaber ikke kan følge kurserne. Dette skaber en begrænsning for, hvem der kan rekrutteres til aktiviteten. I et caseområde er det ikke nødvendigt at kunne tale dansk, men til gengæld er det en forudsætning, at en projektmedarbejder kan tale arabisk, da det ellers er vanskeligt at kommunikere med kvinderne. Derfor kan inddragelse af boligsociale medarbejdere, der taler samme sprog som kvinderne i boligområdet, være en drivkraft i rekrutteringen af deltagere.

6.2.2.2 Arbejdsmetoder, kompetencer og virkningsfulde mekanismer

I det følgende beskriver vi de arbejdsmetoder, der anvendes i netværksmødre-aktiviteterne i caseområderne samt de virksomme mekanismer ved arbejdsmetoderne. De virksomme mekanismer beskriver, hvorfor indsatsen virker og er på denne måde leddet mellem indsatsen og de ønskede virkninger. Arbejdsmetoder er de metoder, som arbejdes med i hver enkelt aktivitet, som af de boligsociale medarbejdere fremhæver som medvirkende til, at aktiviteten afføder de ønskede resultater. I afsnittet belyser vi endvidere de kompetencer, som man i caseområderne oplever som centrale for at kunne arbejde med aktiviteten netværksmødre.

Overordnet set tyder den kvalitative analyse på, at arbejdsmetoderne virker igennem nogle mekanismer, som er:

- *Motiverende*, da netværksmødrene finder en øget interesse i de temaer, som undervisningen omhandler
- *Opbyggende*, da netværksmødrene får nye kompetencer og en større viden om samfundet i Danmark
- *Socialiserende*, da netværksmødrene får en mere åben adfærd og en større lyst til at åbne sig omkring egne erfaringer.

I netværksmødre-aktiviteterne er den gruppebaserede læring den anvendte arbejdsmetode. I dette ligger, at de deltagende kvinder undervises i fællesskab i relevante temaer, såsom sundhed, familie og lokalsamfund. Undervisningen skal både kunne opbygge de deltagende kvinders viden, og samtidig skal det omhandle temaer, som de også selv finder en interesse i. På den baggrund virker undervisningen både kapacitetsopbyggende på kvinderne, som får nye kompetencer, og motiverende, fordi de opnår en styrket interesse for de temaer, som undervisningen kredser om. På tværs af caseområderne pointeres det, at evnen til at lære fra sig og en tålmodig, pædagogisk tilgang er vigtige kompetencer i den gruppebaserede læring.

Den gruppebaserede læring indebærer også en opbygning af kompetencer i forhold til at kunne varetage rollen som netværksmor. Flere caseområder omtaler netop kompetenceopbygning eller kapacitetsopbygning som centrale elementer, hvilket indebærer at give deltagerne en større viden og kompetencer, der styrker dem i at klare sig i hverdagen. Det er også vigtigt at give kvinderne en viden, som klæder dem på til på egen hånd at kunne udføre arbejdet som netværksmødre. Fra projektmedarbejdernes side kræver det en tålmodighed og en tro på, at kvinderne kan varetage arbejdet, også selvom de ikke selv tror på det. Desuden er der et vigtigt element i at kunne træde tilbage og løbende frigive mere ansvar til kvinderne, så de i stigende grad varetager indsatsen selv.

For at kunne opbygge kompetencer hos de deltagende kvinder er det også vigtigt at aktivere deltagerens egne erfaringer. Kvindernes erfaringer gør dem i stand til at opbygge en peer-to-peer relation, hvor de kan bruge disse erfaringer til at hjælpe andre. Den gruppebaserede læring skal være med til at fremhæve for kvinderne, at de kan anvende disse erfaringer. I den sammenhæng er det en

styrke, at undervisningen foregår i grupper, fordi kvinderne i en fælles udveksling bliver opmærksomme på deres peer-kompetencer. På den måde virker den gruppebaserede læring både socialiserende og er samtidig med til at aktivere kvindernes ressourcer. Det er vigtigt, at de boligsociale medarbejdere tager en aktiv rolle og motiverer kvinderne til at dele deres erfaringer. I den sammenhæng fremhæves et ressourcebaseret menneskesyn som en vigtig kompetence, der gør de boligsociale medarbejderne i stand til at fremhæve det positive ved deltagernes erfaringer.

For at den gruppebaserede læring har den ønskede virkning, er det samtidig vigtigt, at der er et tillidsfuldt rum med plads til sparring. Det har stor betydning, at de deltagende kvinder er trygge ved at dele deres tidligere oplevelser, og at de kan sparre om de erfaringer, de får som netværksmødre. I den sammenhæng er det vigtigt, at de boligsociale medarbejderne har relationelle kompetencer, der er med til skabe en tryghed og tillid hos kvinderne. Det tillidsfulde rum virker motiverende for kvinderne, som i større grad bliver villige til at åbne op og dele erfaringer.

6.2.2.3 Organisering, roller og samarbejde

I dette afsnit beskriver vi de forhold ved organisering, roller, ledelse og samarbejde, der kan virke som drivkræfter eller barrierer for fremdriften og resultaterne af projekt- og eventaktiviteter.

Som tidligere nævnt er fokus i nogle netværksmødre-aktiviteter på at opbygge en forening, hvor det er hensigten, at de deltagende kvinder i stigende grad skal tage et ansvar og engagere sig. I disse tilfælde bemærkes det dog, at det kan være en udfordring at få kvinderne til at danne en forening. Projektmedarbejderne oplever en barriere ved, at de deltagende kvinder ikke er "foreningsvante". Deltagerne er interesserede i den viden, som de får i deres uddannelse, og de vil gerne være frivillige, men de har typisk ikke et stort kendskab til foreningslivet i Danmark, og derfor har de heller ikke samme interesse eller motivation for at tage ansvar i foreningen. Det er både tale om en social og kulturel barriere. Det kan fx handle om at møde op til de aftalte tidspunkter og forpligtige sig på de opgaver, som medføres af at være medlem af en forening. En yderligere forklaring på barrieren kan også være, at deltagerne synes, at det er svært at skabe motivation for en forening, de ikke selv har skabt.

Vanskeligheden ved at etablere en foreningskultur kan betyde, at foreningen på længere sigt ikke kan opretholdes, da det fra helhedsplanens side ikke er hensigten at understøtte foreningen fremadrettet. Dette kan samtidig betyde, at det er sværere at fastholde netværksmødrenes engagement i forhold til at udføre et opsøgende arbejde, da de ikke har et fast mødested efter afslutningen af deres uddannelsesforløb. Selvom det er forhåbningen, at kvinderne selv kan drive foreningen, udtrykker boligsociale medarbejderne således bekymring omkring aktivitetens bæredygtighed. Omvendt er det også en løbende overvejelse blandt de boligsociale medarbejdere, om det er meningsgivende at etablere en forening frem for at fokusere deres ressourcer på, at netværksmødrene opsøger kvinder, der har brug for deres hjælp.

En anden oplevet barriere for indsatsen er, at det for nogle netværksmødre opleves at være en udfordring at lede aktiviteten. En af deltagerne fortæller:

Det er svært for os at tage lederrollen. Det er lettere, hvis der kommer regler ovenfra frem for, at lederrollen er hos en flok aktive energiske kvinder.

Det er blandt andet i fordelingen af opgaver, at der er brug for en leder, der kan skabe en struktur. Et af caseområderne arbejder med, at der er en mødeformand til hvert møde, hvilket går på skift mellem deltagerne. Kvinderne ser det dog som en mulig løsning, at en boligsocial medarbejder overtager lederskabet, hvilken kan være med til at skabe større kontinuitet i lederrollen. Dette har

dog også en negativ side, da der, som ovennævnt, også er en oplevelse af, at en aktiv koordinator kan betyde, at deltagerne har sværere ved at engagere sig i lederskabet.

En vigtig drivkraft for netværksmødre-aktiviteterne er, at de lokale institutioner og foreninger er opmærksomme på at invitere og inddrage netværksmødrene i deres arrangementer. Det kan være, at netværksmødrene hjælper til som frivillige til et arrangement og i den sammenhæng får mulighed for at fortælle om deres arbejde. På den måde kan andre aktører være med til at synliggøre, hvem netværksmødrene er, hvilket er med til at give lokalsamfundet et større kendskab til aktiviteterne.

Inddragelsen af samarbejdspartnere er også en drivkraft for at give deltagerne den nødvendige viden til deres aktiviteter. Der kan i den sammenhæng være mange forskellige samarbejdspartnere, afhængig af hvilken viden aktiviteterne skal give kvinderne.

7 Oplevede virkninger for målgruppen af de boligsociale indsatser

I dette kapitel beskriver vi de oplevede virkninger af boligsociale aktiviteter på tværs af aktiviteter, som er rettet mod at forbedre forældrekompetencer og øge børns trivsel. De oplevede virkninger er baseret på udsagn fra interessent-survey blandt aktører i kommuner, NGO'er og arbejdspladser, som samarbejder med den boligsociale indsats, samt casestudier i udvalgte boligområder, som arbejder med de to aktivitetstyper: familieindsatser samt netværksmødre. Datagrundlaget er selvrapporteret, og et udtryk for respondenternes og interviewpersonernes oplevelse af indsatsens virkning og dermed ikke et udtryk for opnåede effekter (læs mere om dataindsamlingen i afsnit 2.2).

Vi belyser først de anvendte arbejdsmetoder og dernæst de oplevede virkninger, som arbejdsmetoderne er med til at skabe. For at belyse hvordan disse virkninger kan forstås og forklares, bruger vi viden fra de gennemførte casestudier, som er systematiseret ud fra Dean Fixsens fokus på drivkræfter og barrierer i forhold til dimensionen *mennesker*, forstået som målgrupperne og medarbejderne i indsatserne (jf. figur 2.3).

Kapitlet er bygget op som en gennemgang af en tematisk forandringsteori, som vi har udarbejdet med baggrund i forandringsteoriene for de udvalgte aktivitetstyper og dermed på baggrund af kvalitative data og workshops med medarbejdere i de boligsociale indsatser rettet mod at forbedre forældrekompetencer og børns trivsel.

Den gennemførte interessent-survey og de gennemførte casestudier viser samlet, at interessenterne på tværs af helhedsplaner oplever, at aktiviteterne rettet mod at forbedre forældrekompetencer og børns trivsel har haft en positiv virkning for målgruppen. De overordnede resultater ses i tabel 7.1.

Tabel 7.1 Hovedresultater samt drivkræfter og barrierer for aktiviteterne oplevede virkninger.

Hovedfund	Konkrete fund	Drivkræfter og barrierer
Familierne får bedre adgang til rådgivning og støtte.	63 pct. af interessenterne oplever i høj grad, at familierne har fået bedre adgang til rådgivning og støtte.	Det er en styrke, at familierne får kendskab til og viden om, hvor de kan søge rådgivning og støtte. Opbygning af tillid mellem de boligsociale medarbejdere og beboerne er en styrke. Nogle beboere oplever, at indsatserne kun er rettet mod udsatte familier, hvilket kan afholde dem fra at søge støtte.
En mindre indvirkning på forældrenes involvering i barnets institutionsliv.	17 pct. af interessenterne oplever i høj grad, og 40 pct. oplever i nogen grad, at forældrene involverer sig mere i barnets trivsel og udvikling i daginstitutionen. Hertil vurderer ca. 25 pct. af interessenterne, at forældres og børns tilknytning til institutioner er styrket.	Tæt samarbejde med lokale institutioner er en styrke. Der kan være kulturelle barrierer, hvor nogle beboere har begrænset kendskab til det danske institutionssystem. Italesættelse af forældrenes rolle i institutionen kan have betydning for deres involvering.
Familierne styrkes socialt og får større netværk.	51 pct. af interessenterne oplever i høj grad, at børn i målgruppen får styrket deres sociale kompetencer. 40 pct. af interessenterne oplever i høj eller meget høj grad, at forældrene har fået et større netværk at trække på.	Det er en styrke, at forældrene opbygger netværk til andre beboere i boligområdet. Forældrenes styrkede sociale kompetencer smitter af på børnene. Stærkere netværk i boligområdet styrker fællesskabsfølelsen.
De basale forældrekompetencer styrkes i mindre grad.	22 pct. af interessenterne vurderer i høj grad, at forældrene er blevet bedre til at opfylde deres børns basale behov. 31 pct. af interessenterne oplever i høj grad, at indsatserne har styrket forældre-barn-relationen.	Involveringen af samarbejdspartnere med faglig ekspertise kan styrke indsatsen. Tillid og et trygt rum styrker mulighed for at støtte forældrene. Sproglige barrierer kan svække muligheden for at arbejde med nogle familier.

7.1 Tematisk forandringsteori

For boligsociale aktiviteter med det mål at styrke forældrekompetencer og børns trivsel i udsatte boligområder er der ofte fokus på at styrke forældrenes viden og hverdagsmestring i forhold til at kunne varetage barnets trivsel og udvikling. Det vil sige, at aktiviteterne sjældent direkte inddrager børnene. Det er derimod en række elementer, der understøtter forældreskabet, som skal bidrage til, at forældrene på langt sigt får styrkede forældrekompetencer og kan sikre, at deres børn trives og udvikles. Disse kompetencer styrkes gennem aktiviteter, hvor der anvendes forskellige arbejdsmetoder.

Figur 7.1 Forandringsteori for temaet forældrekompetencer og børns trivsel.

7.1.1 Tilgange i aktiviteter rettet mod forældrekompetencer og børns trivsel

I de boligsociale indsatser kan vi identificere en række gennemgående tilgange til arbejdet. Nogle af disse er relateret til et overordnet helhedsplansniveau, og andre er relateret til et konkret udførende niveau i aktiviteterne.

På det overordnede niveau ser vi i casestudierne tendenser til, at der trods en vis variation er en række fællestræk, som hovedparten af helhedsplanerne skriver sig ind i. Et første fællestræk er, at en del af projektlederne i de boligsociale helhedsplaner opfatter deres rolle som faciliterende, brobyggende og netværksunderstøttende. Det vil sige, at de i deres arbejde har stort fokus på at opbygge faglige netværk omkring den boligsociale indsats, og at de ofte arbejder faciliterende i forhold til at skabe mødefora, samarbejdsfora og faglige netværk omkring det sociale arbejde i områderne. Ofte påtager de boligsociale medarbejdere eller projektledere sig værtsrollen i etableringen af disse netværk for på sigt at arbejde for at forankre netværket hos andre aktører.

Et andet fællestræk er, at hovedparten af de boligsociale helhedsplaner bygger på tilgange, som er empowerment-orienterede, styrkebaserede og anerkendende. Med andre ord er der i hovedparten af helhedsplanerne en mere eller mindre eksplicit formuleret tilgang, hvor der fokuseres og bygges på beboernes styrker og ressourcer, hvor succeser fremhæves, og hvor beboernes særlige vilkår, ønsker og behov inddrages i planlægningen af aktiviteter. Det er samtidig et gennemgående træk, at projektledere og medarbejdere i de boligsociale indsatser er opmærksomme på, at beboerne i det omfang, de er i stand til det, bør være medskabere af og tage ansvar for aktiviteterne. Det betyder, at de boligsociale medarbejdere nogle gange har en mere understøttende og faciliterende rolle end en egentligt udførende rolle. Det varierer dog mellem temaer for indsatserne. Inden for temaet forældrekompetencer og børns trivsel kan det eksempelvis komme til udtryk ved, at forældre

i målgruppen selv er med til at beslutte, hvilke emner der skal tages op i aktiviteterne, og er medansvarlige for at skabe et tillidsfuldt rum, hvor der er plads til at dele erfaringer og problemstillinger.

Et tredje fællestræk er, at der i de boligsociale indsatser er en høj grad af metodefrihed. Dermed kan medarbejdere til en vis grad tilpasse aktiviteterne efter målgruppen og de lokale behov og ressourcer. Det betyder også, at nogle projektledere peger på, at de boligsociale indsatser kan være metodeudviklende og metodeafprøvende på det konkrete udførende niveau. Her ser nogle af de boligsociale projektledere det som de boligsociale indsatsers styrke, at de kan bidrage med metodeudvikling i samarbejdet med andre aktører. Metoderne kan sidenhen implementeres i eksempelvis den kommunale drift.

7.1.2 Arbejdsmetoder i aktiviteter rettet mod forældrekompetencer og børns trivsel

På tværs af de otte udvalgte aktivitetstyper, der dækker de fire evalueringstemaer: skole og uddannelse, beskæftigelse, kriminalitetsforebyggelse samt forældrekompetencer og børns trivsel, har vi på baggrund af casestudierne identificeret en række arbejdsmetoder, der gør sig gældende for aktiviteterne. For at understøtte en fremadrettet styrket systematik og bevidsthed vedrørende metodebrug, har vi kategoriseret arbejdsmetoderne i fire overordnede grupperinger af arbejdsmetoder. En arbejdsmetode kan forstås som en central metode eller tilgang, der anvendes i forbindelse med aktiviteterne.

De fire grupperinger af arbejdsmetoder er udledt analytisk, og der kan således være tale om overlap metoder imellem, ligesom en aktivitet kan indeholde flere (grupperinger af) arbejdsmetoder. I det følgende opridser vi de fire overordnede arbejdsmetoder, og beskriver de tilgange og kendetegn, der gør sig gældende for dem hver især. De fire arbejdsmetoder er:

- Gruppebaseret læring
- Udvikling gennem samskabelse
- Individuel brobygning
- Praksisnær læring.

Inden for aktiviteterne rettet mod at styrke forældrekompetencer og børns trivsel er det primært arbejdsmetoden gruppebaseret læring, der er fremtrædende. Derfor er denne arbejdsmetode udfoldet nedenfor. De fire arbejdsmetoder bliver særskilt formidlet i fire arbejdsmetodekataloger⁸.

7.1.2.1 Gruppebaseret læring

Arbejdsmetoden gruppebaseret læring anvendes i begge udvalgte aktiviteter målrettet forældrekompetencer og børns trivsel. Metoden har til formål *at opbygge forskellige former for kompetencer* hos grupper af forældre i boligområdet, eksempelvis inden for børneopdragelse, sundhed og håndtering af sociale problemer. I de aktiviteter, hvor gruppebaseret læring anvendes, vil den boligsociale medarbejder typisk facilitere gruppens læring gennem faglige oplæg samt gennem erfaringsudveksling og dialog i gruppen.

I aktiviteterne målrettet forældrekompetencer og børns trivsel, hvor arbejdsmetoden anvendes, vil der typisk være faglige oplæg af enten den boligsociale medarbejder eller af eksterne oplægsholdere, eksempelvis en sundhedsplejerske eller en kommunal repræsentant fra familieafdelingen. Det giver forældrene i målgruppen mulighed for at få ny viden om muligheder for at søge støtte og vejledning samt konkrete redskaber til forældreskabet. Efterfølgende vil den boligsociale medarbejder

⁸ Praksisnær læring og gruppebaseret læring er udkommet som temahæfter i efteråret 2018. Individuel brobygning og samskabelse udkommer i 2019.

ofte facilitere en dialog om det emne, der er præsenteret. Det er med til at skabe refleksioner hos målgruppen, samtidig med at de får mulighed for at få afklaret eventuelle spørgsmål.

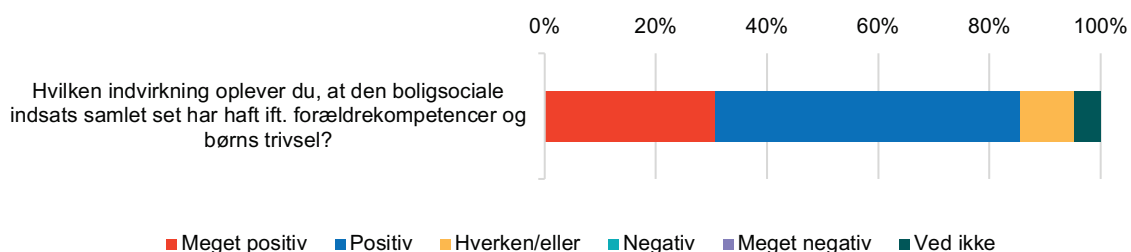
For at skabe de bedste forudsætninger for læring blandt forældrene i målgruppen er *erfaringsudveksling mellem deltagerne* et centralt element i denne arbejdsmetode. Den boligsociale medarbejder vil typisk arbejde med at aktivere deltagerens egne erfaringer med konkrete situationer. På den måde bliver det nemmere for deltagerne at relatere sig til de emner, der tages op, da der knyttes konkrete eksempler til deres hverdag. For at sikre, at forældrene i målgruppen føler sig trygge ved at dele erfaringer og åbne op om udfordringer i hverdagen, har den boligsociale medarbejder meget fokus på at skabe et *tillidsfuldt rum*. Her vil de typiske arbejde med at skabe relationer mellem deltagerne på de indledende mødegange og italesætte, at det, der tales om på møderne, er fortroligt.

7.2 Oplevede virkninger af den boligsociale indsats rettet mod forældrekompetencer og børns trivsel hos målgruppen

I dette afsnit beskriver vi, hvordan centrale aktører i den boligsociale indsats og involverede interessenter oplever, at den boligsociale indsats har en virkning for familier i de udsatte boligområder. Samtidig udpeger vi relevante drivkræfter og barrierer for de nævnte virkninger og resultater. Med dette skal forstås de forhold, der henholdsvis kan fremme eller hæmme, at de ønskede virkninger opnås. I den sammenhæng er det vigtigt at have for øje, at nogle drivkræfter og barrierer for resultater for målgruppen også kan være organisatoriske eller faglige mål i sig selv. Eksempelvis kan tværfaglige møder styrke indsatsen over for målgruppen, men det kan også være et selvstændigt resultat, som den boligsociale indsats har bidraget til, hvilket vi fremhæver i næste kapitel. Afsnittet er baseret på analyse af interessent-survey og af casestudierne.

Overordnet tegner der sig et billede af, at de adspurgte interessenter oplever en positiv virkning af de boligsociale indsatser i forhold til forældrekompetencer og børns trivsel. Det fremgår således af figur 7.2, at 86 pct. af interessenterne oplever, at de boligsociale indsatser har en positiv eller meget positiv indvirkning i forhold til forældrekompetencer og børns trivsel. Hermed peger resultaterne på, at interessenter som sundhedsplejersker, dagtilbudsledere og sagsbehandlere ser et positivt bidrag fra helhedsplanerne i forhold til at løfte den lokale indsats over for familier i boligområderne.

Figur 7.2 Oversigt over, hvornår helhedsplaner finansieret af 2011-14-midlerne har fået tilsagn og forventes afsluttet

Anm.: N = 125.

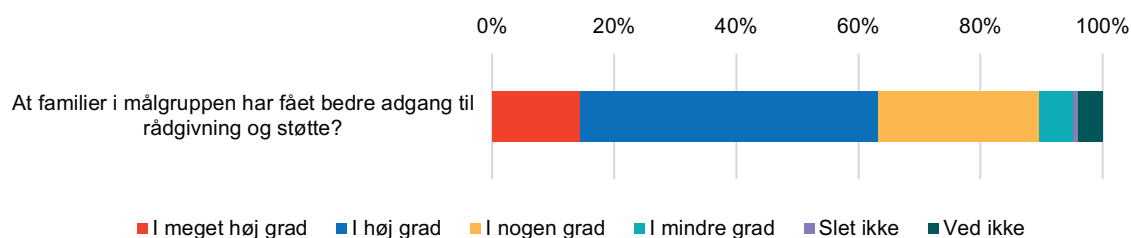
Kilde: Interessent-survey.

7.2.1 Boligsociale indsatser betydning for familiernes adgang til rådgivning og støtte

Et centralt fund fra den gennemførte interessent-survey er, at den boligsociale indsats har bidraget til at skabe en flere kontakflader til tilbud i frivilligt og kommunalt regi, som kan give familierne i

boligområder bedre mulighed for at søge råd og støtte, hvis de oplever udfordringer. I figur 7.3 fremgår det således, at 63 pct. af de adspurgte interessenter i høj eller meget høj grad oplever, at den boligsociale indsats bidrager til at skabe bedre adgang til rådgivning og støtte, som familier i målgruppen har brug for.

Figur 7.3 Interessenters oplevelse af, i hvilken grad den boligsociale indsats bidrager til, at familier i målgruppen har fået bedre adgang til rådgivning og støtte. Procent.

Anm.: N = 125.

Kilde: Interessent-survey.

I casestudier peger flere forældre på, at den boligsociale indsats styrker deres adgang til rådgivning og støtte gennem en øget indsigt i, hvor de kan søge hjælp og vejledning. Det gælder både *inden for helhedsplanen* og *uden for helhedsplanen* hos myndigheder og organisationer. Adgang til rådgivning og støtte inden for helhedsplanen sker typisk gennem de boligsociale indsatser eller eksempelvis i fælleshuse i boligområdet, hvor boligsociale medarbejdere er tilgængelige. Det kan være en boligsocial medarbejder, som på udvalgte dage er tilgængelig til at rådgive og støtte familierne eller vejlede dem i, hvor de ellers kan henvende sig. Adgang til rådgivning og støtte uden for helhedsplanerne knytter sig særligt til, at familierne har fået et større indblik i, hvor og hvordan aktører i kommunen kan hjælpe dem, hvis de oplever udfordringer i hjemmet. Nogle boligsociale medarbejdere taler her om, at de hjælper med at fjerne barrierer for forældrene i forhold til det omkringliggende samfund. Derudover peger nogle forældre på, at de har fået viden om forskellige tilbud, både kommunalt og fra civilsamfundet.

En væsentlig forudsætning i forhold til at hjælpe målgruppen til bedre adgang til rådgivning og støtte er, at der opbygges tillid. En projektleder fortæller, at det er vigtigt, at der skabes et tillidsfuldt bånd til forældrene. Det er således centralt, at de boligsociale medarbejdere viser, at der er plads og rum til, at familierne kan stille opklarende spørgsmål og bede om støtte. Forældrene fremhæver også vigtigheden af, at de boligsociale medarbejdere og aktivitetsansvarlige møder dem med respekt og en ydmyghed. Hertil peger nogle boligsociale medarbejdere på, at de gennem den tillid, de opbygger til familierne, kan være med til at danne fundamentet for, at familierne i højere grad søger mod tilbud i lokalsamfundet. En projektansvarlig i en familieaktivitet fortæller:

Fordelen ved det boligsociale er, at det er lidt ufarligt at tage det første trin til at få noget hjælp, men vi skal heller ikke tro, at vi i det boligsociale kan klare alle typer af problemer.

I forlængelse af dette har det en væsentlig betydning for at skabe bedre adgang til rådgivning og støtte uden for helhedsplanen, at de boligsociale indsatser involverer samarbejdspartnere i aktiviteterne. Flere af de interviewede boligsociale medarbejdere peger på, at de boligsociale aktiviteter skaber et rum for, at forældrene møder myndighedsrepræsentanter og centrale fagpersoner, som kan rådgive om børns trivsel og familierelaterede problemstillinger. Det kan være gennem oplæg, hvor familierne møder en sundhedsplejerske eller en pædagog, og på den måde får kendskab til deres funktion, og hvordan de kan være en hjælp for familien. Det kan også være en repræsentant fra en

kommunal forvaltning, som eksempelvis fortæller, hvordan han eller hun kan rådgive familien. De boligsociale aktiviteter vil typisk have et mere oplysende og brobyggende fokus end det behandlende fokus, som kommunale indsatser kan have. Ved at involvere repræsentanter fra myndigheder og centrale fagpersoner i den boligsociale indsats, kan myndighederne og det offentlige system afmystificeres for forældrene. En projektansvarlig i en familieaktivitet fortæller, at de hjælper forældrene til at få mere tillid til det offentlige system, og at de lærer det kommunale system bedre at kende:

Familierne kommer til at møde det kommunale system flere gange, så det er afgørende, at de forstår kommunens rolle, og hvordan de skal bruge kommunen.

For at skabe en bedre kontakt mellem familierne til de offentlige myndigheder er det en forudsætning, at de boligsociale medarbejdere lykkes med at nedbryde eksisterende fordomme. Det kan være en stor barriere for at skabe bedre adgang til rådgivning og støtte, at beboerne i de udsatte områder oplever, at de boligsociale aktiviteter og myndighederne alene har fokus på meget udsatte familier, og at der er en risiko forbundet med kontakten til dem. Det kan eksempelvis være en frygt for, at barnet bliver anbragt uden for hjemmet. For at nedbryde fordomme fortæller flere boligsociale medarbejdere, at de har fokus på at udbrede beboernes kendskab til myndighederne gennem de aktiviteter, de gennemfører. Det er hensigten, at beboerne i deres daglige samtaler hjælper til at "sprede et godt ry". I nogle helhedsplaner har dette en positiv virkning. En forælder fortæller:

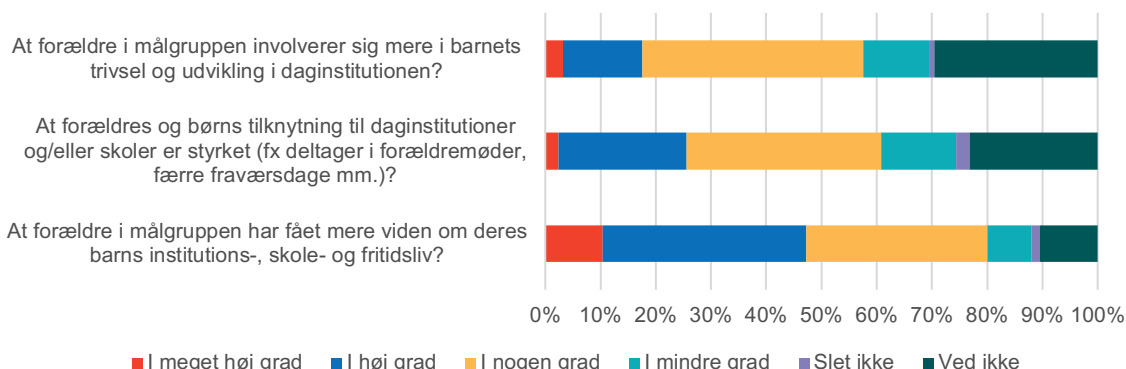
Jeg hørte hele tiden, at de bare tager barnet, men det er ikke korrekt. Jeg har haft mange fordomme, men det har jeg ikke længere. De skal hjælpe, og vi skal bede om hjælp. Det var rart at høre, at man ikke får barnet fjernet.

7.2.2 Boligsociale indsatsers betydning for forældrenes involvering i daginstitutionen

Analysen af interessent-surveyen og casestudier tegner et billede af, at de boligsociale indsatser målrettet forældrekompetencer og børns trivsel har en mindre virkning i forhold til at styrke forældrenes involvering i og tilknytning til daginstitutionen. Det tyder dog på, at indsatserne medvirker til, at forældrene får en større viden om deres barns institutions-, skole- og fritidsliv.

Som figur 7.4 viser, ser interessenterne samlet set ikke en større indvirkning af den boligsociale indsats på forældrenes rolle i daginstitutionen. Konkret oplever under 20 pct. af interessenterne, at den boligsociale indsats i høj eller meget høj grad har bidraget til, at forældrene involverer sig mere i barnets trivsel og udvikling i daginstitutionen. Ligeså vurderer omkring 25 pct., at helhedsplanerne bidrager til at styrke forældre og børns tilknytning til daginstitutioner eller skoler. Som kapitel 4 har vist, er der i de støttede boligområder lige så stor en andel af børn i dagtilbud som i resten af befolkningen. Det tyder derfor ikke på, at det er tilknytning i form af selve indskrivningen i daginstitutionerne, som helhedsplanerne kan påvirke, idet potentialet er mindre.

Figur 7.4 Interessenters oplevelse af, i hvilken grad den boligsociale indsats bidrager til, at forældre i målgruppen involverer sig mere i daginstitution og skole. Procent.

Anm.: N = 125.

Anm.: Den store andel af ved ikke-besvarelser skal ses i forhold til, at nogle interessenter kun har kendskab til enten skole eller daginstitution og derfor ikke kan udtale sig om begge.

Kilde: Interessent-survey

Barnets tilknytning til dagtilbuddet kan have en stor indflydelse på barnets trivsel og udvikling, og derfor arbejder nogle boligsociale aktiviteter med at styrke denne tilknytning hos både børn og forældre. Det kan både være tilknytning i form af forældrenes deltagelse i møder og arrangementer samt antallet af fraværdsdage, som barnet har fra dagtilbuddet. For at løfte kendskabet til daginstitutionen er det, ifølge flere boligsociale medarbejdere, en styrke, at helhedsplanen har et tæt samarbejde med de lokale daginstitutioner i boligområdet. Det tætte samarbejde kan støtte, at helhedsplanen sammen med skolen og daginstitutionen giver forældre den nødvendige viden og redskaber til at tage en mere aktiv rolle.

Samarbejde med lokale institutioner kan samtidig bidrage til, at daginstitutioner og den boligsociale indsats kan arbejde i samme retning mod at styrke forældrekompetencer og børns trivsel. Dette bevirker eksempelvis en større inddragelse af forældrene, og samtidig skaber det bedre forudsætning for børnenes udvikling i daginstitutionen. En helhedsplan har blandt andet planlagt at afholde deres familieaktiviteter i regi af den lokale daginstitution, så familierne naturligt får en større tilknytning til institutionen. Hensigten er, at helhedsplanen skal støtte familierne i tidligt at engagere sig i deres barns hverdag i daginstitution og senere i barnets skolegang.

Flere boligsociale medarbejdere peger på, at der kan være en væsentlig kulturel barriere i forhold til at styrke forældrenes rolle i daginstitutionen. Konkret oplever flere boligsociale medarbejdere, at forældrene ikke har et basalt kendskab til daginstitutionen. Det manglende kendskab er især tydeligt, når forældrene kommer fra en anden kultur og ikke tidligere har stiftet bekendtskab med et dansk dagtilbud. På grund af det manglende kendskab fortæller nogle af de boligsociale medarbejdere også, at forældrene er usikre på deres rolle i daginstitutionen. Hertil er det en styrke, når aktører fra de lokale institutioner inviteres ind i de familierettede aktiviteter. De kan være med til at give forældrene et større indblik i, hvad daginstitutionens rolle er i forhold til barnets trivsel og udvikling.

Nogle boligsociale medarbejdere oplever i forlængelse heraf, at det kan have en betydning, hvis de boligsociale aktiviteter rettet mod forældrekompetencer og børns trivsel støtter familier, som har færre ressourcer og overskud til at indgå i aktiviteter, som stimulerer og udvikler barnet. En boligsocial helhedsplan har under deres indsatser målrettet forældrekompetencer og børns trivsel gjort meget for at støtte op om udvalgte familier, som ikke deltager i aktiviteter på den lokale skole. Fokus

har været på at tale med familierne om betydningen af at deltage for deres barn, og en boligsocial medarbejder fortæller, at det har givet positive resultater:

Til det seneste informationsmøde på skolen var 11 ud af vores 18 familier repræsenteret. Der blev vi stolte af, at forældrene havde prioriteret mødet, for det er et tegn på, at de er mere opmærksom på deres ansvar som forældre, og at børnene skal være trygge ved at komme på skolen.

Som ovenstående indikerer, kan den boligsociale indsats hjælpe forældrene til mere viden om deres børns dagligdag i institution og skole. Figur 7.4 viser, at ca. halvdelen af interessenterne også oplever, at de boligsociale aktiviteter i høj eller meget høj grad medvirker til at give forældrene større viden om barnets institutions-, skole- og fritidsliv. Hertil viser casestudierne blandt andet, at forældrene gennem den boligsociale indsats får større viden om, hvad de kan forvente og ikke kan forvente af institutionen og skolen. En boligsocial medarbejder fortæller, at de oplever, at forældrene er blevet mere bevidste om, at de skal støtte deres barn i at lave lektier. En anden medarbejder fortæller, at forældrene har fået en større forståelse for, at det ikke er skolen eller institutionen, som har det primære ansvar for barnets opdragelse, men derimod forældrene selv. For børnene selv oplever den samme medarbejder, at forældrene og børnene også får en større viden om, hvad skolen handler om, fordi der er blevet bygget en større bro til skolen i de boligsociale aktiviteter. En samarbejdsaktør fortæller i tråd hermed om de boligsociale aktiviteter:

Vi arbejder sammen om, at familierne bliver rustet til at komme lettere ind i skolesystemet. Børn bliver styrket i at færdes på skolen og får lov at møde nye venner. Det styrker børnene, og forældrene får mulighed for at vise, at de er stolte af dem.

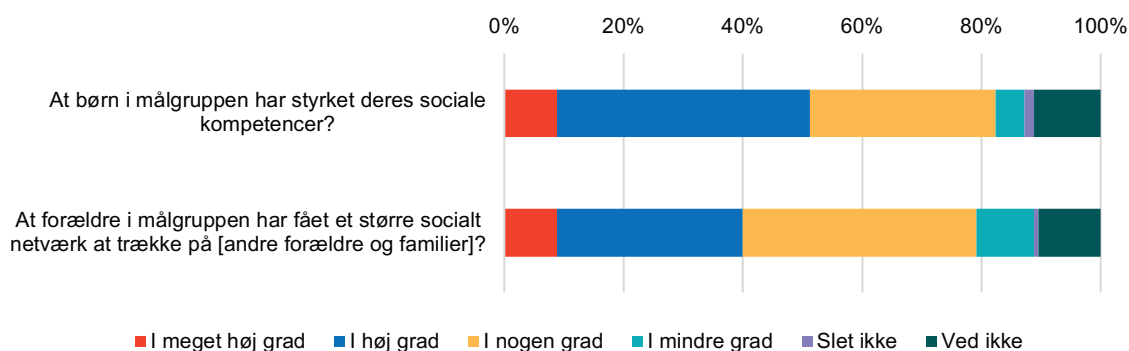
De boligsociale aktiviteter målrettet forældrekompetencer og børns trivsel kan dermed også styrke overgangen fra dagtilbud til skolen ved at give forældrene viden, som kan gøre det lettere for dem at støtte deres barn i overgangen.

7.2.3 Boligsociale indsatsers betydning for familiens sociale udvikling

Gennem interessen-surveyen og de kvalitative casestudier tegner der sig et billede af, at den boligsociale indsats er med til at styrke familien socialt – både set i forhold til forældrenes netværk og børnenes sociale kompetencer.

Figur 7.5 viser, at 51 pct. af interessenterne i høj eller meget høj grad oplever, at børn i målgruppen har fået styrket deres sociale kompetencer. Samtidig oplever 40 pct. af interessenterne i høj eller meget høj grad, at forældre i målgruppen har fået et større socialt netværk at trække på. Det tyder derfor på, at familierne som helhed er styrket socialt, men at det især er børnenes sociale kompetencer, der er blevet styrket af den boligsociale indsats.

Figur 7.5 Interessenternes oplevelse af, at børn i målgruppen har styrket deres sociale kompetencer, og at forældre har større socialt netværk at trække på. Procent.

Anm.: N = 125.

Kilde: Interessent-survey.

I casestudierne bliver det fremhævet, at den boligsociale indsats kan være med til at styrke børnenes sociale kompetencer gennem støtte til forældrene. Således påpeger flere boligsociale medarbejdere, at det styrker børnenes sociale kompetencer, når forældrene bliver styrket i deres forældrerolle. En samarbejdsaktør i en familieaktivitet fortæller blandt andet, at deres aktivitet i høj grad handler om at styrke forældrenes ansvar og samvær med børnene:

Vi prøver at styrke forældreansvaret. Vi kan sagtens snakke om, hvordan det er at være kvinde, for når vi får styrket moren, så bliver hun også en bedre mor. Derudover har vi haft psykologer og sundhedsplejersker ude at snakke om, hvordan man snakker med børn. Det er altid dialogbaseret omkring deres egen familiesituation.

I flere af de besøgte helhedsplaner er der en fornemmelse af, at indsatserne har en betydning for familierne som helhed og derved hjælper børnene. Logikken er, at børnene er udfordret i kraft af forældrene, og derfor går støtten igennem dem. Flere forældre og boligsociale medarbejdere oplever, at børnene bliver mere sociale, aktive og mindre generte over for andre. Det har en sidegevinst, i form af at børnene lærer andre børn i boligområdet at kende og samtidig bliver mere trygge ved at færdes i området eller ved at skulle starte i dagtilbud eller skole.

En svaghed ved den forældre fokuserede tilgang er dog, at helhedsplanerne ikke når ud til alle de børn i området, som kan have et behov. Dette følger af, at det i første omgang er forældrenes ønsker og behov, der er i fokus, og at familieindsatsen derfor ikke altid rammer forældre til børn, som har et større behov for støtte. En medarbejder fortæller blandt andet, at de lige nu kun tiltrækker forældre i én skole, men gerne ville kunne nå ud til endnu flere, fordi de ved, at børnene har behov for det.

Foruden styrkelsen af de sociale kompetencer viser casestudierne også, at den boligsociale indsats er med til at udvide familiernes netværk. Igennem den boligsociale indsats møder familierne andre ligesindede forældre fra lokalområdet. Her lærer de hinanden at kende gennem deres tid i aktiviteterne, hvor de sammen drøfter fælles problemstillinger, der kobler sig til forældrekompetencer og børns trivsel. Flere forældre fra målgruppen peger på, at de også, efter at aktiviteterne er afsluttet, kan trække på det netværk, de har dannet gennem aktiviteterne. Nogle forældre har eksempelvis lavet telefonlister eller lavet aftaler om at mødes uden for de boligsociale aktiviteter. I dette netværk kan de søge sparring i forhold til familiemæssige udfordringer. Det kan samtidig have en positiv indvirkning i forhold til forældre, der oplever ensomhed.

Nogle forældre oplever samtidig, at et større socialt netværk bidrager til, at det er nemmere at etablere legeaftaler for børnene, idet forældrene begynder at kende hinanden bedre. Det har også bidraget til at styrke fællesskabsfølelsen, hvor forældrene mødes oftere i lokalområdet og går på legepladsen med deres børn. Eksempelvis fortæller en samarbejdsaktør, at både kvinder og børn igennem en familieaktivitet har netværket med hinanden og dermed også fået et større socialt netværk i boligområdet.

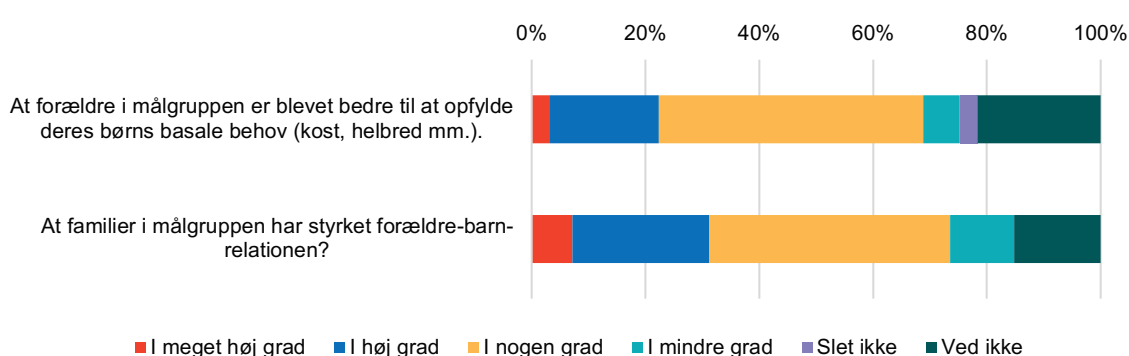
7.2.4 Boligsociale indsatsers betydning for de basale forældrekompetencer

Analysen af interessent-survey og casestudier viser, at den boligsociale indsats har en mindre indvirkning på forældre i boligområdets basale forældrekompetencer. De basale forældrekompetencer dækker over forældre-barn-relationen og evnen til at opfylde barnets basale behov. Ved sidstnævnte forstås, at forældrene kan støtte deres børn i forhold til helbred, trivsel og udvikling, eksempelvis gennem kost, søvnregulering og daglig bevægelse.

Den begrænsede oplevede virkning i forhold til forældrenes basale forældrekompetencer skal ses i lyset af, at det ikke er her, at helhedsplanernes arbejde har sit primære fokus. En støtte af de basale forældrekompetencer vil typisk være rettet mod meget udsatte familier, hvor der kan være store udfordringer i forhold til at hjælpe børnene. Her vil der typisk iværksættes intensive kommunale forløb med fokus på behandling af familiens problematikker. Grundlæggende favner det boligsociale arbejde bredere end dette og har ofte mere fokus på familiernes deltagelse i samfundet. Det sker typisk gennem mere lavintensive indsatser, hvilket som oftest ikke indebærer en støtte, i forhold til at forældrene skal kunne opfylde deres barns basale behov.

Resultaterne fra interessent-surveyen (figur 7.6) viser, at 22 pct. af interessenterne oplever, at den boligsociale indsats har bidraget til, at forældre i målgruppen er blevet bedre til at opfylde deres børns basale behov, som fx kost og helbred. Dertil oplever 31 pct. af interessenterne, at helhedsplanerne har medvirket til, at familier i målgruppen har fået en styrket forældre-barn-relation.

Figur 7.6 Interessenternes oplevelse af, at forældre er blevet bedre til at opfylde deres børns basale behov, og at familier har styrket forældre-barn-relationen. Procent

Anm.: N = 125.

Kilde: Interessent-survey.

Når de boligsociale medarbejdere forsøger at styrke forældrenes basale forældrekompetencer, er det typisk med en støtte fra fagpersoner, der som samarbejdspartnere kan give gode råd og vejledning. Det kan eksempelvis være sundhedsplejersker eller pædagoger, der indgår i en familieaktivitet. Typisk vil der lægges op til dialog med et afsæt i de behov, som forældrene i målgruppen oplever. Her får de mulighed for at stille spørgsmål til oplægsholdere og sparre med de øvrige forældre om konkrete

udfordringer eller få afklaret tvivlsspørgsmål. Ofte vil mødegangene være bygget op omkring et tema eller oplæg, efterfulgt af tid til spørgsmål eller sparring i deltagergruppen. En forælder fortæller:

Jeg har en pige, og hun er meget slank, hun spiser ikke noget, og jeg spurgte sygeplejersken, hvad der skulle til, og hun gav gode råd.

Ud over at give rum og plads til, at forældrene kan stille spørgsmål og sparre internt, oplever de boligsociale medarbejdere, at det er vigtigt, at forældrene føler sig trygge ved at bidrage til dialogen og stille spørgsmål. En projektansvarlig fortæller, at de bruger tid på at lære familierne at kende og understrege, at der ikke findes "dumme spørgsmål". Tværtimod kan der være andre, som går rundt med de samme udfordringer eller spørgsmål. I den sammenhæng arbejder flere helhedsplaner med at give forældrene en tryk base, hvor de kan opbygge overskud. Dette skal hjælpe forældrene til at tage mere ansvar i hjemmet. En projektansvarlig fortæller:

Vi kan være med til at opbygge en base, hvorfra familierne får større overskud til fx at aflevere og hente til tiden.

Nogle boligsociale medarbejdere fremhæver i den sammenhæng, at de boligsociale aktiviteter kan være med til at give forældrene et frirum, hvor de kan opbygge overskud til at håndtere andre af hverdagens opgaver. Hertil får forældrene også konkrete redskaber og viden om temaer inden for forældrekompetencer – eksempelvis om børneopdragelse. Flere forældre giver udtryk for, at aktiviteterne målrettet forældrekompetencer og børns trivsel har lært dem mere om børneopdragelse, og hvordan kulturelle forskelle kan influere herpå. Forældrene får derigennem en bedre forståelse af deres barns ønsker og handlemønstre, samtidig med at de lærer, hvordan de kan støtte deres barn i at navigere inden for flere kulturer. En forælder udtrykker således:

Vi kommer fra et andet land med en anden kultur. Vi har lært, hvordan vi bedst kan hjælpe vores børn med at have to bagager. For eksempel opdrager vi børn lidt forskelligt. Undervisningen har hjulpet mig med at finde balancen mellem de to kulturer og med at tale med mine børn.

I støtten til familier med anden etnisk herkomst, eksempelvis i forhold til opdragelse, kan der i arbejdet med nogle familier opstå en sproglig barriere. Det kan både være mellem de deltagende forældre, men også i forhold til forældrenes forståelse af de eventuelle oplægsholdere, som indgår i aktiviteterne. For at imødegå sprogsprobarrieren har nogle boligsociale medarbejdere gode erfaringer med at benytte visuelle midler til at kommunikere med forældrene. Desuden er der oprettet sprogcaféer, hvor der også er mulighed for at skærpe sprogkundskaber på forskellig vis. I flere af de boligsociale aktiviteter målrettet forældrekompetencer og børns trivsel tales kun dansk. Hertil fortæller flere forældre, som har deltaget i aktiviteterne, at de har forbedret deres danske sprog alene ved at deltage i aktiviteten:

Det bliver nemmere med sproget, fordi vi snakker dansk.

Dansk bliver dermed deltagerens fælles sprog, hvilket gør det nemmere at engagere sig socialt. Nogle forældre peger dog på, at de var tilbageholdende i forhold til at deltage i aktiviteterne, da der kun tales dansk. Det medfører en risiko for, at det især er de forældre med størst behov og udviklingspotentiale, som ikke deltager i indsatserne, hvilket kan være en mulig forklaring på, at interesserne ikke oplever en større virkning i forhold til de basale forældrekompetencer.

8 Virkninger for organisering, samarbejde og faglighed i indsatsen for forældrekompetencer og børns trivsel

I dette kapitel præsenterer vi først, hvordan helhedsplanerne organiserer deres indsatser målrettet forældrekompetencer og børns trivsel. Dernæst opridser vi de oplevede virkninger i forhold til organisering, samarbejde og faglighed. På samme vis som i forrige kapitel belyser vi, hvordan disse virkninger kan forstås og forklares gennem drivkræfter og barrierer for implementeringen. Som vi beskrev i forrige kapitel, er det vigtigt at have for øje, at nogle drivkræfter og barrierer for resultater for målgruppen også kan være organisatoriske eller faglige mål i sig selv.

Afsnittet tager udgangspunkt i den gennemførte interessent-survey på tværs af alle helhedsplaner, de dybdegående casestudier i de udvalgte helhedsplaner samt de gennemførte kvalitative interview med projektledere fra interessent-surveyen. Datagrundlaget er selvrapporeret og er derfor et udtryk for respondenternes og interviewpersonernes oplevelse af indsatsens virkning. Det er dermed ikke et udtryk for opnåede effekter (læs mere om dataindsamlingen i afsnit 2.2).

I tabel 8.1 fremgår de overordnede fund i forhold til organisering, samarbejde samt faglighed og kompetencer. Hertil er opridset de centrale drivkræfter og barrierer i forhold til hvert enkelt fund, som er udledt på baggrund af casestudierne.

Tabel 8.1 Hovedfund, konkrete fund samt drivkræfter og barrierer i forhold til disse.

Hovedfund	Konkrete fund	Drivkræfter og barrierer
Styrket samarbejde og ansvarsfordeling i indsatserne målrettet forældrekompetencer og børns trivsel.	64 pct. af interessenterne oplever i høj grad, at det tværsektorielle samarbejde er blevet styrket. 46 pct. og 47 pct. af interessenterne oplever i høj grad en god rolle- og ansvarsfordeling mellem de aktører, som arbejder med at styrke forældrekompetencer og børns trivsel.	Det kan være en drivkraft for samarbejdet, at der bygges bro til de lokale institutioner eller kommunen. Samarbejdspartnernes mangel på tid kan være en barriere. Det kan dertil også være en udfordring at samarbejde med aktører, som ikke holder til i boligområdet. Stor udskiftning i medarbejdere kan være en barriere for at sikre en klar rolle- og ansvarsfordeling.
Den boligsociale indsats styrker den tidlige indsats over for familierne.	50 pct. af interessenterne oplever i høj grad, at den tidlige indsats over for familier for at mindske udvikling af problemer senere hen er styrket.	Det styrkede tværsektorielle samarbejde er en drivkraft for den tidlige indsats ved involvering af relevante fagligheder. Inddragelse af relevante fagligheder er en drivkraft.
Den boligsociale indsats styrker samarbejdet om opsporing og fastholdelse af målgruppen.	50 pct. af interessenterne oplever i høj grad, at samarbejdet om at fastholde familierne i konkrete aktiviteter og indsatser er styrket. 47 pct. af interessenterne oplever i høj grad et styrket samarbejde om opsporing af familier med behov for støtte fra boligområdet.	Nye sociale relationer motiverer deltagerne til at blive i aktiviteterne. Når aktiviteten er lokalt forankret, er det nemmere at fastholde målgruppen i indsatserne. Et travlt familieliv kan være en barriere for at fastholde beboerne. Det kan være svært at opspore beboere, som ikke indgår i et eksisterende fællesskab. Det kan dog være en styrke at inddrage samarbejdspartnere, som er i kontakt med beboerne i opsporingsarbejdet.
Det boligsociale arbejde bidrager til en mere helhedsorienteret og inddragende indsats.	45 pct. af interessenterne oplever, at den boligsociale indsats i høj grad har styrket fokus på inddragelse og medindflydelse blandt familierne i målgruppen.	Forventningsafstemning og mulighed for, at deltagerne kan præge indholdet i aktiviteten, er en drivkraft. Dog har nogle deltagere svært ved at varetage ansvaret.

Hovedfund	Konkrete fund	Drivkræfter og barrierer
	53 pct. af interessenterne oplever i høj grad, at den boligsociale indsats har bidraget til, at samarbejdet om familierne er blevet mere helhedsorienteret.	Involvering af forskellige samarbejdspartnere er en styrke for at skabe en helhedsorienteret indsats.
Den boligsociale indsats bidrager med ny viden om målgruppen.	61 pct. af interessenterne oplever i høj grad flere muligheder for at trække på personer, som har en anden viden og kompetencer, end de selv besidder. 59 pct. af interessenterne oplever i høj grad større viden om behov og udfordringer hos familierne i målgruppen	Samarbejdet med flere aktører om indsatsene er en styrke for at tilgå ny viden om målgruppen. Det kan dog være en barriere, når der ikke er etableret et samarbejde med alle relevante aktører. Den lokale forankring af indsatsen er en styrke i forhold til at opnå mere viden om beboernes behov og udfordringer.
Samarbejdet i den boligsociale indsats bidrager til nye perspektiver på arbejdet med målgruppen.	57 pct. af interessenterne oplever i høj grad nye perspektiver på arbejdet med familierne. 35 pct. og 33 pct. af interessenterne oplever i høj grad, at de har udviklet nye metoder og/eller tilbud til at øge børns trivsel og styrke forældrekompetencer.	En åben tilgang til målgruppen er en drivkraft for at få nye perspektiver på målgruppen. Det kan være en udfordring at udvikle nye metoder eller tilgange til at styrke forældrekompetencer og børns trivsel.
Den boligsociale indsats skaber bedre kontakt til målgruppen.	47 pct. af de adspurgte interessenter oplever, at den boligsociale indsats enten i meget høj grad eller i høj grad har bidraget til en bedre kontakt til familierne i målgruppen.	Synlige og tilgængelige boligsociale medarbejdere er en drivkraft for at komme i kontakt med beboerne. Åbne arrangementer kan gøre det nemmere at komme i kontakt med familierne. Det kan være en udfordring at komme i kontakt med beboere, som ikke allerede deltager i aktiviteter.

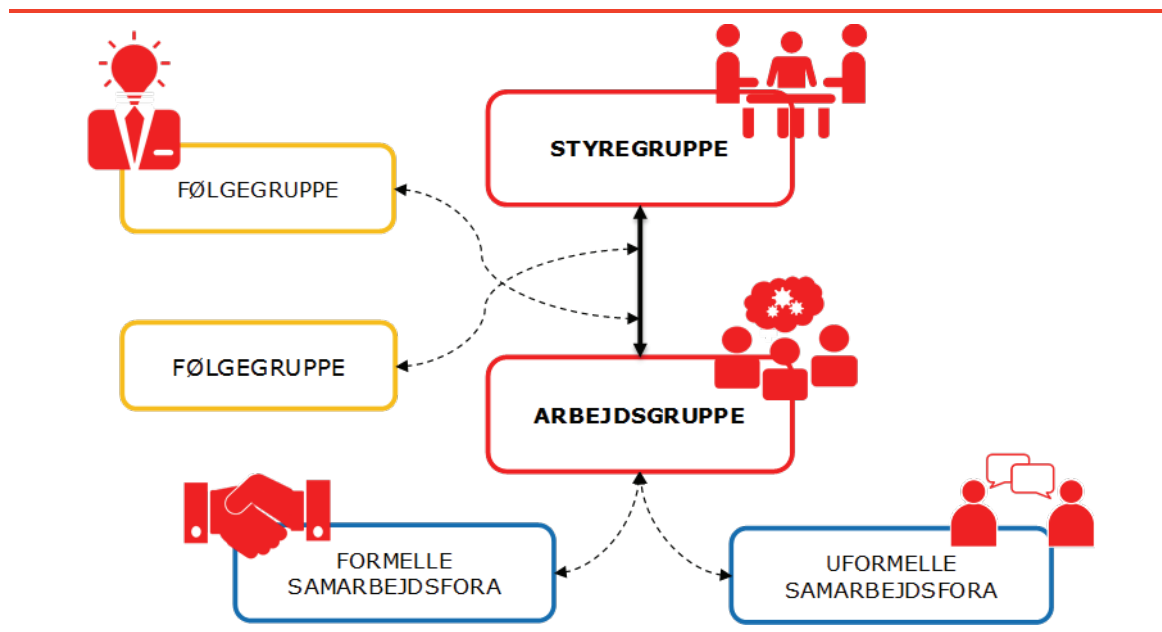
8.1 Organisering af de boligsociale indsatser

I evalueringen af den foregående uddeling fra Landsbyggefonden til boligsociale indsatser i 2006-10-puljen blev der identificeret tre typer af projektorganiseringer (Nielsen, Mølgaard & Dybdal, 2012):

- Den centralt forankrede professionelle projektorganisering, hvor styregruppen er forankret på det øverste politiske og administrative niveau både i kommune og boligorganisation
- Den lokalt forankrede fagprofessionelle projektorganisering, som er kendetegnet ved en høj deltagelse af lokale faglige repræsentanter, fx fra lokale daginstitutioner og skoler på de beslutningstagende niveauer i organiseringen
- Den lokalt forankrede semiprofessionelle projektorganisering, som er baseret på en høj grad af deltagelse af afdelingsbestyrelsen og evt. andre beboere.

I de boligsociale indsatser under 2011-14-midlerne er der sket en styrkelse og formalisering af organiseringen. Således finder vi, at der er flere centralt forankrede professionelle projektorganiseringer og færre lokalt forankrede semiprofessionelle projektorganiseringer. Dette leder over i, at vi med afsæt i de gennemførte interview kan optegne en række organisatoriske fællestræk for helhedsplanerne, der er illustreret i figur 8.1. Som figuren viser, er den boligsociale indsats ofte organiseret med et samarbejde mellem en styregruppe og en arbejdsgruppe. Dette samarbejde bliver støttet og evalueret af en eller flere følgegrupper. Samtidig indgår arbejdsgruppen, særligt projektleder og de boligsociale medarbejdere, i formelle og uformelle samarbejdsfora. Vi udfolder de organisatoriske fællestræk herunder.

Figur 8.1 Organisering af de boligsociale indsatser.

Styregrupper i den boligsociale indsats

I hovedparten af helhedsplanerne er der oprettet en styregruppe, som træffer de overordnede beslutninger og sikrer, at visionen i helhedsplanen udledes på det strategiske niveau. Styregrupperne består ofte af helhedsplanens projektleder, repræsentanter fra boligorganisationerne, kommunale repræsentanter på medarbejderniveau, faglige ledere samt forvaltningschefer og beboerrepræsentanter. I nogle helhedsplaner er der nedsat en styregruppe for hvert af de indsatsområder, der arbejdes med i helhedsplanen. I enkelte helhedsplaner har man i stedet for en styregruppe nedsat en bestyrelse, som har det overordnede ansvar for helhedsplanen.⁹

Arbejdsgrupper i den boligsociale indsats

Ud over styregruppen er de fleste helhedsplaner organiseret med en arbejdsgruppe (også kaldet koordinations-, drifts- eller netværksgruppe), der varetager en mere driftsorienteret og koordinerende rolle og sikrer, at indsatsen udledes på det praktiske plan. Gruppen er typisk repræsenteret af projektlederen, kommunale repræsentanter, samarbejdspartnere, relevante fagpersoner for indsatsområderne og i nogle tilfælde beboerrepræsentanter.

I flere af helhedsplanerne er der ligeledes etableret ad hoc-arbejdsgrupper, hvor konkrete aktiviteter, indsatsområder eller problemstillinger er i fokus. Typisk mødes relevante samarbejdspartnere og medarbejdere fra helhedsplanen for at drøfte udfordringer og mulige løsninger på problematikker i boligområdet. En del af ad hoc-grupperne er nedsat med beboerrepræsentanter for at understøtte beboerne i vedvarende netværk. Erfaringerne med de ad hoc-baserede beboergrupper er dog, at de ofte opløses, når de professionelle fra helhedsplanen trækker sig ud af gruppen. De ad hoc-baserede arbejdsgrupper er typisk mere fleksibelt organiseret, hvilket muliggør, at arbejdsgruppen hurtigt kan tilpasses nye behov.

Følgegrupper i den boligsociale indsats

For flere af helhedsplanerne gør det sig ligeledes gældende, at der er nedsat en eller flere følgegrupper, som ofte er organiseret i faglige følgegrupper, men der ses ligeledes eksempler på politiske

⁹ Der er indført nedsættelse af en bestyrelse i forbindelse med alle helhedsplaner finansieret af 2015-18-midlerne.

følgegrupper, som følger styregruppens arbejde. Følgegrupperne har ofte til formål løbende at evaluere arbejdet og de konkrete aktiviteter under helhedsplanen, men der er samtidig mulighed for, at de kan komme med forslag til ændringer eller nye tiltag. De kan være repræsenteret af beboere, samarbejdspartnere, bestyrelsesmedlemmer og medarbejdere fra helhedsplanen.

Formelle og uformelle samarbejdsfora i den boligsociale indsats

Der ses ligeledes en række samarbejds- og mødefora af mere eller mindre formel karakter. I de mere formelle samarbejdsfora mødes en række samarbejdspartnere og projektlederen samt medarbejdere under helhedsplanen typisk for at diskutere en konkret aktivitet eller et specifikt tema (fx forældrekompetencer og børns trivsel).

De mere uformelle samarbejdsfora handler i højere grad om at etablere et samarbejde mellem projektlederen og fx lederen af en eller flere lokale institutioner. Her kan formålet blandt andet være at informere om helhedsplanen og de igangværende tilbud, så de kan bidrage til rekrutteringen, og samtidig kan det fungere som sparringsrum for parterne. Yderligere afholder flere af helhedsplanerne løbende orienteringsmøder, der har til formål at informere om, hvad der sker i projektet. Typisk er det åbne møder, hvor alle interessenter inviteres, og der kan ligeledes være en åben invitation til beboerne i området. I nogle helhedsplaner afholdes der ligeledes enkelte dialogmøder, hvor interessenter og beboerne i området bliver informeret om arbejdet under helhedsplanen og kommer med input, og aktuelle problemstillinger kan diskuteres.

8.1.1 Større projektsekretariater

Med 2011-14-midlerne er der sket en justering i en række projektsekretariater landet over. Således er der blevet flere bydækkende indsatser med større projektsekretariater. I nogle tilfælde er den kommunale tilknytning også øget, blandt andet i form af flere kommunale medarbejdere, som er placeret i den boligsociale indsats.

I evalueringen af den tidligere uddeling blev der identificeret fire typer af projektsekretariater (Nielsen, Mølgaard & Dybdal, 2012). For det første det store boligorganisatoriske projektteam, som udgøres af projektansatte boligsociale medarbejdere, der er udførende på størstedelen af helhedsplanens aktiviteter. For det andet det tværorganisatoriske projektteam, hvor kommunale og projektansatte boligsociale medarbejdere indgår i et fælles projektteam. For det tredje det opdeltede projektteam, hvor styringen af kommunale henholdsvis boligsociale aktiviteter foregår parallelt, og for det fjerde en-mands-projektsekretariatet, hvor der er ansat én boligsocial projektkoordinator, som igangsætter og styrer projekter. I og med at der er kommet flere bydækkende og større indsatser, og at den kommunale tilknytning er øget, er der sket ændringer i projektsekretariatene i de boligsociale indsatser under 2011-14-midlerne, som nu grundlæggende er boligorganisatoriske, tværorganisatoriske og opdeltede projektteam.

Fra casestudierne kan vi se, at der både er fordele og ulemper i de større bydækkende indsatser. Projektledere og projektmedarbejdere oplever generelt, at det kan gøre samarbejdet med kommunen – særligt på det strategiske niveau – lettere. Med den bydækkende organisering står den boligsociale indsats stærkere og kan i højere grad være en attraktiv samarbejdspartner. På det udførende niveau kan det dog i nogle tilfælde være vanskeligt for de bydækkende medarbejdere at skabe samarbejde med lokale aktører, idet der nu kan være en længere række af aktører, som den enkelte medarbejder skal oparbejde et samarbejde med. Det kan både dreje sig om lokale skoler og daginstitutioner og – i det beskæftigelsesrettede arbejde – om samarbejdet med virksomheder.

Casestudierne viser også, at i de store bydækkende indsatser kan medarbejdere i højere grad specialisere sig fagligt og i forhold til afgrænsede målgrupper. Det giver nogle fordele, at den enkelte

medarbejder kan fokusere på afgrænsede temaer, såsom beskæftigelse eller det familierettede arbejde. I de store sekretariater er der også i højere grad mulighed for, at medarbejderne kan tilbyde hinanden faglig sparring, ligesom der er bedre vilkår for kommunikationsarbejde m.m. Omvendt er der en risiko for, at de store indsatser, hvor medarbejderne er forankret i sekretariater uden for boligområderne, mister eller ikke udnytter de særlige potentialer i det lokalt funderede boligsociale arbejde. Derfor er det vigtigt at være opmærksom på, at medarbejderne fortsat bruger tid på at være tilstedeværende i boligområderne, og at beboere kender dem og har god adgang til dem. Generelt oplever samarbejdspartnere i caseområderne netop, at de boligsociale indsatser er en særlig ressource i det tværsektorielle samarbejde, blandt andet på grund af det nære og lokale kendskab til beboerne.

8.1.2 Målstyring og fleksibilitet

Med 2011-14-midlerne er der også kommet et øget fokus på målstyring og dokumentation af resultater, end der har været i tidligere uddelinger. Generelt vurderer projektledere og medarbejdere, at det er nyttigt at have fokus på mål og milepæle. Alle helhedsplaner har udformet milepælsplaner, og i nogle caseområder anvender man aktivt milepælsplanerne som et fælles værktøj til dialog omkring indsatsen og de enkelte aktiviteter. Det er dog også en generel vurdering, at dokumentationsarbejdet kan forekomme tungt og ufleksibelt, og at det til tider kan være vanskeligt at få det til at spille sammen med en hverdag, hvor man gerne løbende vil tilpasse aktiviteterne til den varierede målgruppe. Det er derfor vigtigt at være opmærksom på at finde den rette balance mellem foruddefinerede mål og muligheder for løbende justeringer.

Overordnet set, tegnes et billede af, at det er vigtigt, at det boligsociale arbejde tager afsæt i en formaliseret organisering, der optegner klare rammer og snitflader både på strategisk niveau, fx mellem kommunale ledere og boligorganisation såvel som på taktisk og praktisk niveau mellem de medarbejdere, der udfører den boligsociale indsats i praksis.

8.2 Oplevet virkning i forhold til organisering og samarbejdet

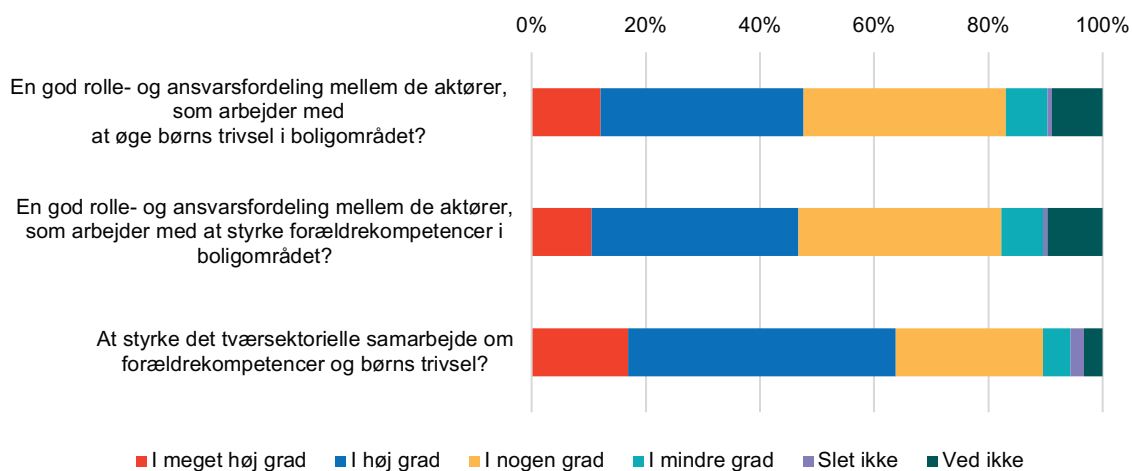
I det følgende analyserer vi den oplevede virkning af helhedsplanernes aktiviteter rettet mod forældrekompetencer og børns trivsel i forhold til organisering og samarbejde. Analysen sker på baggrund af den gennemførte interessent-survey, interview med projektledere og casestudier. Samtidig tegner vi et billede af de drivkræfter og barrierer, der henholdsvis er med til at fremme eller hindre de oplevede virkninger.

8.2.1 Boligsociale indsatsers betydning for samarbejde og ansvarsfordeling i indsatserne målrettet forældrekompetencer og børns trivsel

Overordnet viser analysen en oplevelse af, at helhedsplanerne har medvirket til et styrket samarbejde om indsatser målrettet forældrekompetencer og børns trivsel. Dette gælder især i forhold til samarbejdet på tværs af kommunale sektorer og boligorganisationerne, men også i forhold til at skabe en tydelig rolle- og ansvarsfordeling mellem de relevante aktører på området.

Resultaterne fra den gennemførte interessent-survey viser, at 64 pct. af de adspurgte interessenter enten i meget høj grad eller i høj grad oplever, at den boligsociale indsats har bidraget til at styrke det tværsektorielle samarbejde om forældrekompetencer og børns trivsel (jf. figur 8.2).

Figur 8.2 Interessenternes oplevelse af, i hvilken grad helhedsplanerne har bidraget til at styrke rolle- og ansvarsfordelingen samt det tværsektorielle samarbejde mellem de aktører, som arbejder med børns trivsel og forældrekompetencer. Procent.

Anm.: N = 124.

Kilde: Interessent-survey.

Billedet fra interessent-surveyen er også afspejlet i casestudierne i udvalgte helhedsplaner. De boligsociale medarbejdere oplever konkret, at samarbejdet kommer til udtryk i planlagte og organiserede møder for de boligsociale medarbejdere og relevante samarbejdspartnere. Det kan blandt andet være samarbejdspartnere fra forskellige kommunale forvaltninger, organisationer og enkeltaktører i området. På møderne diskuterer parterne aktiviteter, og hvilket udbytte familierne får heraf. Dertil er møderne med til at skabe en forventningsafstemning og et fælles udgangspunkt for indsatserne i boligområdet. Samlet er de organiserede møder i både styre- og arbejdsgrupper med til at skabe rammen om det tværsektorielle samarbejde om helhedsplanen. En projektansvarlig fortæller om samarbejdet med de lokale institutioner:

Jeg har aldrig oplevet så tæt et samarbejde med skole og daginstitution, som vi har nu. Vi har været med til at starte det op sammen med skole og daginstitution. Vi har skabt fælles værdier sammen.

De boligsociale medarbejdere fremhæver, at det tværsektorielle samarbejde styrkes ved at bygge bro fra helhedsplaner til de lokale institutioner, herunder daginstitutioner og skoler eller kommunale forvaltninger. Brobygningen giver plads og inviterer til, at de lokale institutioner kan sætte deres aftryk og få medindflydelse på indsatserne i området. I nogle helhedsplaner har de ligeledes gode erfaringer med, at den øgede oplevelse af ejerskab over indsatserne i området er et skridt på vejen til at skabe vedvarende indsatser, som vækker genkendelse i lokalområdet. En samarbejdspartner til en familieindsats fortæller, at de som samarbejdspartnere har fået stor lejlighed til at sætte deres præg på projektet:

Vi [eksterne samarbejdspartnere til helhedsplanen] har stor indflydelse på, hvad der skal ske. Vi bliver kun begrænset af vores tid. Vi er blevet inviteret ind til at sætte vores fingeraftryk. Men der er også grænser for, hvor stort et præg jeg kan sætte, når jeg kun har de timer, jeg har.

I lighed med citatet oplever nogle boligsociale medarbejdere dog også, at samarbejdspartnerne kan være svære at involvere, da de ikke har den nødvendige tid. Dette kan hindre, at de boligsociale

medarbejdere og de relevante samarbejdspartnere får påbegyndt samarbejdet, eller at det i perioder er begrænset. Der kan ligeledes være en geografisk barriere i forhold til at etablere et samarbejde. Blandt andet oplever helhedsplanerne, at det er sværere at skabe en samarbejdsrelation med daginstitutioner eller de skoler, som ikke ligger i boligområdet eller ikke har deres primære målgruppe i boligområdet. Dette besværliggør involveringen af lokale institutioner, da de boligsociale medarbejdere har svært ved at skabe kontakt og motivere til et samarbejde. Omvendt er det en styrke for samarbejdet, hvis en stor andel af boligområdets børn er tilknyttet lokale institutioner, da det muliggør en tæt involvering i nærområdet.

Ud over et styrket tværsektorielt samarbejde peger de adspurgte interessenter (jf. figur 8.2) på, at den boligsociale indsats har bidraget til en god rolle- og ansvarsfordeling. Nærmere specifikt mener ca. 47 pct. af de adspurgte interessenter enten i meget høj grad eller i høj grad, at den boligsociale indsats har bidraget til at styrke en god rolle- og ansvarsfordeling mellem de aktører, der arbejder med at styrke forældrekompetencer og børns trivsel. Dette møder opbakning i casestudierne. Her nævner flere af de adspurgte aktører også, at den boligsociale indsats styrker rolle- og ansvarsfordelingen. Eksempelvis fortæller en boligsocial medarbejder, at der er en klar rollefordeling for arbejdet med forældrene. Dette er både motiverende for samarbejdet og skaber samtidig en positiv synlighed over for beboerne i boligområdet. Den boligsociale medarbejder forklarer:

Der er stor bevidsthed om, at de er ét samlet team med forskellige roller, hvor de får talt hinandens arbejde op. Dette inkluderer, at de udadtil fortæller beboerne, at de er "de varme hænder".

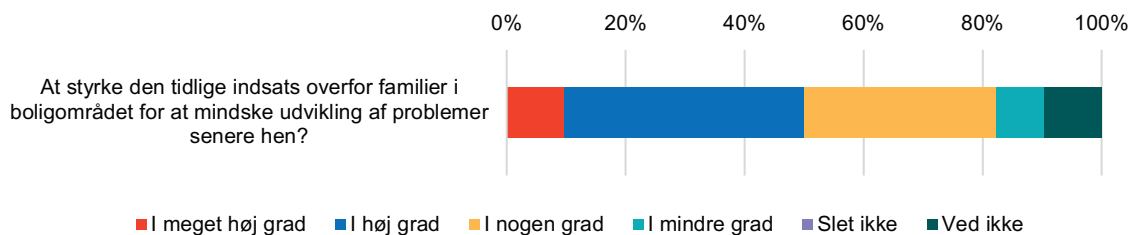
Som et eksempel på en tydelig rollefordeling har en helhedsplan valgt, at formidling og rekruttering til en forældreaktivitet primært bliver varetaget af sundhedsplejersken, som har en god adgang til forældrene. Omvendt er der også eksempler på en manglende afstemning af roller og ansvar. Enkelte helhedsplaner oplever en uklar rollefordeling mellem de boligsociale medarbejdere og de frivillige. Her peger nogle frivillige på, at de boligsociale medarbejdere ikke giver plads til de frivillige, men selv varetager gennemførelsen af indsatsen, hvilket gør det uklart, hvilken rolle, de frivillige skal spille.

8.2.2 Boligsociale indsatsers betydning for den tidlige indsats over for familierne

Ud fra de anvendte datakilder tegner der sig et billede af, at aktiviteterne målrettet forældrekompetencer og børns trivsel bidrager positivt til den tidlige og forebyggende indsats over for familierne i boligområdet. Det kan både være i forhold til børnenes trivsel, udvikling og helbred samt familiens trivsel generelt.

I figur 8.3 fremgår det, at 50 pct. af de adspurgte interessenter mener, at den boligsociale indsats enten i meget høj grad eller i høj grad har bidraget til at styrke den tidlige indsats over for familier i boligområdet for at mindske udvikling af problemer senere hen.

Figur 8.3 Interessenternes oplevelse af en styrket tidlig indsats over for familier i boligområdet.

Anm.: N = 124.

Kilde: Interessent-survey.

Den styrkede tidlige indsats skal ses i et tæt samspil med det tværsektorielle samarbejde og inddragelsen af relevante fagligheder, herunder sundhedsplejersken og det pædagogiske personale fra de lokale daginstitutioner. Flere af de boligsociale medarbejdere peger på, at der bliver inddraget de relevante fagligheder, som kan være anvendelige i arbejdet med den tidlige indsats.

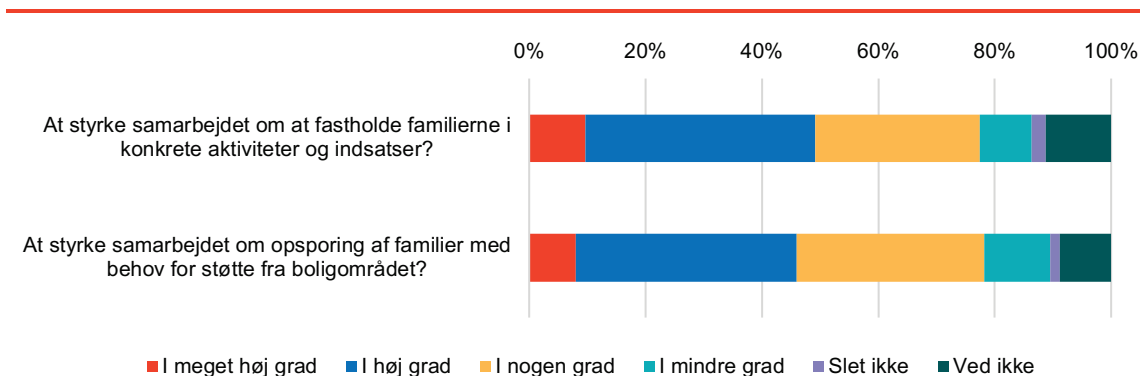
En boligsocial medarbejder fortæller, at de har inddraget pædagoger og sundhedsplejersker, som får mulighed for at byde ind med deres faglighed. Dette skal hjælpe med at sætte ind tidligt over for de familier, som er i risiko for at udvikle udfordringer senere i livet, og derved forebygge disse familiers udfordringer. Hertil har en anden helhedsplan indgået et samarbejde med kommunen, hvor en kommunal forebyggelseskonsulent har kontor ude i boligområdet nogle dage om ugen. Det fordrer et tættere samarbejde om den tidlige indsats og giver mulighed for at sparre med konsulenten om konkrete problemstillinger relateret til familierne i området.

Det er et væsentligt perspektiv, at den boligsociale indsats først og fremmest er med til at skabe kontakten til de fagpersoner, som typisk varetager den tidligere indsats. Det er således ikke den direkte tidlige indsats over for familierne, der er den primære opgave for helhedsplanerne, men derimod at formidle en kontakt og skabe en indgang for familierne til at få hjælp og støtte. Dette bidrager igen til billedet af, at den boligsociale indsats først og fremmest styrker familiernes kontakt til det omkringliggende samfund, mens de mere højintensive indsatser bliver varetaget i kommunalt regi.

8.2.3 Boligsociale indsatsers betydning for samarbejdet om opsporing og fastholdelse af målgruppen

Et andet centralt fund fra interessent-surveyen og casestudierne er, at en stor andel af de adspurgte interessenter oplever, at den boligsociale indsats har bidraget til at styrke samarbejdet om opsporing og fastholdelse af målgruppen. For det første angiver 50 pct. af de adspurgte interessenter, at den boligsociale indsats enten i meget høj grad eller i høj grad har bidraget til at styrke samarbejdet om at fastholde familierne i konkrete aktiviteter og indsatser (jf. figur 8.4).

Figur 8.4 Interessenternes oplevelse af styrket samarbejde om fastholdelse og opsporing af familierne i målgruppen.

Anm.: N = 124.

Kilde: Interessent-survey.

I de gennemførte casestudier peger flere boligsociale medarbejdere på, at fastholdelsen løftes af, at familierne danner sociale relationer og bekendtskaber under aktiviteterne. En forælder i en familieindsats fortæller ligeledes, hvordan det var bekendtskaber og veninder fra aktiviteten, som gjorde, at hun følte sig mere hjemme og forblev i aktiviteten. De boligsociale medarbejdere fortæller sammenhængende, at det både er vigtigt at skabe en relation til familierne selv, men også mellem familierne. Det kan derfor også være en styrke, at aktiviteterne målrettet forældrekompetencer og børns trivsel er lokalt forankret, da det giver mulighed for at fokusere på at skabe et netværk for både forældrene og børnene i målgruppen.

Flere af de interviewede forældre og boligsociale medarbejdere fortæller yderligere samtidig, at det kan være en udfordring at fastholde familierne i aktiviteterne rettet mod at styrke forældrekompetencer. For det første kan det være en barriere, at familierne ofte har et travlt program i hverdagens, hvor aktiviteterne typisk afholdes, og derfor ikke har overskud til at møde op. Samtidig kan det være en udfordring for nogle forældre at få deres barn passet under aktiviteten, hvis ikke børnepasning indgår som et element i aktiviteten. Det kan eksempelvis være en enlig forælder, som ikke har et netværk i området, eller aktivitetstilbud målrettet begge forældre, så der ikke er en forælder tilbage til at passe børnene. I den sammenhæng har en helhedsplan haft held med at koble deres familieaktiviteter til en lommepengeindsats, hvorfra deltagerne får til job at være børnepassere. Dette bliver oplevet som en væsentlig drivkraft for at fastholde forældrene i aktiviteten.

En anden oplevet virkning, som fremgår af interessent-surveyen (jf. figur 8.4), er, at 47 pct. af interessenterne enten i meget høj eller høj grad mener, at den boligsociale indsats har bidraget til et styrket samarbejde om opsporing af familier med behov for støtte fra boligområdet. Flere boligsociale medarbejdere fortæller i de gennemførte casestudier, at de har positive oplevelser med at involvere flere parter i opsporingen. En projektleder fortæller, hvordan forskellige samarbejdspartnere hjælper til med rekruttering:

Vores rekruttering foregår gennem samarbejdspartnere, særligt sundhedsplejerske og daginstitutioner. De er bedre til at formidle tilbuddet til målgruppen.

Flere boligsociale medarbejdere nævner, at særligt sundhedsplejersken er en central aktør i opsporingen. Sundhedsplejersken er nemlig én af dem, som har den rette faglighed til at vurdere, om en familie har brug for støtte, og samtidig har de en naturlig kontakt til familierne. En boligsocial medarbejder fortæller:

Der kan være familier, hvor sundhedsplejersken kan mærke, at en familie mangler sparring, og så bruges møderne som et godt afsæt i forhold til at støtte forældreskab.

En svaghed ved opsporingen er til gengæld, at helhedsplanerne ofte henvender sig til forældre fra eksisterende fællesskaber. Det kan derfor være svært at opspore de familier med behov for støtte, som står uden for de eksisterende fællesskaber. En boligsocial medarbejder fremhæver, at deres rekruttering foregår på tværs af helhedsplanens aktiviteter, hvilket skal medvirke til en mere bred afdækning. Ikke desto mindre oplever de boligsociale medarbejdere stadig, at der er familier, som står uden for aktiviteterne og fællesskabet.

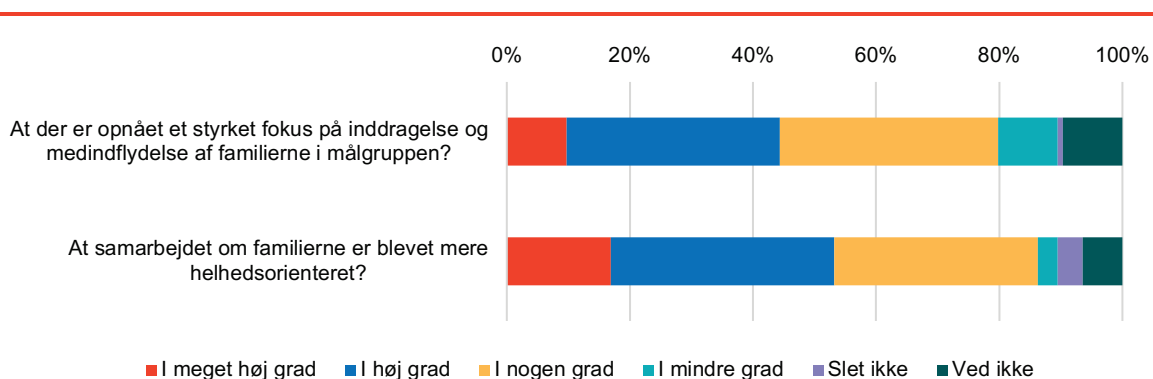
En anden vanskelighed i opsporingen af familier er, hvis der opstår uklarhed om aktivitetens indhold. En helhedsplan oplevede eksempelvis over en længere periode en stor udskiftning i medarbejderstaben, hvilket medførte uklarhed om, hvad aktivitetens koncept og indhold bestod i. Dette besværliggjorde opsporingen af familierne, da de nye medarbejdere ikke havde erfaring nok til at kunne formidle aktivitetens koncept og indhold til familierne. En løsning, som nævnes til denne udfordring, er at indføre kortere og tidsligt afgrænsede intensive forløb i stedet for længerevarende forløb. På den måde kan man undgå, at der når at ske en større udskiftning i medarbejderstaben. En anden løsning, der bliver fremhævet i helhedsplanerne, er at udarbejde en detaljeret beskrivelse af aktiviteten og en samarbejdsaftale, som kan bruges til overlevering til nye medarbejdere.

Yderligere oplever nogle boligsociale medarbejdere, at der kan være en sprogbarriere, som vanskeliggør både opsporingen og fastholdelsen af familier i aktiviteterne. Konkret fortæller en medarbejder, at den manglende sproglige forståelse gør det vanskeligt at kommunikere aktivitetens formål til forældrene. Det kan derfor være svært at skabe et incitament hos forældrene til at møde op og forblive i aktiviteten.

8.2.4 Boligsociale indsatsers bidrag i forhold til en helhedsorienteret og inddragende indsats

Foruden de ovennævnte positive virkninger indikerer analysen også, at den boligsociale indsats har bidraget til en mere helhedsorienteret og inddragende indsats for familierne i de udsatte boligområder. Først og fremmest viser interessent-surveyen (jf. figur 8.5), at 45 pct. af de adspurgte interessenter oplever, at den boligsociale indsats enten i meget høj grad eller i høj grad har styrket fokus på inddragelse og medindflydelse blandt familierne i målgruppen.

Figur 8.5 Interessenternes oplevelse af styrket fokus på inddragelse og medindflydelse af familierne samt et mere helhedsorienteret samarbejde.

Anm.: N = 124.

Kilde: Interessent-survey.

I tråd med dette viser de gennemførte casestudier, at medindflydelse kan løftes ved at lave en forventningsafstemning ved aktivitetens opstart. En boligsocial medarbejder fortæller, at familierne ved en forventningsafstemning kan give udtryk for, hvilke behov de har, som de ønsker at tale om. Samtidig kan man give familierne mulighed for at bringe emner på banen, som er vedkommende for dem, og som de ønsker at få mere viden om. Ved at blive klogere på familiernes behov og interesser kan man styrke inddragelsen af forældrene og deres medindflydelse. Omvendt kan det være en udfordring, at forældrene har svært ved at varetage ansvaret, når de får for meget indflydelse. I de gennemførte casestudier fortæller nogle boligsociale medarbejdere, at familierne ikke griber ansvaret tilstrækkeligt. Den øgede medindflydelse og inddragelse kræver nemlig også, at familierne engagerer sig og tager ansvaret på sig.

En anden oplevet virkning, som fremgår af interessen-surveyen er (jf. figur 8.5), at 53 pct. af de adspurgte enten i meget høj grad eller i høj grad oplever, at den boligsociale indsats har bidraget til, at samarbejdet om familierne er blevet mere helhedsorienteret. Flere af de interviewede aktører i casestudierne peger på, at den boligsociale indsats omkring familierne foregår gennem adskillige samarbejdspartnere. En boligsocial medarbejder fortæller, hvordan de samarbejder med sundhedsplejersker, daginstitutioner, jordemødre og andre kommunale samarbejdsaktører. Det bidrager til, at de i fællesskab kan opnå en mere helhedsorienteret indsats, der går på tværs af fagpersoner og kommunale forvaltninger. Den boligsociale indsats kan derved bidrage til, at familierne får en mere helhedsorienteret indsats, der kan dække familiernes behov. Samtidig kan de involverede samarbejdspartnere bidrage til at koble familierne til andre relevante tilbud i kommunen, hvis familien har et behov for støtte, der ligger ud over det, som den boligsociale kan hjælpe med.

8.3 Oplevede virkninger for faglige tilgange og kompetencer

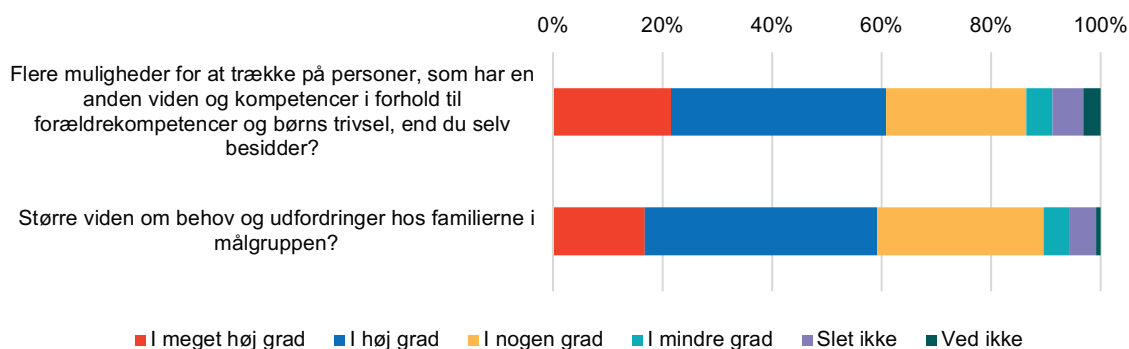
I dette afsnit udfoldes den oplevede virkning af de boligsociale helhedsplaners aktiviteter rettet mod forældrekompetencer og børns trivsel i forhold til faglige tilgange og kompetencer. Dette sker på baggrund af en analyse af den gennemførte interessen-survey, interview med projektledere og dybdegående casestudier. Samtidig tegner vi et billede af de drivkræfter og barrierer, der kan forklare, hvad der kan hindre og fremme de oplevede virkninger.

8.3.1 Boligsociale indsatsers bidrag i forhold til viden om viden om målgruppen

Et centralt fund i interessen-surveyen og casestudierne er, at den boligsociale indsats har bidraget med ny viden om målgruppens behov og ønsker, hvilket kan bidrage til en mere målrettet indsats over for familierne i boligområdet.

I Figur 8.6 fremgår det, at 61 pct. af de adspurgte enten i meget høj grad eller i høj grad oplever, at den boligsociale indsats har bidraget til flere muligheder for at trække på personer, som har en anden viden og kompetencer i forhold til forældrekompetencer og børns trivsel.

Figur 8.6 Interessenternes oplevelse af flere muligheder for at trække på personer med anden viden og kompetencer samt større viden om behov og udfordringer hos familierne i målgruppen.

Anm.: N = 125.

Kilde: Interessent-survey.

Flere boligsociale medarbejdere peger også på, at den boligsociale indsats har bidraget til deres mulighed for at trække på personer med anden viden og kompetencer, end de selv besidder. Det kan eksempelvis være ved, at samarbejdspartnere bidrager med oplæg for forældrene i aktiviteterne målrettet forældrekompetencer og børns trivsel. Samtidig bliver vidensdeling og erfaringsudveksling løftet i forskellige samarbejdsfora, hvor de boligsociale medarbejdere og samarbejdspartnere kan danne sig et fælles billede af målgruppens behov og udfordringer. De boligsociale medarbejdere får igennem møderne et større kendskab til samarbejdspartnerne og deres arbejde, og de kan derved også nemmere løfte deres opgave i forhold til at hjælpe forældrene til at møde det omkringliggende samfund. På den vis er det et vigtigt element, at der er etableret samarbejdsfora og afholdes organiserede møder. Eksempelvis afholder en helhedsplan møder med partnerskabet to gange årligt for at sikre faglig sparring blandt de involverede aktører samt indblik i hinandens faglige arbejde.

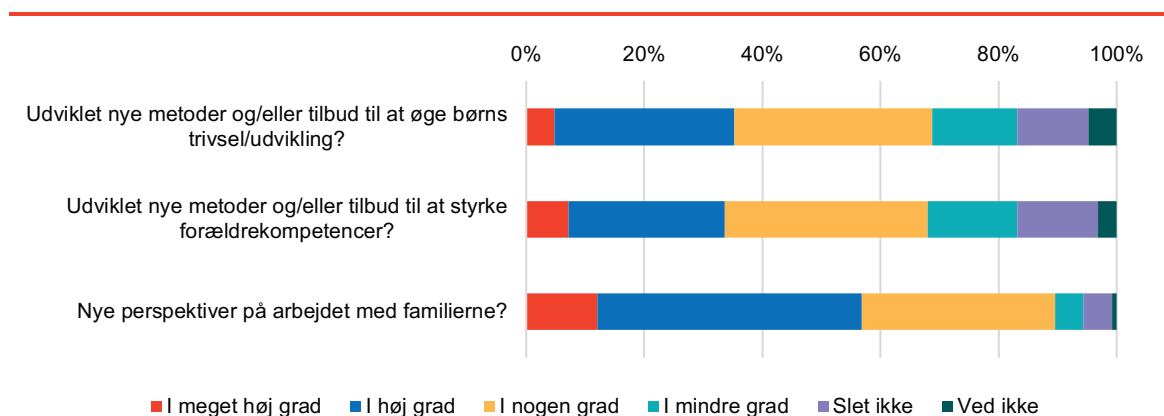
I figur 8.6 fremgår det samtidig, at 59 pct. af de adspurgte interessenter enten i meget høj grad eller i høj grad oplever, at den boligsociale indsats har bidraget til større viden om behov og udfordringer hos familierne i målgruppen. I de kvalitative casestudier peger en projektleder eksempelvis på, at der er etableret caféarrangementer, som familier fra boligområdet inviteres til. Ved disse caféarrangementer har de boligsociale medarbejdere mulighed for at tale med familierne og få viden om eventuelle udfordringer eller behov. En anden boligsocial medarbejder fortæller, hvordan der er blevet etableret et netværk under en af aktiviteterne målrettet forældrekompetencer og børns trivsel, som i højere grad henvender sig til gravide kvinder. Dette skyldes, at de gennem deres kontakt med familier og beboere i området blev opmærksomme på, der er en høj andel af kvinder i området, der skal føde, og som samtidig er enlige. De har derfor brug for et netværk, hvor de kan få støtte og sparring, og dette behov adresserer den boligsociale indsats.

I tråd med ovenstående er en central drivkraft for at få større viden om behov og udfordringer hos målgruppen, at den boligsociale indsats foregår i nærområdet tæt på beboerne. En boligsocial medarbejder fortæller, at familierne i målgruppen ikke kommer meget ud af lokalområdet, og derfor er det vigtigt, at den boligsociale indsats foregår lokalt. Dette hjælper de boligsociale medarbejdere til at danne bekendtskaber til beboerne og derved blive klogere på, hvilke behov og udfordringer, familierne har. Med dette afsæt kan de boligsociale medarbejdere i højere grad arbejde med at styrke forældrenes medborgerskab.

8.3.2 Boligsociale indsatsers bidrag i forhold til perspektiver på arbejdet med målgruppen

Samarbejdet i den boligsociale indsats bidrager med nye perspektiver på arbejdet med målgruppen især i forhold til tilgangen til familierne, mens der ofte anvendes kendte metoder og tilbud. Som figur 8.7 viser, oplever 57 pct. af de adspurgte interessenter, at den boligsociale indsats i høj grad eller i meget høj grad har bidraget til nye perspektiver på arbejdet med familierne.

Figur 8.7 Interessenternes oplevelse af nye metoder og/eller tilbud til at øge børns trivsel/udvikling og styrke forældrekompetencer samt nye perspektiver på arbejdet med familierne.

Anm.: N = 125.

Kilde: Interessent-survey.

Casestudierne indikerer, at det blandt andet er i tilgangen til familierne, hvor det boligsociale kan bidrage med nye perspektiver. En boligsocial medarbejder fortæller, at de eksempelvis arbejder med et princip om, at de ikke vil stigmatisere forældrene. De er derfor meget opmærksomme på, hvordan de omtaler forældrene, og sikrer, at de ikke føler, at aktiviteten er trukket ned over hovedet på dem. Der er således et fokus på at invitere familierne ind uden at antage, at de har et særligt behov for en indsats.

En drivkraft for arbejdet med familierne er ifølge flere boligsociale medarbejdere og projektansvarlige, at de boligsociale medarbejdere har de fornødne personlige og sociale kompetencer. I forældreindsatserne er der typisk involveret fagpersoner, som har faglige kompetencer i forhold til de emner, der tages op. Derfor er de faglige kompetencer hos de boligsociale medarbejdere mindre vigtige i deres rolle som facilitator på aktiviteten. En boligsocial medarbejder fortæller, at det i stedet er centralt at kunne udvise interesse for at vinde beboernes tillid og derved få mulighed for at støtte dem. Samtidig er det en styrke, hvis de boligsociale medarbejdere lytter til forældrenes perspektiver, frem for at antage, hvilke emner forældrene finder interessante. Der skal dog være en vis ramme og afgrænsning i forhold til, hvilke emner der hører til i aktiviteten. En boligsocial medarbejder fortæller:

Det er sagt tydeligt, fx er der ikke plads til make-up kurser. Vi skal have talt om nogle emner, som man ikke taler med andre om altid.

Derudover bliver det påpeget, at arbejdet med målgruppen kræver en rummelighed over for forskellige typer af mennesker. Det er således vigtigt at kunne håndtere udfordringer og tænke i fremadrettede løsninger, fx når familierne ikke kommer til tiden i aktiviteterne. Den boligsociale medarbejder fortæller:

Man skal kunne navigere – selv når tingene bliver kaotiske.

Selvom der peges på, at samarbejdet om den boligsociale indsats bidrager med nye perspektiver på målgruppen, opleves der ikke i samme grad en udvikling i metoderne eller tilbud, der målrettes forældrekompetencer og børns trivsel. I figur 8.7 fremgår det, at henholdsvis 35 pct. og 33 pct. af de adspurgte interessenter i meget høj grad eller i høj grad mener, at den boligsociale indsats har bidraget til dette.

Ud fra de kvalitative casestudier tegner der sig et billede af, at de boligsociale medarbejdere i højere grad trækker på deres sociale og personlige kompetencer i det boligsociale arbejde i stedet for at anvende og udvikle nye metoder eller tilbud. En boligsocial medarbejder forklarer, at det i arbejdet med familierne i målgruppen kan virke unaturligt, hvis man bruger for mange teknikker. De boligsociale medarbejdere peger dog på, at det er væsentligt at tage udgangspunkt i sin faglighed eller inddrage andre fagligheder, som kan bidrage med ny viden til målgruppen. På den anden side viser casestudierne også, at der blandt de boligsociale medarbejdere er et ønske om at skabe nye tilgange til at øge forældrekompetencer og børns trivsel. En boligsocial medarbejder forklarer:

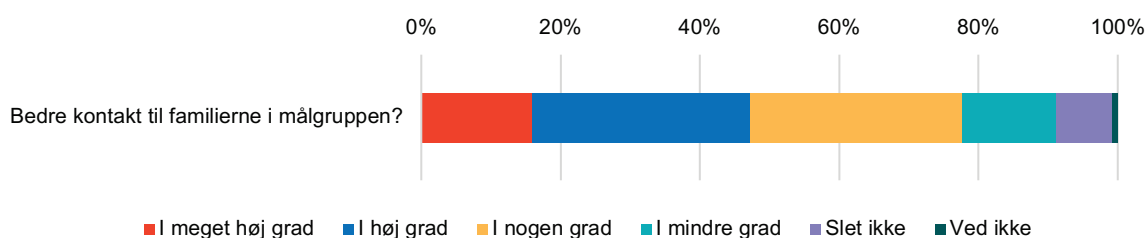
Vi vil gerne så frø og skabe nye tilgange til børnene. Skønt hvis det afføder medborgerskab, hvor de også tager vare på hinanden.

Den boligsociale medarbejder forklarer videre, at de nye metoder skal kunne afføde bedre nabo-skab, større tryghed, bedre kendskab og brug af nærområdet. Dette ville kunne styrke forældreskab og børns trivsel samt et mere aktivt medborgerskab blandt forældrene.

8.3.3 Boligsociale indsatsers betydning for kontakt til målgruppen

Ud over at bidrage med ny viden om og nye perspektiver på målgruppen medvirker den boligsociale indsats til at skabe en bedre kontakt til målgruppen i boligområdet. I figur 8.8 fremgår det, at 47 pct. af de adspurgte interessenter oplever, at den boligsociale indsats enten i høj grad eller i meget høj grad har bidraget til en bedre kontakt til familierne i målgruppen.

Figur 8.8 Interessenternes oplevelse af bedre kontakt til familierne i målgruppen.

Anm.: N = 125.

Kilde: Interessent-survey.

I forlængelse af dette fortæller flere boligsociale medarbejdere i casestudierne, at de gennem aktiviteterne er synlige i området og dermed kan skabe kontakt og relation til familierne. En projektleder fortæller:

Man er synlig i området, og derfor ved beboerne, at de altid kan få fat på én. Man er ikke så farlig som kommunen. Man kan som boligsocial indsats ikke gøre noget, der er til skade for beboerne.

På samme måde, som det var tilfældet med de oplevede virkninger om opsporing og det tværsektorielle samarbejde, kan inddragelsen af andre fagligheder ligeledes udgøre en drivkraft, når det kommer til at skabe bedre kontakt til familierne. En samarbejdspartner fortæller, hvordan hun uddeleger brochurer til familierne og gør opmærksom på tilbuddet om at deltage i familieaktiviteten. Ved denne kontakt formidler hun samtidig viden om andre aktiviteter, der foregår i det lokale kulturhus samt i lokalområdet.

De kvalitative casestudier viser samtidig, at det øger kontakten til borgerne at etablere åbne arrangementer, hvor de boligsociale medarbejdere kan møde beboerne. Det kan eksempelvis være caféarrangementer eller byfest i boligområdet, der kan være med til at skabe bedre kontakt til familierne i målgruppen. Til disse arrangementer har de boligsociale medarbejdere nemlig mulighed for at møde beboerne.

Til gengæld viser de gennemførte casestudier også, på samme måde som med opsporing af familierne, at kontakten til familierne begrænser sig til de, som allerede deltager i aktiviteterne eller andre initiativer i boligområdet. Derved kan der være en problematik ved, at den boligsociale indsats ikke når de beboere, som ikke deltager i aktiviteterne eller andre tilbud.

8.4 Afrunding

Opsummerende tegner der sig et billede af, at de boligsociale aktiviteter rettet mod at styrke forældrekompetencer og børns trivsel involverer familier i udsatte positioner, dog uden at inkludere de mest udsatte familier. De boligsociale indsatser er typisk lavintensive med et tidligt forebyggende sigte både i forhold til børnenes alder og problemstillinger, hvormed de fungerer som et supplement til mere intensive behandlende indsatser i kommunalt regi.

Litteratur

- Beardslee, W.R., E.M. Versage & T.R.G. Gladstone (1998): "Children of Affectively Ill Parents: A Review of the Past 10 Years". *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*.37(11), s. 1134-1141
- Bengtsson, T.T., L. Knudsen & V.L. Nielsen (2008): *Kortlægning af kommunernes foranstaltninger til udsatte unge*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 08:30.
- Benjaminsen, L., S.B. Andrade, D. Andersen, M.H. Enemark & J.F. Birkelund (2015): *Familiebaggrund og social marginalisering i Danmark: En registerbaseret kortlægning*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 15:41.
- Blake, J. (1989): "Number of sibling and educational attainment". *Science*, 245(4913), s. 32-36.
- Bourdieu, P., A. Accardo & P.P. Ferguson (1999): *The weight of the world: Social suffering in contemporary society*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Carr, A. (1999): *The Handbook of Child and Adolescent Clinical Psychology – a Contextual Approach*. Abingdon, UK: Routledge.
- Christoffersen, M. (2003): *Risikofaktorer i barndommen og social arv*. København: Socialforskningsinstituttet, arbejdsrapport 1, Vidensopsamlingen om social arv 2003.
- Christoffersen, M.N., A. Højen-Sørensen & L. Laugesen (2014): *Daginstitutioners betydning for børns udvikling. En forskningsoversigt*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 14:23.
- Cleaver, H., I. Unell & J. Aldgate (2001): *Children's Needs – Parenting Capacity. Child abuse: Parental mental illness, learning disability, substance misuse, and domestic violence*. London: TSO.
- Coles, E., H. Cheyne & B. Daniel (2015): "Early years interventions to improve child health and wellbeing: what works, for whom and in what circumstances? Protocol for a realist review". *Systematic Review* 4(1): s. 79.
- Connell, A.M. & S.H. Goodman (2002): "The association between psychopathology in fathers versus mothers and children's internalizing and externalizing behavior problems: A meta-analysis". *Psychological Bulletin*, 128(5), s. 746-773.
- Danmarks Statistik (2012): *Befolkning og Valg. Statistiske Efterretninger 2012:2*. København: Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik (2017): *Indvandrere i Danmark 2017*. København: Danmarks Statistik.
- Durlak, J.A & E.P. Dupre (2008): "Implementation Matters: A Review of Research on the Influence of Implementation on Program Outcomes and the Factors Affecting Implementation". *American Journal of Community Psychology*, (41) s. 3-4.
- Ekspertudvalget om fattigdom (2013): *En dansk fattigdomsgrænse – analyse og forslag til opgørelsesmetoder*. Socialudvalget 2012-13 SOU Alm.del Bilag 263.
- Fallesen, P. & F. Bernardi (2018): *Parental welfare dependency and children's educational attainment in Denmark*. København: Rockwool Foundation Research Unit Study Paper 126.

- Fixsen, D.L., S.F. Naom, K.A. Blase, R.M. Friedman & F. Wallace (2005): *Implementation Research: A synthesis of Literature*. Tampa: University of South Florida.
- Gupta, N. & M. Simonsen (2013): *Effekter af daginstitutionstilbud*. Rapport. Århus: Århus Universitet.
- Heckman, J.J. (2006): "Skill Formation and the Economics of Investing in Disadvantaged children". *Science, New Series*, 312(5782), s. 1900-1902.
- Jakobsen, V. & P.J. Pedersen (2017): "Poverty risk among older immigrants in a Scandinavian welfare state". *European Journal of Social Security*, 19(3), s. 242-262.
- Jæger, M.M., M. Munk & N. Ploug (2003): *Ulighed og livsløb: Analyser af betydningen af social baggrund*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Kvællø, Ø. (2013): *Børn i risiko*. København: Samfundslitteratur.
- Landsbyggefondens (2010): *Vejledning om udarbejdelse af ansøgning i henhold til lov om almene boliger m.v. § 91a og fondens regulativ om tilskud til boligsocial indsats (boligsociale aktiviteter og huslejestøtte) i udsatte almene boligområder*. Identificeret 20170824 på <https://lbf.dk/media/1202935/vejledning-2011-14-midlerne-28-3-2011-rent-4-.pdf>
- Larsen, A. & M. Bræmer (2013): "De unge mødre i risiko for ikke at få uddannelse". *Ugebrevet A4*.
- Larsen, J.E. (2005): *Fattigdom og social eksklusion, Tendenser i Danmark over et kvart århundrede*. København: Socialforskningsinstituttet, 04:27.
- Lausten, M., A.K. Mølholt, H. Hansen, I.H. Schmidt & M. Aaqvist (2010): *Forebyggende foranstaltninger 0-4 år. Dialoggruppe om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 2*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:22.
- Leos-Urbel, J. (2014): "What is a Summer Job Worth? The Impact of Summer Youth Employment on Academic Outcomes". *Journal of Policy Analysis and Management*, 33(4), s. 891-911.
- Liversage, A. & V. Jakobsen (2016): *Ældre fra Tyrkiet: Hverdagsliv og vilkår*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Mehlsen, L., R.C.H. Jørgensen, M.G. Kjer & V. Jakobsen, V. (2016): *Effektfulde indsatser i boligområder til at øge børns trivsel og forbedre forældres kompetencer: En systematisk forskningsoversigt, nr. 4 af 4*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Melhuish, E., J. Belsky, A. H. Leyland & J. Barnes, (2008): "Effects of Fully-Established Sure Start Local Programmes on 3-Year-Old Children and their Families Living in England: A Quasi-Experimental Observational Study". *The Lancet*, 372(9659), s. 1641-1647.
- Munk, M. (2008): "Køn, social mobilitet og social reproduktion – maskulin dominans og kvindernes indtog i uddannelsessystemet". *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, Vol 2.
- Mørkeberg, H. (2000): *Indvandreres uddannelse*. København: Danmarks Statistik.
- Nielsen, H., A. Mølgaard & L. Dybdal (2012): *Procesevaluering af boligsociale indsatser: Delrapport 2: Kvalitativ kortlægning af Landsbyggefondens 2006-2010-pulje med fokus på projekt-organisering og samarbejde*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 12:28.

- Nordahl, T., M.A. Sørli, T. Manger & A. Tveit (2008): *Adfærdsproblemer hos børn og unge. Teoretiske og praktiske tilgange*. København: Dansk Psykologisk Forlag.
- Oldrup, H.H. & K. Vitus (2011): *Indsatser over for udsatte 0-3-årige og deres forældre – En systematisk forskningsoversigt*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Petersen, K.E. & K. Kraglund (2018): *Unge udsatte mødre og deres små børn*. DPU, Århus Universitet.
- Rambøll Management Consulting (2015): *Puljen til samarbejder mellem kommuner og frivillige organisationer; viden om risiko- og beskyttelsesfaktorer for børn og unge i udsatte familier*. København: Rambøll for Socialstyrelsen.
- Schultz-Nielsen, M.L. & J.R. Skaksen (2017): *Indvandreres uddannelse*. København: Rockwool Fondens Forskningsenhed, arbejdspapir nr. 48.
- Sievertsen, H.H. & C.J. Montgomery (2015): *Børn i lavindkomstfamilier*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 15:22.
- Socialministeriet (2010): *Aftale mellem regeringen (Venstre og Konservative Folkeparti), Dansk Folkeparti og Radikale Venstre om styrket indsats i ghettoområder og anvendelse af den almene boligsektors midler*. København: Socialministeriet.
- Socialstyrelsen (2017): *Vidensdeklaration. Socialstyrelsens Vidensdeklaration af sociale indsatser og metoder*. Odense: Socialstyrelsen.

Bilag 1 Beskrivelse af aktiviteter rettet mod forældrekompetencer og børns trivsel

Styrkelse af forældrekompetencer og -netværk

Mødregupper

Mødregupper for småbørnsmødre er målrettet mødre i boligområderne, i særlig grad de socialt udsatte eller ressourcetsvage mødre, der typisk ikke deltager i de ordinære mødregrupper i sundhedsplejen. Aktiviteten ligner de mødregrupper, som afholdes i regi af den kommunale sundhedspleje, men der er i denne aktivitet et større fokus på den faglige sparring, som mødrene i de boligsociale mødregrupper tilbydes. Deltagerne i de boligsociale mødregrupper kan være kvinder, der af forskellige årsager ikke deltager i det ordinære, kommunale tilbud.

I hver mødregruppe er der typisk 6-8 mødre. Aktiviteten består i fælles møder af 2-3 timers varighed, og møderne afholdes en eller flere gange om måneden. På møderne deltager en sundhedsplejerske og en boligsocial medarbejder, møderne kan indeholde oplæg eller vidensformidling. I nogle tilfælde kan mødrene også mødes selv (uden sundhedsplejersken og den boligsociale medarbejder). Nogle steder deltager også tandplejer eller pædagoger fra daginstitutioner. Sundhedsplejersken giver faglige anbefalinger og inddrager mødrenes erfaringer. Emner, der er i fokus, kan være børneopdragelse, forventninger til forældre, børns fysiske udvikling, deres sproglige udvikling, legeadfærd mv. Der kan også være fokus på børnenes videre forløb i daginstitutioner og skoler. Den boligsociale medarbejder fungerer som tovholder og bidrager med relationsarbejde i og uden for mødregruppens møder. Hermed søger den boligsociale medarbejder at støtte op om, at mødregrupperne bliver et netværk for mødrene med andre i samme situation som dem selv. Mødregruppernes varighed varierer, men forløber typisk over nogle måneder eller et år.

Det er helhedsplanen og dermed den boligsociale medarbejder, der har det overordnede ansvar for mødregrupperne, men sundhedsplejen er vigtig samarbejdspartner. Hvis man ønsker at styrke forældrenes kendskab til daginstitutioner, kan daginstitutioner også være samarbejdspartner.

Forældreprogrammer og -kurser

Aktivitetstypen dækker over forældreprogrammer og -kurser, der sigter mod at styrke forældrekompetencer gennem strukturerede undervisningsforløb for en afgrænset deltagergruppe. En række programmer har fokus på forældre til børn i førskolealderen, eller før barnet bliver født, men der er også eksempler på forældreprogrammer, der har til formål at styrke forældrenes kendskab til børnenes skolegang og deres evne til at støtte børnene i skolegangen. Oftest er der tale om en deltagergruppe på ca. 6-15 deltagere, der er afgrænset gennem forløbet. Forløbene kan være fra nogle få ugers varighed til et år, og i enkelte tilfælde længere. I nogle tilfælde kan forældreprogrammerne være særligt målrettet forældre med anden etnisk baggrund.

Forældreprogrammer sigter mod at styrke forældreskab, forældrenes kompetencer og deres evne til at tage aktivt og kompetent ansvar for deres barn, fx gennem redskaber til at styrke børns sociale kompetencer, deres evne til at samarbejde samt kompetencer til at arbejde med positive opdragelsesmetoder. Derved bidrages der til, at børn uanset økonomisk og sociokulturel baggrund får mulighed for at vokse op i trivsel og tryghed, og deres selvreguleringsevne, selvværd, sociale kompetencer, skoleparathed og generelle færdigheder, der kræves for at mestre livet, fremmes.

Kurserne er ofte opbygget med moduler, fx temabaserede, og består af fx rådgivning og faglig viden, netværk og aktiviteter. Det faglige indhold i modulerne kan fx være at forstå sit barn, forælderrollen, højtlesning og sprog, konflikthåndtering, småbørnsaktiviteter, familieøkonomi, kost og hverdag med institution, job og uddannelse. Der er vægt på aktiv inddragelse af familiernes egne erfaringer. I forlængelse af forældreskolen kan der anvendes mentor og individuel sparring, hvor forældre som del af aktiviteten får individuel vejledning eller tilknyttes en mentor.

Der sker ofte fortløbende justeringer af indsatsernes indhold, form og hyppighed ud fra indhentede erfaringer, ligesom indsatserne kan have en mere eller mindre struktureret karakter. Der kan undervejs være behov for at tage hånd om sproglige udfordringer, kulturelle misforståelser og ønske om kønsopdelte aktiviteter. Der er fokus på at understøtte netværksdannelse mellem familierne, og der lægges vægt på at støtte initiativer og aktiviteter, som deltagerne selv sætter i gang, fx picnic, barnevognsgåtur, legepladsbesøg mv.

Der er oftest tale om kursusforløb, der udvikles og tilpasses lokalt, frem for implementering af et fastlagt program. I enkeltstående tilfælde er der dog tale om implementering af velbeskrevne programmer, som fx de Utrolige År (i et enkelt tilfælde) eller God Familiestart: De Utrolige År er udviklet i USA, er manual- og vidensbaseret og anvendes i flere danske kommuner. De Utrolige År er særligt rettet mod familier med konflikter og sigter mod at styrke tilknytning og det positive samspil mellem børn og forældre. Der findes både programmer med et universelt forebyggende sigte samt programmer med behandlende sigte. Programmerne er aldersopdelt.

Forældreprogrammer er typisk forankret i regi af den boligsociale indsats, men der kan være samarbejde med andre aktører, fx kommune. For eksempel kan der indgå sundhedsplejerske, jordemødre, boligsociale medarbejdere og frivillige.

Forældrenetværk og familieaktiviteter

Forældrenetværk og familieaktiviteter har fokus på at styrke og opbygge netværk mellem familier og/eller forældre og bruge netværket til at styrke (forældre)kompetencer, viden og sociale aktiviteter i området. Målgruppen er udsatte familier, bredt forstået, men forskellige aktiviteter kan have specifikke målgrupper, fx fædre, med fokus på at styrke fædrollerollen gennem aktiviteter for fædre og børn eller forældre med anden etnisk baggrund. Det er helhedsplanen og dermed en boligsocial medarbejder, der organiserer aktiviteterne og er tovholder. Den boligsociale medarbejder kan være ansvarlig for rekruttering, afholdelse af informationsmøde, være kontaktperson til familierne, stå for planlægning og afvikling af de konkrete aktiviteter.

Forældrenetværk består ofte af en kerne af deltagere, mens andre beboere deltager mere ad hoc i aktiviteterne, der udbydes bredt for alle områdets familier som møder eller tilbud. Forældrenetværket faciliterer brobygning og netværk mellem beboere og skaber rammer for nye fællesskaber. Netværket kan anvendes som afsæt for temaoplæg, erfaringsudveksling og kompetenceopbygning, fx omkring forældrenes evne til at støtte op om barnets trivsel. Netværket kan også fremme det frivillige arbejde med børn og unges fritidsliv og arrangere aktiviteter, der involverer børn, fx sportsaktiviteter.

Familieaktiviteter kan være kulturelle, sociale eller sportslige arrangementer, forskellige oplæg eller temadage, ture eller udflugter. Det kan også være fælles madlavning og spisning i beboerhuse. Der er mulighed for, at børnene kan lege og deltage i aktiviteter i de tilstødende lokaler, mens forældrene har besøg af en oplægsholder.

Der tilskyndes til, at netværkene skal fortsætte, efter at indsatsen er ophørt. Netværk kan støttes gennem hjælp til opstart af formelt organiseret forældrenetværk med styregruppe og regler.

Forældre-netværk og familieaktiviteter er primært forankret i regi af den boligsociale indsats, ofte i samarbejde med fx sundhedsplejerske, pædagoger, lærer, socialrådgiver, familiekonsulent, UU-vejleder, SSP mv. Herudover kan anvendes frivillige til fx at afvikle sociale arrangementer og børnepasning og som mentorer.

Netværksmødre

Aktiviteten har to målgrupper. Den ene målgruppe er selve netværksmødrene, der oftest er ressourcestærke kvinder, der kan gennemføre et struktureret undervisningsforløb og den efterfølgende indsats. Netværksmødrene er ofte allerede ressourcepersoner i lokalområderne, og de har et netværk i områderne. Den anden målgruppe er de udsatte og isolerede kvinder i boligområdet, i udgangspunktet kvinder med indvandrerbaggrund, men også andre (danske) udsatte kvinder kan være inkluderet. Det er kvinder, som lever isoleret, som ikke ved meget om det samfund, de lever i, som har udfordringer med det danske sprog, og hvoraf mange har mistillid til det kommunale system.

Netværksmødrene uddannes gennem et struktureret undervisningsforløb, der består af en række undervisningsgange, hvorefter de kan fungere som frivillig netværksmor. Netværksmødrenes arbejde er fleksibelt og tager udgangspunkt i de udsatte kvinders konkrete behov.

Sigtet med aktiviteten er primært rettet mod, at udsatte kvinder via Netværksmødre får hjælp til at blive en del af et større netværk, at de får viden og information, der kan styrke kvindernes sociale funktion i familien og i boligområdet og bidrage til, at de får mere kontrol over og indflydelse på deres eget liv. Forventningen er, at kvinderne bliver bedre i stand til at træffe de beslutninger, som de mener er rigtige for dem selv, deres familie og børn.

Netværksmødrene er forankret lokalt med en central brobygning til kommunale parter, andre tilbud og indsatser og andre kvinder i samme situation. Netværksmødrene er ofte organiseret lokalt som et netværk i tæt samarbejde med andre lokale aktører. Netværket kan være forankret i regi af en boligsocial indsats.

Familierettet rådgivning og støtte

Matrikelbaseret rådgivning til familier i boligområdet

Rådgivningstilbuddet har til formål at styrke forældres kompetencer samt forebygge børns problemadfærd og mistrivsel. Der kan være et særligt fokus på isolerede kvinder og deres familier og på familier med anden etnisk baggrund. Rådgivningen er forankret i en lokalitet i området (matrikelbaseret) og fungerer som et drop-in tilbud. Selvom de samme borgere kan vende tilbage til rådgivningen, er der ikke som udgangspunkt tale om forløb af struktureret karakter eller opfølgning. Rådgivningen kan især have fokus på forældrerelationer, mistrivsel hos barnet, grænsesætning, isolation mv.

Rådgivningen er typisk forankret i den boligsociale indsats, men der samarbejdes gerne med kommunen. Rådgivningen kan evt. samarbejde med den fremskudte kommunale beskæftigelse eller tilbud for familier. Boligsociale medarbejdere forestår rådgivningen, evt. i samarbejde med socialrådgiver/familiekonsulent fra kommunen. Rådgivningen kan have faste åbningstider, men oftest varetages rådgivningsfunktionen efter beboernes behov.

Opsøgende rådgivning og støtte til familier

Den opsøgende rådgivning og støtte til familier består af aktiviteter af forskellig karakter, der er målrettet familier med særlige behov, fx socialt udsatte familier. Der kan i nogle tilfælde være et særligt fokus på familier med anden etnisk baggrund, herunder deres eventuelle kulturelle og socio-økonomiske barrierer for samfundsdeltagelse. Formålet med den opsøgende rådgivning er at yde rådgivning og støtte til familier med særlige behov og evt. brobygge til andre relevante tilbud i kommune eller helhedsplan.

Tilbuddet formidles løbende af de boligsociale medarbejdere. Den opsøgende rådgivning kan fx foregå ved at banke på døre i området, hvor der efterfølgende ydes rådgivning. Der kan også skabes kontakt til rådgivningen gennem andre tilbud i området, fx daginstitutioner, fritidsaktiviteter mv. Rådgivningen kan i nogle tilfælde gives i hjemmet, og i andre tilfælde henvises til en matrikelbaseret rådgivning, eller der kan brobygges til andre relevante tilbud.

Aktiviteten er typisk forankret i helhedsplanen og varetages af den boligsociale medarbejder og forekommer ofte som en del af en bredere familieindsats i regi af den boligsociale helhedsplan, evt. i tæt samspil med kommunale tilbud og institutioner.

Fremskudt kommunal indsats for familier

Den fremskudte kommunal indsats for familier er et forsøg med at flytte kendte servicetilbud ind i nye rammer i lokalområdet med det formål at sikre, at de kommunale tilbud når frem til især socialt udsatte familier. Eksempelvis kan tandplejerådgivning flyttes ud i daginstitutionerne, så de ikke kun findes i skolerne, og biblioteket kan flyttes ud i institutionerne, så familierne får mulighed for at låne bøger med hjem til højtlesning fra daginstitutionen, samtidig med at forældrene kan få gode råd om højtlesning i daginstitutionen.

Det er helhedsplanen, der er ansvarlig for gennemførelse af de forskellige aktiviteter under fremskudt kommunal indsats for familier. En boligsocial medarbejder er tovholder på indsatsen og ansvarlig for at inddrage forskellige fagpersoner, eksempelvis bibliotekar og børnetandlægen.

Bilag 2 Beskrivelse af registerdata

Til de beskrivende analyser af beboerne i områder med en helhedsplan, målgruppeanalyserne og effektanalyserne anvender vi registerdata fra følgende datakilder:

- Landsbyggefondens oplysninger om helhedsplanerne
- Registerdata fra Danmarks Statistik og Sundhedsdatastyrelsen.

I det følgende beskriver vi først dataene fra Landsbyggefonden og registerdataene fra Danmarks Statistik og Sundhedsdatastyrelsen. Dernæst redegør vi for variable, som er brugt til de registerbaserede analyser.

Data fra Landsbyggefonden

De data fra Landsbyggefonden, som vi anvender i projektet, stammer fra Landsbyggefondens driftsstøttesystem, og giver os oplysninger om, hvilke almene boligafdelinger der indgår i de enkelte helhedsplaner med midler fra 2011-2014-puljen. Derudover er der en række oplysninger om hver helhedsplan. Der er blandt andet oplysninger om det samlede budget, lokal medfinansiering, aktiviteter og formålet med indsatsen. Der er i alt 89 Helhedsplaner.

Registerdata fra Danmarks Statistik og Sundhedsdatastyrelsen

I denne rapport anvender vi oplysninger fra Danmarks Statistiks registre for perioden 2011-2016. For denne periode har vi oplysninger om hele befolkningen.

Med disse registerdata er det dels muligt at følge personer over tid; data er således longitudinale. Dels er det muligt at lave tværnsnitsanalyser, hvor forskellige år sammenlignes. For lejerne giver data endvidere mulighed for at se på hele E-familien (se nedenfor under familieforhold), herunder forældre til børn og unge.

På baggrund af data om beboere i den almene boligsektor og oplysninger fra Landsbyggefonden kan vi afgrænse, hvilke beboere der bor i et område med en helhedsplan. Dette bruger vi for det første i beskrivelsen af beboerne, hvor vi sammenligner beboere i områder med en helhedsplan med hele befolkningen og alle beboere i den almene boligsektor på en række demografiske og socioøkonomiske faktorer. For det andet bruger vi det til målgruppeanalysen, hvor vi sammenligner deltagere i udvalgte aktiviteter med de øvrige beboere i helhedsplanen (se bilag 3 om indsamling af deltageroplysninger).

Registre og variable

I denne rapport anvender vi oplysninger fra følgende registre fra Danmarks Statistik:

- BEF – befolkningen
- IEPE – indvandrere og efterkommere
- UDDA – uddannelser (BUE)
- IDAP – IDA persondata
- IND – indkomst
- KRAF – kriminalitet afgørelser

- LPR – Landspatientregistret diagnoser (DIAG)
- LPSY – Landspatientregistret psykiatri – oplysninger om diagnoser (DIAG)
- BBRE – Bygge og boligregister (BED)
- BUFO – børn og unge forebyggende foranstaltninger
- DAGI – Daginstitutioner.

I rapporten anvender vi endvidere oplysninger fra følgende registre fra Sundhedsdatastyrelsen:

- Register over Stofmisbrugere i Behandling (SIB)
- Det Nationale Alkoholbehandlingsregister (NAB).

I følgende beskriver vi nogle af de variable, som vi anvender til analyserne i denne rapport.

Familieforhold

Vi anvender to forskellige familiebegreber i dette kapitel. For det første anvender vi Danmarks Statistiks E-familie-begreb (se Danmarks Statistik, 2012). Ifølge definitionen af en E-familie består en familie af en eller flere personer, der bor på den samme adresse og har visse indbyrdes relationer. En familie kan bestå af en enlig eller et par¹⁰ med eller uden hjemmeboende børn under 25 år. Vi deler familierne op i to overordnede familietyper: enlig og par. En parfamilie kan fx bestå af to voksne, som er et par, *eller* to voksne, som er et par, og hjemmeboende børn.

Anvendelsen af E-familiebegrebet indebærer fx, at to personer, der er gift, kun er en del af den samme familie, hvis de bor på samme adresse, mens de er en del af to forskellige familier, hvis de bor på hver sin adresse. Også kun de børn, der bor på samme adresse som forælderen, er en del af forælderen familie. For et barn, som fx bor sammen med sin biologiske mor og morens ægtefælle, som ikke er barnets biologiske far, vil både moren og morens ægtefælle blive opfattet som forældre til barnet. Det vil sige, at når vi i baserer analyserne på E-familie-begrebet og inddrager forældrenes socioøkonomiske karakteristika, er det ikke nødvendigvis de biologiske forældres karakteristika, vi anvender, men "sambo-forældrenes" karakteristika.

For det andet anvender vi oplysninger om de juridiske forældre. De juridiske forældre er oftest de biologiske forældre, men kan også være adoptivforældre. For 99,8 pct. af børnene er der oplysninger i registrene om en juridisk mor, og for 97,6 pct. af børnene er der oplysninger om en juridisk far. Hvis fx den juridiske far ikke bor på samme adresse som barnet, vil denne far ikke indgå i E-familien.

Etnicitet

Vi deler befolkningen op efter herkomst og oprindelsesland, hvor herkomst beskriver, om personen er indvandrer, efterkommer eller dansker. I de fleste analyser deler vi befolkningen op i tre grupper: personer med dansk oprindelse, personer med vestlig oprindelse og personer med ikke-vestlig oprindelse.¹¹ Personer med dansk oprindelse afgrænses efter variablen herkomst. Personer med vestlig og ikke-vestlig oprindelse er enten indvandrere eller efterkommere.¹² Vestlige lande omfatter alle 28 EU-lande samt Andorra, Island, Liechtenstein, Monaco, Norge, San Marino, Schweiz, Vatikanstaten, Canada, USA, Australien og New Zealand. Ikke-vestlige lande er alle øvrige lande.

¹⁰ Et par kan være gifte, samlevende eller samboende.

¹¹ Personer med vestlig oprindelse vises ikke i de forskellige opgørelser.

¹² Danmarks Statistik opdeler befolkningen i indvandrere, efterkommere og personer med dansk oprindelse (se Danmarks Statistik, 2017).

Uddannelsesoplysninger

Vi anvender igangværende uddannelse og højeste fuldførte uddannelse i flere af analyserne i rapporten.

Sammenligning af uddannelsesniveaut for beboere i områder med en helhedsplan og i befolkningen generelt vanskeliggøres dog af, at der bor mange indvandrere i de udsatte boligområder, og at vi har mangelfulde oplysninger om indvandrernes uddannelse. Det sidste hænger sammen med, at de fleste indvandrere ikke har afsluttet en uddannelse i Danmark. Danmarks Statistik har prøvet at mindske problemet med manglende uddannelsesoplysninger ved at gennemføre spørgeskemaundersøgelser blandt indvandrere og spørge til deres uddannelse, men der er stadig mange indvandrere, der mangler oplysninger for.¹³

Tilknytningen til arbejdsmarkedet

Som mål for arbejdsmarkedstilknytning anvender vi socioøkonomisk status (psoc_status_kode). Socioøkonomisk status dannes ud fra oplysninger om personens tilknytning til arbejdsmarkedet ultimo november. Ud fra disse oplysninger fastlægges, om personen er selvstændig, medarbejdende ægtefælle, lønmodtager, arbejdsløs eller uden for arbejdsstyrken, herunder pensionist, kontanthjælpsmodtager eller uddannelsessøgende. Oplysninger om tilknytning til arbejdsmarkedet er suppleret med oplysninger om deltagelse i uddannelse.

Indkomst

I beregningen af fattigdomsraten anvender vi oplysninger om den disponible indkomst for hvert medlem af E-familien. Den disponible indkomst beregnes som summen af erhvervsindkomst, offentlige overførsler, private pensioner, formueindkomst samt anden personlig indkomst. Alle disse indkomster er før skat. Dernæst trækkes skatter, renteudgifter og underholdsbidrag fra, og lejeværdi af egen bolig lægges til.

Kriminalitet

Oplysninger om betingede og ubetingede domme stammer fra Det Centrale Kriminalregister, som vi har indhentet gennem Danmarks Statistik. Vi inkluderer her alle afgørelser om betinget eller ubetinget fængselsstraf for overtrædelser af straffeloven og andre særlove, herunder blandt andet lov om euforiserende stoffer og våbenloven. Derimod inkluderer vi ikke bødestrafte, uanset lovovertrædelse, og heller ikke betingede eller ubetingede fængselsstraffe som følge af overtrædelser af færdselsloven.

Psykisk lidelse

Vi måler psykisk lidelse på baggrund af data fra Landspatientregistret, som indeholder oplysninger om alle kontakter til somatiske og psykiatriske sygehuse i Danmark. De psykiske diagnoser, vi registrerer som en psykisk lidelse, omfatter både svære psykiske lidelser som fx skizofreni, bipolar lidelse og borderline, men også mere moderate psykiske lidelser såsom depression, angstlidelser, OCD, spiseforstyrrelser, ADHD og adfærdsforstyrrelser. Bilagstabel 2.1 viser de psykiatriske diagnoser med tilhørende ICD-10-diagnosekoder, som vi i denne undersøgelse har defineret som en psykisk lidelse. Endelig er der en række psykiske eller kognitive tilstande med lettere symptomer,

¹³ Danmark Statistik har importeret oplysninger om uddannelse for en større gruppe af indvandrere (se fx Mørkeberg, 2000). Vi har dog valgt at kategorisere højeste fuldførte uddannelse som uoplyst, hvis uddannelsesoplysningen er importeret. Sidstnævnte kan vi se ud fra variabelen HF_KILDE.

som vi ikke medregner som psykiske lidelser, fx kleptomani og ord- og talblindhed. Vi inddrager heller ikke forskellige former for udviklingsforstyrrelser eller øvrige tilstande såsom autisme, mental retardering og demens.

Bilagstabel 2.1 Diagnoser for psykiske lidelser med tilhørende ICD-10-koder.

Diagnose	ICD-10-kode	Indhold
Skizofreni	F20.0-20.9	-
Skizotypisk sindslidelse	F21.0-21.9	-
Øvrige psykoser	F22.0-29.9	Paranoide psykoser, induceret psykose, skizoaffektive psykoser mv.
Mani og bipolar lidelse	F30.0-31.9	Manisk enkeltepisode, bipolar affektiv sindslidelse mv.
Borderline	F60.3	Personlighedsforstyrrelser af borderline-typen
Let eller moderat depression	F32.1, F32.2, F32.8-32.9, F33.1, F33.2, F33.4-33.9	Depressiv enkeltepisode af lettere eller moderat grad, periodisk depression i episode af lettere eller moderat grad mv.
Svær depression	F32.2, F32.3, F33.2, F33.3	Depressiv enkeltepisode af svær grad, periodisk depression i episode af svær grad mv.
Andre affektive lidelser	F34.0-39.9	Vedvarende affektive tilstande, andre affektive sindslidelser eller tilstande mv.
Angstlidelser	F40.0-41.9	Fobiske angsttilstande, andre angsttilstande, panikangst, generaliseret angst mv.
OCD	F42.0-42.9	-
Svære belastnings- og tilpasningsreaktioner	F43.0-43.9	PTSD, akut belastningsreaktion, tilpasningsreaktion mv.
Spiseforstyrrelser	F50.0-50.9	Nervøs spisevægring, nervøs spiseanfaldstilbøjelighed mv.
Personlighedsforstyrrelser	F60.0-60.30, F60.32-62.9	Specifikke forstyrrelser af personlighedsstrukturen, ikke-organiske personlighedsændringer, patologiske vane- og impulshandlinger mv.
ADHD	F90.0-90.9, F98.8C	-
Adfærdsforstyrrelser	F91.0-92.9	Usocialiseret adfærdsforstyrrelse, socialiseret adfærdsforstyrrelse, depressiv adfærdsforstyrrelse mv.

Misbrug

Oplysninger om misbrug stammer fra Register over Stofmisbrugere i Behandling, Det Nationale Alkoholbehandlingsregister og Landspatientregisteret.

Stofmisbrug inkluderer opioider (heroin, metadon, buprenorphin, andre opioider), andre hårde stoffer (kokain, amfetamin, ecstasy, hallucinogener), hash og medicin/andet (benzodiazepiner, opløsningsmidler og andet). Stofmisbrug operationaliseres ud fra, at personen har angivet et stof fra en af ovenstående kategorier som sit hovedstof i Register over Stofmisbrugere i Behandling. Personer, der optræder i Landspatientregisteret med en diagnose relateret til stofmisbrug, opgøres ligeledes med et stofmisbrug. Personer i substitutionsbehandling med metadon eller buprenorphin indgår kun i analysen som stofmisbrugere, hvis de samtidig er registreret med et aktivt misbrug af mindst et af stoftyperne nævnt ovenfor.

Alkoholmisbrug opgøres som alle personer, der har været i alkoholbehandling ifølge Det Nationale Alkoholbehandlingsregister. Oplysninger om alkoholmisbrug fra denne kilde er tilgængelige fra 2006 og frem. Fra Register over Stofmisbrugere i Behandling opgøres personer, der har oplyst, at de dagligt indtager alkohol.

Fra Landspatientregisteret medtages endelig en række diagnoser relateret til stof- eller alkoholmisbrug, der kan ses i bilagstabel 2.2.

Bilagstabel 2.2 Diagnoser for misbrugstyper med tilhørende ICD-10-koder.

Misbrug	ICD-10-kode	Indhold
<i>Stofmisbrug</i>		
Opiatmisbrug	F11.1-11.4, F11.9 T40.1, T40.3	Skadelig brug, afhængighedssyndrom, abstinensstilstand eller uspecificeret psykisk lidelse eller adfærdsforstyrrelse, forårsaget af brug af opioider. Forgiftning med heroin eller metadon.
Misbrug af andre hårde stoffer	F14.1-14.3, F14.9 F15.1-15.3, F15.9 F16.1-16.2, F16.9 F19.1-19.4, F19.9	Skadelig brug, afhængighedssyndrom, abstinensstilstand eller uspecificeret psykisk lidelse eller adfærdsforstyrrelse, forårsaget af brug af kokain, andre centralstimulerende stoffer, hallucinogener eller multiple eller andre psykoaktive stoffer.
Hashmisbrug	F12.1-12.2, F12.9	Skadelig brug, afhængighedssyndrom eller uspecificeret psykisk lidelse eller adfærdsforstyrrelse, forårsaget af brug af cannabis.
Misbrug af medicin/ andet	F13.1-13.4, F13.9 F18.1-18.2, F18.9	Skadelig brug, afhængighedssyndrom, abstinensstilstand eller uspecificeret psykisk lidelse eller adfærdsforstyrrelse, forårsaget af brug af sedativa, hypnotika eller flygtige opløsningsmidler.
<i>Alkoholmisbrug</i>		
	F10.1-10.9	Psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser, forårsaget af brug af alkohol, herunder fx skadelig brug, afhængighedssyndrom, abstinensstilstand og psykotisk tilstand.

Boligstørrelse

Oplysninger om antal kvadratmeter pr. beboer er udregnet på baggrund af antallet af kvadratmeter beregnet til beboelse og antallet af beboere i boligen hentet fra Danmarks Statistiks registre, henholdsvis. "BBRE – Bygge og boligregister (BED) – enheder" og "BEF – Befolkningen". Vi har i beregningerne droppet boliger med mere end 15 beboere. Desuden droppes boliger, der står registreret med enten 0 eller over 50 værelser eller et opgjort boligareal på 0 kvadratmeter.

Forebyggende foranstaltninger

Oplysninger om, hvilke børn der modtager forebyggende foranstaltninger stammer fra Danmarks Statistiks register BUFO, "Børn og unge forebyggende foranstaltninger". I dette register finder vi oplysninger om, efter hvilken paragraf i serviceloven det enkelte barn har modtaget støtte, samt i hvilken periode dette er sket. Dermed er det muligt for os at opgøre antallet af børn, der i løbet af et givent år har modtaget støtte gennem en af de relevante paragraffer. Paragrafkoderne gør det endvidere muligt for os at skelne mellem person- og familierettede forebyggende foranstaltninger, men da kun meget få 0-6-årige børn har modtaget forebyggende personrettede foranstaltninger, vil der i vores opgørelser ikke blive skelnet mellem disse to typer.

Dagtilbud

Oplysninger om dagtilbud stammer fra Danmarks Statistiks DAGI-register, "Daginstitutioner". Registeret bygger på opgørelser over opkrævning af forældrebetaling i daginstitutioner og dagpleje og indeholder endvidere oplysninger om, hvilken type dagtilbud barnet gik i på opgørelsestidspunktet.

Det er dog ikke alle daginstitutioner, der er dækket af registret. Dels findes et lille antal kommuner, der har deres eget opkrævningssystem og derfor ikke leverer individdata til Danmarks Statistik, og

dels gælder det en række institutioner, primært selvejende, der ikke benytter det kommunale betalingssystem, som opgørelserne bygger på. Dækningsgraden ligger for 75 pct. af kommunerne over 85 pct., mens den for de store byer ligger over 90 pct.

Når vi opgør andelen tilknyttet et dagtilbud, har vi ikke medtaget de børn, der udelukkende står registreret som tilknyttet en legestue, da der ikke er tale om et egentligt dagtilbud.

Bilag 3 Indsamling af deltageroplysninger

En udfordring ved tidligere evalueringer af boligsociale indsatser er, at vi ikke har haft viden om, hvilke beboere der har deltaget i de boligsociale indsatser. Til evalueringen af boligsociale indsatser har vi derfor udvalgt nogle aktiviteter og bedt medarbejdere i de boligsociale helhedsplaner om at indsamle oplysninger om deltagerne i disse aktiviteter. Oplysningerne er indsamlet fra 2016 og indsamles, så længe der stadig er helhedsplaner for 2011-14-midlerne, der har disse aktiviteter. Vi har bedt om oplysninger om deltagere fra 2014 og frem. De boligsociale medarbejdere har efter samtykke fra beboerne indsamlet oplysninger om deltagernes cpr-nummer *eller* oplysninger om navn, adresse og dato for beboelse. Disse oplysninger gør det muligt for Danmarks Statistik at koble forskellige registeroplysninger på deltagere i aktiviteter. En af de aktiviteter, vi har indsamlet deltageroplysninger for, er aktiviteten "familieindsats".

Vi har ikke fået oplysninger om alle deltagere i aktiviteterne i hvert boligområde, hvilket især hænger sammen med, at vi har bedt om oplysninger tilbage i tid (for 2014 og 2015). Indsamlingen af oplysninger om deltagerne er blandt andet afhængige af projektmedarbejdernes viden og hukommelse. Især medarbejderskift/sygemeldte medarbejdere er da også blevet angivet som årsag til, at det har været svært at finde oplysninger om deltagere. Desuden har medarbejderskift/sygemeldte medarbejdere gjort det sværere at opnå samtykke fra deltagere. Selvom der er flere projektmedarbejdere i en helhedsplan, er det ofte én medarbejder, der har stået for en given aktivitet. Hvis denne medarbejder har skiftet job, er det sværere at få deltagernes samtykke, da deltagere ikke kender de øvrige projektmedarbejdere lige så godt som den medarbejder, der har stået for aktiviteten. Ud over at give oplysninger om deltagere, som de har fået samtykke fra, har vi også bedt områderne vurdere, hvor mange deltagere der i alt har deltaget i en aktivitet i perioden. Det giver os et skøn over, hvor stor en andel af deltagere, de har oplysninger for, og som har givet samtykke. Andelen af alle deltagere, som har givet samtykke, svinger fra 0 til 100 pct.

I målgruppeanalyserne i kapitel 5 sammenligner vi deltagende familier i aktiviteten "familieindsats" med familier med jævnaldrende børn, som bor i de samme boligområder. Der er fokus på familier med 0-6-årige børn. Alle familier med 0-6-årige børn, der bor i disse områder i 2016, og som ikke (ifølge vores oplysninger) er startet i en af de udvalgte aktiviteter 2014, 2015 eller 2016, indgår i sammenligningsgruppen.

Bilag 4 Metodebeskrivelse for interessent-survey

Interessent-surveyens målgruppe er udpegede interessenter på tværs af helhedsplaner finansieret af 2011-14-midlerne fra Landsbyggefonden. Interessenterne er identificeret af projektlederne fra helhedsplanerne. I alt har 306 interessenter bidraget til interessent-surveyen. Da nogle interessenter har besvaret spørgsmål om flere temaer, er der på tværs af temaer opnået 364 besvarelser. Fordelingen af besvarelser på temaer er vist i bilagstabel 4.3.

Bilagstabel 4.3 Fordeling af besvarelser på temaniveau.

Tema	Antal besvarelser
Skolegang og uddannelse	103
Beskæftigelse og fastholdelse på arbejdsmarkedet	57*
Kriminalitetsforebyggelse	82
Forældrekompetencer og børns trivsel	125
Total	364

Anm.: *På spørgsmålet: 'Hvilken indvirkning oplever du, at den boligsociale indsats samlet set har haft på boligområdet i forhold til beskæftigelse' er der to interessenter, som har valgt ikke at besvare spørgsmålet.

Kilde: Interessent-survey.

Formål med interessent-surveyen

Formålet med at gennemføre interessent-surveyen er at foretage en breddeafdækning af de resultater, som den boligsociale indsats har medvirket til i det pågældende boligområde og organiseringen herom. Surveyen afdækker de overordnede oplevede resultater skabt for målgruppen, det faglige udbytte og de organisatoriske resultater af den boligsociale indsats inden for de fire temaer (skolegang og uddannelse, beskæftigelse, kriminalitetsforebyggelse, forældrekompetencer og børns trivsel). Vi ser således ikke specifikt på aktivitetstyper og virkningen heraf. Interessent-surveyen skal derimod bidrage til at belyse resultater af de boligsociale indsatser, finansieret af 2011-14-midlerne, på temaniveau.

Tilgang til interessent-surveyen

I dette afsnit udfoldes den konkrete tilgang til gennemførelsen af interessent-surveyen. Herunder præsenteres udviklingen af spørgeskemaet, forberedelsen af gennemførelse af surveyen, identifikation af interessenter, pilottest af spørgeskema og gennemførelsen af interessent-surveyen.

Udvikling af spørgeskemaet

Konsortiet har udviklet et struktureret spørgeskema, som dannede afsæt for dialogen med respondenterne i forbindelse med interessent-surveyen.

Spørgeguiden er opbygget i en række kategorier, der hver især indeholder en række spørgsmål. Nogle kategorier kan anvendes på tværs af temaer, mens andre kategorier indeholder spørgsmål og svarkategorier, der er udviklet specifikt til at afdække arbejdet inden for ét af de fire temaer (beskæftigelse, uddannelse, forældrekompetencer og børns trivsel samt forebyggelse af kriminalitet).

De udvalgte spørgsmål (indikatorer) i spørgeskemaet er udvalgt og udviklet med udgangspunkt i evalueringens øvrige datakilder, herunder især de kvalitative casestudier samt forskningsoversigterne. Helt konkret spørges til udvalgte resultater, som ifølge både forskning, kvalitative data samt det politiske og formelle opdrag er ønskværdige at opnå.

Spørgeskemaet består primært af lukkede svarkategorier, som knyttes til 'I hvilken grad-spørgsmål', hvilket gør det muligt at kvantificere de svar, som vi får i surveyen. Derudover er der indarbejdet enkelte udvalgte åbne svarkategorier. De åbne svarkategorier giver mulighed for at udfolde svarene med mere fyldstgørende observationer og nuanceringer.

Forberedelse til gennemførelse af survey

Som forberedelse til at gennemføre de konkrete interview med relevante interessenter er der foretaget en systematisk afdækning af, hvilke temaer der er relevante at afdække i hvilke boligområder. Denne afdækning foretages med udgangspunkt i valideringsrunden fra forår/sommer 2015, hvor alle aktivitetstyper i alle områder blev afdækket systematisk. De identificerede temaer for hvert område er valideret af projektleder ved den første dialog (se nedenfor).

Identifikation af interessenter

Sideløbende med udvikling af spørgeguiden og opsamling på valideringsrunden er de relevante og foretrukne respondenter til surveyen identificeret. Det er forsøgt at identificere ca. 3-5 aktører pr. tema pr. boligområde. Der er foretaget en intensiv indsats for at finde de rigtige aktører at interviewe, som fulgte følgende to trin:

1. En systematisk telefonrundringning til projektlederne i alle helhedsplaner, der har bistået med at identificere de relevante nøglepersoner for hvert (valideret) tema
2. En efterfølgende snowballing-metode, der sikrede, at den mest kvalificerede interessent indgik i surveyen.

I identifikation af respondenter er afgørende inklusionskriterier, at respondenterne har kendskab til det boligsociale arbejde under 2011-14-midlerne. Hermed menes, at respondenterne skal have (haft) en større eller mindre rolle i samarbejdet omkring de boligsociale aktiviteter. Der er både indtaget interessenter på et strategisk niveau og udførende niveau, men evaluator har været særligt opmærksom på at inddrage interessenter på det udførende niveau, da erfaringen er, at disse har et tættere kendskab til de konkrete resultater af den boligsociale indsats. Derudover er interessenter, som var 100 pct. finansieret af helhedsplanen, ekskluderet.

En central erfaring i forbindelse med surveyen var, at projektlederne ofte arbejdede tæt med udvalgte få interessenter på tværs af flere temaer, hvilket vanskeliggjorde det at identificere 3-5 interessenter pr. tema pr. helhedsplan.

Mini-interview med projektledere

Som led i første trin af identifikation af de rette interessenter blev der ved kontakten til projektlederne af de boligsociale helhedsplaner gennemført et mini-interview. Interviewet havde til formål at afdække, hvordan helhedsplanerne var organiseret i forhold til de fire temaer, hvilke aktører der var involveret i diverse grupper, samt hvordan den valgte organisering fungerede.

Den samlede svarprocent hos projektlederne var 62 pct. og således højere end forventet. De resterende, det ikke var muligt at kontakte, skyldtes blandt andet skift i projektledelsen eller tidspunktet

for surveyen (oveni ny helhedsplan, der startede op mv.). I nogle tilfælde var det muligt at identificere en anden relevant person, som havde været involveret i arbejdet under helhedsplanen, og som kunne hjælpe med at identificere interessenter og besvare spørgsmål omkring organisering i forbindelse med mini-interviewet.

På baggrund af interview med de boligsociale projektledere identificerede vi i alt ca. 500 interessenter, hvilket giver en svarprocent på ca. 60 pct. Dette er en forholdsvis høj svarprocent taget i betragtning, at interessenterne indledningsvist blev screenet og flere ekskluderet, da de ikke var relevante.

Pilottest af spørgeskema

Inden gennemførelsen af interessent-surveyen, er der gennemført en pilottest af spørgeskemaet. Her blev i alt 40 af de identificerede interessenter udvalgt. Interessenterne blev udvalgt med henblik på at få en variation i forhold til organisatorisk tilknytning, stilling, geografi samt antal afdelinger i helhedsplanen. Der er ikke foretaget større ændringer af indholdsmæssig karakter i forlængelse af pilottesten, men der blev foretaget mindre justeringer og tilpasninger af spørgeskemaet.

Herunder blev følgende justeret:

- Flere af spørgsmålene blev formuleret mere temaspecifikt, da det gjorde det nemmere for interessenterne at huske på at svare med udgangspunkt i ét bestemt tema, fremfor på tværs af flere
- Svarkategorien "ikke relevant" blev fjernet, da det gav anledning til forvirring for flere interessenter
- Vi oprettede muligheden for at fremsende survey pr. mail, efter en indledende telefonisk dialog, da flere interessenter ønskede at se skemaet selv, mens de besvarede det.

Gennemførelse af interessent-survey

Interessent-surveyen er gennemført i perioden januar-marts 2018. Det udviklede spørgeskema er opsat i SurveyXact for at sikre systematik i gennemførelsen af den. Hver interessent ringes op af en konsulent på et aftalt tidspunkt, og interviewer følger spørgeskemaet slavisk og noterer svarene elektronisk undervejs (i SurveyXact). I det interviewet foregår, spørger hver interviewer ind til alle spørgsmål og nævner alle svarkategorier. Respondenten får dog mulighed for at nuancere svarene og komme med supplerende resultater ved de udvalgte spørgsmål med åbne svarkategorier. Surveyen foregår således som systematiske telefoninterview af 20-30 minutters varighed afhængigt af, hvor mange temaer interessenten har været involveret i.

Hvert interview indledes med en validering af, hvilke temaer, interessenten har været involveret i. En respondent kan godt krydse af i flere temaer. For eksempel kan en lokal skoleleder godt både have samarbejdet med den boligsociale indsats i forhold til at forebygge kriminalitet og i forhold til at understøtte, at børn og unge fastholder og kommer i uddannelse.

Alle identificerede interessenter blev forsøgt kontaktet tre gange pr. telefon. Hvis det ikke var muligt at opnå kontakt i løbet af tre forsøg, frafaldt respondenterne. Hvis der var oplyst en mail på respondenterne, blev det ligeledes forsøgt at opnå kontakt denne vej.

Bilag 5 Metodebeskrivelse for casebesøg

Der er gennemført casebesøg i forbindelse med evalueringen af 2011-14-midlerne for Landsbyggefonden. Casebesøgene er gennemført med henblik på at indsamle viden om, hvordan de udvalgte otte aktivitetstyper implementeres i praksis.

Casebesøgene er foretaget i udvalgte boligområder med helhedsplaner, som er finansieret af 2011-14-midlerne fra Landsbyggefonden. I casebesøgene er både projektledere, boligsociale medarbejdere, samarbejdspartnere og deltagere blevet interviewet med henblik på at få et indblik i deres erfaringer med de forskellige udvalgte indsatser. Der er foretaget casebesøg i udvalgte boligområder med henblik på at interviewe indsatsernes relevante aktører. Derudover er der foretaget genbesøg i udvalgte boligområder for at kunne gå i dybden med de resultater og erfaringer, som vi allerede havde stiftet i forbindelse med det indledende casebesøg.

I nedenstående tabeller præsenteres antal boligsociale medarbejdere, samarbejdspartnere og deltagere, som har deltaget i interview i forbindelse med både casebesøg og genbesøg. Samlet har vi talt med 225 relevante aktører, og dertil har vi også interviewet projektledere i hvert af de 14 udvalgte boligområder.

Bilagstabel 5.1 Antal interview på casebesøgene.

Aktivitet	Boligsociale medarbejdere	Samarbejdspartnere	Deltagere
Brandkadet	5	14	14
Mentor	7	9	3
Fritidsjob	11	9	10
Lomme pengeprojekt	14	15	24
Projekt og event	3	6	7
Kreativ læring	9	2	18
Netværksmødre	5	1	7
Familieindsatser	10	9	13
I alt	64	65	96

Der er interviewet flest aktører under de første casebesøg (139). Genbesøgene har været målrettet en indsamling af viden om bestemte aktiviteter, hvor vi har set et behov for at kvalificere det eksisterende grundlag, som rapporten står på.

Vi har under genbesøgene primært haft fokus på aktivitetstyperne lomme pengeprojekter, netværksmødre, familieindsatser, mentorforløb og projekt- og eventforløb. Yderligere har vi haft et særligt fokus på at indhente viden om samarbejde, særligt set fra samarbejdspartneres side, kompetencer og målgruppen for de forskellige aktiviteter.

Formål med casebesøg

Formålet med casebesøgene var at foretage en dyberegående undersøgelse af arbejdet med indsatserne og få indblik i implementeringen af aktiviteterne i praksis. Herunder har vi haft fokus på, hvilke drivkræfter og barrierer man oplever i praksis, for at sikre de gode resultater. På den måde afdækker vi de erfaringer, som aktørerne har med arbejdet, samt hvad der driver indsatsen, og

hvilke faktorer, som blokerer for, at indsatsen lykkes. Interviewene har fokus på at afdække de fem dimensioner, som fremhæves af Dean Fixsen i hans implementeringsforskning, altså; organisering, ledelse, mennesker, indsats og kontekst. Vi har især haft fokus på at udlede, hvilke metoder der opleves virkningsfulde i det boligsociale arbejde, samt hvilke kompetencer der er afgørende for at arbejdet med de boligsociale indsatser har den ønskede virkning for de pågældende målgrupper.

Ved de senere gennemførte genbesøg har formålet været at bygge oven på de første casebesøg og derved få endnu dybere viden omkring de udvalgte boligområder. Ved genbesøgene har vi arbejdet ud fra en række hypoteser, opstillet på baggrund af de kvantitative resultater fra registerdata såvel som de kvalitative tendenser fra de tidligere casebesøg. Ved at foretage genbesøgene har vi kunnet få endnu dybere erfaring med aktørernes og deltageres arbejde med aktiviteterne. Vi har på besøgene kunne stille mere specifikke spørgsmål til aktiviteterne, da vi i forvejen havde viden med fra de første casebesøg, og vi har således kunnet etablere en række hypoteser, som vi har testet gennem vores genbesøg.

I casestudierne har vi været inspirerede af den tilgang inden for evaluering, som på dansk kaldes virkningsevaluering og på engelsk *realistic evaluation*. I virkningsevaluering er det formålet at få nuanceret viden om, hvad der virker for hvem under hvilke omstændigheder. Det vil sige, at vi ved at basere casestudierne på virkningsevalueringens tilgang kan nuancere de generelle konklusioner, som vi opnår gennem effektstudierne. Virkningsevalueringerne i caseaktiviteterne skal dermed bidrage med en dybere forståelse for, hvad det er, der virker (blandt andet arbejdsmetode og mekanismer) under hvilke omstændigheder (blandt andet implementeringskonteksten).

Udvikling af interviewguides

Interviewguides til casebesøgene er opbygget i de kategorier, som vores implementeringsanalyse har fokus på (organisering, ledelse, mennesker, kontekst og indsats, jf. Fixsen). For hver kategori har vi udviklet en række spørgsmål, som er målrettet henholdsvis projektledere, medarbejdere, samarbejdspartnere og deltagere.

Interviewguides indledes med en afdækning af den generelle ledelse og organisering af den boligsociale indsats. Dernæst udforskede vi den pågældende aktivitetstype og arbejdet med denne. Der bliver både spurgt ind til aktivitetens målgruppe, aktivitetens historik, eventuelle ændringer i aktiviteten og tilgang og kompetencer i arbejdet med aktiviteten. Dernæst belyses drivkræfter og barrierer i forhold til arbejdet med aktiviteten for at blive klogere på, hvad der driver eller blokerer for, at indsatsen bliver vellykket for deltagerne.

Til genbesøgene er der tilsvarende udviklet en interviewguide, som er videreudviklet på baggrund af viden – samt *videnshuller* – afdækket ved de første besøg. På den vis har vi sikret et samlet billede af de udvalgte aktiviteter implementering i praksis og drivkræfter/barrierer forbundet hermed.

Gennemførelse af casebesøg

De første casebesøg er gennemført i perioden september 2016 til april 2017, mens genbesøgene er blevet gennemført fra november 2017 frem til januar 2018. Casebesøgene er alle foretaget af erfarne konsulenter fra Rambøll samt Louise Glerup Aner, der i de fleste tilfælde har haft en projekt-assistent med som referent eller optaget og dernæst transkriberet (på temaniveau) interviewene.

Casebesøgene har primært bestået af semistrukturerede enkelt- og gruppeinterview. Interviewene har været løst strukturerede, således at det var muligt at gå i dybden med den erfaring og den viden, som interviewpersonen/personerne giver udtryk for i interviewet.

Yderligere er der på casebesøgene også gennemført observationsstudier, hvor vi har fulgt udførelsen af specifikke aktiviteter i helhedsplanerne. Her har fokus været på at følge deltagerens oplevelser med de pågældende aktiviteter samt at opleve, hvordan aktiviteterne gennemføres i en virkelig situation, og dermed har vi fået mulighed for at koble interviewdata med observationsdata, og dermed har vi kvalificeret datavaliditeten.

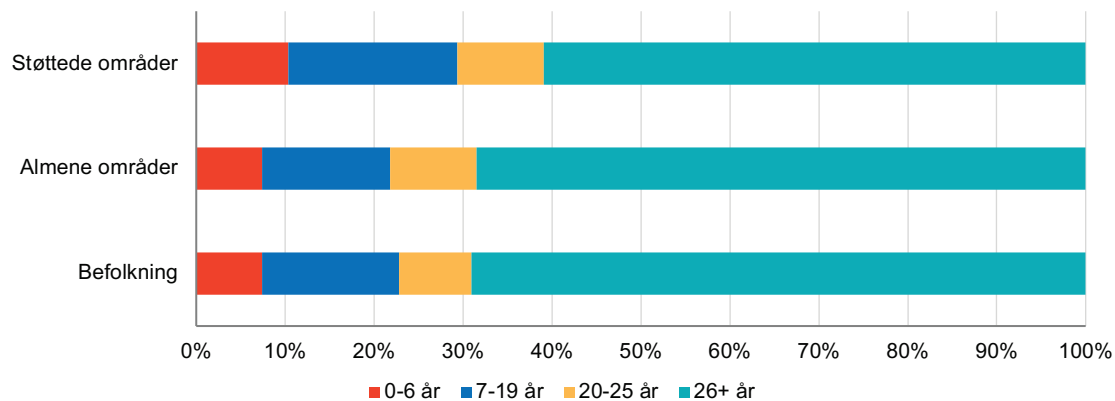
Opsamling og analyse af casebesøg

Under hvert casebesøg har en assistent taget referat af de forskellige interview. Efter det enkelte besøg er der udformet en caserapport, som analytisk har samlet de vigtigste pointer i forhold til helhedsplanens organisering, resultater for målgruppen, drivkræfter og barrierer i implementeringen samt relevante pointer omkring de enkelte aktivitetstyper.

Alle caserapporter og referater fra casebesøg har dannet udgangspunkt for et efterfølgende syntesemøde mellem de udgående konsulenter hos Rambøll samt Louise Glerup Aner, hvor der i fællesskab er udledt de overordnede tematikker og erfaringer på tværs af områderne samt for hver aktivitetstype. Denne syntese har dannet afsæt for afrapporteringen i denne rapport.

Bilag 6 Supplerende beskrivende analyser til kapitel 4

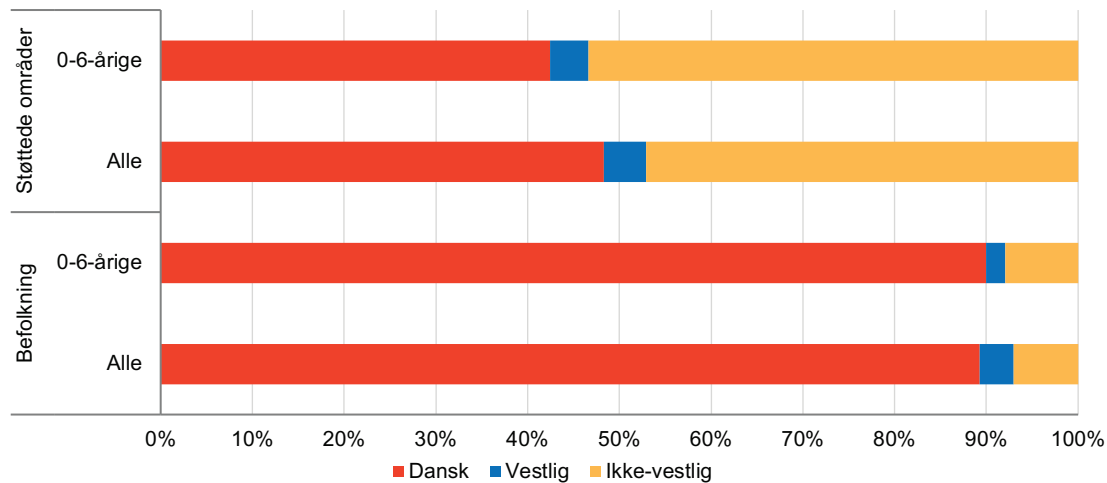
Bilagsfigur 6.1 Fordeling på aldersgrupper opgjort for de støttede områder, almene områder og for befolkningen i 2016. Procent.

Anm.: N (Støttede områder) = 221.564. N (Almene områder) = 961.753. N (Befolkning) = 5.748.769.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

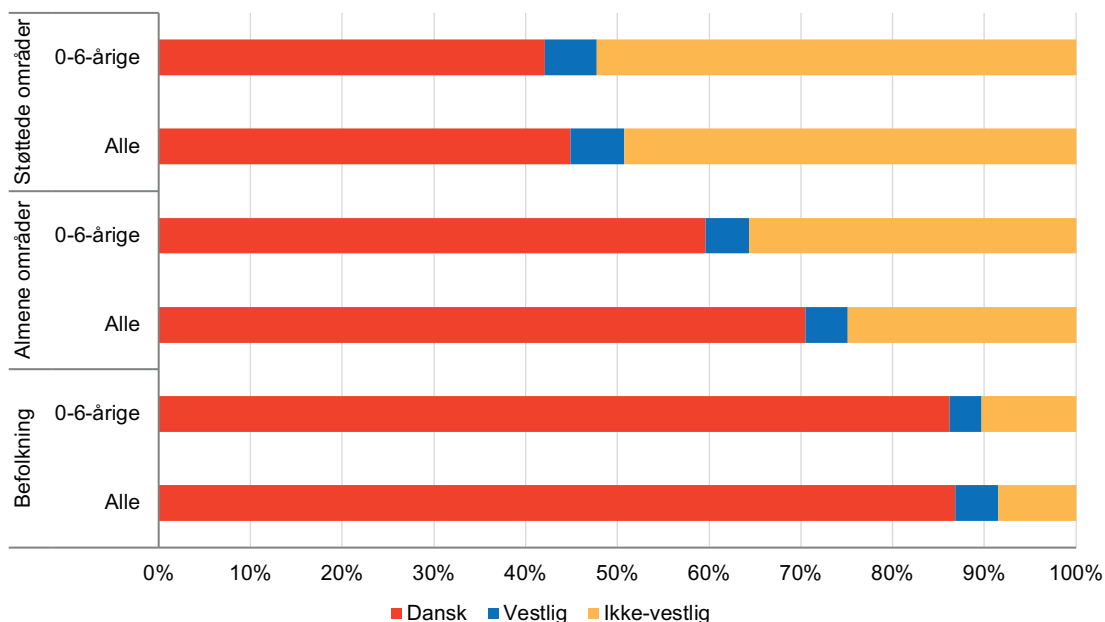
Bilagsfigur 6.2 Fordeling på oprindelse opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2011. Særskilt for 0-6-årige børn og for alle beboerne/hele befolkningen.

Anm.: N (Støttede områder: 0-6-årige) = 23.705. N (Støttede områder: alle) = 223.022. N (Befolkning: 0-6-årige) = 451.306. N (Befolkning: alle) = 5.580.516.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

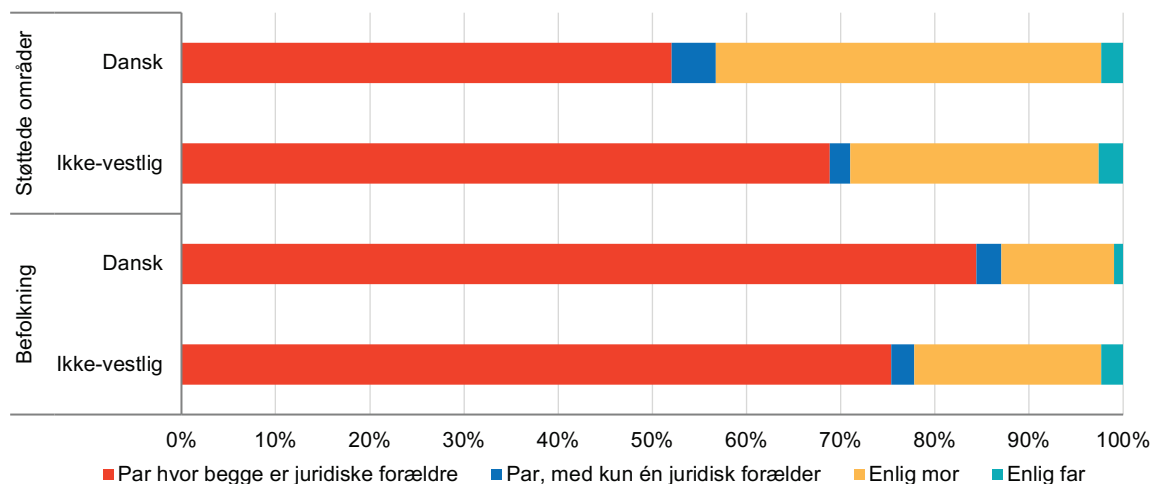
Bilagsfigur 6.3 Fordeling på oprindelse opgjort for de støttede områder, almene områder og for befolkningen i 2016. Særskilt for 0-6-årige børn og for alle beboerne/hele befolkningen.

Anm.: N (Støttede områder) = 22.873. N (Almene områder) = 71.201. N (Befolkning) = 425.594.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.4 Fordeling på familietype for 0-6-årige opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2011. Særskilt for oprindelse. Procent.

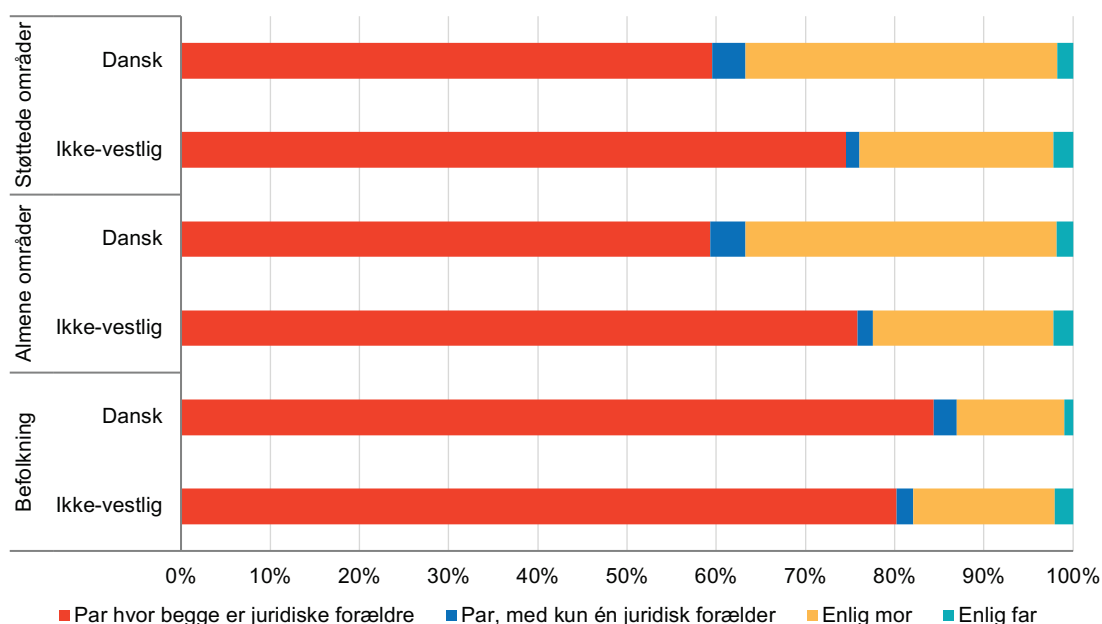

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 10.042. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 12.641. N (Befolkning: dansk) = 403.976. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 35.576.

Note: Figuren er baseret på E-familien.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.5 Fordeling på familietype for 0-6-årige opgjort for de støttede områder, almene områder og for befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

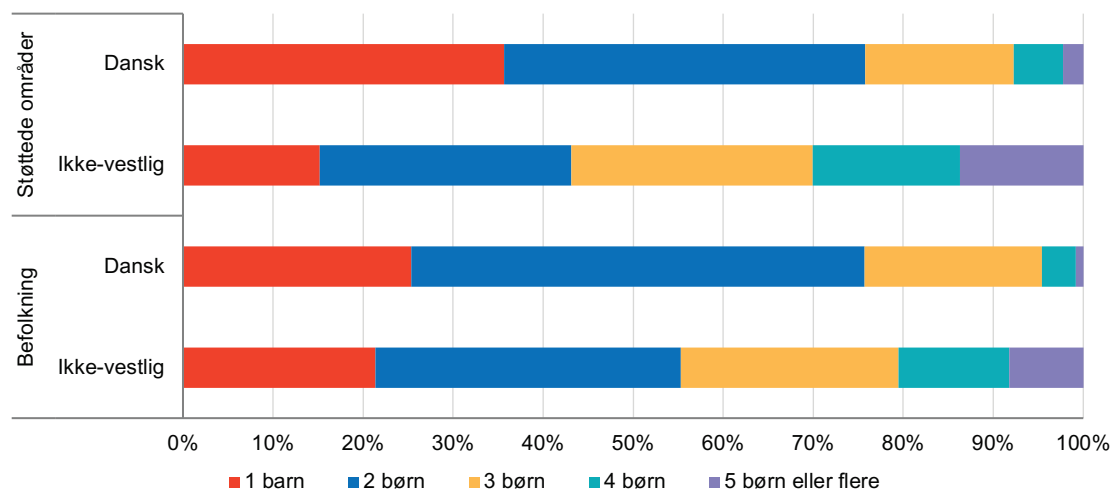

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.621. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.935. N (Almene områder: dansk) = 42.393. N (Almene områder: ikke-vestlig) = 25.346. N (Befolkning: dansk) = 364.929. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.572.

Note: Figuren er baseret på E-familien.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 1.6 Fordeling på antal børn i familien for 0-6-årige opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2011. Særskilt for oprindelse. Procent.

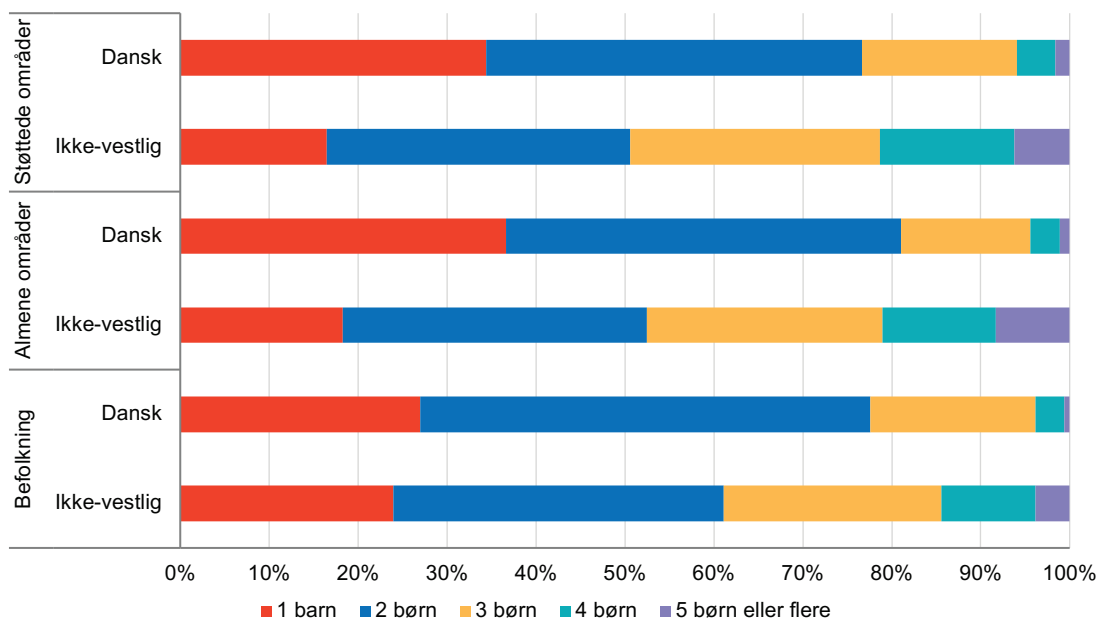

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 10.062. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 12.658. N (Befolkning: dansk) = 405.954. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 35.815.

Note: Figuren er baseret på E-familien.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 1.7 Fordeling på antal børn i familien for 0-6-årige opgjort for de støttede områder, almene områder og for befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

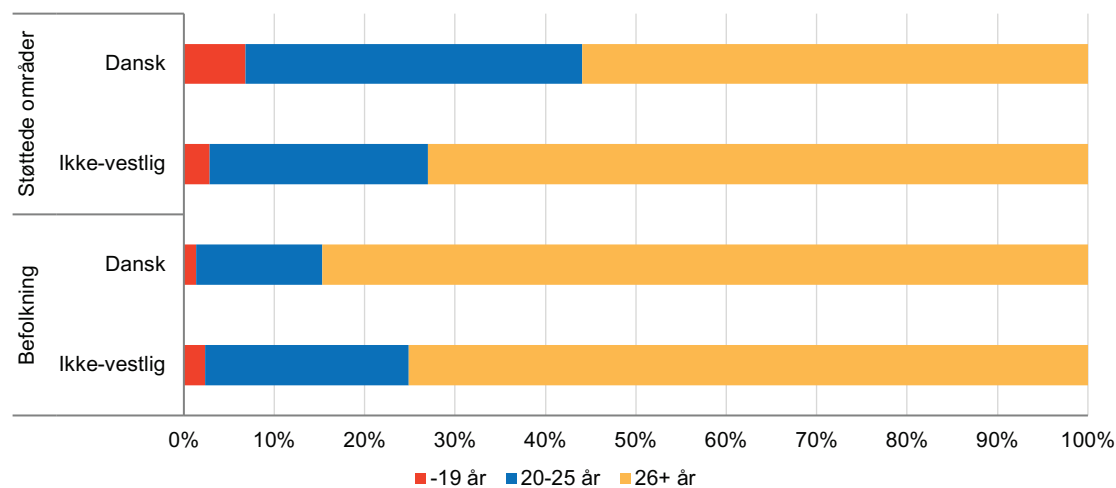

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Almene områder: dansk) = 42.449. N (Almene områder: ikke-vestlige) = 25.370. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note: Figuren er baseret på E-familien.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

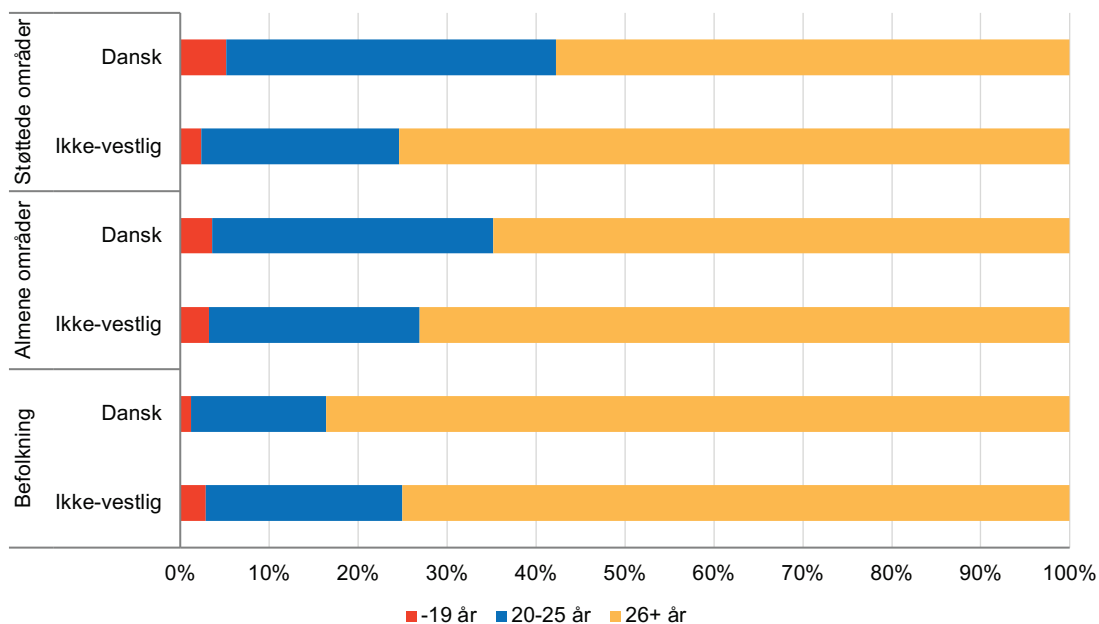
Bilagsfigur 1.8 Morens alder ved fødsel af barn for 0-6-årige børn opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2011. Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 10.036. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 12.422. N (Befolkning: dansk) = 405.640. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 35.149.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

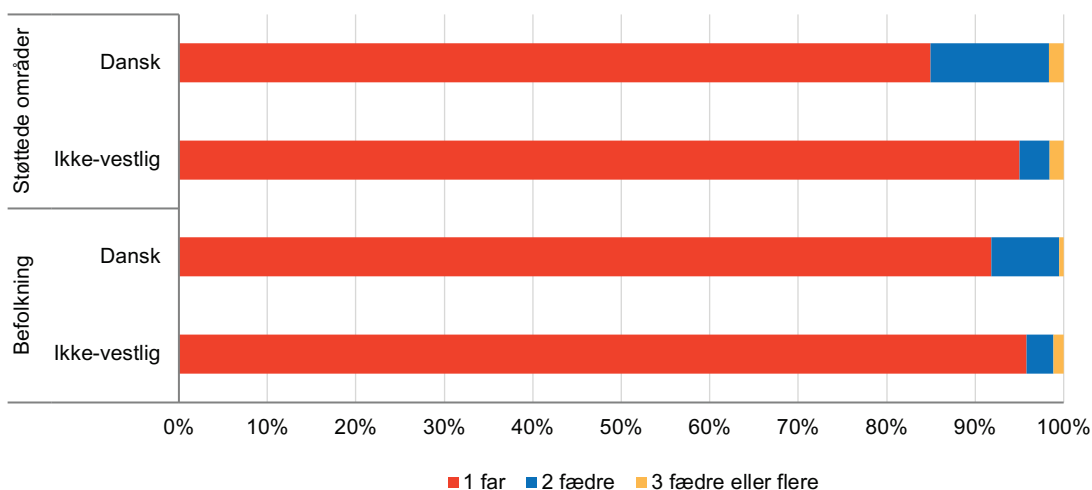
Bilagsfigur 1.9 Morens alder ved fødsel af barn for 0-6-årige børn opgjort for de støttede områder, almene områder og for befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.585. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.713. N (Almene områder: dansk) = 42.343. N (Almene områder: ikke-vestlige) = 24.878. N (Befolkning: dansk) = 366.338. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 42.945.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.10 Antal juridiske fædre til børnene i E-familien opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2011. Særskilt for oprindelse. Procent.

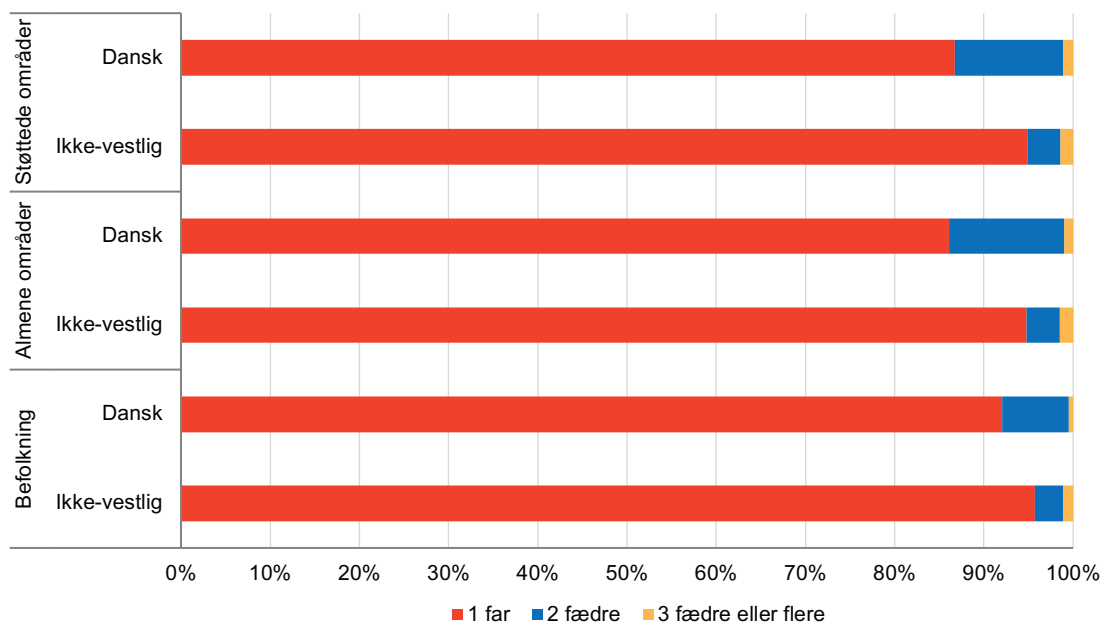

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 10.062. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 12.658. N (Befolkning: dansk) = 405.954. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 35.815.

Note: Figuren er baseret på E-familien og oplysninger om juridiske fædre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.11 Antal juridiske fædre til børnene i E-familien opgjort for de støttede områder, almene områder og for befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

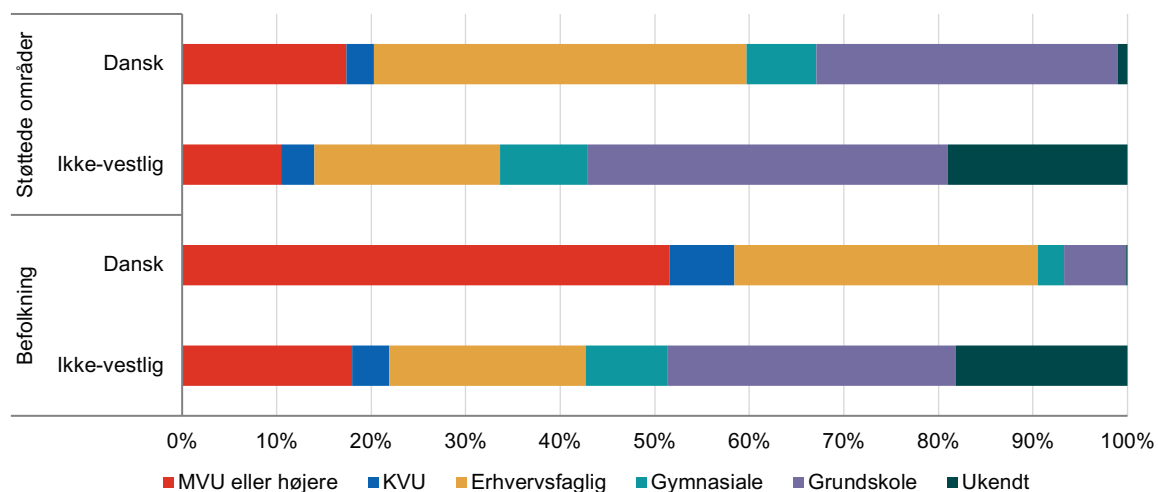

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Almene områder: dansk) = 42.449. N (Almene områder: ikke-vestlige) = 25.370. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note: Figuren er baseret på E-familien og oplysninger om juridiske fædre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.12 Fordeling på 0-6-åriges forældres højeste fuldførte uddannelse opgjort for støttede områder og befolkningen i 2011. Særskilt for oprindelse. Procent.

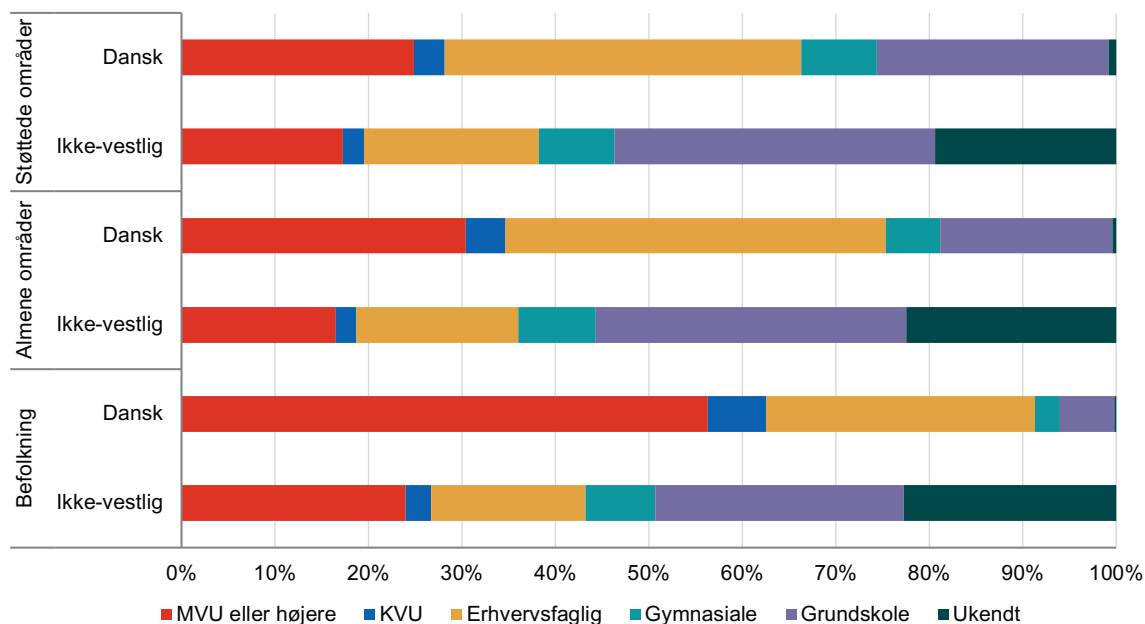

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 10.058. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 12.646. N (Befolkning: dansk) = 405.907. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 35.710.

Note: Figuren er baseret på oplysninger om juridiske forældre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.13 Fordeling på 0-6-åriges forældres højeste fuldførte uddannelse opgjort for støttede områder, almene områder og befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

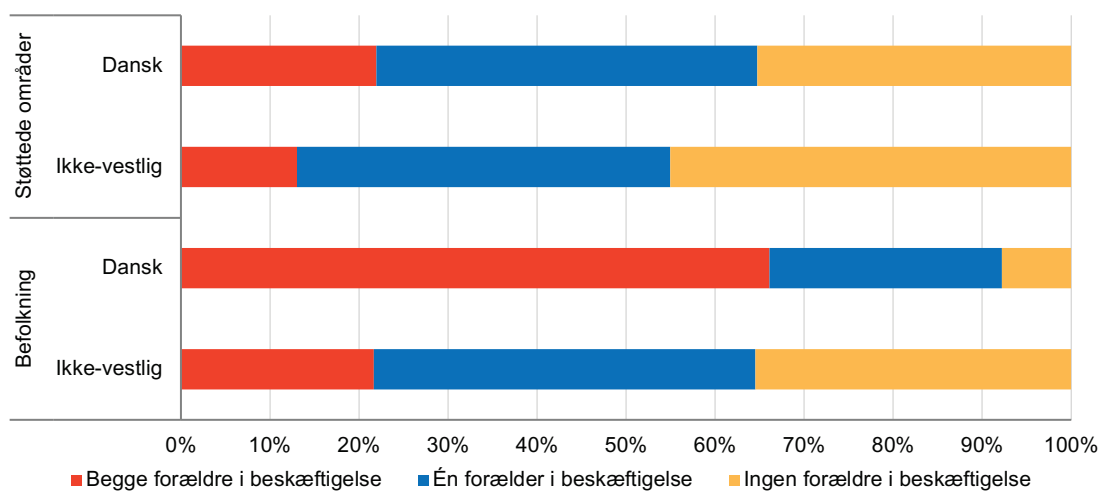

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.627. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.940. N (Almene områder: dansk) = 42.442. N (Almene områder: ikke-vestlige) = 25.358. N (Befolkning: dansk) = 366.802. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.723.

Note: Figuren er baseret på oplysninger om juridiske forældre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.14 Fordeling på 0-6-åriges forældres¹⁾ beskæftigelse opgjort for støttede områder og befolkningen i 2011. Særskilt for oprindelse. Procent.

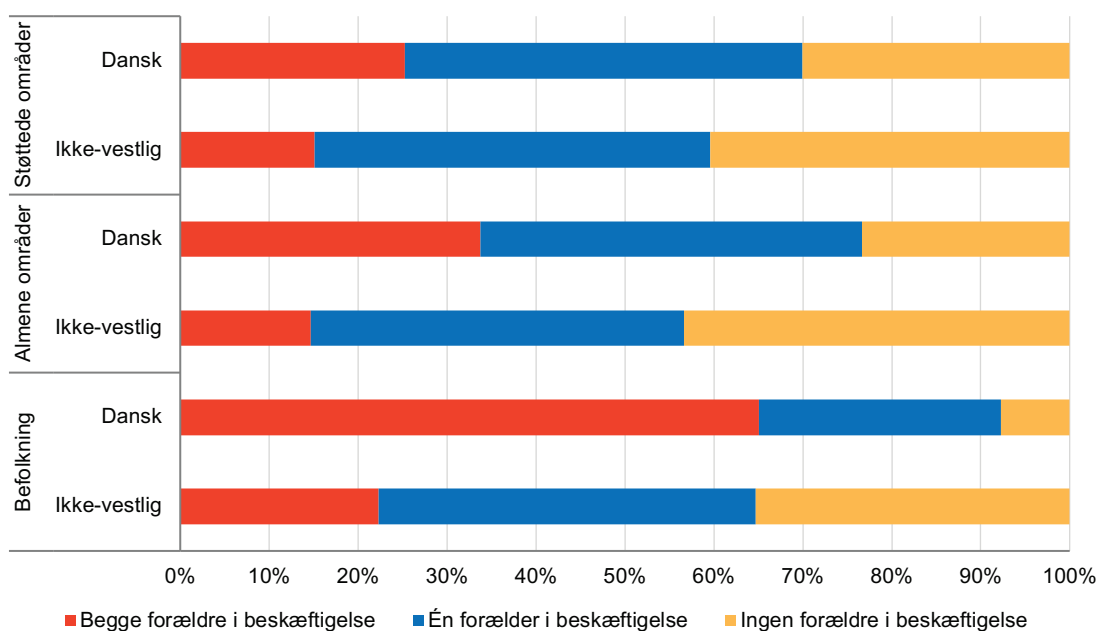
Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 10.058. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 12.646. N (Befolkning: dansk) = 405.907. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 35.710.

Note: Kategorisering af beskæftigelse er baseret på variable om (socioøkonomiske status (PSOC_STATUS_KODE)).

Note 1: Figuren er baseret på juridiske forældre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.15 Fordeling på 0-6-åriges forældres¹⁾ beskæftigelse opgjort for støttede områder, almene områder og befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

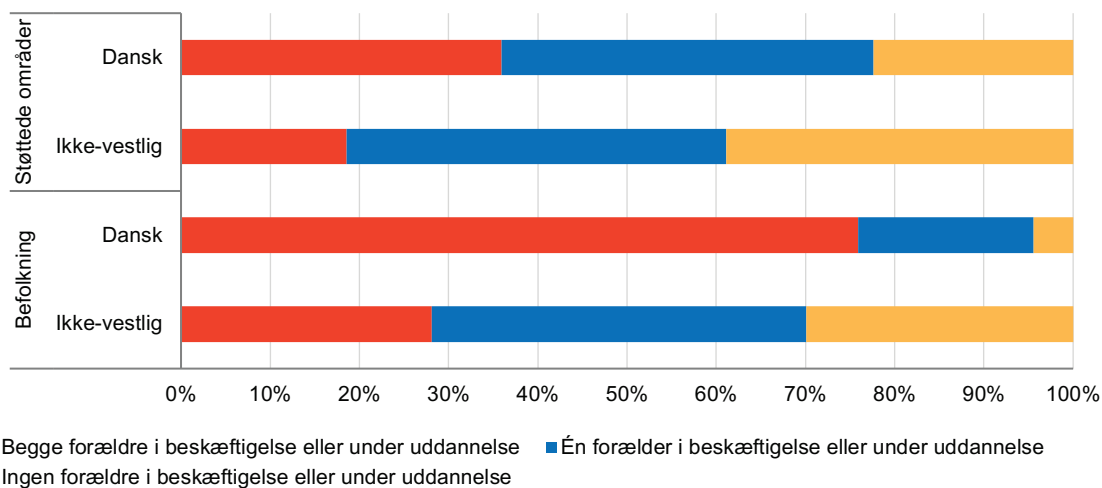
Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.627. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.940. N (Almene områder: dansk) = 42.442. N (Almene områder: ikke-vestlige) = 25.358. N (Befolkning: dansk) = 366.802. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.723.

Note: Kategorisering af beskæftigelse er baseret på variable om (socioøkonomiske status (PSOC_STATUS_KODE).

Note 1: Figuren er baseret på juridiske forældre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.16 Fordeling på, om 0-6-åriges forældre¹⁾ er under uddannelse eller i beskæftigelse opgjort for støttede områder og befolkningen i 2011. Særskilt for oprindelse. Procent.

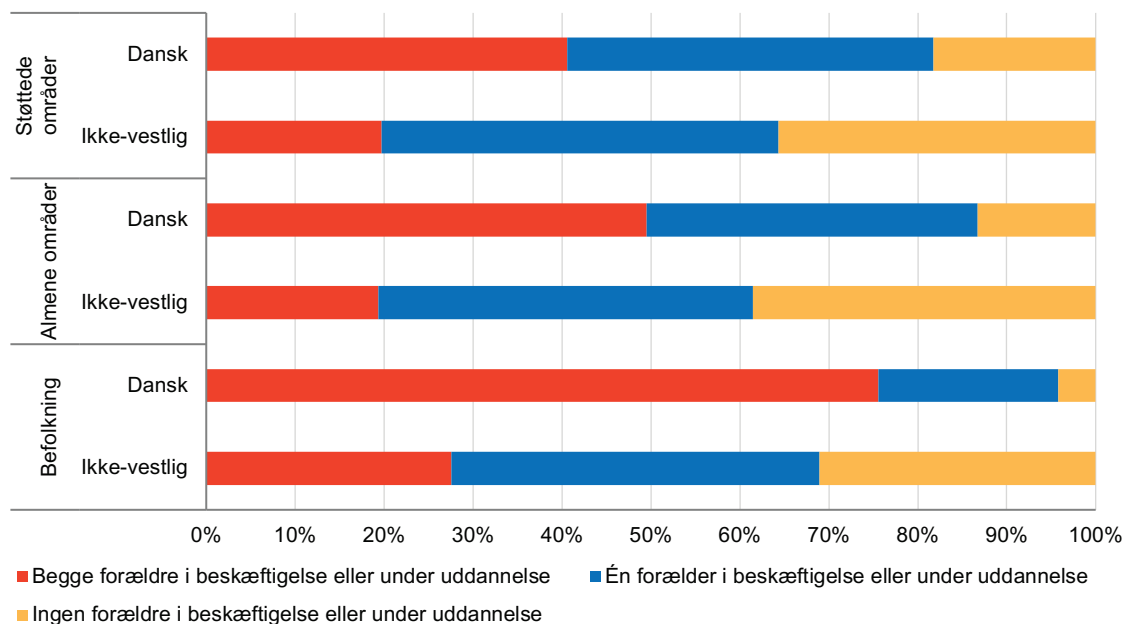
Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 10.058. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 12.646. N (Befolkning: dansk) = 405.907. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 35.710.

Note: Kategorisering af er baseret på variable om (socioøkonomiske status (PSOC_STATUS_KODE) og oplysninger om igangværende uddannelse.

Note 1: Figuren er baseret på juridiske forældre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.17 Fordeling på, om 0-6-åriges forældre¹⁾ er under uddannelse eller i beskæftigelse opgjort for støttede områder, almene områder og befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

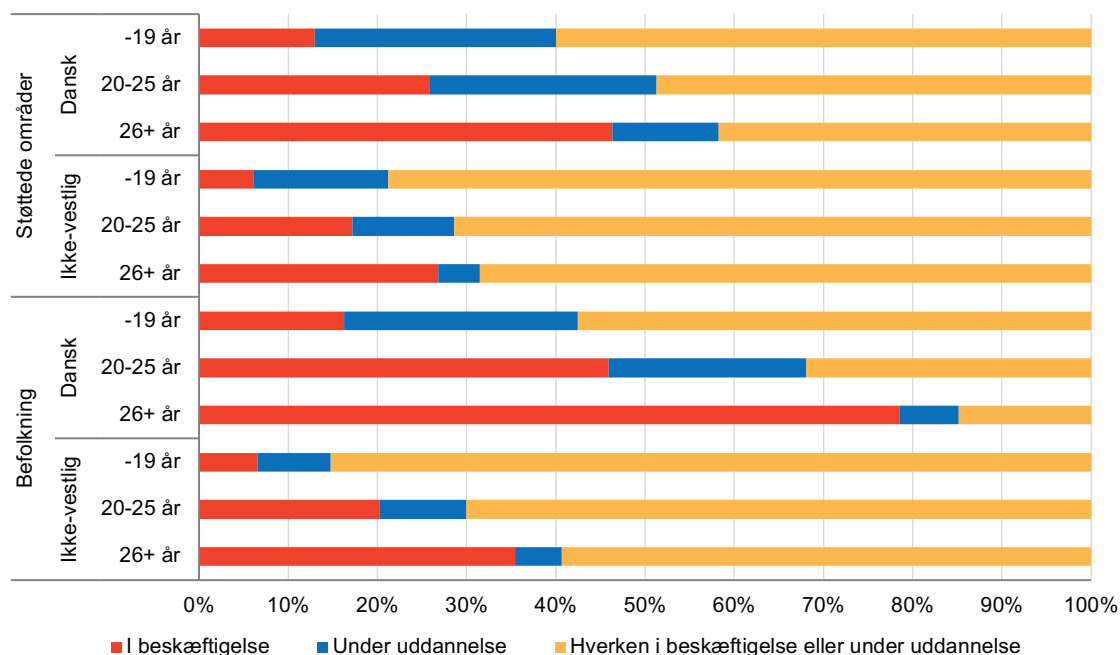
Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.627. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.940. N (Almene områder: dansk) = 42.442. N (Almene områder: ikke-vestlige) = 25.358. N (Befolkning: dansk) = 366.802. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.723.

Note: Kategorisering af er baseret på variable om (socioøkonomiske status (PSOC_STATUS_KODE) og oplysninger om igangværende uddannelse.

Note 1: Figuren er baseret på juridiske forældre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.18 Fordeling på, om 0-6-åriges mødre¹⁾ er under uddannelse eller i beskæftigelse opgjort for støttede områder og befolkningen i 2016. Særskilt for morens alder ved barnets fødsel og oprindelse. Procent.

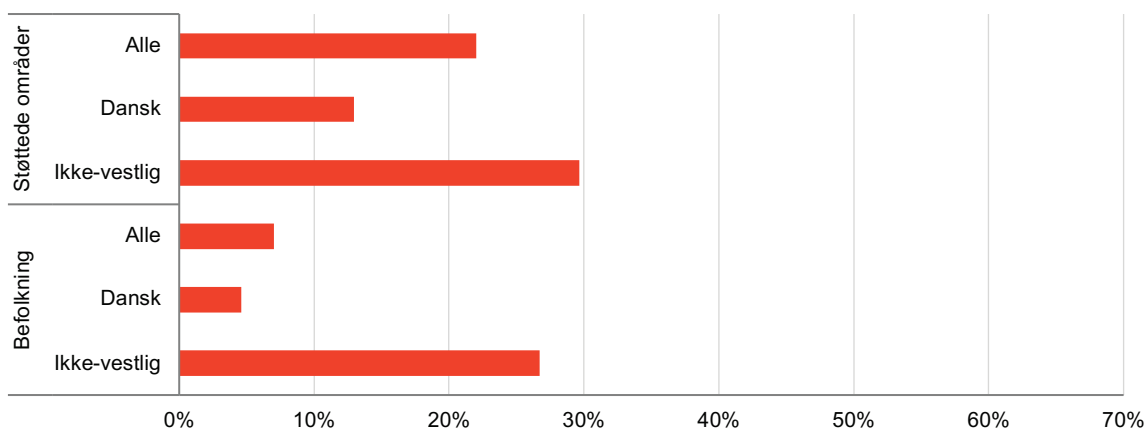
Anm.: N (Støttede områder: dansk: -19 år) = 495. N (Støttede områder: dansk: 20-25 år) = 3.547. N (Støttede områder: dansk: 26+ år) = 5.522. N (Støttede områder: ikke-vestlige: -19 år) = 278. N (Støttede områder: ikke-vestlige: 20-25 år) = 2.603. N (Støttede områder: ikke-vestlige: 26+ år) = 8.812. N (Befolkning: dansk: -19 år) = 4.323. N (Befolkning: dansk: 20-25 år) = 55.675. N (Befolkning: dansk: 26+ år) = 305.965. N (Befolkning: ikke-vestlig: -19 år) = 1.220. N (Befolkning: ikke-vestlig: 20-25 år) = 9.474. N (Befolkning: ikke-vestlig: 26+ år) = 32.167.

Note: Kategorisering af er baseret på variable om (socioøkonomiske status (PSOC_STATUS_KODE) og oplysninger om igangværende uddannelse. Er en person både i beskæftigelse og under uddannelse kategoriseres den pågældende som værende under uddannelse.

Note 1: Figuren er baseret på juridiske forældre

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem

Bilagsfigur 6.19 Andelen af 0-6-årige børn, som er fattige (50 pct. af medianindkomsten) opgjort for støttede områder og befolkningen i 2011. ¹⁾ Særskilt for oprindelse. Procent.

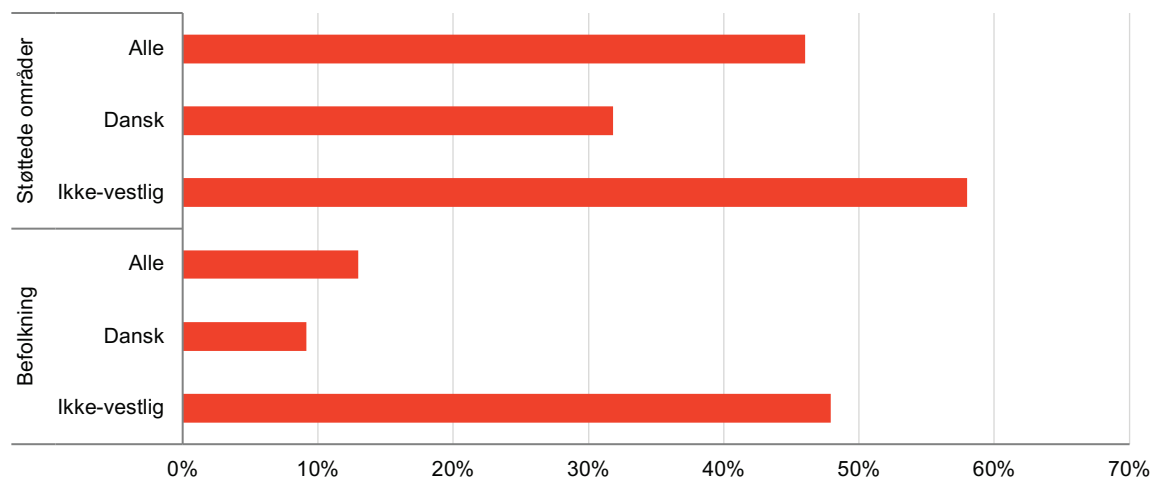

Anm.: N (Støttede områder: alle) = 23.705. N (Støttede områder: dansk) = 10.062. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 12.658. N (Befolkning: alle) = 451.306. N (Befolkning: dansk) = 405.954. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 35.815.

Note: Figuren er baseret på E-familien

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem

Bilagsfigur 6.20 Andelen af 0-6-årige børn, som er fattige (60 pct. af medianindkomsten) opgjort for støttede områder og befolkningen i 2011. ¹⁾ Særskilt for oprindelse. Procent.

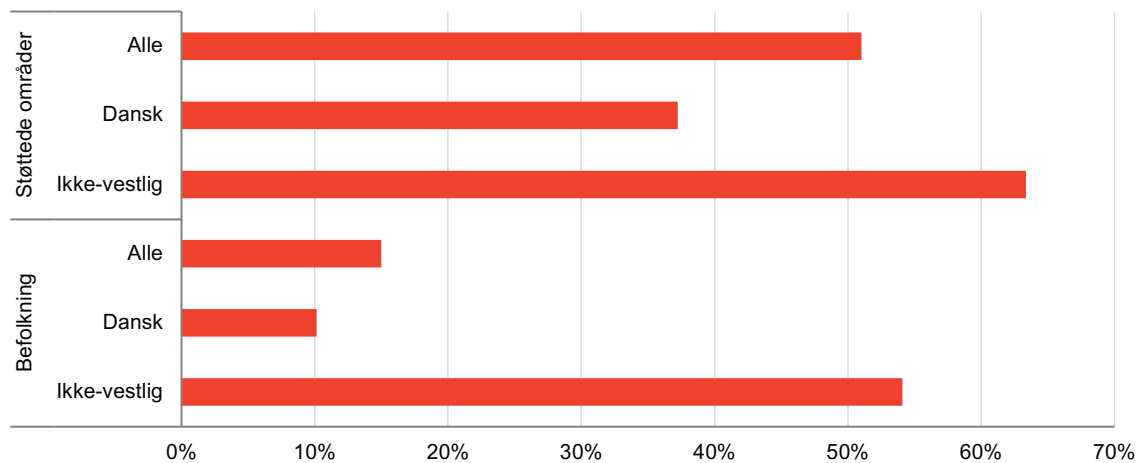

Anm.: N (Støttede områder: alle) = 23.705. N (Støttede områder: dansk) = 10.062. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 12.658. N (Befolkning: alle) = 451.306. N (Befolkning: dansk) = 405.954. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 35.815.

Note: Figuren er baseret på E-familien

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem

Bilagsfigur 6.21 Andelen af 0-6-årige børn, som er fattige (60 pct. af medianindkomsten) opgjort for støttede områder og befolkningen i 2016. ¹⁾ Særskilt for oprindelse. Procent.

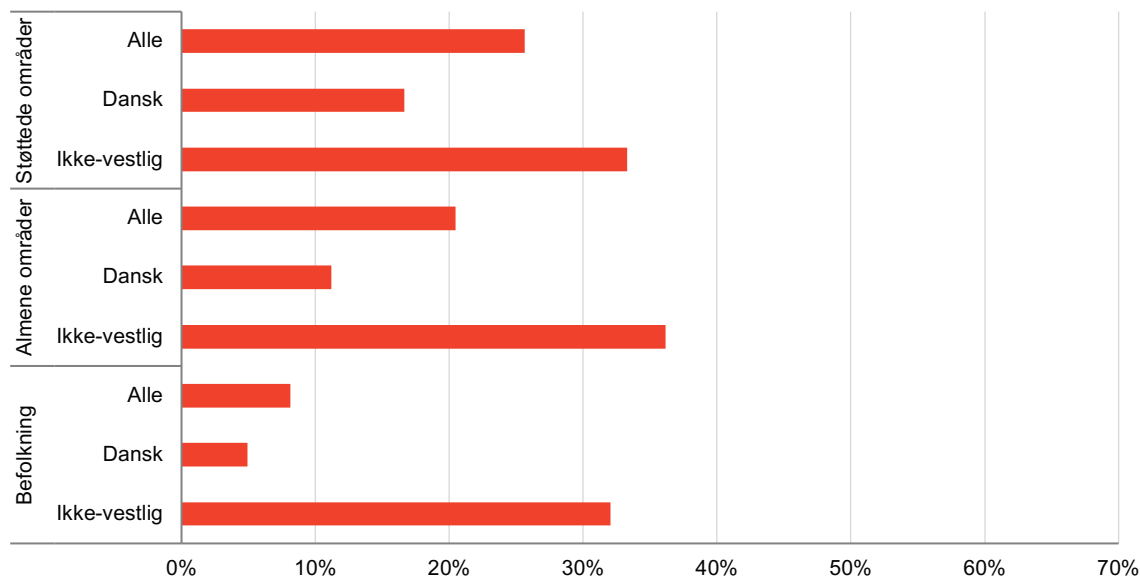

Anm.: N (Støttede områder: alle) = 22.873. N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Befolkning: alle) = 425.594. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note: Figuren er baseret på E-familien

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem

Bilagsfigur 6.22 Andelen af 0-6-årige børn, som er fattige (50 pct. af medianindkomsten) opgjort for støttede områder, almene områder og befolkningen i 2016. ¹⁾ Særskilt for oprindelse. Procent.

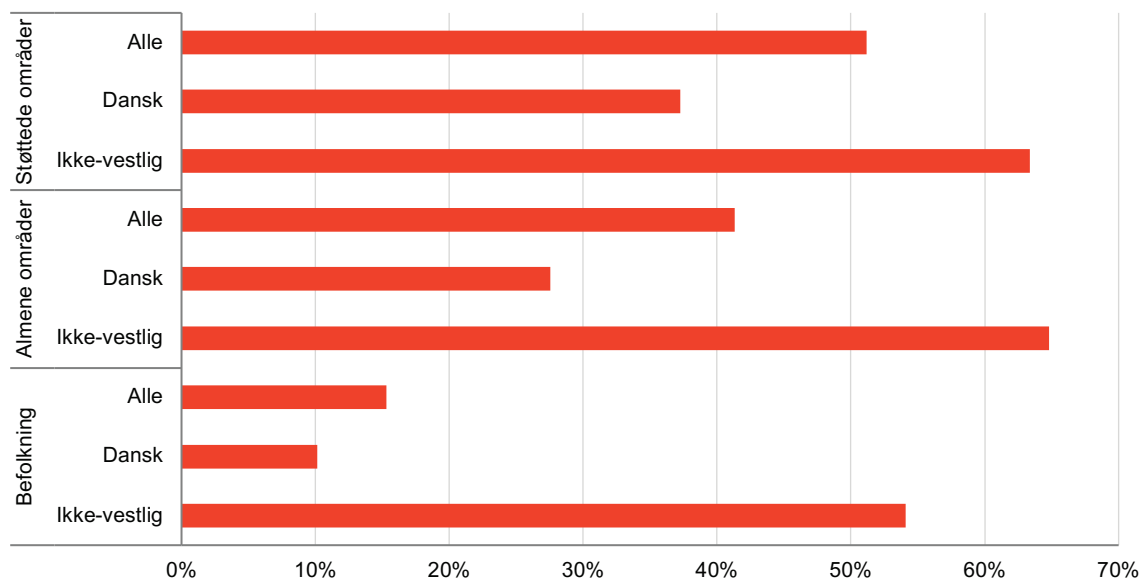

Anm.: N (Støttede områder: alle) = 22.873. N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Befolkning: alle) = 425.594. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note: Figuren er baseret på E-familien

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem

Bilagsfigur 6.23 Andelen af fattige (60 pct. af medianindkomsten)¹⁾ opgjort for støttede områder, almene områder og befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

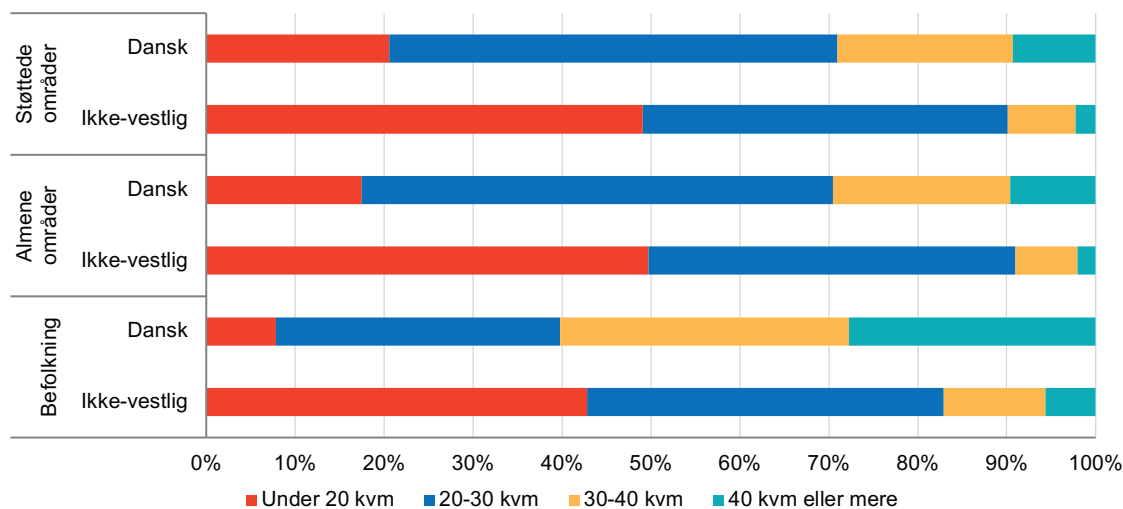

Anm.: N (Støttede områder: alle) = 22.873. N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Befolkning: alle) = 425.594. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note: Figuren er baseret på E-familien

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem

Bilagsfigur 6.24 Fordeling på antal kvadratmeter pr. person i boliger med 0-6-årige opgjort for de støttede områder, almene områder og for befolkningen i 2016 . Særskilt for oprindelse. Procent.

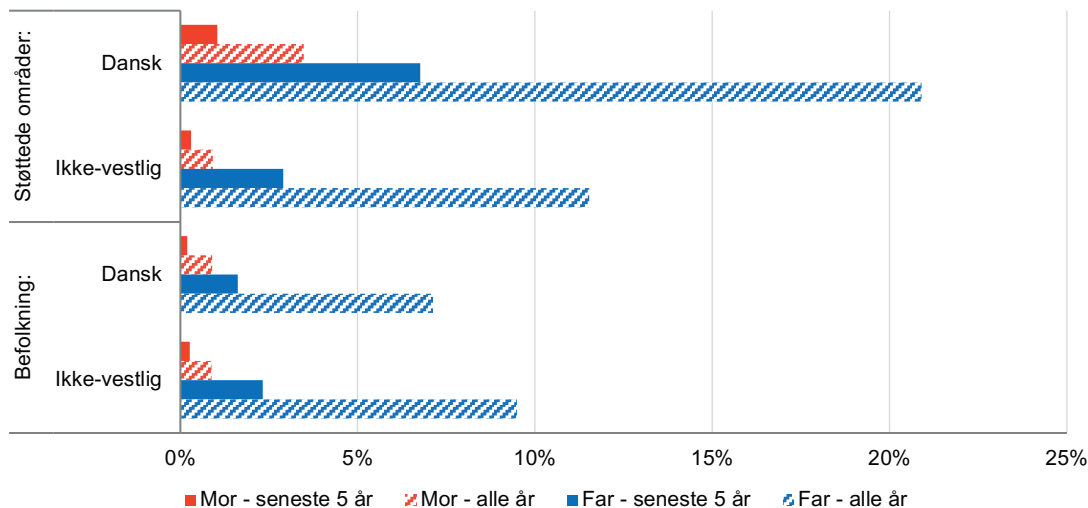

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.627. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.942. N (Almene områder: dansk) = 42.433. N (Almene områder: ikke-vestlige) = 25.357. N (Befolkning: dansk) = 358.677. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 42.590.

Note: Figuren er baseret på E-familien

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem

Bilagsfigur 6.25 Andelen, som har modtaget en ubetinget eller betinget dom¹⁾ inden for 5 år og for en længere periode (siden 1980), blandt mødre og fædre²⁾ til 0-6-årige opgjort for støttede områder og befolkningen i 2011. Særskilt for oprindelse. Procent.

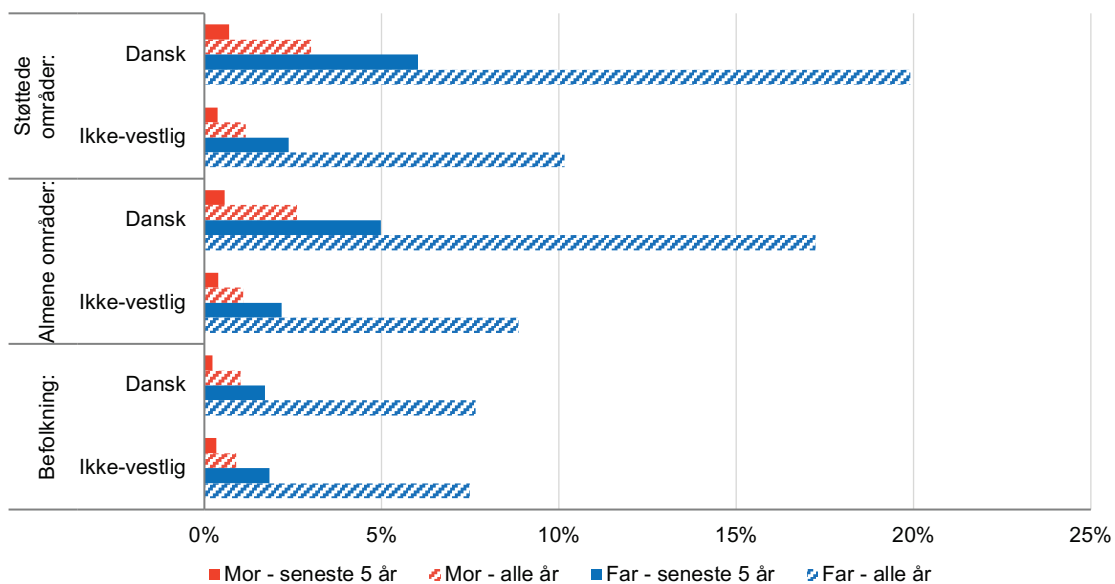
Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 10.062. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 12.658. N (Befolkning: dansk) = 405.954. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 35.815.

Note 1: Inkluderer domme der hører under straffeloven og en række særlove (herunder lov om euforiserende stoffer og Våbenloven). Overtrædelse af færdselsloven er ikke inkluderet.

Note 2: Figuren er baseret på juridiske forældre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem

Bilagsfigur 6.26 Andelen, som har modtaget en ubetinget eller betinget dom¹⁾ inden for 5 år og for en længere periode (siden 1980), blandt mødre og fædre²⁾ til 0-6-årige opgjort for støttede områder, almene områder og befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

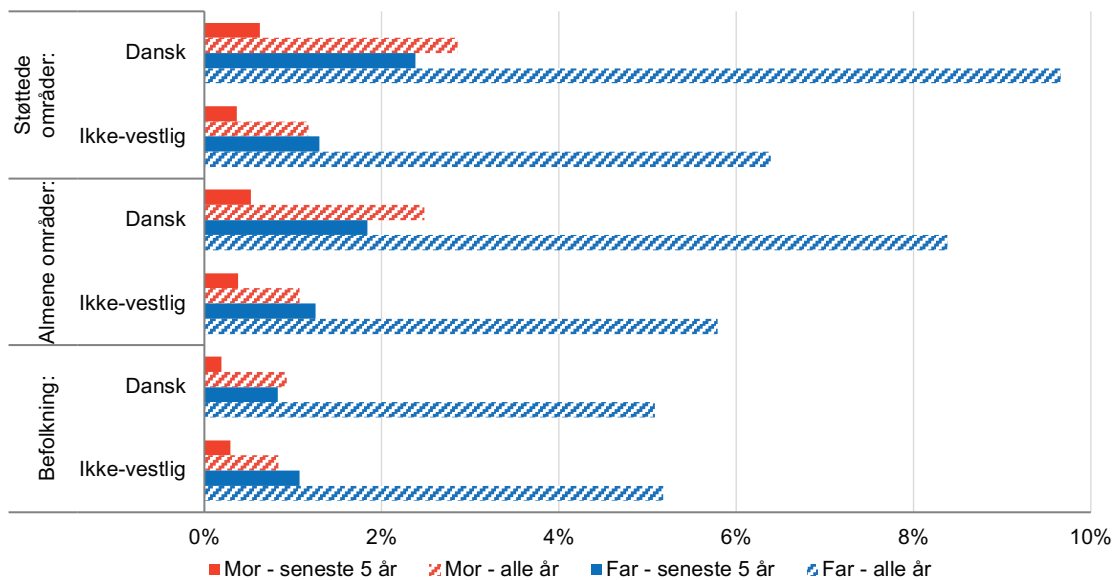
Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Almene områder: dansk) = 42.449. N (Almene områder: ikke-vestlige) = 25.370. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note 1: Inkluderer domme der hører under straffeloven og en række særlove (herunder lov om euforiserende stoffer og Våbenloven). Overtrædelse af færdselsloven er ikke inkluderet.

Note 2: Figuren er baseret på juridiske forældre

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem

Bilagsfigur 6.27 Andelen, som har modtaget en ubetinget eller betinget dom¹⁾ inden for 5 år og for en længere periode (siden 1980), blandt E-familie-forældre til 0-6-årige opgjort for støttede områder, almene områder og befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

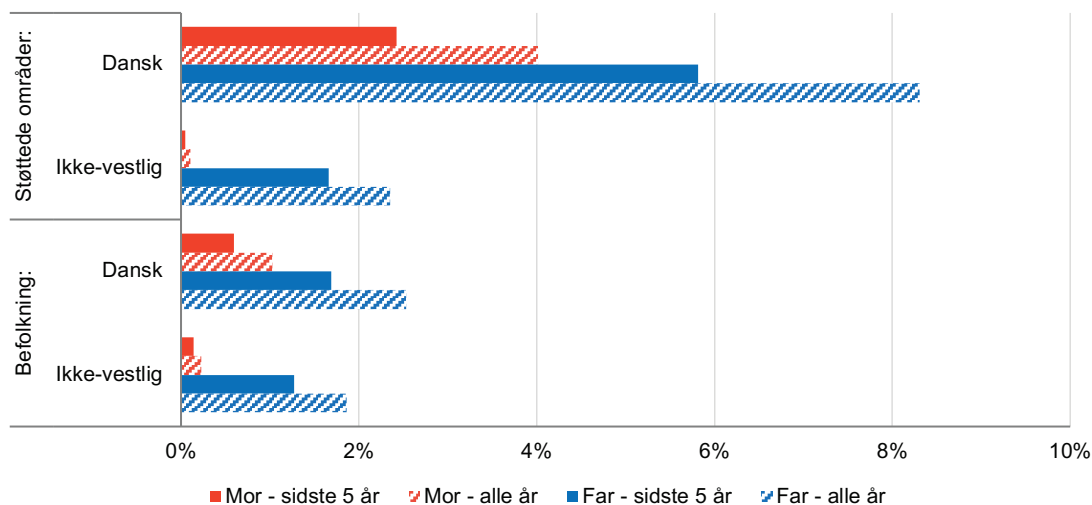

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Almene områder: dansk) = 42.449. N (Almene områder: ikke-vestlige) = 25.370. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note 1: Inkluderer domme der hører under straffeloven og en række særlove (herunder lov om euforiserende stoffer og Våbenloven). Overtrædelse af færdselsloven er ikke inkluderet.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem

Bilagsfigur 6.28 Andelen med alkohol- eller stofmisbrug inden for 5 år og for en længere periode¹⁾, blandt mødre og fædre²⁾ til 0-6-årige børn opgjort for støttede områder og befolkningen i 2011. Særskilt for oprindelse. Procent.

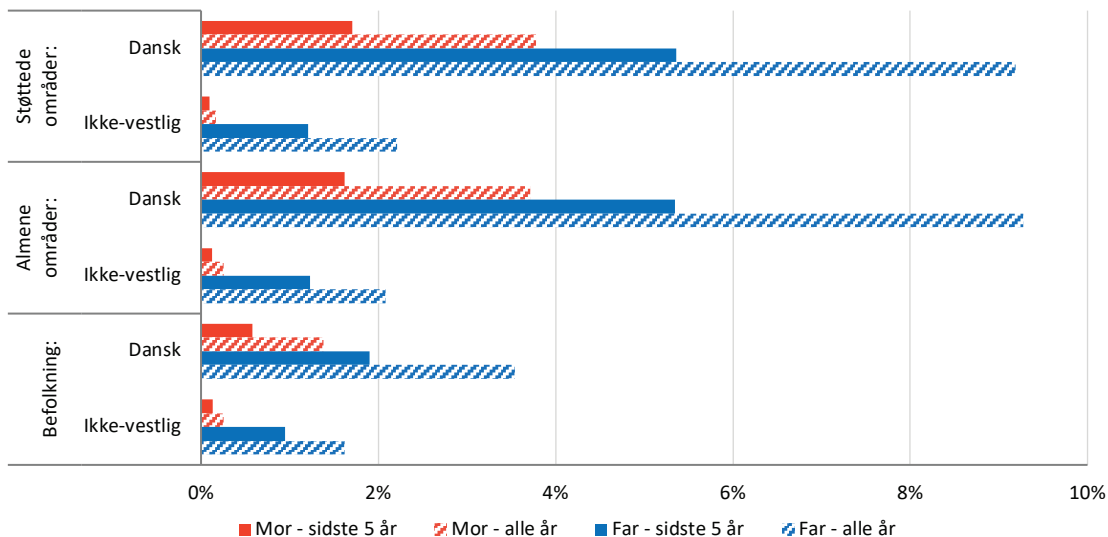
Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 10.062. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 12.658. N (Befolkning: dansk) = 405.954. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 35.815.

Note 1: En længere periode er her siden 1996 i forhold til stofmisbrug og 2006 i forhold til alkoholisbrug. Dog hvis oplysningerne hentes fra LPR gå de tilbag til 1980, se bilag 2.

Note 2: Figuren er baseret på juridiske forældre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.29 Andelen med alkohol- eller stofmisbrug inden for 5 år og for en længere periode¹⁾, blandt mødre og fædre²⁾ til 0-6-årige børn opgjort for støttede områder, almene områder og befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

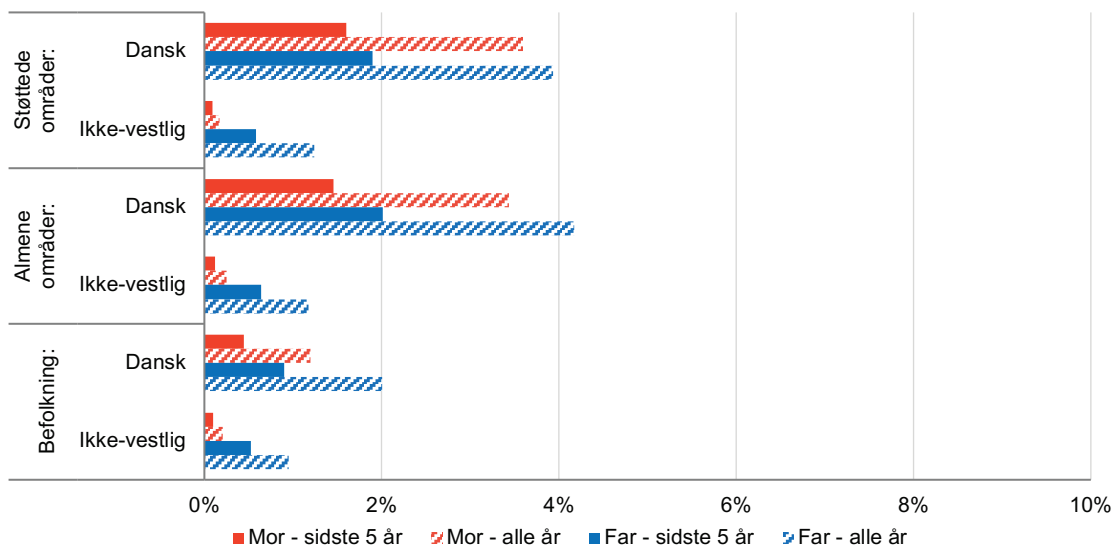
Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Almene områder: dansk) = 42.449. N (Almene områder: ikke-vestlige) = 25.370. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note 1: En længere periode er her siden 1996 i forhold til stofmisbrug og 2006 i forhold til alkoholisbrug. Dog hvis oplysningerne hentes fra LPR gå de tilbag til 1980, se bilag 2.

Note 2: Figuren er baseret på juridiske forældre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.30 Andelen med alkohol- eller stofmisbrug inden for 5 år og for en længere periode¹⁾, blandt E-familie-forældre til 0-6-årige børn opgjort for støttede områder, almene områder og befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

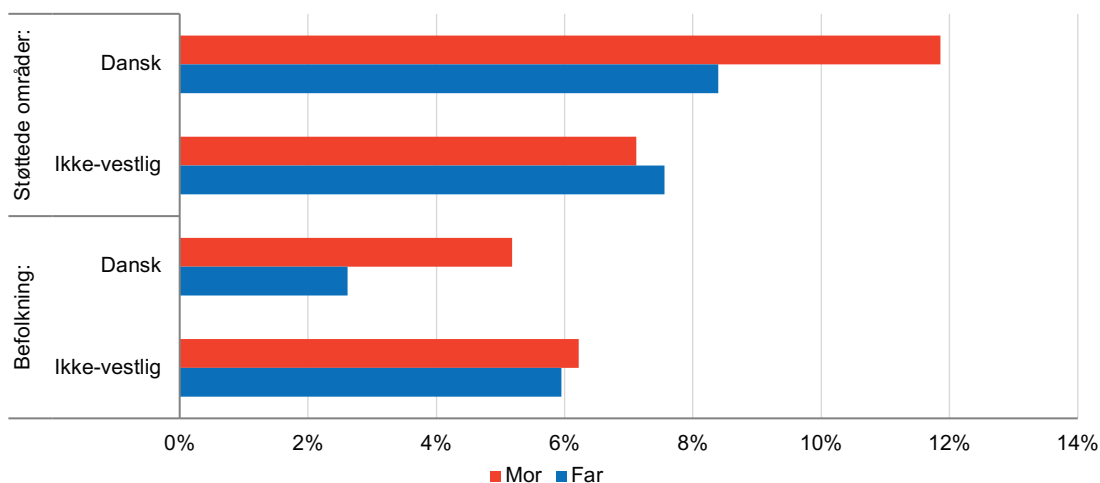

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Almene områder: dansk) = 42.449. N (Almene områder: ikke-vestlige) = 25.370. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note 1: En længere periode er her siden 1996 i forhold til stofmisbrug og 2006 i forhold til alkoholmisbrug. Dog hvis oplysningerne hentes fra LPR gå de tilbage til 1980, se bilag 2.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.31 Andelen med en psykisk sygdom¹⁾ inden for 5 år, blandt mødre og fædre²⁾ til 0-6-årige børn opgjort for støttede områder og befolkningen i 2011. Særskilt for oprindelse. Procent.

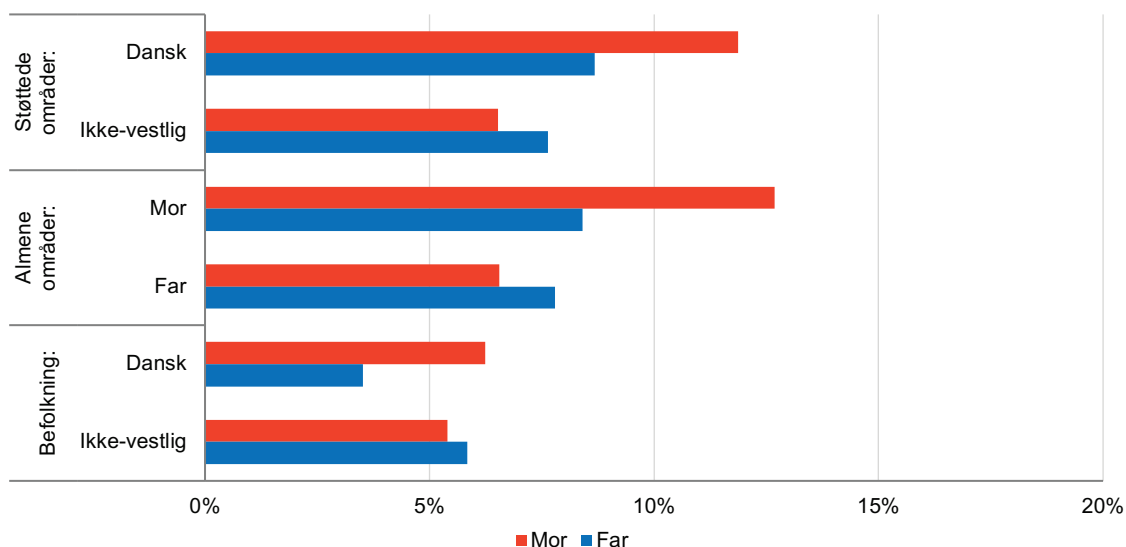
Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 10.062. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 12.658. N (Befolkning: dansk) = 405.954. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 35.815.

Note 1: Afgræsning af psykisk sygdom er baseret på diagnoser i det psykiatriske og somatiske system (aktions og bi-diagnoser), se bilag 2.

Note 2: Figuren er baseret på juridiske forældre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.32 Andelen med en psykisk sygdom¹⁾ inden for 5 år, blandt mødre og fædre²⁾ til 0-6-årige børn opgjort for støttede områder, almene områder og befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

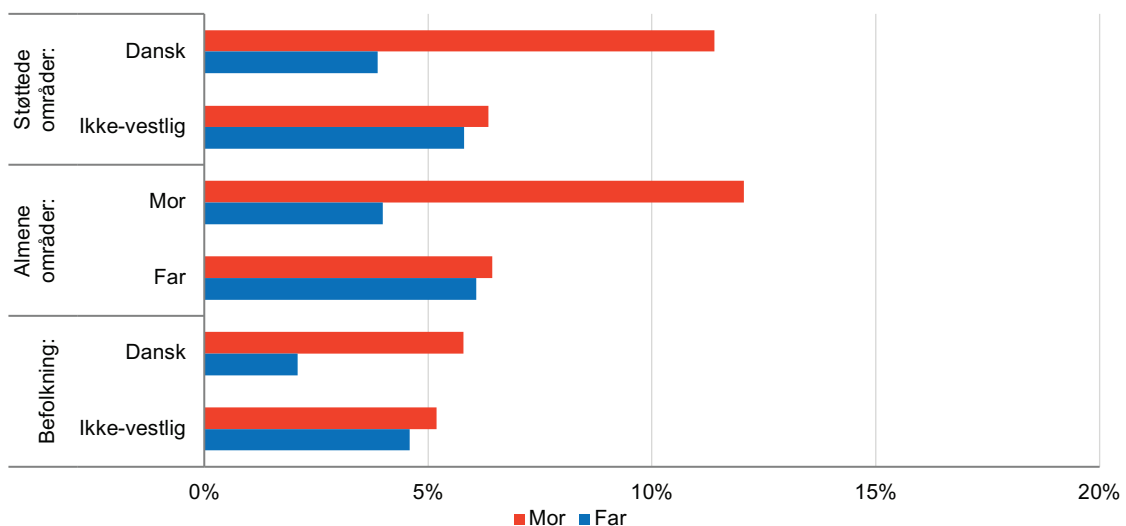
Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Almene områder: dansk) = 42.449. N (Almene områder: ikke-vestlige) = 25.370. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note 1: Afgræsning af psykisk sygdom er baseret på diagnoser i det psykiatriske og somatiske system (aktions og bi-diagnoser), se bilag 2.

Note 2: Figuren er baseret på juridiske forældre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.33 Andelen med en psykisk sygdom¹⁾ inden for 5 år, blandt E-familie-forældre til 0-6-årige børn opgjort for støttede områder, almene områder og befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent

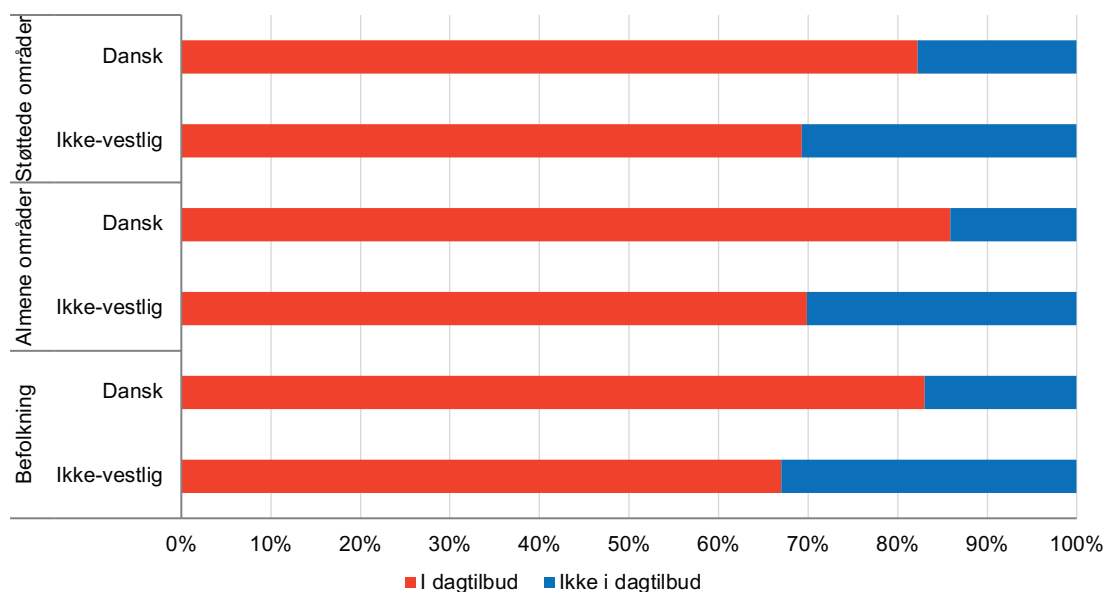
Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Almene områder: dansk) = 42.449. N (Almene områder: ikke-vestlige) = 25.370. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Note 1: Afgræsning af psykisk sygdom er baseret på diagnoser i det psykiatriske og somatiske system (aktions og bi-diagnoser), se bilag 2.

Note 2: Figuren er baseret på juridiske forældre.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

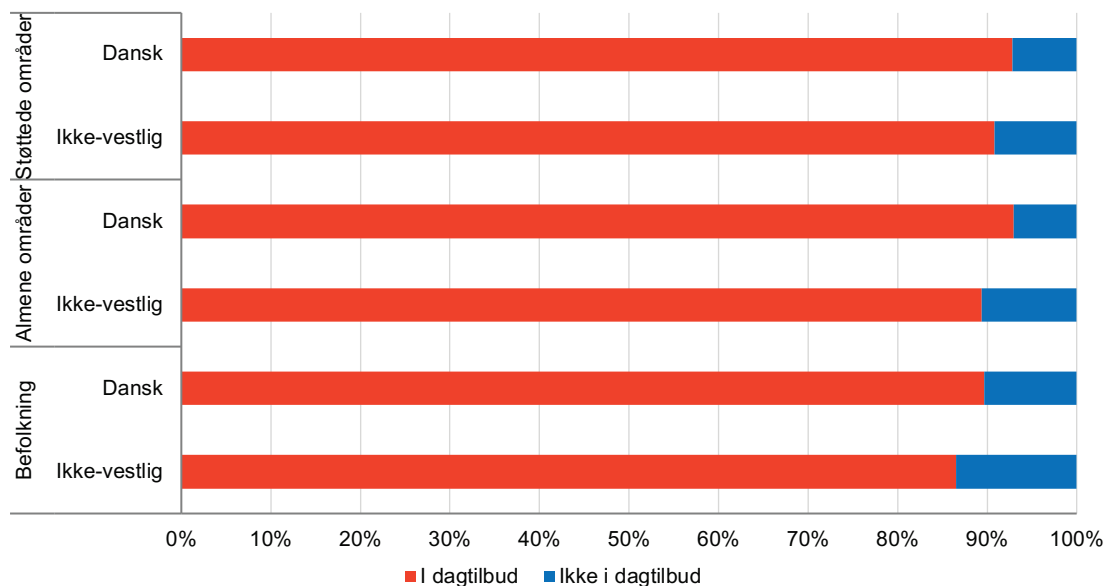
Bilagsfigur 6.34 Fordelingen på, om 1-2-årige børn er i dagtilbud eller ej opgjort for støttede områder og befolkningen i 2014. Særsilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 3.065. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 3.513. N (Almene områder: dansk) = 13.200. N (Almene områder: ikke-vestlige) = 6.360. N (Befolkning: dansk) = 114.950. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 10.097.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.35 Fordelingen på, om 3-5-årige børn er i dagtilbud eller ej opgjort for støttede områder og befolkningen i 2014. Særsilt for oprindelse. Procent.

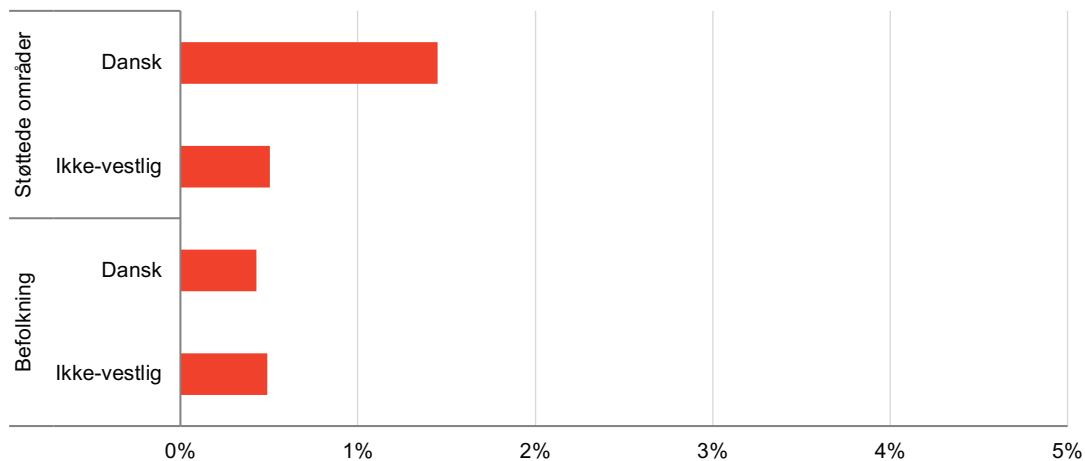

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 4.213. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 5.579. N (Almene områder: dansk) = 19.042. N (Almene områder: ikke-vestlige) = 10.134. N (Befolkning: dansk) = 178.974. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 15.585.

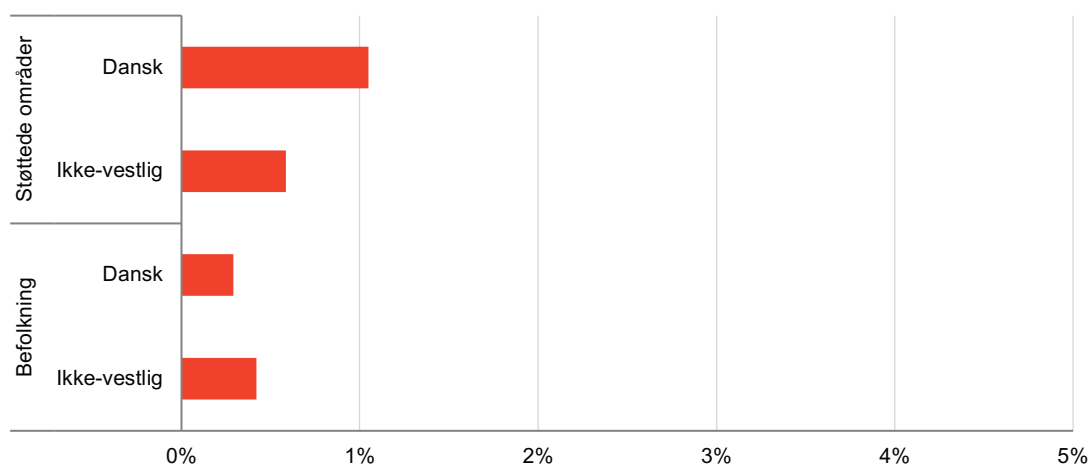
Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem

Bilagsfigur 6.36 Andel 0-6-årige, hvor barnet har fået forebyggende personrettede foranstaltninger opgjort for støttede områder og befolkningen. Særskilt for år og oprindelse. Procent.

2011

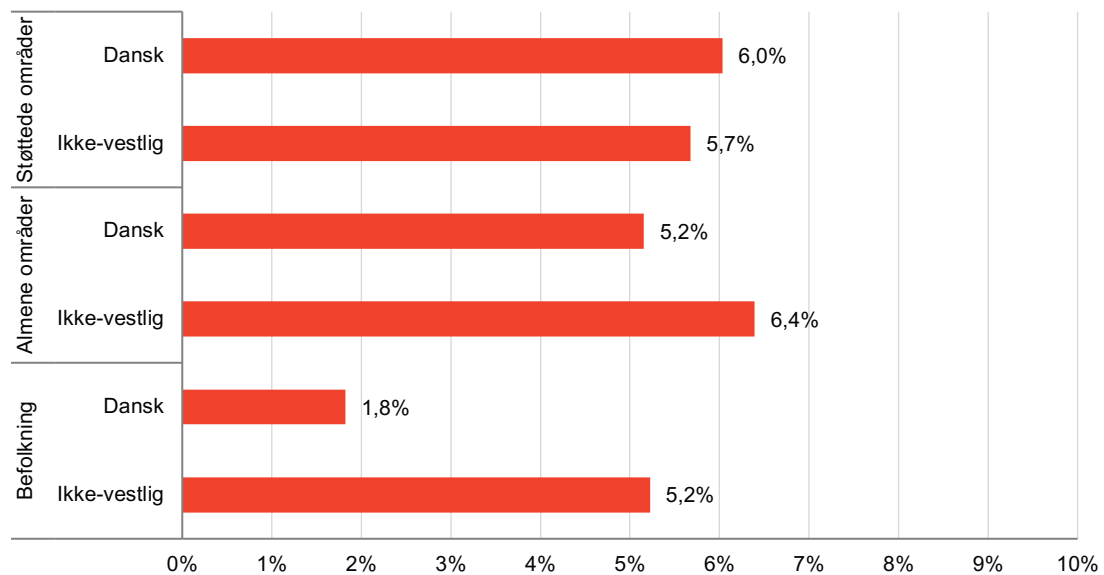
2016

Anm.: N (2011: Støttede områder: dansk) = 10.062. N (2011: Støttede områder: ikke-vestlige) = 12.658. N (2011: Befolkning: dansk) = 405.954. N (2011: Befolkning: ikke-vestlig) = 35.815. N (2016: Støttede områder: dansk) = 9.629. N (2016: Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (2016: Befolkning: dansk) = 366.857. N (2016: Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.37 Andel 0-6-årige, som har fået en personrettet eller familierettet forebyggende foranstaltning i 2016 opgjort for støttede områder, almene områder og befolkningen. Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: dansk) = 9.629. N (Støttede områder: ikke-vestlige) = 11.945. N (Almene områder: dansk) = 42.449. N (Almene områder: ikke-vestlige) = 25.370. N (Befolkning: dansk) = 366.857. N (Befolkning: ikke-vestlig) = 43.789.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagstabel 6.1 Logistisk regression: Sandsynligheden for, at et 0-6-årigt barn har fået en personrettet eller familierettet forbyggende foranstaltning i 2016. Særskilt for støttede områder og befolkningen. Odds-ratio.¹⁾

	Støttede områder		Støttede områder		Befolkning		Befolkning	
<i>Piger</i>	0,864	**	0,864	**	0,843	***	0,844	***
<i>Alder</i>	1,170	***	1,180	***	1,161	***	1,174	***
<i>Oprindelse:</i>								
Dansk	-		-		-		-	
Vestlig	0,425	***	0,502	***	0,442	***	0,541	***
Ikke-vestlig	0,670	***	0,742	***	1,065	*	1,267	***
<i>Familietype (bor sammen med):</i>								
Begge juridiske forældre	-		-		-		-	
Par, med kun én jur. forælder	1,981	***	1,893	***	3,077	***	2,714	***
Enlig mor	1,233	***	1,400	***	1,437	***	1,681	***
Enlig far	1,827	***	1,946	***	2,370	***	2,700	***
<i>Forældrenes højeste fuldførte uddannelse:</i>								
MVU eller højere	-		-		-		-	
KVU	2,125	**	2,025	**	1,373	***	1,332	***
Erhvervsfaglig	2,120	***	2,005	***	2,488	***	2,273	***
Gymnasiale	2,286	***	2,167	***	2,495	***	2,283	***
Grundskole	3,686	***	3,348	***	5,859	***	4,812	***
Ukendt	4,891	***	4,558	***	5,048	***	4,540	***
<i>Forældrenes beskæftigelse:</i>								
Begge forældre i beskæftigelse	-		-		-		-	
Én forælder i beskæftigelse	2,391	***	2,215	***	3,169	***	2,704	***
Ingen forældre i beskæftigelse	5,198	***	4,186	***	7,972	***	5,659	***
<i>Fattigdom</i>	0,854	**	0,925		0,885	***	0,966	
<i>Udsathed inden for 5 år:</i>								
<i>Psykisk sygdom</i>			2,431	***			2,987	***
<i>Misbrug</i>			2,209	***			2,261	***
<i>Betinget eller ubetinget dom</i>			1,403	*			1,621	***
Konstant	0,006	***	0,005	***	0,002	***	0,002	***
N	22.854		22.854		423.392		423.392	

Anm.: *** p < 0.001, ** p < 0.01, * p < 0.05

Note: Der er taget udgangspunkt i E-familien.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilag 7 Tabeller fra interessent-survey

I følgende tabelbilag vises de samlede resultater fra den gennemførte interessent-survey med samarbejdspartnere inden for temaet: Forældrekompetencer og børns trivsel. Resultaterne fra interessent-surveyen omhandler både det faglige udbytte, organisatoriske virkninger samt virkninger for målgruppen, som den boligsociale indsats har bidraget til.

Nedenfor vises karakteristika af de adspurgte interessenter. Derefter præsenteres de oplevede virkninger for målgruppen samt det faglige udbytte og organisatoriske virkninger, som den boligsociale indsats har bidraget til. For temaet forældrekompetencer og børns trivsel er målgruppen børn i alderen 0-6 år. I alt har 125 interessenter besvaret spørgsmålene for dette tema.

Karakteristika af interessenter

I følgende tabelbilag for *forældrekompetencer og børns trivsel* vises karakteristika af de adspurgte interessenter. Derefter præsenteres de oplevede resultater for målgruppen samt det faglige udbytte og organisatoriske resultater, som den boligsociale indsats har bidraget til. I alt har 125 interessenter besvaret spørgsmålene for dette tema.

Bilagstabel 7.1 Samarbejde med helhedsplanen*.

Samarbejde med helhedsplanen	Pct.
Udførende i én udvalgt aktivitet	24
Udførende i flere aktiviteter	33
Deltager i arbejdsgruppe, styregruppe eller følgegruppe	50
Deltager i styregruppe/bestyrelse for helhedsplanen	13
Sparringspartner ifm. Én aktivitet	20
Sparringspartner ifm. Flere aktiviteter	28
Rekrutteringskanal til udvalgte aktiviteter	25
Andet	7

Anm.: *Da flere interessenter har samarbejdet med helhedsplanen om flere ting, summerer procenterne sammen til over 100 pct.

Kilde: Interessent-survey.

Bilagstabel 7.2 Organisatorisk tilhørsforhold.

Organisatorisk tilhørsforhold	Pct.
Ansæt i kommunal forvaltning (centralt placeret)	22
Ansæt i kommunal forvaltning (udgående)	29
Ansæt i kommunal institution i lokalområdet	30
Ansæt i boligorganisation	2
Tilknyttet en frivillig organisation	7
Ansæt i privat virksomhed	2
Andet	8

Kilde: Interessent-survey.

Bilagstabel 7.3 Stilling.

Stilling	Pct.
Chef på forvaltningsniveau	2
Daglig leder	40
Medarbejder	44
Frivillig	2
Andet	12

Kilde: Interessent-survey.

Bilagstabel 7.4 Anciennitet med boligsocialt arbejde.

Anciennitet med boligsocialt arbejde	Pct.
Under 1 år	4
1-3 år	18
4-6 år	32
7-10 år	25
Over 10 år	22

Kilde: Interessent-survey.

Oplevede virkninger for målgruppen

I det følgende vises undersøgelsens oplevede virkninger for målgruppen, som den boligsociale indsats har bidraget til.

Bilagstabel 7.5 I hvilken grad oplever du, at den boligsociale indsats har bidraget til ...

	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Ved ikke
At forældre i målgruppen har fået mere viden om deres barns institutions-, skole- og fritidsliv?	10	37	33	8	2	10
At forældre i målgruppen har fået et større socialt netværk at trække på [andre forældre og familier]?	9	31	39	10	1	10
At forældres og børns tilknytning til daginstitutioner og/eller skoler er styrket (fx deltager i forældremøder, færre fraværsdage mm.)?	2	23	35	14	2	23
At familier i målgruppen har fået bedre adgang til rådgivning og støtte?	14	49	26	6	1	4
At familier i målgruppen har styrket forældre-barn-relationen?	7	24	42	11	0	15
At forældre i målgruppen involverer sig mere i barnets trivsel og udvikling i daginstitutionen?	3	14	40	12	1	30
At forældre i målgruppen involverer sig mere i barnets trivsel og udvikling i skolen?	2	13	41	9	1	34
At forældre i målgruppen er blevet bedre til at opfylde deres børns basale behov (kost, helbred m.m.).	3	19	46	6	3	22
At børn i målgruppen har styrket deres sociale kompetencer?	9	42	31	5	2	11

Anm.: Alle tallene i tabellen er opgjort i pct.

Kilde: Interessent-survey.

Fagligt udbytte

I det følgende vises undersøgelsens resultater for det faglige udbytte, som den boligsociale indsats har bidraget til.

Bilagstabel 7.6 I hvilken grad oplever du, at den boligsociale indsats har bidraget til ...

	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Ved ikke
Bedre kontakt til familierne i målgruppen?	16	31	30	14	8	1
Større viden om behov og udfordringer hos familierne i målgruppen?	17	42	30	5	5	1
Nye perspektiver på arbejdet med familierne?	12	45	33	5	5	1
Udviklet nye metoder og/eller tilbud til at styrke forældrekompetencer?	7	26	34	15	14	3
Udviklet nye metoder og/eller tilbud til at øge børns trivsel/udvikling?	5	30	34	14	12	5
Flere muligheder for at trække på personer, som har en anden viden og kompetencer i forhold til forældrekompetencer og børns trivsel, end du selv besidder?	22	39	26	5	6	3

Anm.: Alle tallene i tabellen er opgjort i pct.

Kilde: Interessent-survey.

Oplevede organisatoriske virkninger

I det følgende vises undersøgelsens oplevede organisatoriske virkninger, som den boligsociale indsats har bidraget til.

Bilagstabel 7.7 I hvilken grad oplever du, at den boligsociale indsats har bidraget til...

	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Ved ikke
At styrke det tværsektorielle samarbejde om forældrekompetencer og børns trivsel?	17	47	26	5	2	3
At samarbejdet om familierne er blevet mere helhedsorienteret?	17	36	33	3	4	6
En god rolle- og ansvarsfordeling mellem de aktører, som arbejder med at styrke forældrekompetencer i boligområdet?	10	36	35	7	1	10
En god rolle- og ansvarsfordeling mellem de aktører, som arbejder med at øge børns trivsel i boligområdet?	12	35	35	7	1	9
At styrke samarbejdet om opsporing af familier med behov for støtte fra boligområdet?	8	38	32	11	2	9
At styrke samarbejdet om at fastholde familierne i konkrete aktiviteter og indsatser?	10	40	28	9	2	11
At der er opnået et styrket fokus på inddragelse og medindflydelse af familierne i målgruppen?	10	35	35	10	1	10
At styrke den tidlige indsats over for familier i boligområdet for at mindske udvikling af problemer senere hen?	10	40	32	8	0	10

Anm.: Alle tallene i tabellen er opgjort i pct.

Kilde: Interessent-survey.

BOLIGSOCIALE INDSATSER TIL SMÅBØRNSFAMILIER I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

EVALUERING AF LANDSBYGGFONDENS BOLIGSOCIALE INDSATSER FINANSIERET AF 2011-14-MIDLERNE

I rapporten beskriver vi, hvordan boligsociale indsatser finansieret af Landsbyggefondens 2011-14-midler kan bidrage til at øge børns trivsel og forbedre forældres kompetencer. 2011-14-midlerne er en udmøntning af Boligaftalen fra 2010, der blev indgået af Venstre, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti og Radikale Venstre. Aftalepartierne besluttede, at Landsbyggefonden skulle uddele 1,76 mia. kr. til boligsociale indsatser og huslejenedsættelser. I perioden 2011-14 kunne 220 mio. kr. årligt uddeles til boligsociale indsatser og op til 220 mio. kr. til huslejenedsættelse. Der blev uddelt 880 mio. kr. til boligsociale indsatser, og resten af puljen blev anvendt til huslejenedsættelser.

Rapporten konkluderer, at udsatte boligområder rummer de svageste beboere på boligmarkedet. Vi finder, at 0-6-årige og deres forældre er væsentlig mere udsatte og sårbare end beboere i den øvrige almene boligsektor og i resten af befolkningen som helhed. Det gælder både i forhold til forældres uddannelsesniveau, beskæftigelsessituation og indkomst. Derudover er der en række ekstra risikofaktorer som misbrug, psykisk sygdom og kriminalitet, der oftere kendetegner forældre til små børn i de udsatte boligområder.

